

การศึกษางานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529

ปริญญานิพนธ์

ของ

สมเกียรติ พุทธิสุวรรณ

28 ค.ย. 2536

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

กุมภาพันธ์ 2532

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษางานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529

บทคัดย่อ
ของ
สมเกียรติ พุทธสุวรรณ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2532

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษางานวิจัยด้านการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน เฉพาะที่เป็นปฏิยานุพันธ์ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ จากมหาวิทยาลัย
4 แห่งที่เปิดสอนทางค่านนี้ คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระยะเวลาที่ทำการศึกษาคือ
เริ่มตั้งแต่ปี 2518 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มมีการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในแขนงวิชานี้ จนถึงสิ้นปี
การศึกษา 2529

วิธีศึกษาเริ่มด้วยการรวบรวมงานวิจัยทั้งหมดที่อยู่ในขอบเขตดังกล่าว แล้วทำ
การวิเคราะห์ด้านปริมาณ โดยจำแนกตามปีการศึกษา สถาบันการศึกษา ประเภทของ
งานวิจัย พื้นที่ในการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา และวิเคราะห์ผลจากงานวิจัยเหล่านั้น
โดยจำแนกตามเนื้อหาของงานวิจัย

ผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ พบว่า มีงานวิจัยด้านการศึกษานอกระบบและ
การศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่เป็นปฏิยานุพันธ์ของนิสิตที่จัดทำขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2518 -
2529 จำนวน 245 ชิ้น เมื่อพิจารณาจำนวนงานวิจัยที่สัมพันธ์กับเวลา จะแยกได้เป็น
2 ช่วง คือ ช่วงแรกระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2524 ซึ่งเป็นช่วงที่มีมหาวิทยาลัย
ศิลปากรเพียงแห่งเดียวที่เปิดสอนในสาขานี้ มีงานวิจัยรวม 56 ชิ้น มีการผลิตงานวิจัย
โดยเฉลี่ยปีละ 8 ชิ้น ในช่วงที่สอง เมื่อมีการเปิดสอนค่านนี้เพิ่มขึ้นอีก 3 แห่ง คือ ตั้งแต่
ปี 2525 - 2529 รวม 5 ปี มีงานวิจัย 189 ชิ้น เฉลี่ยปีละ 38 ชิ้น

เมื่อพิจารณาประเภทของงานวิจัย ที่ทำมากที่สุดได้แก่ การวิจัยเชิงพรรณนา
มี 197 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 80.41 ของงานวิจัยทั้งหมด รองลงมาเป็นการวิจัยเชิง
ทดลอง มี 31 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 12.65 ส่วนประเภทอื่น ๆ มีการวิจัยเชิงประวัติ
ศาสตร์ 6 ชิ้น การวิจัยเชิงคุณภาพ 6 ชิ้น และการศึกษารายกรณี 5 ชิ้น เมื่อพิจารณา
ความครอบคลุมค่านพื้นที่ พบว่า งานวิจัย 124 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ 50.61 ครอบคลุม

พื้นที่ภายในจังหวัดเดียว 60 ชิ้นครอบคลุมภาคภูมิศาสตร์หรือเขตการศึกษา 20 ชิ้น
ครอบคลุมทั้งประเทศ 10 ชิ้นครอบคลุมท้องถิ่นจากระดับอำเภอลงไปถึงหมู่บ้าน และ
ที่เหลืออีก 31 ชิ้น เป็นงานวิจัยที่หาเฉพาะสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงาน

ในด้านประชากรเป้าหมายนั้น พบว่า งานวิจัย 115 ชิ้น คิดเป็นร้อยละ
46.96 ทำการวิจัยกับกลุ่มผู้เรียน รองลงมาได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน มี 71 ชิ้น ครูผู้สอน มี 62 ชิ้น เจ้าหน้าที่ทั่วไป 30 ชิ้น ที่เหลือ
อีก 78 ชิ้น ทำการวิจัยกับกลุ่มต่าง ๆ หนึ่งนอกเหนือจากที่กล่าวมา ซึ่งได้แก่ ประชาชน
ทั่วไป ชนกลุ่มน้อย ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน เยาวชน
นอกระบบโรงเรียน สตรีในสถานสงเคราะห์ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้สูงอายุ
ผู้รับการศึกษาในรูปกลุ่มสนใจ และงานวิจัยที่เป็นการวิเคราะห์เอกสาร

2. การวิเคราะห์ผลจากการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แยกผลสรุปออกมา
เนื้อหาเป็น 20 เรื่อง ที่มีมากที่สุดคือ เนื้อหาการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ มี 58 เรื่อง
คิดเป็นร้อยละ 23.67 ที่มีมากกว่าประเภทละ 20 เรื่อง ได้แก่ เนื้อหาด้านจิตวิทยา
การพัฒนาชนบท การศึกษาสายอาชีพ และการกระจายโอกาสทางการศึกษา เนื้อหา
ที่มีจำนวน 10 - 19 เรื่อง ได้แก่ การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ การบริหารและ
พฤติกรรมผู้นำ และการศึกษาสำหรับชนกลุ่มน้อย ที่น้อยกว่า 10 เรื่อง เรียงตามลำดับ
คือ การฝึกอบรม โรงเรียนชุมชน การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน โครงการรณรงค์
เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา สื่อการเรียน ห้องสมุด
ประชาชน บทบาทของโรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน การนิเทศและติดตามผล และ
ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

A STUDY ON RESEARCH WORK IN ADULT AND NONFORMAL
EDUCATION IN THAI UNIVERSITIES DURING B.E. 2518 - 2529

AN ABSTRACT

BY

SOMKIAT PUTTASUVAN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

February 1989

The research was aimed to synthesize the graduate theses on Adult and Nonformal Education from four major universities where graduate programs in Adult and Nonformal Education were offered ; Chulalongkorn, Kasetsart, Silpakorn and Srinakharinwirot Universities.

The data collection dated back to 1975 when the first graduate program on Adult Education was launched, up to the end of academic year 1986. The data were analysed by academic year, educational institution, category of research design, area under investigation, the target groups and content of the findings.

The analysis yielded the following results:

1. As far as quantity was concerned , it was found that the total number of graduate theses conducted in such period was 245. Among these 56 studies were conducted, the average of 8 studies per year, during the years 1975 and 1981, the period in which only one graduate program was available, at Silpakorn University. In the second period, from 1982 to 1986, the time in which three more graduate programs were offered, the additional 189 studies were conducted, the average of 38 studies per year.

As far as research category was concerned, it was found that the majority of the graduate theses was descriptive ; 197 studies or 80.41 per cent. Ranked second was the experimental studies, 31 experiments or 12.65 per cent. The rest was the mixture of 3 types of research ; 6 historical studies, 6 qualitative research and 5 case studies. As far as geographical area was concerned, it indicated that 124 studies,

or 50.61 per cent, each covered the area within one province ; 60 studies took samples from one geographical/educational region ; 20 studies took samples from the whole country; 10 studies took samples from Amphoe (district) and villages; the remaining 31 studies took samples from each single educational institution or government agency.

As far as target population was concerned, it was found that 115 research or 46.96 per cent targeted the students ; ranked second was the group of government officials working in nonformal education centers/programs, amounting to 71 studies; 62 theses targeted the school teachers; 30 theses the general office personnel while the remaining 78 studies concerned other groups of population, e.g., the general public, the minority group, the nonformal education trainees, the library attendants, the youth in nonformal education programs, women in welfare institutions, workers in industrial factories, senior citizens, and interested groups. Some of the studies were documentary research.

2. As far as the research content was concerned, it was found that the majority of them, 58 titles amounting to 23.67 per cent, concerned general education program : 20 titles each concerned psychology, rural development, vocational education, and education opportunities; 10 to 19 titles each concerned the following disciplines; radio correspondence programs, administration and leadership, education for the minority groups. Other titles, less than 10 of each, covered the following disciplines; specific training, community school, education

provision for youth, literacy campaign, adult education in higher education, educational media, public library, roles of schools in nonformal education, historical aspects of nonformal education, educational supervision and follow-up and philosophy of adult/nonformal education.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำคณิศรและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน

(รศ.ดร.ปฐม นิคมานนท์)

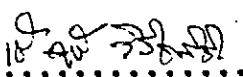
..... กรรมการ

(ผศ.เชียรศรี วิวิธสิริ)

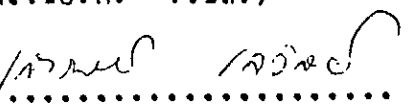
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(รศ.ดร.ปฐม นิคมานนท์)

..... กรรมการ

(ผศ.เชียรศรี วิวิธสิริ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.ดร.เสาวนีย์ เลวลย์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปัญหานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่... 7 ... เดือน... พฤษภาคม ... พ.ศ. 2532

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ และ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เชิษฐ์ วิวิธสิริ ที่ได้ให้ความเมตตากรุณาทราวจักไขและให้
ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผลงานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลัย ผู้ซึ่งกรุณา
เป็นกรรมการสอบร่วมและให้ข้อเสนอแนะที่ทำให้ผลงานวิจัยฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์สงคราม สุคนทรพิทย์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญทราวจักไข
ปรับปรุงแบบลงรหัสข้อมูล และขอบคุณบรรณารักษ์ห้องสมุดทั้งห้องสมุดบัณฑิตและหอสมุดกลาง
ในสถาบันการศึกษาทั้งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่อำนวยความสะดวก
สะดวกแก่ผู้วิจัยในการรวบรวมข้อมูล

ขอบคุณ คุณพรทิพย์ ทรัพย์สิน ถัยณมิกมัท ที่ได้เสียสละทั้งเวลาและความสุข
ส่วนตัวเป็นผู้ช่วยวิจัย ทำให้ผลงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าของผลงานวิจัยทุกเรื่อง ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้ และขอบคุณ
คุณมนัส สังขกร ที่อนุเคราะห์ในด้านการพิมพ์ คุณวินัย เชื้อเพชร ที่กรุณาออกแบบปก
และคุณพรชัย ทั้งวิกขัมภ ที่มึนนำใจช่วยเหลือในวันสอบ

คุณความดีที่เกิดจากผลงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเพื่อเป็นการทดแทนพระคุณก่อน
นายสนอง และนางกิมเก็ง พุทธสุวรรณ บุพการี ครูทอง พูลทรัพย์ และครูจำลอง
เป็นอยู่ บุพการีของผู้วิจัยแต่ครั้งเยาว์วัย และขอมอบเป็นการทดแทนในความดีและ
ความรักแก่คุณสุจิต พุทธสุวรรณ คู่ชีวิตของผู้วิจัย

สมเกียรติ พุทธสุวรรณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
การจัดประเภทงานวิจัย	5
พัฒนาการของการสังเคราะห์งานวิจัย	16
การวิเคราะห์เมตาดา (Meta - analysis)	17
พัฒนาการด้านการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอก ระบบโรงเรียน	19
ลักษณะและปัญหาเฉพาะของการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	22
การวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในประเทศไทย	25
การสังเคราะห์งานวิจัยในสาขาวิชาอื่น	28
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	35
แหล่งข้อมูล	35
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	35

การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การจัดกระทำข้อมูล	37
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
งานวิจัยจำแนกตามสถาบันการศึกษาและปีที่ทำการวิจัย	39
ประเภทของงานวิจัย	42
การจำแนกงานวิจัยออกตามเนื้อหา	43
การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย	46
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	47
5 ผลสรุปงานวิจัยด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน	57
การศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จและการศึกษานอกระบบสายสามัญ	58
จิตวิทยาการศึกษานอกระบบและการศึกษานอกระบบโรงเรียน	69
การพัฒนาชนบท	75
การศึกษานอกระบบสายอาชีพ	83
การกระจายโอกาสทางการศึกษา	89
การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์	96
การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ	107
การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย	112
การฝึกอบรม	116
โรงเรียนชุมชน	120
การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน	124

โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ	126
การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา	130
/ สื่อการเรียน	136
ห้องสมุดประชาชน	138
บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการ ศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	140
ประวัติการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	141
การนิเทศและการติดตามผลการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการ ศึกษานอกระบบโรงเรียน	144
ปรัชญาการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	146
งานวิจัยในหัวข้ออื่น	147
6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	153
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	153
วิธีดำเนินการวิจัย	153
การวิเคราะห์ข้อมูล	154
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	155
งานวิจัยจำแนกตามสถานศึกษาและปีที่ทำการวิจัย	155
ประเภทของงานวิจัย	155
การจำแนกงานวิจัยตามเนื้อหา	156
การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย	157
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	157

๑ บท	๖ หน้า
อภิปรายผล	160
ข้อเสนอแนะ	166
บรรณานุกรม	168
ภาคผนวก	173
ภาคผนวก ก.	174
ภาคผนวก ข.	184
ประวัติวิทยุวิจัย	227

บัญชีการวาง

การวาง	หน้า
1 จำนวนงานวิจัยทางด้านการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในประเทศไทย นับถึงสิ้นปีการศึกษา 2525 จำแนกตามเนื้อหาที่วิจัย	27
2 งานวิจัยจำแนกตามสถานประกอบการศึกษาและปีทำการวิจัย	39
3 งานวิจัยทางด้านการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 จำแนกตามประเภทของงานวิจัย	42
4 การจำแนกงานวิจัยทางด้านการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 ตามเนื้อหาของงานวิจัย	43
5 การจำแนกงานวิจัยทางด้านการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 ตามการกำหนดพื้นที่ในการวิจัย ..	46
6 การจำแนกงานวิจัยทางด้านการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 ตามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย	49
7 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มนักเรียนการศึกษานักเรียนใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	50
8 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงาน ทางด้านการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	51
9 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มครูผู้สอนการศึกษา นักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	53
10 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำ และผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น	54
11 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับประชากรกลุ่มอื่น ๆ	55

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	งานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529	40
2	รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับโรงเรียนชุมชนในจังหวัดเลย	121

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นบริการการศึกษาที่มุ่งกระจายโอกาสไปยังผู้ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียนและผู้ที่ปรารถนาจะศึกษาหาความรู้ความชำนาญเพิ่มเติม เพื่อนำไปปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และอาชีพการงานให้ดียิ่งขึ้น เป็นการให้บริการที่ไม่จำกัดเพศและวัยของผู้เรียน ทั้งยังมีความยืดหยุ่นในกำหนดเวลาและสถานที่เรียนด้วย จึงสามารถให้บริการได้กว้างขวางกว่าการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานของรัฐบาล ที่มีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรง และจัดได้กว้างขวางครอบคลุมทั่วทุกจังหวัดและทุกพื้นที่ของประเทศ

การศึกษานอกระบบโรงเรียน นอกจากเป็นบริการการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนแล้วยังมีฐานะเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในสาขาศึกษาศาสตร์ มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาทั้งระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาในสถานบันอุดมศึกษาหลายแห่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับในประเทศไทยปัจจุบันมีสถานบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนถึงระดับปริญญาโท 4 แห่ง และมีแนวโน้มจะเปิดถึงปริญญาเอกในอนาคตอันใกล้นี้ สถานบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนทางค่านนี้ นอกจากจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ยังทำการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในเรื่องราวที่ศาสตร์สาขานี้ครอบคลุม เช่น การเรียนการสอนผู้ใหญ่ การพัฒนาชุมชน และการพัฒนาชนบทด้วย

การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในฐานะที่เป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง
 จำเป็นต้องอาศัยผลงานวิจัยเป็นพื้นฐานของการพัฒนา ปัจจุบันงานวิจัยด้านนี้ยังมีจำนวน
 ไม่มากนัก เมื่อเทียบกับงานวิจัยในศาสตร์แขนงอื่น แหล่งงานวิจัยที่สำคัญและผลิตงาน
 วิจัยจำนวนมากที่สุดในขณะนี้คือมหาวิทยาลัย ซึ่งส่วนใหญ่จัดทำในรูปของปริทัศน์พันธหรือ
 วิทยานิพนธ์ของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเริ่มมีมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518 จนถึง พ.ศ.
 2529 ในมหาวิทยาลัย 4 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร
 (ปัจจุบัน พ.ศ. 2532 มี 5 แห่ง เพิ่มมหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

จากการสำรวจจำนวนผลงานวิจัยของนิสิตนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาแขนง
 การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 4 สถาบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518
 จนถึงสิ้นปีการศึกษา 2529 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 245 เรื่อง ปัจจุบันได้มีการขยายจำนวน
 การรับนิสิตนักศึกษาแขนงนี้เพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งอื่น ๆ ก็เตรียมที่จะเปิด
 การเรียนการสอนในแขนงนี้ ซึ่งแสดงให้เห็นแนวโน้มว่า งานวิจัยในสาขาศึกษา
 ผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนนับวันจะขยายกว้างขวางขึ้น และเพิ่มปริมาณ
 มากยิ่งขึ้นทุกปี

แม้ว่างานวิจัยทางด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมี
 จำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับการวิจัยในสาขาอื่น กล่าวคือมีเพียง 245 เรื่องก็ตาม
 แต่ก็ยังไม่ได้มีการศึกษาในเชิงสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวให้สามารถมองเห็นเป็นภาพรวม
 ของการวิจัยในสาขานี้ได้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะทำการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของ
 นิสิตนักศึกษาในสาขาวิชานี้ขึ้น เพื่อชี้ให้เห็นว่าในสาขาศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอก
 ระบบโรงเรียนในประเทศไทย ได้จัดทำวิจัยเรื่องอะไรไปบ้างแล้วมากน้อยเพียงใด
 เป็นการสรุปให้เห็นภาพโดยส่วนรวมเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนาการเรียน
 การสอน และการวิจัยในแขนงนี้ต่อไป

ความมุ่งหมายของการค้นคว้า

เพื่อศึกษางานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดทำขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่เริ่มมีการเรียนการสอนในสาขานี้ คือ ปีการศึกษา 2518 จนถึงสิ้นปีการศึกษา 2529 ซึ่งมีจำนวนงานวิจัยรวม 245 เรื่อง โดยจะทำการศึกษาจำแนกตามสถาบันการศึกษา และปีที่วิจัยสำเร็จ ประเภทของงานวิจัย เนื้อหาของงานวิจัย การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย กลุ่มประชากร และผลสรุปที่ได้จากการวิจัย

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะให้ประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบว่ามีผลงานวิจัยในรูปของปริญญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตทางการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ได้จัดทำขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2529 ได้ดำเนินการในลักษณะใด ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการทำวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในอนาคต นับว่าเป็นการช่วยพัฒนาศาสตร์ทางการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย ให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ใดทางหนึ่ง
2. ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษา ที่เปิดสอนด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านนี้ ทั้งของรัฐและเอกชน ในอันที่จะช่วยชี้แนวทางในการทำปริญญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ของนิสิตบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาดังกล่าว และนำไปใช้ประกอบเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาผลงานวิจัยที่อยู่ในรูปของปริญญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ซึ่งจัดทำโดยนิสิตบัณฑิตศึกษาลำดับชั้นการศึกษามัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาก่อนเนือง ในสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร
2. เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเริ่มมีหลักสูตรด้านการศึกษามัธยมศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2515 ดังนั้นงานวิจัยของนิสิตนักศึกษาด้านการศึกษามัธยมศึกษาและการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ จึงเป็นผลงานที่จัดทำขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2518 ถึง พ.ศ. 2529 ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 245 เรื่อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. การจัดประเภทงานวิจัย
2. พัฒนาการของการสังเคราะห์งานวิจัย
3. การวิเคราะห์เนื้อหา
4. พัฒนาการด้านการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
5. ลักษณะปัญหาเฉพาะของการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
6. การวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
7. การสังเคราะห์ผลงานวิจัยในสาขาวิชาอื่น

การจัดประเภทงานวิจัย

การวิจัยถือว่าเป็นกระบวนการค้นหาความรู้ ความจริงด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ รูปแบบและวิธีการแสวงหาความรู้นี้มีแตกต่างกัน โดยทั่วไปได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การวิจัยเชิงประวิสัยศาสตร์ การวิจัยเชิงบรรยาย และการวิจัยเชิงทดลอง

1. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research)

เป็นการค้นหาข้อเท็จจริง โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้สืบสวนสอบสวน ปัญหาทางประวัติศาสตร์ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้อธิบายสภาพความเป็นจริงในอดีต หรือนำความรู้ในอดีตมาสร้างกฎเกณฑ์เพื่อใช้ควบคุมเหตุการณ์ในปัจจุบันหรือใช้วางแผนอนาคต ดังนั้นการวิจัยประเภทนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยห้องสมุดในการศึกษาค้นคว้าเอกสาร เพราะว่าห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือหรือเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไว้ จึงมีบางท่านเรียกวิจัยแบบนี้ว่า การวิจัยห้องสมุด (Library Research) หรือการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ใช้ได้กับทุกสาขาวิชา แต่ใช้กันมากและตรงกับธรรมชาติของวิชา ได้แก่ การศึกษาทางประวัติศาสตร์ วรรณคดี และภาษาศาสตร์

ฮิลเวย์ (Hillway. 1956 : 18) ให้ความเห็นว่า การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์นี้ไม่เพียงแต่ใช้ศึกษาเรื่องราวในอดีตเท่านั้น ยังใช้ศึกษาเรื่องราวในปัจจุบันได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการหาความจริงเกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติ จึงต้องใช้การวิเคราะห์ การพิจารณาหลักฐานแวดล้อมที่มีอยู่ทั้งหมดและการตรวจสอบหาความจริง บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ์ (2524 : 62) ได้กล่าวถึงลักษณะของการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้คือ (1) เป็นการตรวจสอบผลงานและการค้นคว้าที่ผู้อื่นทำไว้ (2) ลักษณะของข้อมูลเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต (3) ข้อมูลทั้งหมดเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นเอง ผู้วิจัยควบคุมไม่ได้ (4) ผู้วิจัยไม่สามารถทดสอบผลที่เกิดขึ้นและไม่มีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เป็นข้อมูลนั้น และ (5) เป็นกระบวนการที่ต้องวิเคราะห์ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์

ไพฑูรย์ สีนลารักษ์ (2527 : 125) ให้ความเห็นว่าโดยทั่วไปแล้ว การวิจัยไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามจะต้องมีลักษณะของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์อยู่ด้วยเสมอ เพราะเมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขของเวลาแล้ว พบว่า การวิจัยเชิงบรรยายก็ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ทันที การวิจัยเชิงทดลองก็คงศึกษาย้อนกว่าเรื่องนั้นได้มีใครทำไว้

หรือไม่ แค่นั้น อย่างไร ภัยเหตุนั้นนักวิจัยจึงต้องมีทักษะและต้องเข้าใจลักษณะของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์อยู่บ้าง นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ 5 ประการ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จำนวนมากต้องอาศัยข้อมูลที่เกิดจากการสังเกตและบันทึกของบุคคลอื่น ไม่ใช่ของตัวผู้วิจัยเอง จึงต้องพยายามให้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมใกล้เคียงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด
2. เหตุการณ์ ปัญหา หรือหัวข้อที่จะศึกษา จะนำมาทดลองใหม่ปฏิบัติใหม่ไม่ได้อีกแล้ว เป็นคุณลักษณะหรือธรรมชาติในตัวของมันเอง ผู้วิจัยจึงต้องเลือกเก็บข้อมูลให้ตรงกับข้อเท็จจริงให้มากที่สุด
3. เหตุการณ์ เรื่องราว หรือหัวข้อที่เกิดขึ้นในอดีตไม่ใช่เรื่องที่สนใจทดลองทำขึ้นเพื่อการวิจัย เอกสารบันทึกหรือข้อมูลต่าง ๆ จึงกระจัดกระจายไม่เป็นระบบ ผู้วิจัยจะต้องเลือกสรรอย่างถี่ ซึ่งต่างกับการวิจัยเชิงบรรยายหรือเชิงทดลองที่ไม่มีโอกาสเลือกข้อมูลใดมาพอ
4. โดยเหตุที่ข้อมูลเหล่านั้นผู้วิจัยไม่ได้บันทึกเอง และข้อมูลกระจัดกระจายมาก ผู้วิจัยในเชิงประวัติศาสตร์จึงต้องมีความอดทนโดยเฉพาะในการใช้ห้องสมุดหรือคนเอกสาร
5. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ แม้จะมีผู้ช่วยวิจัยไต่ถาม แต่ก็ยังมีลักษณะที่คนคนเดียว โดยเฉพาะผู้วิจัยจะต้องรับผิดชอบสูง และคุณค่าหรืองานที่คัมภีร์จะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นหลักสำคัญ

2. การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

เป็นกระบวนการให้ข้อมูลที่รู้ที่เชื่อถือได้ เพื่อใช้บรรยายหรืออธิบาย คุณลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ธรรมชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ของ ตัวแปรต่าง ๆ ในสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน โดยอาศัยวิธีการสังเกตหรือตรวจสอบใน เชิงสหสัมพันธ์ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2525 : 35)

วิทนี (Whitney. 1950 : 161) ให้ความหมายของ การวิจัยเชิงบรรยายว่า เป็นความพยายามอย่างมีระเบียบแบบแผนในการวิเคราะห์ ที่ความ รายงานสภาพปัจจุบันของสังคม หมู่คณะ หรือขอบเขตใดขอบเขตหนึ่ง เพื่อให้ ได้ข้อมูลที่นำมาจัดประเภท กำหนดหลักการและที่ความ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ ปฏิบัติในอนาคตอันใกล้

สุชา จันทน์เอม (2515 : 28) เรียกการวิจัยเชิงบรรยายว่า การวิจัย เชิงสำรวจ และกล่าวว่า การวิจัยเชิงสำรวจส่วนใหญ่มักใช้เกี่ยวกับการศึกษาความ เชื่อถือ ความคิดเห็น ทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์สำหรับปัญหาทางการศึกษานั้น มักวิจัยเกี่ยวกับการสอน การบริหารโรงเรียนและหลักสูตร

การวิจัยเชิงบรรยาย เป็นการวิจัยที่ทำกันมากที่สุดในทางสังคมศาสตร์ และ การศึกษา ซึ่งจะศึกษาถึงสภาพการณ์ในปัจจุบัน และด้วยเหตุที่การวิจัยประเภทนี้มีการ ความคลุมเครือที่ทำได้ยาก จึงทำให้มีอำนาจในการพยากรณ์น้อย และเรื่องที่มักจะบรรยาย จะเกี่ยวข้องกับเงื่อนไข สภาพการณ์ ความเชื่อ ทัศนคติ แนวความคิด ตลอดจน พฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม จึงจำเป็นต้องให้คำนิยามอย่างชัดเจนว่า สิ่งที่ต้องการจะวัดคืออะไร จะมีวิธีการวัดอย่างไร และมักจะใช้วิธีการศึกษาจากกลุ่ม ตัวอย่างแทนการศึกษาจากประชากรทั้งหมด จึงต้องมีวิธีการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวม ข้อมูล ทั้งนี้ผลที่ได้จากการวิจัยประเภทนี้ เป็นผลที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งแตกต่าง จากผลที่ได้จากการวิจัยเชิงทดลอง ที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์หรือสร้างสภาพการณ์ ขึ้นใหม่ จึงทำให้ผลการวิจัยเชิงบรรยายสามารถสรุปเป็นความรู้หรือกฎเกณฑ์ได้อย่าง

กว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงเท่ากับการวิจัยเชิงทดลอง

โดยทั่ว ๆ ไป การวิจัยเชิงบรรยายแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) การวิจัยเชิงสำรวจ (2) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และ (3) การศึกษาพัฒนาการ รายละเอียดของงานวิจัยเชิงบรรยายแต่ละประเภท มีดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงสำรวจ เป็นการศึกษาหรือสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ (Status) ทั้งนี้เพื่อที่จะหาสถานภาพที่มีอยู่ (Existing Status) เพื่อความเหมาะสมของสถานภาพด้วยการเปรียบเทียบกับมาตรฐาน และเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงสถานภาพให้ดีขึ้น (บุญธรรม กิจปรีชาวิสุทธิ, 2524 : 74) การศึกษาเชิงสำรวจอาจแบ่งเป็นชนิดย่อย ๆ คือ

2.1.1 การสำรวจโรงเรียน (School Survey) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน อนันต์ ศรีโสภา (2520 : 26 - 27) ได้แบ่งข้อมูลที่น่าสนใจในการสำรวจโรงเรียนเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่และการเงิน (2) ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร (3) ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน และ (4) ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา โครงการจัดการศึกษา วิธีดำเนินงานและผลผลิตที่ได้จากการจัดการศึกษา ซึ่ง เช็คคักกี โฆวาสินธุ์ (2522 : 137) ได้แบ่งความคุณสมบัติของผู้สำรวจออกเป็น 3 วิธีด้วยกันคือ (1) การสำรวจโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งอยู่ภายในโรงเรียน (2) การสำรวจโดยบุคคลภายในโรงเรียนเพื่อตรวจสอบคุณภาพของตนเองหรือของโรงเรียน (3) การสำรวจโดยความร่วมมือกันระหว่างบุคคลภายนอกและภายในโรงเรียน

2.1.2 การวิเคราะห์งาน (Job Analysis) การวิเคราะห์งานโดยทั่ว ๆ ไป จะเริ่มต้นที่การวิเคราะห์การตัดสินใจว่างานนั้นคืออะไร มีขอบข่ายกว้างขวางแค่ไหน จะเริ่มต้นและจบลงที่ใด เวลาใด งานนั้นประกอบด้วยงานย่อยหรือหน้าที่ และตำแหน่งอะไรบ้าง ขั้นตอนของการทำงานในแต่ละหน้าที่หรือแต่ละตำแหน่งควรเป็นอย่างไร เริ่มต้นตรงจุดไหน แล้วจะไปอยู่ที่ใด สิ้นสุดเมื่อไร สายงานใน

การดำเนินการเป็นเช่นไร ฉะนั้นผู้วิเคราะห์งานจึงต้องสามารถที่จะวิเคราะห์กลุ่มของ
ตำแหน่ง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานแต่ละหน้าที่ แล้วจึงค่อยพิจารณาจัดกลุ่ม หา
ธรรมชาติหรือลักษณะของงาน (เชคส์คีย์ โฆวาลินซ์, 2522 : 139)

บุญธรรม กิจปรีทาบิสุทธิ์ (2524 : 75) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์งาน
ว่า เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ คือ (1) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ทำงาน
ในสถานที่ต่าง ๆ (2) การจัดกิจกรรมเฉพาะที่จะให้ผู้ทำงานได้ทำงานได้ (3)
สถานภาพและความสัมพันธ์ของผู้ทำงานที่มีต่อกองคกรนั้น ๆ (4) สภาพที่ทำงาน และ
(5) สวัสดิการต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้ทำงาน

2.1.3 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ วิธีการนี้คล้ายคลึงกับการ
วิจัยเชิงประวัติศาสตร์ แต่การศึกษานี้จะเน้นการวิเคราะห์เอกสารร่วมสมัยหรือสมัย
ปัจจุบันเป็นหลัก เอกสารที่วิเคราะห์ ได้แก่ ตำราเรียน หลักสูตร รายงานการประชุม
และระเบียบราชการอื่น ๆ (ทวีป สิริวัศม์, 2525 : 21) การวิเคราะห์เอกสาร
โดยทั่วไปจะวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรม และเรื่องราวต่าง ๆ (บุญธรรม
กิจปรีทาบิสุทธิ์, 2524 : 75)

2.1.4 การสำรวจประชามติ (Public Opinion Survey)

เป็นการสำรวจเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับความรู้ ความ
คิดเห็น เจกคติ และแนวโน้มด้านความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพื่อนำไป
ใช้ในการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เชคส์คีย์ โฆวาลินซ์ (2522 : 140) กล่าวถึง
เทคนิคที่ใช้ในการสำรวจประชามติว่า จะใช้แบบสอบถามประกอบกับการสัมภาษณ์เป็น
หลักใหญ่ ดังนั้นจึงต้องอาศัยกลุ่มตัวอย่างที่ดีที่เป็นตัวแทนของประชากรได้

2.1.5 การสำรวจชุมชน (Community Survey)

การสำรวจชุมชนมีวิธีการคล้ายคลึงกับการสำรวจประชามติ แต่ต่างกันตรงที่ศึกษาในขอบเขตของ
เนื้อหาที่กว้างกว่า คือ ไม่จำกัดเฉพาะความคิดเห็นอย่างเดียว แต่มีเป้าหมายในการวิจัย

เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงหลายแง่หลายมุมที่เป็นคุณลักษณะของชุมชนนั้น เพื่อนำมาประกอบ การตัดสินใจในการแก้ปัญหาของท้องถิ่นหรือชุมชน บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2524 : 76) ได้อธิบายถึงเนื้อหาในการสำรวจชุมชน ซึ่งมีจะสำรวจเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ คือ ประวัติชุมชน การปกครองชุมชน สภาพทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจ ลักษณะทาง วัฒนธรรม และสภาพทางสุขภาพอนามัย

2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์นั้น ๆ ผลจากการศึกษาจะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ลักษณะของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรแบ่งออกเป็นหลายวิธีคือ

2.2.1 การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Studies) เป็นการศึกษาปัญหาเฉพาะเรื่องอย่างละเอียดลึกซึ้งโดยศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลัง สถานภาพปัจจุบัน และปฏิกริยาร่วม (Interaction) ทางสิ่งแวดล้อมที่สังคมกำหนดให้กับบุคคล กลุ่มบุคคล สถาบัน หรือสังคม การศึกษาแบบนี้จึงมีขอบเขตกว้างกว่า แต่ละเอียง และ มีคุณภาพดีกว่าการสำรวจ (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2524 : 77)

2.2.2 การศึกษาเปรียบเทียบเชิงเหตุผล (Causal-Comparative Studies) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในเชิงการเปรียบเทียบ ในบางกรณีอาจศึกษาในเชิงเปรียบเทียบการเป็นเหตุเป็นผลกัน กล่าวคือ ศึกษาจากผลที่เกิดขึ้น แล้วพยายามโยงไปหาสาเหตุ ซึ่งการวิจัยเชิงทดลองไม่สามารถจะจัดกระทำได้ ทั้งนี้ เพราะผลบางอย่างเกิดขึ้นมาจากหลายสาเหตุและเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมตัวแปร อิสระหรือสาเหตุนั้นได้ ผู้วิจัยจึงพยายามศึกษาในเชิงเปรียบเทียบความเหมือนและความ แตกต่างระหว่างเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน เพื่อสืบหาสาเหตุที่ทำให้ เกิดผลหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ ดังนั้นในการวิจัย ผู้วิจัยจึงต้องตั้งสมมติฐานขึ้นมาเพื่อทำการตรวจสอบ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2525 : 42)

2.2.3 การศึกษาสหสัมพันธ์ (Correlational Studies)

เป็นการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlational Coefficients) เป็นตัวแสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

เชดสคักกี โฆวาสินชู่ (2522 : 146 - 147) ได้กล่าวถึงเทคนิคการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ว่า มีจุดมุ่งหมายในการที่จะศึกษาหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันใน 3 ลักษณะคือ

2.2.3.1 เพื่อจะบอกลักษณะทั่วไปทั้งในแง่ของตัวแปร และลักษณะความแปรผันของตัวแปรที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันนั้น

2.2.3.2 เพื่อศึกษารูปแบบหรือแบบฉบับของความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ

2.2.3.3 เพื่อศึกษาความเข้มของความสัมพันธ์ว่ามีมากน้อยเพียงไร สามารถที่จะนำไปสร้างสมการทำนายได้อย่างน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงใด

2.2.4 การติดตามผล (Follow-up Studies) เป็นการศึกษาเชิงประเมินหลักสูตรและโปรแกรมว่าผู้ผ่านโปรแกรม หรือสำเร็จการศึกษา มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติจริงเพียงใด มีปัญหา อุปสรรคที่โหนบาง ผลการศึกษาช่วยในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาอบรมให้ดียิ่งขึ้นเพียงใด

2.2.5 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อเรื่องของเอกสาร บันทึก สิ่งพิมพ์ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อเปิดเผยให้ทราบถึงความเป็นไป แนวคิด รูปแบบ ความผิดพลาด และอื่น ๆ

2.3 การศึกษาพัฒนาการ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงบรรยายที่เน้นความเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการที่เกิดขึ้น เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง ซึ่งอาจศึกษาได้ 2 ลักษณะ คือ

2.3.1 การศึกษารูปแบบและขั้นตอนของการเจริญงอกงาม (Growth Studies) ซึ่งศึกษาได้ 2 แนวทาง คือ เลือกรับกลุ่มเดียว แล้วติดตาม

กลุ่มไประยะยาว กับเลือกศึกษากับหลาย ๆ กลุ่มที่อายุแตกต่างกันในระยะเวลาเดียวกัน ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ของอาศัยการสังเกตหรือการวัดผลอย่างมีระบบในการศึกษา (เชคคักกี ไชวาสินธุ์. 2522 : 148 - 149)

2.3.2 การศึกษาแนวโน้ม (Trend Studies) เป็นการนำความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ในอดีตและลักษณะปัจจุบัน ไปทำนายแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

การวิจัยเชิงทดลองเป็นการศึกษาจากสาเหตุไปหาผล คือ เป็นการศึกษาเพื่อตอบคำถามว่า ปรากฏการณ์ของการศึกษา (Dependent Variable) จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ถ้าหากมีการควบคุมสถานการณ์หรือจัดเงื่อนไขให้ (Independent Variable) (ทวีป ศิริวิทย์. 2525 : 26) ปัจจัยสำคัญในการวิจัยแบบนี้ขึ้นอยู่กับตัวทดลอง ต้องรู้จักสังเกตอย่างรอบคอบ ระมัดระวังในการศึกษาผลการทดลองเป็นระยะ ๆ และต้องเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างการทดลอง (Hillway. 1964 : 165)

อนันต์ ศรีโสภะ (2520 : 76) ได้กล่าวถึงการวิจัยเชิงทดลองว่า เป็นวิธีการเสาะแสวงหาความรู้ที่มีระบบและมีเหตุผลเป็นการวิจัยที่ใช้ตอบคำถามเกี่ยวกับ "ถ้ากระทำสิ่งนี้ภายใต้การควบคุมสถานการณ์อย่างระมัดระวัง จะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง" นักวิจัยอาจควบคุมเกี่ยวกับการกระทำ การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือควบคุมภาวะแวดล้อม แล้วทำการสังเกตสถานการณ์หรือพฤติกรรมของสิ่งนั้นว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร โดยนักวิจัยจะทดลองกระทำไปด้วยความระมัดระวังและมีระบบ นักวิจัยต้องระวังองค์ประกอบต่าง ๆ ที่อาจจะมีอิทธิพลต่อผลที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปมักจะใช้วิธีการย้ายหรือควบคุมองค์ประกอบเหล่านั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล หรือเป็นไปตามทฤษฎีที่เกี่ยวกับสิ่งนั้น

ในการทำการวิจัยเชิงทดลองจะต้องมีการกล่าวถึงตัวแปรที่สำคัญ ซึ่ง นิภา ศรีไพโรจน์ (2527 : 37) ได้กล่าวไว้ 4 ชนิด คือ

1. ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ (Independent Variable) เป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้นเพื่อที่จะทำการทดลองว่าเป็น "สาเหตุ" หรือไม่ ตัวแปรอิสระนี้บางทีเรียกว่า ตัวแปรการทดลอง (Experimental Variable) หรือตัวแปรจักรกระทำ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) เป็นตัวแปรที่ของการทราบว่า เป็น "ผล" ที่เกิดจาก "สาเหตุ" หรือจากตัวแปรอิสระนั้น ๆ หรือไม่

3. ตัวแปรเชื่อมโยง (Intervening Variable) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวแปรสอดแทรก เกิดขึ้นจากกระบวนการทางจิตวิทยาระหว่างดำเนินการทดลองจึงไม่สามารถควบคุมตัวแปรชนิดนี้ได้ และมีผลก่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาด้วย

4. ตัวแปรแทรกซ้อนหรือตัวแปรภายนอก (Extraneous Variable) เป็นตัวแปรที่เกิดขึ้นและอาจมีอิทธิพลต่อผลการทดลอง โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือไม่ต้องการทราบ ตัวแปรชนิดนี้ นักวิจัยสามารถกำหนดวิธีการควบคุมได้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวแปรควบคุม (Control Variable)

โดยมี ผู้แบ่งประเภทของการวิจัยเชิงทดลองไว้หลายวิธี ดังนี้

เคโซ สวานนัท (2520 : 96) ได้แบ่งการวิจัยเชิงทดลองออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. Individual Study เป็นการศึกษาทดลองเฉพาะคน เช่น การศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกลักษณะของเด็กที่มีบิดามารดา มีอาชีพ ฐานะ และเชื้อชาติต่างกัน เป็นต้น

2. Group Study เป็นการศึกษาถึงกลุ่มคนที่อยู่รวมกันมาก ๆ เช่น ในเรื่องจิตวิทยาสังคม จะศึกษาคนเชื้อชาติต่าง ๆ ที่อยู่รวมกันในสังคมมี Group Conflict เกิดขึ้นได้เพราะอะไร หรือแตกแยกกันเพราะอะไร และมีวิธีแก้ไขอย่างไร

3. Social Group คือการศึกษากลุ่มคนในสังคมที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษ เช่น ปัญหาเยาวชน ปัญหาชนกลุ่มน้อย หรือปัญหาของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน

บุญธรรม กิจปริภาพวิสุทธิ (2524 : 82 - 83) ได้แบ่งการวิจัยเชิง
ทดลอง โดยจำแนกตามสถานที่ทดลองและตามรูปแบบการทดลองไว้ดังนี้

1. โดยใช้สถานที่ทดลอง แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ (1) การทดลอง
ในห้องปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์และเงื่อนไขที่จะทดลองขึ้น โดย
พยายามควบคุมตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่วิจัย แล้วสังเกตวัดผลตัวแปร
อิสระออกมา และ (2) การทดลองสนาม เป็นการทดลองตามสภาพจริงที่เป็นไป
ตามธรรมชาติ บางครั้งจึงมีผู้เรียกว่า เป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติหรือการวิจัยที่
ปราศจากการควบคุม การวิจัยในลักษณะนี้เป็นการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้น
จริงตามธรรมชาติ ไม่มีการควบคุมตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. โดยใช้แบบการทดลอง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (1) การทดลอง
แท้ เป็นการทดลองที่สามารถควบคุมตัวแปรอิสระที่ไม่ต้องการอื่น ๆ ให้เหลือเฉพาะตัวแปร
อิสระที่ต้องการเท่านั้น ผลการทดลองหรือตัวแปรที่วัดได้เป็นผลของตัวแปรอิสระที่ต้องการ
โดยตรง จึงมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้สูง และ (2) การทดลองเทียมหรือกึ่ง
ทดลองเป็นการทดลองในสภาพการณ์ตามธรรมชาติ สภาพที่เป็นจริง ซึ่งไม่สามารถ
ควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ได้ทั้งหมด

สรุปแล้วการวิจัยอาจแบ่งออกได้หลายชนิด ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการที่เราจะใช้อยู่เป็น
เกณฑ์ในการแบ่ง ถ้าหากจะใช้จุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ก็อาจแบ่งออกได้ 2 ชนิด
คือ การวิจัยบริสุทธิ์ (Pure Research) และการวิจัยประยุกต์ (Applied Research)
ถ้าหากใช้ระเบียบวิธี (Method) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งอาจแบ่งออกได้ 3 ชนิด คือ
การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) การวิจัยเชิงพรรณนา
(Descriptive Research) และการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)
และถ้าหากใช้เนื้อหาวิชาที่ทำการวิจัยเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ก็เรียกการวิจัยตามชื่อเนื้อหา
วิชานั้น ๆ เช่น การวิจัยการศึกษา (Educational Research) การวิจัย
เศรษฐกิจ (Economic Research) การวิจัยพยาบาล (Nursing Research)
การวิจัยตลาด (Marketing Research) เป็นต้น

พัฒนาการของการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยมีการพัฒนามาเป็นลำดับ ทั้งแต่ละระยะเริ่มแรกจนถึงระยะปัจจุบัน สรุปได้เป็น 3 ระยะ คือ (อุทุมพร จามรมาน, 2527 : 7 - 3)

ระยะแรก เป็นการนำผลการวิจัยมารวมกัน มีหลายลักษณะ เช่น อย่างแรก เป็นการนำบทคัดย่อหรือข้อสรุปของงานวิจัยแต่ละเรื่องมาจัดวางเรียงต่อกันเองกัน ลักษณะเช่นนี้จะพบมากในปฏิญานทัศน์ของนิสิตนักศึกษา บทคัดย่อหรือหัวข้อสรุปงานวิจัยทั้งกล่าว มักจะครอบคลุมปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย สมมติฐาน วิธีวิจัย และผลที่ค้นพบ การเสนอในลักษณะนี้ จะช่วยให้ผู้อ่านทราบแค่เพียงว่า ใครทำอะไร อย่างไร โดยละเอียดอะไร มิได้มีการผสมผสานหรือเชื่อมโยงงานวิจัยทั้งหลายเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้เชิงบูรณาการออกมา อย่างที่สองเป็นการอ่านรายงานการวิจัยจนเกิดความเข้าใจ แล้วนำผลการวิจัยมาเชื่อมโยงกับหัวข้อปัญหา เพื่อให้ได้ความรู้ว่าใครทำอะไร โดยละเอียดอย่างไร และอยู่ทรงไหนของหัวข้อใหญ่นั้น

ระยะที่สอง ระยะนี้เป็นระยะเริ่มค้นหาเทคนิคทางสถิติมาสังเคราะห์งานวิจัย ในระยะนี้เริ่มมีการใช้ตัวเลข หรือความถี่ของงานที่จำแนกเข้ามานับด้วย ได้แก่ เทคนิคการนับคะแนนเสียง (Vote counting method) และเทคนิครวมค่าความน่าจะเป็นหรือค่า "P" โดยนำค่าดังกล่าวมารวมเป็น "P" ของงานวิจัยทั้งหมด

ระยะที่สาม เป็นระยะที่เน้นค่าขนาดของอิทธิพล ความคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยแนวนั้นเริ่มในราวปี ค.ศ. 1933 โดย ธอร์นไดค์ และกิสลีย์ (Thorndike and Ghiselli, 1933 : 25) และได้มีการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ทำให้การสังเคราะห์งานวิจัยมีระบบโดยนำเทคนิคทางสถิติมาใช้ คือ กลาส และคนอื่น ๆ (Glass and others, 1981 : 12) และเรียกวิธีการนี้ว่า การวิเคราะห์เมตต้า (Meta-analysis)

การวิเคราะห์เมตา (Meta - analysis)

เนื่องจากการวิเคราะห์งานวิจัยแบบเมตา เป็นเทคนิควิธีการวิเคราะห์งานวิจัยอีกวิธีหนึ่งที่มีประโยชน์น่าสนใจศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอเรื่องการวิเคราะห์งานวิจัยแบบเมตา เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ลักษณะที่สำคัญ และขั้นตอนในการวิเคราะห์แบบเมตาไว้พอสังเขป ดังนี้

ความหมาย การวิเคราะห์แบบเมตา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้เทคนิคทางสถิติมาวิเคราะห์งานวิจัยหลาย ๆ ชิ้น ที่ศึกษาปัญหาหรือปรากฏการณ์เดียวกัน โดยใช้งานวิจัยแต่ละชิ้น เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ งานวิจัยแต่ละชิ้นนั้นจะถูกแปลงให้เป็นหน่วยมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้สามารถรวมผลสรุปเข้าด้วยกันได้ หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่ง การวิเคราะห์เมตาเป็นการวิจัยงานวิจัยโดยใช้เทคนิคทางสถิติมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปของผลงานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง ที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน หรือเป็นการนำผลการวิจัยในเรื่องประเภทเดียวกัน มาหาข้อสรุปอย่างมีระบบโดยใช้วิธีการทางสถิติ (Glass and others. 1981 : 21 - 22)

ลักษณะที่สำคัญของการวิเคราะห์เมตา การวิเคราะห์เมตาเป็นการวิเคราะห์งานวิจัยแบบหนึ่งซึ่งมีลักษณะสำคัญแตกต่างจากการวิเคราะห์งานวิจัยแบบอื่น ดังนี้ (มานิตย์ โพธิกุล. 2527 : 11 - 27)

1. การวิเคราะห์เมตา เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้เทคนิคทางสถิติ มาจัดรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่มีจำนวนมาก ให้ได้ข้อสรุปออกมาอย่างเป็นระบบ
2. การวิเคราะห์เมตาคัดสินคุณภาพงานวิจัยเป็นภาวะหลัง (Posteriori matter) การวิเคราะห์งานวิจัยแบบอื่น ๆ ผู้วิจัยจะตัดสินคุณภาพของงานวิจัยก่อน ถ้างานวิจัยมีคุณภาพก็คัดออก แต่การศึกษางานวิจัยโดยวิธีการวิเคราะห์เมตา ผู้วิจัยจะต้องศึกษางานวิจัยทุกชิ้น จากนั้นก็ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการวิจัย การออกแบบการวิจัย การใช้เครื่องมือวัด การจัดการกระทำกับตัวแปร จุดอ่อนในวิธีการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างจุดอ่อนเหล่านั้นกับผลวิจัย ฉะนั้นคุณภาพของงานวิจัยจึงถูกนำมาเป็นข้อมูลด้วย

3. การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเป็นการหาข้อสรุปรวมเพื่อให้ทราบขนาดของอิทธิพลของตัวแปรอิสระกระทำว่ามีผลต่อตัวแปรตามเป็นปริมาณเท่าใด ในขณะที่การศึกษางานวิจัยแบบอื่นไม่สามารถเสนอผลการวิจัยเป็นปริมาณชัดเจนเช่นนั้น เพียงแค่เสนอว่าตัวแปรอิสระเท่านั้นมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าสูงกว่าขนาดเท่าใด

ขั้นตอนในการวิเคราะห์แบบเมทาคา ขั้นตอนในการวิเคราะห์แบบเมทาคา แบ่งได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (สุวิธนา สุวรรณเชกนิยม. 2527 : 28 - 30)

1. เลือกและกำหนดปัญหาที่ต้องการวิเคราะห์ข้อค้นพบ ปัญหาที่เลือกมาศึกษาควรเป็นปัญหาที่ได้มีการศึกษาวิจัยกันไว้ในจำนวนมากพอสมควร และควรวิธีวิจัยเชิงประจักษ์ จะเป็นการวิจัยเชิงทดลอง วิจัยเชิงสำรวจ หรือวิจัยเชิงบรรยายก็ได้ เมื่อเลือกปัญหาแล้ว ผู้วิจัยจะต้องกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะทำการสังเคราะห์ผลการวิจัยให้ชัดเจน

2. กำหนดประชากรของงานวิจัยที่ต้องการจะสังเคราะห์ข้อค้นพบ แล้วสำรวจจำนวนงานวิจัยในประชากรว่ามีกี่เรื่อง

3. การเก็บข้อมูล ข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลของตัวแปร 2 ประเภท คือ ตัวแปรผลลัพธ์หรือข้อค้นพบของการวิจัย ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการสังเคราะห์ และตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะของการวิจัย (Characteristic of Studies) ซึ่งเป็นตัวแปรที่เป็นประโยชน์ในการอธิบายข้อค้นพบที่สังเคราะห์ได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ข้อค้นพบจากการวิจัยต่าง ๆ มีความแตกต่างกันมาก ตัวแปรลักษณะของการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 พวก คือ ลักษณะของเนื้อหาที่ทำการวิจัย (Substantive Characteristics) เป็นลักษณะเฉพาะในการศึกษาปัญหานั้น และลักษณะของวิธีการศึกษาหรือวิธีวิจัย (Methodological Characteristics) ในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์แบบเมทาคา ผู้วิจัยจำเป็นต้องระบุตัวแปรผลลัพธ์ และตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะของการวิจัย ทั้งที่เป็นลักษณะของเนื้อหาที่วิจัย และลักษณะของวิธีการวิจัยให้ชัดเจน แล้วให้พิจารณาวิธีเก็บข้อมูลเหล่านี้ให้เหมาะสม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการนำข้อมูลจากรายงานการวิจัยเรื่องต่าง ๆ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์นั้น ข้อมูลจากรายงานการวิจัยต่าง ๆ จะต้องมีหน่วยของการวัด และมาตราของการวัดเดียวกัน ทัวแปรที่ข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ อาจมีมาตราของการวัดแตกต่างกันมากที่สุดคือ ทัวแปรบลิทซ์ ดังนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิเคราะห์แบบเมทาคั้น จึงได้มีการกล่าวถึง การวัดบลิทซ์หรือข้อค้นพบจากงานวิจัยให้มีมาตรา (Scale) ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น ถ้าเป็นการวิจัยเชิงทดลองมักจะใช้ผลมาตรฐาน หรือ Effect size ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่างความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มค่าเฉลี่ยของคะแนนของกลุ่มควบคุม กับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เหมาะสม ถ้าเป็นงานวิจัยที่ไม่ใช่การวิจัยเชิงทดลอง เช่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัวแปร 2 ทัว ก็อาจใช้การแปลงค่าดัชนีที่ใช้วัดความสัมพันธ์นั้นให้มาเป็นสัมประสิทธิ์วัดความสัมพันธ์ที่มีมาตรฐานมาตรฐาน เช่น สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน หรือโคสแนว์ เป็นต้น (Glass and others. 1981 : 147 - 151)

พัฒนาการด้านการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พัฒนาการด้านการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในต่างประเทศ ตั้งแต่ระยะแรกเริ่มคือ ตั้งแต่ปี 1950 หรือเมื่อ 30 ปีกว่า ๆ มาแล้ว พอจะสรุปลักษณะเด่น ๆ ได้ดังนี้ (ปฐม นิคมานนท์. 2528 : 1 - 10)

1. ระยะเริ่มแรก งานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในยุคแรก ๆ แสดงถึงลักษณะผสมหรือความรู้ที่แตกแขนงมาจากศาสตร์แขนงอื่น เช่น จิตวิทยา และพยายามก่อสร้างค้นพัฒนาตนเองขึ้นมาเป็นศาสตร์แขนงใหม่และก่อสร้างเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ

การวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในช่วง ค.ศ. 1950 - 1960 มีปัญหาในเรื่องขาดความรู้และข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น งานวิจัยจำนวนมากจึงเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการอ้างอิง และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับของนักวิชาการแขนงอื่น ๆ

2. ระยะเวลาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ในช่วงหลังปี 1960 งานวิจัยด้านการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีน้อย ทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ช่วง 1960 - 1970 การวิจัยจะหนักไปในเชิงพรรณนา คือ เน้นที่จะตอบคำถามที่ว่า "อะไร" มากกว่าจะตอบคำถามว่า "ทำไม" หรือ "เพราะอะไร"

3. ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 เป็นต้นมา การศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้พัฒนาความรู้ในสาขานี้เป็นปึกแผ่นขึ้น มีเทคนิคการวิจัยเฉพาะสาขาเกิดขึ้นมากมาย ช่วงนี้เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ งานการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง บัณฑิตที่สนับสนุนให้งานวิจัยด้านนี้เจริญขึ้นมีหลายอย่าง เป็นต้นว่า (1) การสนับสนุนทุนการวิจัยจากมูลนิธิสำคัญ ๆ เช่น มูลนิธิคาร์เนกี มูลนิธิฟอร์ด มูลนิธิเคลสล็อก เป็นต้น (2) การสนับสนุนจากสมาคมการศึกษาระดับสูงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาคมการศึกษาระดับสูงแห่งสหรัฐอเมริกา (3) การถือกำเนิดของนิตยสารใหม่ ๆ ทางการศึกษาระดับสูง เช่น "Adult Leadership," "Lifelong Learning," "The Adult Years," และ "The Journal of Adult Education," (4) การขยายตัวของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทางการศึกษาระดับสูงในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วโลก (5) การประชุมเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาระดับสูง ซึ่งจัดหมุนเวียนในที่ต่าง ๆ เป็นประจำปีเพื่อเสนอผลงานวิจัย และพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับงานวิจัยใหม่ ๆ และ (6) แรงผลักดันในค่านิยมปฏิบัติ คือ มีหน่วยงานต่าง ๆ ให้บริการด้านการศึกษาระดับสูงอย่างกว้างขวาง และต้องการซื้อสินค้าด้านความรู้ ทฤษฎี ตลอดจนแนวทางปฏิบัติมากขึ้น

4. การวิจัยแนวใหม่ ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา นักการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียนเริ่มวิพากษ์วิจารณ์วิธีการวิจัยที่ใช้อยู่ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เรียกว่า การวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) และการยึดถือวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างเหนียวแน่น ซึ่งพบว่า เป็นการจำกัดความคิดสร้างสรรค์ และ

ในหลาย ๆ กรณี วิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างที่ใช้กันอยู่ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ชัดเจน จำเป็นต้องอาศัยวิธีการอื่นช่วย เช่น การอธิบายความรู้สึก การสอบถามผู้รู้ การตรวจสอบประสบการณ์ การใช้ความคิดเห็นด้วยจาก เป็นคน ในระยะหลัง ๆ งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในการศึกษาค้นหาเหตุหรือความรู้ใหม่ ๆ วิธีการรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต โดยพาตนเองไปอยู่ในสถานการณ์นั้น การวิเคราะห์เชิงเหตุผล การศึกษาประวัติศาสตร์หรือพัฒนาการ การย้อนระลึกประสบการณ์ในอดีต เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง มากกว่าการใช้แบบสอบถามโดยให้ผู้ตอบตอบเพียงสั้น ๆ หรือทำเครื่องหมาย แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติอย่างที่ใช้กันอยู่ทั่ว ๆ ไป

นอกจากการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะสนใจการวิจัยเชิงคุณภาพมากขึ้นแล้ว งานวิจัยในเชิงปฏิบัติ (Action Research) ก็ได้รับความสนใจมากขึ้นด้วย การวิจัยแนวใหม่อีกประเภทหนึ่งที่อยู่ในระยะพัฒนาและได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางคือ การวิจัยแบบร่วมพัฒนา (Participatory Research) เป็นการประสานประสานกิจกรรม 3 อย่างคือ การเรียนรู้ การพัฒนา และการวิจัยเข้าด้วยกัน โดยที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยอย่างเต็มที่ แทนที่จะกลายเป็น "ผู้ถูกวิจัย" แยกย่อยอย่างที่ปฏิบัติกันมา

อย่างไรก็ตามทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ต่างก็มีข้อดีและข้อจำกัดด้วยกันทั้งสองวิธี จะบอกว่าวิธีใดดีกว่ากันย่อมบอกไม่ได้ อยู่ที่ว่าเราจะคงเลือกวิธีการให้เหมาะสมกับลักษณะและธรรมชาติของเรื่องที่จะวิจัย และในหลาย ๆ กรณีต้องใช้การผสมผสานวิธีการทั้งสองเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ลักษณะและปัญหาเฉพาะของการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

แม้ว่าการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะอยู่บนพื้นฐานของวิธีการทางวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับการวิจัยในสาขาวิชาอื่นก็ตาม แต่ก็ยังมีลักษณะและปัญหาเฉพาะทั่ว ถึงแม้ปัญหาที่จะวิจัยอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการศึกษาในแขนงอื่นก็ตาม แต่ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีดำเนินการก็มักจะผิดแผกแตกต่างกัน

ลักษณะและปัญหาเฉพาะของการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้ (ปรุ้ม นิคมานนท์. 2528 : 1 - 10)

1. ปัญหาเกี่ยวกับช่วงอายุของผู้ใหญ่ โดยทั่วไปถือว่าประชาชนอายุ 20 ปีขึ้นไปจนถึงตายเป็นประชาชนวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นช่วงอายุประชากรที่จะทำการวิจัยจึงครอบคลุมอย่างน้อยประมาณ 50 ปีของช่วงชีวิต ซึ่งหมายรวมถึงประสบการณ์ อาชีพ และองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกันด้วย ลักษณะเช่นนี้แตกต่างจากการวิจัยในแขนงอื่น ๆ เช่น การวิจัยที่ทำได้กับเด็กก่อนวัยเรียน วัยประถมศึกษา หรือวัยรุ่น ซึ่งมีช่วงอายุที่จำกัดและค่อนข้างมากกว่า ด้วยเหตุนี้นการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะให้ครอบคลุมหรือสรุปอ้างอิงไปถึงประชากรทั้งหมดจึงทำได้ยากกว่า

2. การขาดข้อตกลงกันระหว่างผู้ใหญ่หมายถึงใคร ซึ่งมีผลต่อการสื่อความหมายและการสรุปผลอ้างอิง การนิยามคำว่า "ผู้ใหญ่" ในแต่ละสังคมหรือแต่ละวัตถุประสงค์ย่อมแตกต่างกัน การกำหนดประชากรในการวิจัยแต่ละขั้นก็ไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่นงานวิจัยของ ริชาร์ด ปีเตอร์สัน (Peterson. 1963 : 26) ได้นิยามคำว่าผู้ใหญ่ว่าหมายถึง ประชาชนอายุ 18 ถึง 60 ปี ที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถาบัน การศึกษากามปกติ จอห์นสตัน และริเวรา (Johnstone and Rivera. 1970 : 635) นิยามประชากรวัยผู้ใหญ่ในงานวิจัยของเขาว่า หมายถึง (1) ประชาชนที่อายุ 21 ปีขึ้นไป (2) ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี แต่มีครอบครัวแล้ว (3) ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี แต่มีฐานะและความรับผิดชอบเหมือนหัวหน้าครอบครัว และ (4) บุคคลอายุ 21 ปีขึ้นไปที่ไม่ประจำการอยู่ในกองทัพ

สำหรับการศึกษายุ่งใหญ่ของไทยถึงช่วงอายุ 14 ปีขึ้นไป คือ พันเอกทหารศึกษามาก บังคับแล้ว

3. ชาคชกกลางทรงกันเกี่ยวกับขอบข่ายของคำว่าการศึกษาใหญ่ว่าจะครอบคลุม กิจกรรมใดบ้าง เพราะเนื้อหาวิชาที่ผู้ใหญ่นสนใจ กิจกรรม ตลอดจนวิธีการในการจัดการ ศึกษาใหญ่มีนิยามแตกต่างกันยากที่จะกำหนดขอบข่ายให้ชัดเจนได้ ทำให้ลำบากในการ สื่อความหมายและสรุปอ้างอิงที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ให้ครอบคลุมกิจกรรมทุกอย่างได้

4. การวิจัยด้านการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอกระบบ โรงเรียนมีความเกี่ยวข้องกับ ปัญหา ค่านิยมและค่านิยม รวมทั้งการวิจัยในบางเรื่องอาจเป็นการล่วงละเมิด สิทธิส่วนบุคคลอีกด้วย ถึงแม้ว่าจะเป็นที่ยอมรับกันว่าการวิจัยเชิงทดลองจะมีประสิทธิภาพ สูงและมีระบบที่รัดกุมที่สุดก็ตาม แต่การวิจัยทางการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในหลาย ๆ กรณีไม่สามารถทำการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ได้ เพราะมีค่านิยมและค่านิยม หรือล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งกล่าว ดังนั้นนักการศึกษายุ่งใหญ่จึงต้องคิดค้นหาเทคนิควิธีอื่นที่เหมาะสมมากกว่า กว้างใหญ่สิ่ง ที่ทำลายในงานวิจัยทางการศึกษายุ่งใหญ่อย่างหนึ่งก็คือ ความขัดแย้งระหว่างความถูกต้อง ความ หลักวิชา กับ ปัญหา ค่านิยมหรือปัญหาในทางปฏิบัติ

5. ธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจอีกประการ หนึ่ง นักวิจัยที่สนใจศึกษาพฤติกรรมของผู้ใหญ่จะต้องคำนึงถึงทั้งความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity) และความเที่ยงตรงภายนอก (External Validity) เช่น เกี่ยวกับการวิจัยในแขนงวิชาอื่น การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ทางการศึกษาใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความยุ่งยากซับซ้อนยากที่จะหา กลุ่มที่จะมีคุณลักษณะอย่างเดียวกัน ทั้งที่ภาษาวิจัยเรียกว่า กลุ่มเอกพันธ์ (Homogeneous Sample) ได้ เพราะว่าผู้ใหญ่ประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุ ภูมิหลัง และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่แตกต่างกันมากมาย การวิจัยจึงไม่สามารถจะใช้วิธีสุ่มเพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Normal Randomly Selected Sample) เหมือนการวิจัยแขนงอื่น ๆ ได้ ดังนั้นการเลือกกลุ่ม

ตัวอย่างจึงต้องใช้วิธีผสมหลายอย่าง บางครั้งต้องใช้วิธีเจาะจงเลือก หรือในหลายกรณี จำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างเท่าที่จะหาได้หรือตามความสะดวก การวิจัยทางการศึกษามัธยม และการศึกษานอกระบบโรงเรียนจำนวนมากจึงเลือกเท่ากับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเล็ก ๆ ที่จำกัด เฉพาะเจาะจงลงไป แล้วสรุปประสงคของการวิจัยแต่ละเรื่อง

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยทางการศึกษามัธยม จำนวน 18 ชิ้น ที่รายงานในวารสาร Adult Education จาก Volume 24 - 27 สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีตั้งแต่ 11 ถึง 728 คน ในงานวิจัย 7 ชิ้น ใช้กลุ่มตัวอย่าง 200 คนขึ้นไป และ 4 ชิ้นใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 20 คน 10 ชิ้น ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาภาคค่ำ 3 ชิ้น ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาล นักกายภาพบำบัด และเภสัชกร งานวิจัย 2 ชิ้นใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักโทษ 2 ชิ้น ทำกับศิษย์เก่าสถาบันอุดมศึกษา และงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งกระทำกับสมาชิกของสมาคมที่ยุบเลิกไปแล้ว

ด้วยเหตุที่งานวิจัยทางการศึกษามัธยมและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ยากที่จะสุ่มกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มได้ รวมทั้งงานวิจัยหลายชิ้นใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย จึงมีจุดอ่อนในเรื่องความเที่ยงภายนอก (External Validity) กล่าวคือ ผลการวิจัยไม่สามารถสรุปรวมเพื่อให้ครอบคลุมประชากรวัยผู้ใหญ่ได้อย่างกว้างขวาง เท่าที่เป็นมางานวิจัยทางการศึกษามัธยมและการศึกษานอกระบบโรงเรียน มักจะสรุปเป็นรายกรณี หรือสรุปกับประชากรเฉพาะกลุ่ม อย่างไรก็ตามนักการศึกษามัธยม ก็พยายามคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในผลการวิจัย เมื่อจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย วิธีการดังกล่าวมีความแตกต่างกันมากมาย

6. ความสลับซับซ้อน (Sophistication) ของตัวผู้ใหญ่อเอง ในการเก็บข้อมูลหรือในการทดสอบกับผู้ใหญ่ จำเป็นต้องใช้วิธีการที่แยบยลมากกว่าการกระทำกับเด็ก ๆ ไม่เช่นนั้นจะไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริง ทั้งนี้เพราะผู้ใหญ่เป็นผู้ "รู้มาก" หรือมีประสบการณ์มาก การจะใช้คำถามเพื่อล่อหลอกให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงจึงทำได้ยาก ผู้ใหญ่มักจะ

พยายามกลั่นกรองให้คำทบทวนที่ มีคุณค่า มากกว่าจะคำนึงถึงคำทบทวนที่เป็นจริง การ
ตอบของผู้ใหญ่จึงมักจะระมัดระวังมากกว่าเด็ก ดังนั้นการเก็บข้อมูลจากผู้ใหญ่จึงต้องใช้
วิธีการที่ละเอียดอ่อนและพิถีพิถันเป็นพิเศษ

การวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย

ถึงแม้ว่าการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้เริ่มดำเนินการใน
ประเทศไทยมา 30 ปีแล้วก็ตาม แต่เพิ่งได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังในระยะไม่กี่ปีมา
นี้ การวิจัยในด้านนี้นับว่าเป็นเพียงระยะแรกเริ่มเท่านั้น

งานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย
พอแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ การวิจัยในลักษณะปฏิบัติการ (Action Research)
กับการวิจัยเพื่อค้นหาความรู้โดยทั่วไป (General Research)

การวิจัยในลักษณะปฏิบัติการมีลักษณะเฉพาะเจาะจง เป็นการวิจัยเพื่อประโยชน์
ในโครงการหนึ่งโครงการใดโดยเฉพาะ เช่น การประเมินผลการจัดการศึกษาผู้ใหญ่
แบบเบ็ดเสร็จ การวิจัยเพื่อสนับสนุนโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ เป็นต้น
มีหลายหน่วยงานได้ทำวิจัยในลักษณะนี้ ส่วนใหญ่เป็นการประเมินผล ทดสอบผล ใน
โครงการศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่หน่วยงานนั้น ๆ จัดขึ้น

สำหรับการวิจัยพื้นฐานความรู้ทั่วไป (General Research) นั้นส่วนใหญ่จัดทำ
ทำในมหาวิทยาลัยและเนิรมปริญญานิพนธ์ของนิสิต การวิจัยในลักษณะนี้ เช่น วิจัยเกี่ยว
กับคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ในฐานะผู้เรียน ปัญหาการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่
สื่อการเรียนการสอน ประวัติและพัฒนาการด้านการศึกษาผู้ใหญ่ ปัญหาและความต้องการ
ด้านการศึกษาของประชาชนบางกลุ่ม และปัญหาและความต้องการของหน่วยงานที่ให้บริการ
การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น

โครงการวิจัยบางโครงการเป็นการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานอื่น ๆ ในปี พ.ศ. 2525 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สำรวจงานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ทำโดยมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้สำรวจงานวิจัยทั้งสิ้น 167 ชิ้น จำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ งานวิจัยโดยทั่วไป กับการประเมินผลโครงการแล้วจำแนกออกเป็นหัวข้อสรุปจำนวนทั้งตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนงานวิจัยทางด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย นับถึงสิ้นปีการศึกษา 2525 จำแนกตามเนื้อหาที่วิจัย

หัวข้องานวิจัย	จำนวน	
	งานวิจัยทั่วไป	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
1. การศึกษานอกระบบสายสามัญ	25	2
2. การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย	23	2
3. การศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จ	19	7
4. การฝึกอบรมระยะสั้น	4	7
5. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	1	9
6. การศึกษานอกระบบและการศึกษานอกโรงเรียนโดยทั่วไป	1	6
7. สื่อมวลชนกับการศึกษานอกระบบ	1	5
8. การใช้วิทยุและโทรทัศน์ในการศึกษานอกระบบ	—	23
9. หอสมุดประชาชน	—	13
10. การศึกษาทางไกล	—	8
11. การศึกษาวิชาชีพเคลื่อนที่	—	6
12. กิจกรรมกลุ่มสนใจ	—	5
รวม	74	93

แหล่งที่มา: ประม. นิคมานนท์ "การวิจัยทางการศึกษานอกระบบ" จก. (เอกสารทางวิชาการของสสสสถาบันที่เปิดสอนด้านการศึกษานอกระบบ) 2529. หน้า 63

จากงานวิจัยจำนวน 167 ชิ้น ที่นำมาวิเคราะห์ทั้งการวางข้างกันมี 46 ชิ้น หรือ ร้อยละ 27.54 จัดทำโดยหน่วยงานต่าง ๆ งานวิจัย 8 ชิ้น หรือร้อยละ 4.79 ทำโดย นักวิชาการเป็นส่วนบุคคล และจำนวน 113 ชิ้น หรือร้อยละ 67.67 เป็นปริญญานิพนธ์ ของนิสิตนักศึกษา

ถึงแม้การวิเคราะห์ผลการวิจัยดังกล่าวไม่ได้ให้ความรู้หรือแนวคิดอะไรมากนัก แต่ก็ช่วยให้เห็นปริมาณและขอบข่ายของงานวิจัยอย่างกว้าง ๆ ที่กระทำขึ้นในประเทศไทย

การสังเคราะห์งานวิจัยในสาขาวิชาอื่น ๆ

การศึกษางานวิจัยในประเทศไทยในสาขาศึกษาศาสตร์ใหญ่และการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ในสถาบันอุดมศึกษายังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดได้ศึกษาและวิจัยไว้ แม้มีการศึกษางานวิจัย ในสาขาวิชาอื่นซึ่งให้แนวคิดและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

พัชรี กราประยูร (2513 : 27 - 45) ได้วิเคราะห์วิทยานิพนธ์ทางการศึกษา ในระดับปริญญาโทและปริญญาตรีของนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย ถึงปี พ.ศ. 2511 โดยมีความมุ่งหมายว่าผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบใดมากที่สุด วัตถุประสงค์อยู่ในลักษณะใดมากที่สุด การรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคใดมากที่สุด ระเบียบวิธีทางสถิติระดับใดมากที่สุด นิยมเขียนวิทยานิพนธ์ในสาขาวิชาใดมากที่สุด และเพศของผู้ทำวิทยานิพนธ์ ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า

1. วิทยานิพนธ์ทางวิชาการศึกษาเหล่านี้เป็นของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 136 ฉบับ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 119 ฉบับ สถาบันทางวิชาการอื่น จำนวน 37 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 292 ฉบับ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการกระจายร้อยละ โดยให้วิทยานิพนธ์ของแต่ละสถาบันเป็นฐาน และของรวมทุกสถาบันเป็นฐานของการกระจาย และทดสอบความแตกต่างของจำนวนวิทยานิพนธ์ระหว่างหมู่ที่ทดสอบการควยไคสแควร์ ในระดับความมีัยสำคัญร้อยละ 5

สมมติฐานที่ใช้ในการทดสอบ จะเป็นแบบไม่มีทิศทาง (Null Hypothesis) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. จำนวนสองในสามของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทใช้ระเบียบวิธีเชิงบรรยาย
2. จำนวนสองในสามของวิทยานิพนธ์เป็นการวิจัยประยุกต์
3. วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ยอมรับใช้คือ แบบสอบถามซึ่งมากกว่าเทคนิคอื่นเล็กน้อย
4. จำนวนวิทยานิพนธ์มากกว่าครึ่งหนึ่งที่มีการใช้ระเบียบวิธีทางสถิติสูงถึงขั้น

ทดสอบความมีนัยสำคัญ

5. เนื้อเรื่องของวิทยานิพนธ์มักไปในสาขาจิตวิทยาและการแนะแนวมากกว่าสาขาอื่น

การทดสอบความแตกต่างของจำนวนวิทยานิพนธ์ระหว่างหมู่ของแต่ละเรื่องที่ทำ การวิเคราะห์ ได้ค่าไคสแควร์ส่วนใหญ่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 5 แสดงว่าวิทยานิพนธ์ระหว่างหมู่ที่ทดสอบนั้นมีจำนวนแตกต่างกัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 ภรณ์ ศิริโชติ (2521 : 126 - 139) ได้ทำการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2508 - 2519 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ วิธีวิจัย ระเบียบวิธีทางสถิติที่ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ใช้ในการเขียนวิทยานิพนธ์สาขามรรณารักษศาสตร์ และรวบรวมบรรณานุกรม วิทยานิพนธ์สาขามรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งแกเริ่มแรก คือ ปีการศึกษา 2508 จนถึงปีการศึกษา 2519 พบว่า มีจำนวน 70 เล่ม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา 70 คน เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่คือ จำนวน 65 คน หรือร้อยละ 92.86 เป็นเพศชายเพียง 5 คน หรือร้อยละ 7.1 และปีการศึกษา 2519 มีผู้สำเร็จการศึกษามากที่สุด ซึ่งหมายถึงมีวิทยานิพนธ์จำนวนมากที่สุดด้วย คือ 23 เล่ม หรือร้อยละ 32.81 ของจำนวนวิทยานิพนธ์ทั้งหมด

2. วิทยานิพนธ์จำนวน 42 เล่ม หรือร้อยละ 60.00 เป็นการวิจัยเพื่อใช้แก้ ปัญหาหรือปรับปรุงงาน วิทยานิพนธ์จำนวนน้อยที่สุด คือ 1 เล่มหรือร้อยละ 1.43 เป็น การวิจัยเพื่อใช้วางแผนงานที่ริเริ่มขึ้นใหม่

3. วิทยานิพนธ์จำนวนสูงสุด 56 เล่มหรือร้อยละ 80.00 ใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจ วิทยานิพนธ์จำนวนน้อยที่สุดคือ 14 เล่มหรือร้อยละ 20.00 ใช้วิธีวิจัยจากเอกสารหรือการ วิจัยเชิงประจักษ์ศาสตร์ แต่ไม่มีวิทยานิพนธ์เล่มใดใช้วิธีวิจัยแบบทดลองและการศึกษาเฉพาะ กรณ

4. วิทยานิพนธ์จำนวน 48 เล่มหรือร้อยละ 68.57 ใช้ระเบียบวิธีสถิติช่วยใน การวิจัย ส่วนวิทยานิพนธ์จำนวนที่เหลือ 22 เล่มหรือร้อยละ 31.43 ไม่ใช้ระเบียบวิธี สถิติในการวิจัย ระเบียบวิธีสถิติที่ใช้เป็นวิธีสถิติขั้นพื้นฐานที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่ การ หาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ขอบเขตของการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ของวิทยานิพนธ์แต่ละเล่ม ซึ่ง แบ่งตามเนื้อเรื่องและลักษณะงานห้องสมุด ปรากฏว่ามีวิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาใน เรื่องภูมิหลัง และเรื่องบริการผู้อ่านจำนวนเท่ากัน คือ เรื่องละ 16 เล่มหรือร้อยละ 22.86 รองลงมาได้แก่ วิทยานิพนธ์ที่มีขอบเขตเนื้อหาเรื่องทรัพยากรห้องสมุดจำนวน 15 เล่มหรือร้อยละ 21.43 แต่ไม่มีวิทยานิพนธ์เล่มใดที่มีขอบเขตเนื้อหาเรื่องบรรณารักษ ศาสตร์สากล และวิธีการวิจัย

ถ้าแบ่งขอบเขตเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ตามประเภทห้องสมุด พบว่า วิทยานิพนธ์ จำนวนสูงสุด 38 เล่มหรือร้อยละ 54.28 มีขอบเขตเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวกับห้องสมุดประเภทใด ประเภทหนึ่ง วิทยานิพนธ์จำนวนรองลงมาคือ 17 เล่มหรือร้อยละ 24.28 มีขอบเขต เนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย และวิทยานิพนธ์จำนวนค่าสุด 2 เล่มหรือ ร้อยละ 2.86 มีเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดมากกว่า 1 ประเภท

6. วิทยานิพนธ์จำนวนสูงสุด 27 เล่มหรือร้อยละ 38.57 มีลักษณะต่าง ๆ ครอบคลุมตามเกณฑ์หรือแบบการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์จำนวนรองลงมาคือ 20 เล่มหรือร้อยละ 28.57 ไม่มีนิยามศัพท์เฉพาะ วิทยานิพนธ์จำนวน 16 เล่มหรือร้อยละ 22.86 ไม่มีนิยามศัพท์เฉพาะและไม่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิทยานิพนธ์จำนวนต่ำสุดคือ 7 เล่มหรือร้อยละ 10.00 ไม่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. เฉลี่ยโดยทั่วไปวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ วิทยานิพนธ์เล่มที่ใดคะแนนสูงสุดใดคะแนนร้อยละ 97.92 ส่วนวิทยานิพนธ์ที่ใดคะแนนต่ำสุดใดคะแนนร้อยละ 66.67 คะแนนเฉลี่ยของวิทยานิพนธ์ทั้งหมดในแต่ละลักษณะ ได้แก่ ลักษณะชื่อเรื่อง ปัญหา วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์เฉพาะ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหา แบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การย่อและการสรุปผล ข้อเสนอแนะและรูปแบบของรายงาน ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ยกเว้นคะแนนเฉลี่ยประจำลักษณะรูปแบบของรายงาน อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ คือ มีคะแนนเฉลี่ยเพียง 3.01 จากคะแนนเต็ม 5 และมีวิทยานิพนธ์จำนวนมากที่สุดคือ 52 เล่มหรือร้อยละ 74.29 ใดคะแนนประจำลักษณะดังกล่าวต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย

ในปี 2524 ภัทธา พรประศาสน์สุข (2524 : 57 - 64) ได้สำรวจจำนวนวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งปี พ.ศ. 2486 - 2520 ตลอดจนศึกษาลักษณะทางกายภาพของวิทยานิพนธ์และเกรตที่ได้รับ พร้อมทั้งทดสอบการกระจายของเกรต สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ วิทยานิพนธ์ในช่วงเวลาดังกล่าว จำนวน 2,638 ฉบับ จาก 10 คณะ เรียงตามลำดับคือ ครุศาสตร์ (48.14%) วิทยาศาสตร์ (12.24%) พาณิชยศาสตร์และการบัญชี (9.59%) อักษรศาสตร์ (9.55%) รัฐศาสตร์ (8.23%) วิศวกรรมศาสตร์ (8.19%) เศรษฐศาสตร์ (1.78%) นิติศาสตร์ (1.06%) เกษตรศาสตร์ (0.91%) และสถาปัตยกรรมศาสตร์ (0.31%) ในจำนวนนี้เป็นวิทยานิพนธ์ของคณะครุศาสตร์มากที่สุด และการเพิ่ม-ลดจำนวนวิทยานิพนธ์ มีลักษณะไม่ใช่เส้นตรง ปีที่มีจำนวนวิทยานิพนธ์มากที่สุดคือ พ.ศ. 2519 (20.47%) และน้อยที่สุดคือ ในช่วง พ.ศ. 2486 - 2504 (0.19%)

วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัยส่วนมากมีจำนวนหน้าประมาณ 124 หน้า โดยจำแนกตามสัดส่วนร้อยละ คือ เนื้อเรื่อง 73.15 บรรณานุกรม 3.25 และภาคผนวก 17.76 วิทยานิพนธ์ส่วนมากใช้การวิจัยเชิงบรรยาย (45.26%) เป็นโครงการเดี่ยวขนาดเล็ก (98.29%) ไม่ได้รับทุนอุดหนุน (87.48%) และได้รับเกรด B หรือ Good (64.51%) เมื่อทดสอบการกระจายของเกรดกับโค้งปกติด้วยค่าไคสแควร์ ปรากฏว่าการกระจายของเกรดไม่เป็นโค้งปกติที่ระดับความมีนัยสำคัญ .001

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ คือ ส่วนมากผู้ทำเป็นเพศหญิง (62.81%) และประกอบอาชีพในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ (80.29%) ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษานั้นประมาณสามในสี่เป็นอาจารย์ในแผนกวิชานั้น

สำหรับผลงานวิจัยที่เป็นทั้งการศึกษางานวิจัยและการสังเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยนั้นเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันมีของ สกต อุทรานันท์ (2528 : 120 - 143) ซึ่งได้ศึกษางานวิจัยทางการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย ที่ทำสำเร็จในระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2526 จำนวน 116 เรื่อง แยกเป็นงานวิจัยทางการนิเทศการศึกษา 100 เรื่อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา 16 เรื่อง ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

การวิจัยทางการนิเทศการศึกษาร้อยละ 87.07 จักทำโดยนิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เป็นงานวิจัยทางการนิเทศทั่วไปร้อยละ 41.11 งานวิจัยทางการนิเทศการฝึกสอนร้อยละ 33.62 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาร้อยละ 13.79 และงานวิจัยทางการนิเทศการสอนร้อยละ 9.48 ของงานวิจัยทั้งหมด ปริมาณงานวิจัยในช่วง 5 ปีหลัง คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2522 - 2526 จะมีปริมาณมากเป็น 3 เท่าของงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2517 - 2521 ซึ่งเป็นช่วงเวลา 5 ปีแรก งานวิจัยทางการนิเทศการศึกษาร้อยละ 95.69 เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณจักทำในลักษณะงานวิจัยเชิงสำรวจร้อยละ 91.38 เนื้อหาสาระส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักการเพื่อการนิเทศการฝึกสอน พฤติกรรมทางการนิเทศและการประยุกต์หลักการเพื่อการนิเทศทั่วไป สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักการเพื่อการนิเทศการสอนมีเพียงร้อยละ 7.76 เท่านั้น สำหรับเนื้อหาสาระ

ของการประยุกต์หลักการ ไปใช้นั้น ส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการปฏิบัติงานทางการนิเทศการศึกษาเป็นประการสำคัญ

การวิจัยทางการนิเทศการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศบุคลากรประจำการ จะทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้นิเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษานิเทศก์จังหวัด ทำให้ทราบบทบาทของศึกษานิเทศก์ และทราบว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาศึกษานิเทศก์ไม่สามารถปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบความต้องการและความจำเป็นทางการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครู ทราบถึงแนวทางในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน และได้มีการสร้างเครื่องมือประเมินผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ประจำเขตการศึกษาขึ้น ๑ ชุด

สำหรับการวิจัยทางการนิเทศบุคลากรก่อนประจำการนั้น ผลการวิจัยทำให้ทราบคุณลักษณะของอาจารย์นิเทศก์ สมรรถภาพของอาจารย์นิเทศก์ สมรรถภาพของอาจารย์พิเศษ สมรรถภาพของนักศึกษาฝึกสอน สภาพปัญหาในการจัดการฝึกสอน และแนวทางในการจัดโครงสร้าง และวิธีดำเนินงานการฝึกสอน นอกจากนี้ยังได้มีการสร้างเครื่องมือประเมินผลการฝึกสอนขึ้น ๑ ชุด

จากการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยทางการนิเทศศึกษาดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยคือ สังกัด อุทรานันท์ ได้เสนอให้กำหนดทิศทางการวิจัยทางการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยในลักษณะต่อไปนี้ คือ ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงสัมพันธ์ (Correlational Research) การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ให้มากขึ้น ให้ความสำคัญแก่งานวิจัยทางค่านิเทศการสอนให้มากขึ้น ให้ความสนใจแก่ผลที่ยังเกิดขึ้นเนื่องมาจากพฤติกรรมของผู้นิเทศให้มากขึ้น และผู้ที่เป็อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาควรมุ่งการวิจัยเพื่อการพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษา รวมทั้งแสวงหาแนวทางในการส่งเสริม การจัดการนิเทศการศึกษาให้เกิดขึ้นในโรงเรียนต่าง ๆ อย่างจริงจัง

สำหรับงานวิจัยในลักษณะ Meta-analysis ในการวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยโดยทรวงยังไม่มี เท่าที่มีในปัจจุบันจะ อยู่ในรูปของการรวบรวมบทคัดย่อของงานวิจัยเท่านั้น ซึ่งมีอยู่ 2 เรื่องคือ

1. กองนโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำเอกสารชื่อ "รวมบทคัดย่องานวิจัยทางการศึกษาและที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปี 2525 - 2527" ซึ่งได้รวบรวมบทคัดย่อของงานวิจัยจำนวน 300 เรื่อง โดยจำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) ประเภทการศึกษาสายสามัญ จำนวน 79 เรื่อง (2) ประเภทให้ความรู้และทักษะวิชาชีพ จำนวน 93 เรื่อง (3) ประเภทให้ข่าวสารข้อมูล จำนวน 62 เรื่อง และ (4) ประเภททั่วไป จำนวน 66 เรื่อง งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นปริญญานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษา รองลงมาเป็นงานวิจัยของหน่วยงานหรือสถาบัน และส่วนบุคคล ตามลำดับ

2. การรวบรวมบทคัดย่อของงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่ง จัดทำโดยสมาคมการศึกษา นอกระบบ (ประเทศไทย) เมื่อ พ.ศ. 2530 ชื่อว่า "บทคัดย่อวิทยานิพนธ์และงานวิจัย การศึกษานอกระบบ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5" มีบทคัดย่อ งานวิจัยทั้งสิ้น 246 เรื่อง จำแนกเป็น 10 หมวดหรือ 10 บท คือ (1) พัฒนาการ ศึกษาผู้ใหญ่ 10 เรื่อง (2) การบริหารโครงการ 50 เรื่อง (3) การประเมินโครงการ 28 เรื่อง (4) การประเมินความต้องการ 25 เรื่อง (5) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 73 เรื่อง (6) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สอน 14 เรื่อง (7) ข่าวสารข้อมูล 17 เรื่อง (8) การพัฒนาชุมชน 9 เรื่อง (9) องค์ประกอบของผู้เรียน 10 เรื่อง และ (10) อื่น ๆ 10 เรื่อง

การรวบรวมผลงานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย ทั้ง 2 ชิ้น ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงการรวบรวมบทคัดย่อของงานวิจัย และการ จำแนกออกตามเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า มีรายละเอียดทั้งเสนอถามหัวข้อต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำกับข้อมูล

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ วิทยานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์ทั้งหมดของนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ระหว่างปีการศึกษา 2518 - 2529 ซึ่งมีจำนวนรวม 245 เรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ แบบลงรหัสข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยดัดแปลงจากแบบลงรหัสข้อมูลของ สวัสดิ์ อุทรานันท์ (2528 : 179 - 189) ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ข้อมูลทั้งกล่าวประกอบด้วยรายการต่าง ๆ ดังนี้

1. ชื่อผู้วิจัย
2. ชื่อผลงานวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. ชื่อผู้สำรวจ
4. วัน เดือน ปี ที่สำรวจ
5. แหล่งอ้างอิง
6. เลขเรียกหนังสือ
7. หมายเลขงานวิจัย
8. สถาบันการศึกษาของผู้ผลิตผลงานวิจัย
9. ปีที่วิจัยสำเร็จ
10. ประเภทของงานวิจัย
11. เนื้อหาของงานวิจัย
12. ขอบเขตพื้นที่ในการวิจัย
13. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย
14. ผลสรุปการวิจัย

รายละเอียดของแบบลงรหัสข้อมูล นำเสนอไว้ในภาคผนวก ก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์ผลงานวิจัยของนิสิตบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีวิธีดำเนินการดังนี้

1. สำรวจผลงานวิจัยคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ทำโดยนิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาการศึกษามหาวิทยาลัยและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2529 รวมมีงานวิจัยทั้งหมดจำนวน 245 เรื่อง

2. ทำการศึกษางานวิจัยแต่ละเรื่อง โดยวิเคราะห์แล้วบันทึกเนื้อหาหรือข้อมูล ที่ต้องการลงในแบบลงรหัสข้อมูล แล้วใช้วิธีการถ่ายเอกสารรายละเอียดบทที่ 4 บทที่ 5 บทคัดย่อ จากงานวิจัยเรื่องนั้น ๆ แบบไว้ด้านหลังแบบลงรหัสข้อมูล เพื่อการสังเคราะห์ ผลที่ได้จากงานวิจัยในแต่ละเรื่อง เป็นหมวดหมู่ตามเนื้อหาของงานวิจัยต่อไป

การจัดกระทำกับข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้แต่ละเรื่องมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอใน รูปตาราง แผนภูมิหรือกราฟ
2. นำสรุปผลของงานวิจัยในแต่ละเรื่องมาสังเคราะห์ตามเนื้อหาของงานวิจัย แล้วนำเสนอในรูปของการบรรยาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะงานวิจัยทางการศึกษานักเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นการศึกษางานวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 5 หัวข้อคือ (1) งานวิจัยจำแนกตามสถาบันการศึกษาและปีที่วิจัยสำเร็จ (2) ประเภทของงานวิจัย (3) เนื้อหาของงานวิจัย (4) การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย และ (5) งานวิจัยจำแนกตามกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในตอนที่สอง เป็นการสรุปรวมผลที่ได้จากงานวิจัยทางการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยจะนำเสนอในรูปของการบรรยายความโดยสรุปข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษานักเรียนแบบเบ็ดเสร็จและการศึกษานักเรียนสายสามัญ จิตวิทยาการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน การพัฒนาชนบท การศึกษานักเรียนสายอาชีพ การกระจายโอกาสทางการศึกษา การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย การฝึกอบรมโรงเรียนชุมชน การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ การจัดการศึกษานักเรียนระดับอุดมศึกษา สื่อการเรียน ห้องสมุดประชาชน บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประวัติการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน การนิเทศและการติดตามผลการจัดการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปรังษาการศึกษานักเรียน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน และอื่น ๆ ซึ่งจะนำเสนอไว้ในบทที่ 5

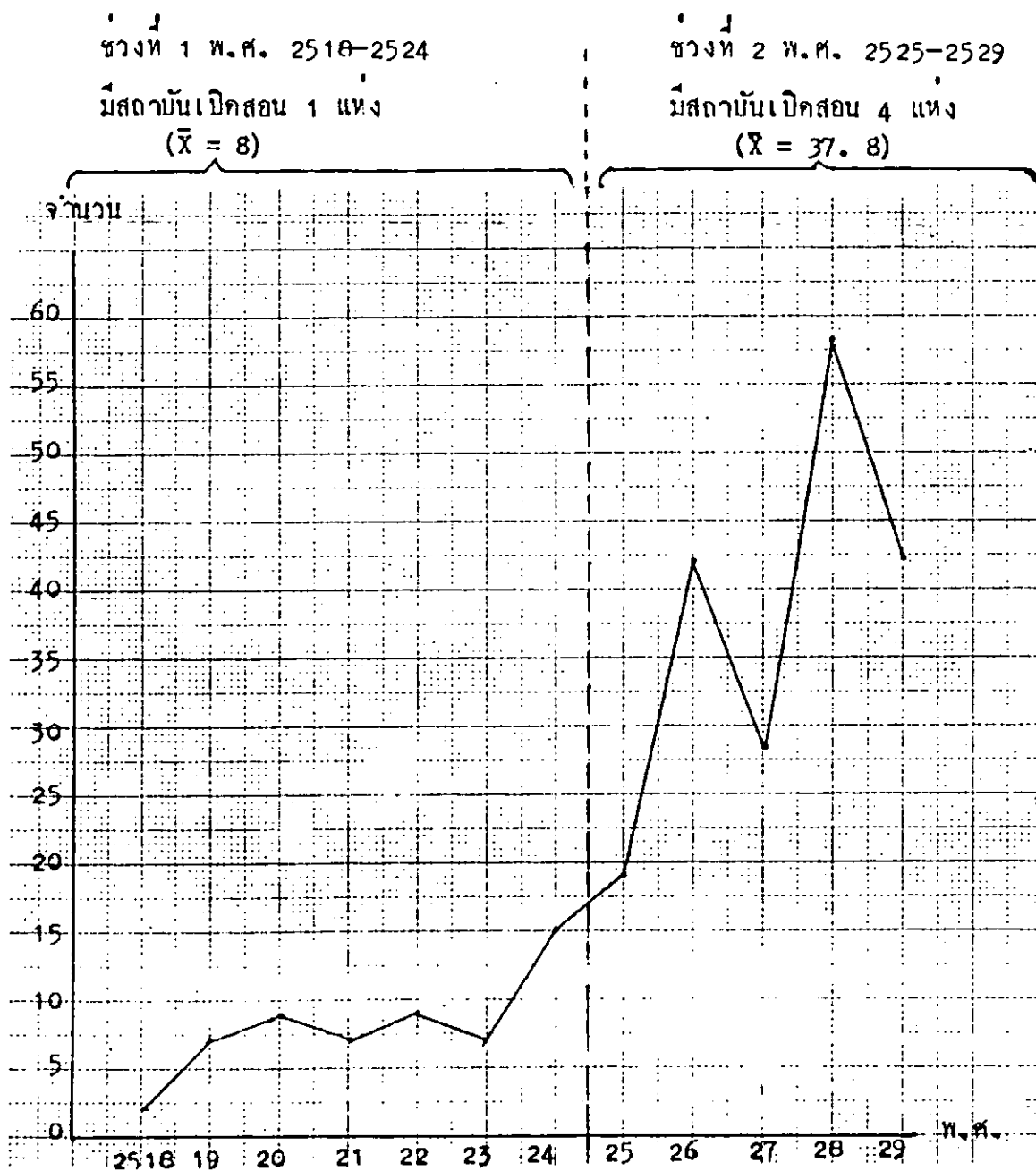
งานวิจัยจำแนกตามสถานการศึกษาและปีที่ทำการวิจัย

ในช่วงปี พ.ศ. 2518 - 2529 มีงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกกระบบโรงเรียนที่ผลิตโดยนิสิตบัณฑิตศึกษาจาก 4 สถาบัน รวมทั้งสิ้น 245 เรื่อง เมื่อนำมาพิจารณาโดยจำแนกตามสถาบันและปีที่ทำการวิจัย ปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 งานวิจัยจำแนกตามสถานศึกษาและปีที่ทำการวิจัย

ปีทำการวิจัย	สถานศึกษา/จำนวน									
	จุฬาลงกรณ์		เกษตรศาสตร์		ศิลปากร		ศรีนครินทรวิโรฒ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2518					2	0.82			2	0.82
2519					7	2.86			7	2.86
2520					9	3.67			9	3.67
2521					7	2.86			7	2.86
2522					9	3.67			9	3.67
2523					7	2.86			7	2.86
2524					15	6.12			15	6.12
2525	1	0.41			18	7.35			19	7.76
2526	3	1.22	10	4.08	27	11.02	2	0.82	42	17.14
2527	1	0.41	2	0.82	13	5.31	12	4.90	28	11.43
2528	15	6.12	12	4.90	14	5.71	17	6.94	58	26.67
2529	13	5.31	9	3.67	9	3.67	11	4.49	42	17.14
รวม	33	13.47	33	13.47	137	55.92	42	17.15	245	100.00

เพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจน จึงนำค่าสถิติจากตาราง 2 แสดงในภาพประกอบ 1
ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 งานวิจัยด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่างปี

พ.ศ. 2518 - 2529

จากการวาง 2 และภาพประกอบ 1 สรุปได้ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาจำนวนงานวิจัยโดยจำแนกตามสถาบัน พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2518 - 2529 มหาวิทยาลัยศิลปากรซึ่งเปิดสอนด้านการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียนก่อนสถาบันอื่น ผลงานวิจัยมากที่สุด คือ 137 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 55.92 ของงานวิจัยทั้งหมด รองลงมาได้แก่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจำนวนงานวิจัย 42 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 17.14 ส่วนที่เหลืออีก 2 สถาบัน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีจำนวนงานวิจัยเท่ากัน คือ 33 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.47 ของงานวิจัยทั้งหมด
2. เมื่อพิจารณาจำนวนงานวิจัยที่สัมพันธ์กับเวลา จะแยกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2524 ซึ่งเป็นช่วงที่มีมหาวิทยาลัยศิลปากรเพียงแห่งเดียวที่ผลิตงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา สาขาการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ช่วงนี้มีงานวิจัยทั้งสิ้นรวม 56 เรื่อง ปี พ.ศ. 2518 มีงานวิจัยน้อยที่สุดคือ มีเพียง 2 เรื่อง ปี พ.ศ. 2524 มีมากที่สุด คือ มีจำนวน 15 เรื่อง ตลอด 7 ปีมีงานวิจัยในช่วงนี้เฉลี่ยปีละ 8 เรื่อง ช่วงที่ 2 เมื่อสถาบันการศึกษาอีก 3 แห่งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เริ่มมีงานวิจัยในสาขานี้ คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 - 2529 รวม 5 ปี มีงานวิจัยในช่วงนี้จำนวน 189 เรื่อง ปี พ.ศ. 2519 มีน้อยที่สุดคือ จำนวน 19 เรื่อง ปี พ.ศ. 2528 มีมากที่สุดคือ จำนวน 58 เรื่อง เฉลี่ยตลอดช่วง 5 ปีหลังมีงานวิจัยปีละ 37.8 หรือ 38 เรื่อง

ประเภทของงานวิจัย

จากงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 245 เรื่อง เมื่อวิเคราะห์ตามประเภทของงานวิจัย ซึ่งในท้นแบ่งได้ 5 ประเภท คือ

(1) การวิจัยเชิงพรรณนาหรือเชิงบรรยาย (2) การวิจัยเชิงทดลอง (3) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (4) การวิจัยเชิงคุณภาพ และ (5) การศึกษารายกรณี ผลการจำแนกประเภทของงานวิจัยดังกล่าว แสดงในตาราง 3

ตาราง 3 งานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 จำแนกตามประเภทของงานวิจัย

ประเภทงานวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
1. การวิจัยเชิงพรรณนาหรือเชิงบรรยาย	197	80.41
2. การวิจัยเชิงทดลอง	31	12.65
3. การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์	6	2.45
4. การวิจัยเชิงคุณภาพ	6	2.45
5. การศึกษารายกรณี	5	2.04
รวม	245	100.00

จากตาราง 3 เมื่อพิจารณาประเภทของงานวิจัย ปรากฏว่า งานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหรือเชิงบรรยายมากที่สุด คือ มีจำนวน 197 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 80.41 ของงานวิจัยทั้งหมด รองลงมาได้แก่ การวิจัยเชิงทดลอง มีจำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.65

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และการวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวนเท่ากัน คือ มีประเภทละ 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.45 ส่วนการศึกษารายกรณีมีน้อยที่สุด คือ มีจำนวนเพียง 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.04 ของงานวิจัยทั้งหมด

การจำแนกงานวิจัยออกตามเนื้อหา

เมื่อนำงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้ง 245 เรื่อง มาจำแนกตามเนื้อหาแล้ว จะแบ่งออกได้เป็น 20 เรื่อง งานวิจัยในเนื้อหาแต่ละเรื่องเสนอในตาราง 4

ตาราง 4 การจำแนกงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 ตามเนื้อหาของงานวิจัย

เนื้อหาของงานวิจัย	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
1. การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ	58	23.67
2. จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	27	11.01
3. การพัฒนาชนบท	21	8.57
4. การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ	20	8.16
5. การกระจายโอกาสทางการศึกษา	20	8.16
6. การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์	17	6.94
7. การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ	12	4.90
8. การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย	11	4.49

เนื้อหาของงานวิจัย	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ
9. การฝึกอบรม	8	3.26
10. โรงเรียนชุมชน	6	2.45
11. การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน	6	2.45
12. โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ	6	2.45
13. การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา	6	2.45
14. สื่อการเรียน	5	2.04
15. ห้องสมุดประชาชน	4	1.63
16. บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	4	1.63
17. ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	3	1.22
18. การนิเทศและการติดตามผลการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	3	1.22
19. ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	2	0.82
20. อื่น ๆ	6	2.45
รวมทั้งหมด	245	100.00

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาของงานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีจำนวนมากที่สุด คือ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญมีจำนวนถึง 58 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.67 ของงานวิจัยทั้งหมด รองลงมามีจำนวน 20 - 29 เรื่อง ได้แก่ การกระจายโอกาสทาง

การศึกษา และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีจำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.16 เท่ากัน การพัฒนาชนบท มีจำนวน 21 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.57 และจิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวน 27 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.01 ของงานวิจัยทั้งหมด

ส่วนอันดับที่ 3 ซึ่งมีจำนวนงานวิจัยระหว่าง 10 - 19 เรื่อง ได้แก่ การศึกษาสำหรับเด็กและชนกลุ่มน้อย มีจำนวน 11 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.49 ของงานวิจัยทั้งหมด การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.90 และการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ จำนวน 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.49 ของงานวิจัยทั้งหมด ส่วนเนื้อหาของงานวิจัยที่พบน้อยคือ คำกว่า 10 เรื่อง ได้แก่ การฝึกอบรม จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.26 ของงานวิจัยทั้งหมด โรงเรียนชุมชน การจัดการศึกษาสำหรับเด็กชน โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ และการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา มีจำนวนงานวิจัยเท่ากันคือ 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.45 ของงานวิจัยทั้งหมดเท่ากัน สื่อการเรียน จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.04 หองสมุดประชาชน และบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวนอย่างละ 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.63 ของงานวิจัยทั้งหมด ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.22 เท่ากัน ส่วนปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวนเพียง 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.82 ของงานวิจัยทั้งหมด

นอกจากนี้เป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาอื่น ๆ ซึ่งมีจำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.45 ของงานวิจัยทั้งหมด ได้แก่ เทคโนโลยีการยางในประเทศไทย แนวโน้มเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด การสหกรณ์ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบกลุ่มสนใจ และกิจกรรมของพระสงฆ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย

เมื่อพิจารณาขอบเขตของการวิจัยในด้านพื้นที่ จะสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภทตามความกว้าง-แคบของพื้นที่ที่งานวิจัยสามารถอ้างอิงผลไปถึงได้ ดังนี้

1. ครอบคลุมทั้งประเทศ
2. ครอบคลุมภาคภูมิศาสตร์ หรือเขตการศึกษา
3. ครอบคลุมภายในจังหวัด
4. ครอบคลุมเฉพาะท้องถิ่น ได้แก่ อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน
5. งานวิจัยที่เฉพาะสถานศึกษาหรือหน่วยงาน

จำนวนและร้อยละของงานวิจัยแต่ละประเภทข้างต้น นำเสนอในตาราง 5

ตาราง 5 การจำแนกงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 ตามการกำหนดพื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
1. ครอบคลุมทั้งประเทศ	20	8.16
2. ครอบคลุมภาคภูมิศาสตร์ หรือเขตการศึกษา	60	24.49
3. ครอบคลุมภายในจังหวัด	124	50.61
4. ครอบคลุมเฉพาะท้องถิ่น ได้แก่ อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน	10	4.08
5. งานวิจัยที่เฉพาะสถานศึกษาหรือหน่วยงาน	31	12.66
รวม	245	100.00

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าผลงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 มีการกำหนดพื้นที่ในการวิจัยครอบคลุมภายในจังหวัดมากที่สุด คือ มีจำนวน 124 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 50.61 ของงานวิจัยทั้งหมด รองลงมาครอบคลุมภาคภูมิศาสตร์หรือเขตการศึกษา มีจำนวน 60 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 24.49 งานวิจัยที่ทำเฉพาะสถานศึกษาหรือหน่วยงาน มีจำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.66 ครอบคลุมทั้งประเทศ มีจำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.16 ส่วนงานวิจัยที่มีการกำหนดพื้นที่ในการวิจัยครอบคลุมเฉพาะท้องถิ่น ได้แก่ อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียง 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.08 ของงานวิจัยทั้งหมด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย สามารถจำแนกได้ 5 กลุ่ม คือ

1. ผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา นักศึกษาในวิทยาลัยครู นิสิตปริญญาตรี นิสิตภาคสมทบและนิสิตปริญญาโทในสถาบันอุดมศึกษา ผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ผู้เรียนการศึกษาสายอาชีพ ผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ และผู้เรียนในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ
2. เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนภูมิภาค เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานการศึกษาแบบกลุ่มสนใจ และบุคลากรในงานในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ

3. ครูผู้สอน โค้ดแก่ ครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา ครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ ครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา ครูประจำกลุ่มผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ (การศึกษาทางไกล) และครูในโครงการการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา

4. เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น โค้ดแก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการ พระภิกษุสงฆ์ ศึกษาธิการอำเภอ รองผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษกรตำบล คณะกรรมการโรงเรียนชุมชน และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

5. กลุ่มอื่น ๆ โค้ดแก่ ประชาชนทั่วไป ชนกลุ่มน้อย ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชน เยาวชนนอกระบบโรงเรียน สตรีในสถานสงเคราะห์ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้สูงอายุ ผู้รับการศึกษาอุปถัมภ์ สนใจ รวมทั้งงานวิจัยที่ศึกษาเอกสาร

จำนวนและรายละเอียดของงานวิจัยแต่ละกลุ่มประชากร นำเสนอในการาง 6 - 11

ตาราง 6 การจำแนกงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 ตามประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	115	46.96
2. เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	71	28.98
3. ครูผู้สอน	62	25.31
4. เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำและปฏิบัติการระดับท้องถิ่น	30	12.24
5. อื่น ๆ	78	31.84

(หมายเหตุ : งานวิจัยบางเล่มมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 1 กลุ่ม)

ในตาราง 6 จะเห็นว่ากลุ่มประชากรที่มีการทำการวิจัยมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีจำนวนงานวิจัยถึง 115 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 46.96 ของงานวิจัยทั้งหมด เมื่อนำกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมาจำแนกย่อยลงไป จะแบ่งได้อีก 8 กลุ่ม ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. นักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา	4	1.64
2. นักศึกษาในวิทยาลัยครู	2	0.82
3. นิสิตปริญญาตรี นิสิตภาคสมทบ และนิสิตปริญญาโทในสถาบันอุดมศึกษา	6	2.46
4. ผู้เรียนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จ	41	16.73
5. ผู้เรียนการศึกษานอกระบบสายสามัญ	25	10.20
6. ผู้เรียนการศึกษานอกระบบสายอาชีพ	18	7.35
7. ผู้เรียนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์	17	6.94
8. ผู้เรียนในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ	2	0.82
รวม	115	46.96

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าเมื่อจำแนกงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปรากฏว่าที่มีมากที่สุด ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษากลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จ คือ มีจำนวน 41 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.73 รองลงมาเป็นงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบสายสามัญ มีจำนวน 25 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.20 ส่วนอันดับสามและสี่ ได้แก่ ผู้เรียนการศึกษานอกระบบสายอาชีพ และผู้เรียนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ จำนวน 18 เรื่อง และ 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.35 และ 6.94 ตามลำดับ และ

มีงานวิจัยที่ทำการศึกษานิสิตปริญญาตรี นิสิตภาคสมทบ และนิสิตปริญญาโท ในสถาบัน
อุดมศึกษา จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.46 ทำการศึกษานักเรียนระดับประถม
ศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.64 และที่มีจำนวนน้อย
ที่สุด ได้แก่ งานวิจัยที่ทำการศึกษานักศึกษาในวิทยาลัยครู และผู้เรียนในโครงการรณรงค์
เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ซึ่งมีจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.82 เท่ากัน

สำหรับในกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ได้รับการศึกษาวิจัยมากเป็นอันดับ 2 ดังแสดงใน
ตาราง 6 นั้น มีงานวิจัยถึง 71 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.98 ของงานวิจัยทั้งหมด
เมื่อนำกลุ่มนี้มาจำแนกย่อยลงไปอีก สามารถแบ่งได้เป็น 7 กลุ่ม ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้บริหารการศึกษาด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน	49	20.00
2. ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนภูมิภาค	8	3.26
3. เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาฝึกอบรม	5	2.04
4. เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์	4	1.63
5. ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง	2	0.82
6. เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานการศึกษาแบบกลุ่มสนใจ	2	0.82
7. ผู้ดำเนินงานโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ	1	0.41
รวม	71	28.98

จากการวาง 8 แสดงให้เห็นว่าประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปรากฏว่ากลุ่มที่มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ มีจำนวน 49 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.00 ของงานวิจัยทั้งหมด อันับรองลงมาได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษาข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนภูมิภาค มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.26 เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาฝึกอบรม จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.04 เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ จำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.63 ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลางและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานการศึกษาแบบกลุ่มสนใจ มีจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.82 เท่ากัน ส่วนผู้ดำเนินงานโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียง 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.41

สำหรับประชากรที่เป็นครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีงานวิจัยที่ทำกับกลุ่มนี้ จำนวน 62 เรื่องนั้น เมื่อนำมาจำแนกเป็นกลุ่มย่อยออกไปจะแบ่งได้เป็น 8 กลุ่ม ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง ๑ การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มครูผู้สอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ครูผู้สอนการศึกษานอกระบบโรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1. ครูผู้สอนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จ	22	8.98
2. ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา	12	4.90
3. ครูผู้สอนการศึกษานอกระบบสายอาชีพ	7	2.86
4. ครูผู้สอนการศึกษานอกระบบสายสามัญ	6	2.45
5. ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา	6	2.45
6. ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา	4	1.63
7. ครูประจำกลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุไปรษณีย์	3	1.22
8. ครูในโครงการการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา	2	0.82
รวม	62	25.31

จากตาราง ๑ แสดงให้เห็นว่างานวิจัยที่ไรกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มครูผู้สอนนั้นมีงานวิจัยที่ทำกับครูผู้สอนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จ จำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.98 ของงานวิจัยที่ทำกับกลุ่มครู รองลงมาเป็นงานวิจัยที่ทำกับครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีจำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.90 ครูผู้สอนการศึกษานอกระบบสายอาชีพ จำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.86 ส่วนงานวิจัยที่ทำกับครูผู้สอนการศึกษานอกระบบสายสามัญ และครูผู้สอนในโรงเรียนมัศึกษานั้น มีจำนวนเท่ากันคือ 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.45 งานวิจัยที่ทำกับครูผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา มีจำนวน 4 เรื่อง

คิดเป็นร้อยละ 1.63 ที่ทำกับครูประจำกลุ่มผู้เรียนการศึกษานิวไฮแบบเปิดเสรีทางวิทยุและไปรษณีย์ มีจำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.22 และที่ทำกับครูในโครงการการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขามีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียง 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.82

ในตาราง 10 เป็นการพิจารณาจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งหมด 30 เรื่อง จำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้อีก 10 กลุ่ม

ตาราง 10 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น

เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
1. กำนันและผู้ใหญ่บ้าน	8	3.26
2. พัฒนาการ	4	1.62
3. พระภิกษุสงฆ์	3	1.22
4. ศึกษาธิการอำเภอ	3	1.22
5. รองผู้ว่าราชการจังหวัด	2	0.82
6. พัฒนาการจังหวัด	2	0.82
7. สาธารณสุขจังหวัด	2	0.82
8. เกษตรตำบล	2	0.82
9. คณะกรรมการโรงเรียนชุมชน	2	0.82
10. คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน	2	0.82
รวม	30	12.24

จากการาง 10 แสดงให้เห็นว่าประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เมื่อจำแนกตามกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น ปรากฏว่างานวิจัยที่ทำกับท่านและผู้ใหญ่บ้านมีมากที่สุด คือ มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.26 รองลงมาเป็นงานวิจัยที่ทำกับพัฒนากร มีจำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.62 ที่ทำกับพระภิกษุสงฆ์ และศึกษาธิการอำเภอ มีจำนวนเท่ากันคือ 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.22 ที่ทำกับรองผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษตรตำบล คณะกรรมการโรงเรียนชุมชน และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มละ 2 เรื่อง หรือคิดเป็นร้อยละ 0.82 เท่ากัน

ในการาง 11 เป็นการจำแนกงานวิจัยที่ทำกับประชากรกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือจาก 4 กลุ่มที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งแบ่งประชากรของงานวิจัยกลุ่มนี้ออกเป็น 10 กลุ่มย่อย

การาง 11 การจำแนกจำนวนงานวิจัยที่ทำการศึกษากับประชากรกลุ่มอื่น ๆ

กลุ่มประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. ประชาชนทั่วไป	28	11.43
2. เอกสาร	22	8.98
3. ชนกลุ่มน้อย	7	2.85
4. ผู้เข้ารับการฝึกอบรม	6	2.45
5. ผู้ให้บริการห้องสมุดประชาชน	4	1.63
6. เยาวชนนอกระบบโรงเรียน	4	1.63
7. สตรีในสถานสงเคราะห์	2	0.82
8. คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม	2	0.82
9. ผู้สูงอายุ	2	0.82
10. ผู้รับการศึกษารูปกลุ่มสนใจ	1	0.41
รวม	78	31.84

จากตาราง 11 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยเป็นประชากรกลุ่มอื่น ๆ นอกจาก 4 กลุ่มที่กล่าวมา พบว่า กลุ่มประชากรที่มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด คือ ประชาชนทั่วไป คือ มีจำนวน 28 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.43 รองลงมา เป็นงานวิจัยที่เป็นการวิจัยเอกสาร มีจำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.98 งานวิจัยกับชนกลุ่มน้อย มีจำนวน 7 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.85 วิจัยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.45 กับประชาชนผู้ใช้บริการของสมาคมประชาชน และกับเยาวชนนอกระบบโรงเรียน มีจำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.63 เท่ากัน กับสตรีในสถานสงเคราะห์ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม และผู้สูงอายุ มีจำนวนอย่างละ 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.82 เท่ากัน ส่วนงานวิจัยที่ทำกับผู้รับการศึกษารูปกลุ่มสนใจ มีน้อยที่สุด คือ มีจำนวนเพียง 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.41

ผลสรุปงานวิจัย ด้านการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในบทนี้เป็นการวิเคราะห์ผลของงานวิจัยทั้งหมดจำนวน 245 เรื่อง ที่จัดทำแล้วเสร็จในช่วงปี พ.ศ. 2518 - 2529 ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกเนื้อหาของงานวิจัยดังกล่าวออกเป็น 20 เรื่อง ตามที่ได้เสนอแล้วในการาง 4 ในบทที่ 4

เนื้อหาของงานวิจัยทั้ง 20 เรื่องดังกล่าว มีดังต่อไปนี้คือ

1. การศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษานักเรียนใหญ่สายสามัญ
2. จิตวิทยาการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. การพัฒนาชนบท
4. การศึกษานักเรียนใหญ่สายอาชีพ
5. การกระจายโอกาสทางการศึกษา
6. การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์
7. การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ
8. การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย
9. การฝึกอบรม
10. โรงเรียนชุมชน
11. การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน
12. โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ
13. การจัดการศึกษานักเรียนใหญ่ระดับอุดมศึกษา
14. สื่อการเรียน
15. หอสมุดประชาชน

16. บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 17. ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 18. การนิเทศและการติดตามผลการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 19. ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 20. อื่น ๆ
- ผลสรุปของงานวิจัยในแต่ละหัวข้อ มีดังต่อไปนี้

การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ

มีงานวิจัยในเนื้อหาการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญรวมทั้งสิ้น 58 เรื่อง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติและพัฒนาการของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ

การศึกษาผู้ใหญ่ของไทยเริ่มต้นจากการแก้ไขปัญหาคาดการณ์หนังสือของประชาชนในปี พ.ศ. 2480 ซึ่งดำเนินงานอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนมาถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 งานแก้ไขการไม่รู้หนังสือได้ขยายวงกว้างเพราะปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ อันเนื่องมาจากภาวะสงคราม จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2511 งานการศึกษาผู้ใหญ่ได้ฟื้นตัวขึ้น โดยกองการศึกษาผู้ใหญ่ในขณะนั้นได้นำวิธีการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบสมกิจ (Work Oriented Functional Literacy) มาใช้ ต่อมาในปี 2513 ได้ปรับปรุงหลักสูตรและเรียกชื่อใหม่ว่า การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ (Functional Literacy) มีการสอนเพื่อเทียบความรู้ตามหลักสูตรประถมและมัธยมศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ทำให้ประชาชนสนใจเรียนมากขึ้น การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญจึงมีรูปแบบนี้ติดต่อกันเรื่อยมา

โดยมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในส่วนปลีกย่อยเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย (วีระชัย มีชอบธรรม. 2519 และอารีย์ มานะสุนทร. 2529)

2. หลักสูตรการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและสายสามัญ

2.1 งานความคิดเห็นของครูและผู้อยู่เรียนที่มีต่อหลักสูตร แยกเป็นระดับ ดังนี้คือ ผลการวิจัยในระดับที่ 3 - 4 ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของครูและนักศึกษายุใหญ่ต่อการเรียนการสอนหมวดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นควยในระดับมากในคำจนงหมาย ส่วนอีก 3 คำ คือ คำนเนื้อหา วัสดุอุปกรณ์ และการประเมินผล เห็นควยในระดับปานกลาง (วาสนา กิ่งกรพิงษ์. 2525) สำหรับปัญหาในการใช้หลักสูตรนั้น ครูสอนการศึกษายุใหญ่ระดับ 3 - 4 ในโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร เห็นว่า ปัญหาที่อยู่ในระดับมากไคแก่ การใช้สื่อการสอน แหล่งควนควาเพิ่มเติมสำหรับครูและนักเรียน และการจัดกิจกรรมการสอนเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในคู่มือ ส่วนปัญหาที่จักอยู่ในระดับปานกลาง ไคแก่ ปัญหาควนควารู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหา การนำไปใช้ปฏิบัติ การวัดผลการเรียนการสอน ความพรอมควนเอกสารในการประเมินผลควมพรอมควนวัสดุที่จะนำมาจัดทำแบบสอบถาม และควมร่วมมือจากฝ่ายธุรการและผู้บริหารในการจัดทำแบบทดสอบ (เรณู หอมค้. 2528)

2.2 จุดเนนทางควนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในแคะหมวดวิชา พบว่า หมวดควนควน เนนพฤติกรรมควนควนเข้าใจ การนำไปใช้ และการรับรู้ ควมล้ำค้ำ ส่วนหมวดควนควนที่พลเมือง เนนพฤติกรรม ควนควนการนำไปใช้ ควมเข้าใจ และการรับรู้ ควมล้ำค้ำ (สมมิตร ตรีนิยม. 2511) ในหมวดควนควนเกษครนั้น มุ่งเนนการส่งเสริมพฤติกรรมผู้อยู่เรียนควนควนการนำไปใช้ ควนควนเข้าใจ และการประเมินคว ควมล้ำค้ำ ในหมวดควนควนกิจเนนควนควนการประเมินควนควนการนำไปใช้ และควนควนการวิเคราะห์ ควมล้ำค้ำ (จิรายุ ภาสรี. 2520) ในหมวดควนควนสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 นั้น มีการสำรวจ

ความคิดเห็นของครูผู้สอนการศึกษานักเรียนใหญ่ในเขตการศึกษา 10 พบว่า หลักสูตรมีความชัดเจนเข้าใจง่าย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม เหมาะสมกับระดับชั้น และนำมาสอนใหม่บรรลุผลตามจุดประสงค์ได้ ส่วนคำแนะนำเนื้อหาในหลักสูตรนั้น เห็นว่าเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ในหลักสูตร มีความถูกต้อง เหมาะสมกับระดับผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น (โกสินทร์ บุญประจักษ์. 2527) ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษานักเรียนใหญ่สายสามัญ ระดับ 5 มีการศึกษาในหมวดวิชาภาษาอังกฤษ พบว่าครูและนักศึกษานักเรียนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร เห็นว่า คำานจุดประสงค์ เนื้อหาวิชา เวลาเรียนที่กำหนด กระบวนการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล ทั้ง 6 ด้านนี้ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง (พจน์ สัมมา. 2528)

3. ค่านิยมเรียน

ได้มีการสร้างและทดลองใช้แบบเรียนสำเร็จรูปในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ความหลักสูตรการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 พบว่า ผลการเรียนของนักศึกษานักเรียนใหญ่ที่เรียนจากแบบเรียนสำเร็จรูปสูงกว่าผลการเรียนของกลุ่มที่เรียนจากการสอนตามปกติ และแบบเรียนสำเร็จรูปยังช่วยลดเวลาเรียนได้ถึงร้อยละ 20 ของเวลาที่ใช้ตามปกติด้วย (สุวรรณี แก้วกลม. 2525) นอกจากนี้ได้มีการนำบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง "พลังงาน" มาใช้กับนักศึกษานักเรียนใหญ่ระดับ 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ (บุญดิน โยชะไชยสาร. 2525)

4. งานครูผู้สอน

มีการศึกษาความเข้าใจและการรับรู้จุดประสงค์การศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จประเภทชั้นเรียน พบว่า ครูหนุ่มสาวและครูวัยกลางคนมีความเข้าใจดีกว่าครูที่มีอายุสูงขึ้นไป ครูที่สอนในโรงเรียนมานานมีความเข้าใจจุดประสงค์มากกว่า และครูที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน มีความเข้าใจจุดประสงค์ใกล้เคียงกัน (ชัยญาวดี ทัทกฤษณ์, 2522)

จากการศึกษาทัศนะของบุคคล 4 กลุ่มคือ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนผู้ใหญ่ ครูผู้สอน และนักศึกษายุ่งใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม คาดหวังว่า ครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ควรปฏิบัติบทบาทอยู่ในเกณฑ์มากทุกด้าน คือ งานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และความสัมพันธ์กับนักศึกษา เห็นว่าครูผู้สอนได้ปฏิบัติบทบาทจริงโดยรวม ๆ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความเห็นว่าครูผู้สอนได้ปฏิบัติบทบาทการประเมินผลอยู่ในเกณฑ์น้อย ในขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนผู้ใหญ่และครูผู้สอน มีความเห็นว่าผู้สอนได้ปฏิบัติบทบาทด้านความสัมพันธ์กับนักศึกษายิ่งอยู่ในเกณฑ์มาก (เบญจพร ไซเทียมศิลป์, 2525)

เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ได้มีการสำรวจทัศนะของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารในจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า บุคคลทั้งสามกลุ่มมีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สอน ใน 5 ด้าน คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ความเป็นประชาธิปไตย ด้านบุคลิกภาพ และด้านความประพฤติและคุณธรรม อยู่ในระดับสูง และพบว่า ผู้เรียนกับครูผู้สอนมีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สอน ทั้งห้าด้านแตกต่างกัน และกลุ่มผู้บริหารกับครูผู้สอนมีทัศนะต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สอนด้านความประพฤติและคุณธรรมแตกต่างกัน (สำราญ คำพรม, 2528)

ลักษณะพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จตามความ
คาดหวังของนักศึกษานักเรียน 3 - 4 ในจังหวัดอุดรธานี พบว่า กองการให้ครู
ปฏิบัติมากในด้านการใช้อุปกรณ์การสอนและการประเมินผล (นิสัย โรจนโพธิ์. 2527)
ผลการศึกษเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนการศึกษานักเรียนใหญ่มหาวิทยาลัย
พระจอมเกล้าพระนครเหนือในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ครูส่วนใหญ่มุ่งการสอนเนื้อหาของ
บทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น
แก้ปัญหาเป็น (ฉลาก จันทรมณี. 2527)

การวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ได้ทำ
การศึกษาในจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์สูงกับสมรรถภาพในการปฏิบัติ
งานในหน้าที่ของครู คือ อัตราส่วนของนักศึกษาต่อครู การได้รับการอบรม ทักษะการ
วิชาชีพครู และความสนใจในวิชาชีพ (สุนิศา สุขผลิน. 2529)

งานลักษณะปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนโรงเรียนผู้ใหญ่อายุสามัญ ผล
การวิจัยในเขตการศึกษา 7 พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันประสบ
ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผลและการประเมินผลแตกต่างกัน (พิภพ กาญจนะ. 2519)
ส่วนปัญหาและความต้องการของครูผู้สอนโรงเรียนการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน
ในหน่วยทหาร พบว่า การสนับสนุนและเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ความร่วมมือจาก
ครูใหญ่ ความเป็นเอกเทศของอาคารเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
และความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาวิชาและความสนใจของผู้เรียนมีปัญหายุ่งยากในระดับมาก
ข้อที่มีความต้องการในระดับมากที่สุด ได้แก่ ให้จัดทำเอกสารคู่มือสำหรับศึกษาค้นคว้าหา
ความรู้เพิ่มเติม จัดส่งเอกสารเผยแพร่แนวความคิดใหม่ ๆ ทางการศึกษา และจัดให้มี
การสัมมนาทางวิชาการประจำปี (ภมรพรรณ มณฑาพันธ์. 2528)

5. ค่านูเรียน

มีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถของผู้นเรียนการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับ 3 - 4 ระหว่างจังหวัด พบว่า ผู้นเรียนในกรุงเทพฯและสมุทรปราการมีลักษณะความมีเหตุผลสูงกว่าผู้นเรียนในจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนในเรื่องความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่า ผู้นเรียนที่จังหวัดอุบลราชธานี กรุงเทพมหานคร และสมุทรปราการ มีสูงกว่าผู้นเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ (ประสิทธิ์ บุญทรง. 2524)

องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจศึกษาคอในโปรแกรมการศึกษาคูใหญ่แบบเบ็คเสรี ระดับที่ 4 ของผู้นเรียนซึ่งทำการศึกษาในจังหวัดสมุทรสงคราม โคแก อายุ ระยะเวลาว่างเว้นที่ไม่โคศึกษาคอ การโครับข่าวสารความรู้ ภูมิลำเนา และจำนวนครั้งในการย้ายถิ่น อาชีพของนักศึกษาคอในปัจจุบันและอนาคต ความมุ่งหวังทางคานการศึกษาและอาชีพ อาชีพของผู้นปกครอง การสนับสนุนทางคานการศึกษาและระดับการศึกษาของบิดามารดา (ประภาศรี มานะ. 2528) องค์ประกอบทางคานคุณลักษณะทางชีววิทยา คุณลักษณะส่วนตัว สภาพแวดล้อมทางครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจ ของนักศึกษาคูใหญ่สายสามัญ ระดับที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร โคแก เพศหญิง การสมรส ความขัดแย้งในบทบาท มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความวิตกกังวลทางการเรียน (วัลยา สุภกาญจนกันทิ. 2529)

6. สภาพการเรียนการสอน

ผู้บริหาร ครูสอน และนักศึกษาคูใหญ่ในโรงเรียนคูใหญ่ที่เป็นพระภิกษุสามเณรในกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนที่เป็นจริงในทุก ๆ คานอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นจริงตามหลักการที่ควรจะเป็น เกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนที่คาดหวังในทุก ๆ คานอยู่ในเกณฑ์ที่อยากให้เป็นอย่างยิ่งตามหลักการที่ควรจะเป็น ยกเว้นคานหลักสูตร นักศึกษาคูใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่อยากให้เป็น (พงษ์พิศาล ชินสำราญ. 2526)

7. ความสัมพันธ์ทางการเรียน

เจ้าหน้าที่รัฐบาล ผู้กำเนินนโยบายและวางแผน ครูผู้สอน และผู้สำเร็จการศึกษา มีความคาดหวังว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จจะนำผลที่ได้รับจากการเรียนด้านหน้าที่พลเมืองไปใช้มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านอนามัย และการวางแผนครอบครัว ส่วนด้านเศรษฐกิจคาดหวังว่าผู้เรียนจะนำไปใช้น้อยที่สุด (สุกรม ปริชาอนันต์. 2520)

เมื่อจำแนกข้อค้นพบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามรายวิชา มีข้อค้นพบโดยสรุปดังนี้

7.1 วิชาคณิตศาสตร์ ปัจจัยที่ทำให้การเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 ในจังหวัดนครปฐมไม่ประสบผลสำเร็จ ขึ้นอยู่กับการเรียนของนักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ โดยเรียงลำดับดังนี้คือ นักศึกษาทำแบบฝึกหัดไม่ค่อยได้ ไม่มีเวลาทำการบ้าน ไม่มีเวลาทบทวน ไม่กล้าซักถาม และพักผ่อนไม่เพียงพอ ขึ้นอยู่กับการสอนของครู เรียงลำดับดังนี้คือ ครูอธิบายนักศึกษาฟังตามไม่ทัน และมักไม่ตรวจแบบฝึกหัด ครูไม่ค่อยทำการวัดผลท้ายชั่วโมง ให้การบ้านไม่พอเหมาะ ไม่ให้ผู้เรียนช่วยสรุปบทเรียนที่สอนในแต่ละครั้ง และไม่ให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดในห้องเรียน (อำนวย สุขโย. 2524) การศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความถนัดทางการเรียน สถิติการเข้าชั้นเรียน และจำนวนครั้งของการทดสอบย่อย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 (ไพเราะ พุ่มมัน. 2525) ผลการศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความถนัดทางคณิตศาสตร์ ความถนัดทางด้านการเรียนนามธรรม ความถนัดทางด้านการเรียนมิติสัมพันธ์ ประสิทธิภาพในการสอนของครู ประเภทของความรู้เดิมของนักศึกษา อัตราส่วนของนักศึกษาต่อห้อง และอายุของนักศึกษา มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษา (อภุลย์ เขียวออน. 2526)

ผลการทดลองเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในระดับ 4 และ 5 ในเนื้อหาต่าง ๆ กัน พบว่า การเรียนโดยบทเรียนโปรแกรมกับโดยการสอนตามปกติไม่แตกต่างกัน (ธีรเทพ ทองปรีชา. 2525 ; สุเทพ วุฒิกุล. 2526 ; นุพรรณ จาริยานิช. 2528)

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับผู้สำเร็จชั้น ป.7 จากโรงเรียนตามปกติในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่า และพบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉพาะความถนัดทางการเรียน และสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นส่วนใหญ่ (เชาวนิจ วัลยะเพ็ชร. 2519) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 ของกลุ่มที่ผ่านกระบวนการสอนทางโรงเรียนผู้ใหญ่ประเภทชั้นเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ ทั้งประเภทมีครูประจำกลุ่มและประเภทไม่มีครูประจำกลุ่ม (ชนะ เพชรรัตน์. 2526)

7.2 วิชาภาษาไทย การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักภาษาไทยเรื่อง ประโยค (ความหมายและชนิดของคำ) ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 ซึ่งทำการศึกษาโรงเรียนวัดชนะสงคราม กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนโปรแกรมกับที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติ ไม่แตกต่างกัน (วิกรม ชุมสาย ณ อยุธยา. 2526) ความถนัดทางการเรียนภาษาไทย การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ และการอ่านหนังสือภาษาไทยที่บ้าน ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 ที่เป็นไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย (ท.3) (วิรุทธิ์ นิลโมจน์. 2526)

7.3 วิชาภาษาอังกฤษ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเรื่อง การใช้ "Articles" ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 โรงเรียนผู้ใหญ่สามเสน ของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโปรแกรม โดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติ (ประภาศรี โชคอุดมชัย. 2527)

7.4 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การปฏิบัติทางศึกษาของ นักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คส์ระดับที่ 4 กับนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับที่ 4 ในจังหวัด อุบลราชธานีและจังหวัดเชียงใหม่คล้ายคลึงกัน นักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คส์มีความเชื่อ ทางศึกษาถูกก่อกองกว่านักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ (สมาลัย กุศลสารทูล. 2519) นักศึกษาผู้ใหญ่วัดใหม่ของลม เขตห้วยขวางกรุงเทพมหานคร มีความสนใจและชอบใจ ในการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติ และมีความเห็นตรงกันว่าวิธีสอนแบบการแสดง บทบาทสมมุติเหมาะสมในการสอนหมวดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างยิ่ง และผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของนักศึกษาทั้งกล่าว ปรากฏว่า สูงกว่าก่อนการดำเนินการทดลอง และปรากฏว่าทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภายหลังกการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง (คชาธร งามมูช. 2524)

องค์ประกอบที่มีขององค์ประกอบทางสติปัญญาของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คส์ ระดับที่ 3 ในจังหวัดพิจิตร ที่ส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ ชีวิต 4 ที่สำคัญ ๆ เรียงตามลำดับ ได้แก่ จำนวนครั้งที่นักศึกษาขาดเรียน วิธีสอนแบบ อภิปราย และเวลาที่นักศึกษาต้องทำงาน (ศิริลักษณ์ สุขสวัสดิ์. 2526) ความถนัด ทางการเรียน อายุของนักศึกษา การเข้าชั้นเรียน เวลาในการทำงาน ของนักศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็คส์ ระดับที่ 4 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 (พลทอง ปิยอนันต์. 2526)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 4 หมวดสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ ของนักศึกษาผู้ใหญ่โรงเรียนสุโขทัย เขตคุสิศ กรุงเทพมหานคร กลุ่ม ทดลองที่เรียนโดยชุดการเรียนการสอนมินิคอร์สสูงกว่าการสอนปกติ (อุทัย หนูแดง. 2526) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 ของนักศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็คส์ ระดับที่ 4 โรงเรียนสกลราชวรวิทยานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร กลุ่มทดลองที่เรียนจากแบบเรียนสำเนาเรื่องภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนจากวิธีสอน ตามปกติ (พิรพงษ์ สิทธิอมร. 2527)

7.5 วิชาวิทยาศาสตร์ ความถนัดทางการเรียน อายุของนักศึกษา สาขาวิชาเอกของครู และจำนวนครั้งของการทดสอบกล่อกรเรียน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ 1 (ว.1) ของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับที่ 4 ส่วนสถิติการขาดเรียนและประสิทธิภาพการสอนของครูมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ (วรรณ โทสธาน. 2526) นักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับที่ 4 ในจังหวัด นครปฐม มีระดับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ต่ำเมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งทำแบบทดสอบชุดเดียวกัน ทักษะคิดเชิงวิทยาศาสตร์อยู่ใน ระดับปานกลาง และมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 66.25 และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์กับทักษะคิดเชิงวิทยาศาสตร์ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก (ประเทือง เป้าประพันธ์. 2528) คะแนนเฉลี่ยหลังการ เรียนบทเรียนโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง "พลังงาน" ของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย สูงกว่าคะแนน เฉลี่ยของการทำแบบทดสอบก่อนการเรียนบทเรียน (บุญถิ่น โยชะไชยสาร. 2525)

8. ปัญหาและอุปสรรคในการเรียน ปัญหาการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับที่ 3 - 4 ได้แก่ การขาดข้อมูลหรือหนังสือที่จะอ่านประกอบหรือค้นคว้า เนื้อหาในบทเรียนใช้ภาษา ที่ยากเกินไปอ่านเข้าใจยาก เวลาที่กำหนดไว้ในข้อปฏิบัติบางอย่างของบทเรียนน้อยเกินไป ไม่เพียงพอ ผู้เรียนไม่ได้ศึกษาค้นคว้ามาก่อนทำให้ไม่มั่นใจในความรู้ของคนว่าพอจะอธิบาย ได้ ผู้เรียนขาดข้อมูลหรือหนังสือที่จะค้นคว้า ไม่คุ้นเคยกับวิธีการเรียนแบบจับกลุ่มอภิปราย และการค้นคว้าด้วยตนเอง และผู้เรียนไม่กล้าแสดงออก (อติศักดิ์ ศรีภุมัน. 2520) และนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับที่ 3 ในโรงงานจะประสบปัญหาค้นการเรียนมากกว่า นักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย (กาญจนา จวรวัฒนกุล. 2521) ส่วนปัญหาของครูผู้สอน การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับที่ 3 ในโรงงาน ที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนและการเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ความร่วมมือจากครูใหญ่ของโรงเรียน

เบ็คเสรีในหน่วยทหาร ความเป็นเอกเทศของอาคารเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาวิชาและความสนใจของผู้เรียน (ภมรพรรณ มณฑาพันธ์. 2528)

9. ครูอาสาสมัครเดินสอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็คเสรี

การดำเนินงานการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็คเสรีประเภทครูอาสาสมัครเดินสอน เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2518 โดยมุ่งให้การศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็คเสรีขั้นพื้นฐาน โดยใช้ครูอาสาสมัคร ก่อมาในปี พ.ศ. 2523 ได้เพิ่มบทบาทของครูอาสาในด้านการพัฒนา เข้าไปด้วย ซึ่งแบ่งหน้าที่ของครูอาสาออกเป็น 3 ด้าน คือ การสอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็คเสรีขั้นพื้นฐาน จัดส่งเสริมดูแลและรับผิดชอบกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และประสานงานการพัฒนากับหน่วยงานอื่น (อารีย์ มานะสุนทร. 2529)

สภาพการปฏิบัติงานในร้านค้า ๆ ของครูอาสาสมัครเดินสอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็คเสรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ปฏิบัติงานอยู่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2525 - 2526 ตามเกณฑ์กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด พบว่า ในด้านการสอนที่กำหนดให้ครูต้องมีผู้เรียนจบหลักสูตรปีละ 30 คน เป็นอย่างต่ำนั้น ปรากฏว่าครูร้อยละ 69 สามารถสอนได้ตามเกณฑ์และสูงกว่า พฤติกรรมในด้านการสอน พบว่า ครูร้อยละ 63 มีพฤติกรรมการสอนตามเกณฑ์คาดหวังหรือสูงกว่า ในด้านการดูแลที่อ่านหนังสือและส่งเสริมการอ่าน พบว่า ครูร้อยละ 74 มีพฤติกรรมด้านการประสานงานอยู่ในระดับน่าพึงพอใจในด้านการเกี่ยวกับข้อมูล พฤติกรรมในด้านการนี้ ประกอบด้วยการสำรวจ การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลในท้องถิ่น พบว่า ครูร้อยละ 84 มีพฤติกรรมตามเกณฑ์หรือสูงกว่า (ชานนท์ พงศ์อุคม. 2526)

ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
 อาสาสมัครเดินสอนการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในเขตการศึกษา 7 และเขตการศึกษา 8
 ในปีงบประมาณ 2527 เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยภายนอก ได้แก่
 ปัจจัยด้านสถานภาพของตำแหน่งงานและความมั่นคงของงานมีผลต่อความพอใจในการ
 ปฏิบัติงานระดับน้อย ส่วนปัจจัยด้านเงินเดือนและสวัสดิการ สภาพแวดล้อมของงาน
 ทำงาน นโยบายและการบริหารของหน่วยงาน ความสัมพันธ์กับผู้บริหารและบุคลากร
 และการนิเทศงานมีผลต่อความพอใจในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยภายในเมื่อพิจารณา
 เป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านหน้าที่ความรับผิดชอบมีผลต่อความพอใจในการปฏิบัติงาน
 ในระดับมาก ปัจจัยด้านความก้าวหน้ามีผลต่อความพอใจในการทำงานในระดับน้อย
 (สุริพร เจริญนิช. 2529)

จิตวิทยาการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

มีงานวิจัยในเนื้อหาจิตวิทยาการศึกษานักเรียนใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 รวมทั้งสิ้น 27 เรื่อง ผลการวิจัยในเนื้อเรื่องนี้ สรุปได้ดังนี้คือ

1. รูปแบบการคิด

นักศึกษานักเรียนใหญ่ในเขตการศึกษา 1 ทั้งชายและหญิงโดยส่วนรวมแล้วเลือกใช้
 แบบการคิดแบบโยงความสัมพันธ์สูงที่สุด รองลงมาเป็นจำแนกประเภท ส่วนการคิดแบบ
 วิเคราะห์น้อยที่สุด (ปรีชา คงมณี. 2519) การคิดอย่างมีระบบมีความสัมพันธ์ทางบวก
 กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (วัลลีย์ โล่ห์จินดา. 2522) นักศึกษานักเรียนใหญ่จะมีแบบการคิด
 ทั้ง 3 แบบอยู่ในตัวเอง ไม่มีการคิดแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ มักมีการคิดอย่างน้อย 2
 แบบประกอบกันเสมอ นักศึกษาที่มีการคิดแบบวิเคราะห์ มักจะมีการคิดแบบโยงความ
 สัมพันธ์และแบบจำแนกประเภทอยู่ด้วยเสมอ และการคิดแบบวิเคราะห์และแบบจำแนก

ประเภท เป็นการคิดที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาสูง (วราภรณ์ ศิริวรรณ, 2525)

2. ความจำ การเรียนรู้ มโนภาพแห่งตน การปรับตัว และบุคลิกภาพ

นักศึกษายุ่งใหญ่ตามโครงการให้การศึกษาและฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อศป.) ของวิทยาลัยครูเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และระหว่าง 25 - 40 ปี มีความสามารถในการจำค่าที่มีความหมายสูงกว่ากลุ่มอายุ 40 ปีขึ้นไป (นงลักษณ์ ชื่นจิตร, 2527)

มโนภาพแต่ละประเภทจะให้ผลการเรียนรู้แตกต่างกัน มโนภาพประเภทรูปร่าง-สี เป็นมโนภาพที่เรียนรู้ได้ง่ายที่สุด แขนงมโนภาพประเภทสี-เส้นรอบรูป รูปร่าง-เส้นรอบรูป รูปร่าง-จำนวนรูป จำนวนรูป-เส้นรอบรูป และจำนวนรูป-สี เป็นมโนภาพที่เรียนรู้ได้ยากขึ้นตามลำดับ (ปรีชา อ่วมปัญญา, 2521)

สถานภาพมโนภาพแห่งตนกับการปรับตัวของนักศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 นักศึกษาที่มีครอบครัว นักศึกษาวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย และนักศึกษาวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง สูงกว่านักศึกษายุ่งใหญ่ระดับที่ 4 นักศึกษาโสดและนักศึกษาวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ตามลำดับ ส่วนนักศึกษายามมีมโนภาพแห่งตนสูงกว่านักศึกษาหญิง แขนงนักศึกษามีการปรับตัวสูงกว่านักศึกษาชาย และมโนภาพแห่งตนในลักษณะต่าง ๆ กับการปรับตัวของนักศึกษาทั้งหมดจะส่งผลซึ่งกันและกัน (อลงกร จันทรรมภ์, 2522)

สกริษฐ์ไม่รู้นั่งสือในสถานสงเคราะห์หญิงในจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดนครราชสีมา หลังจากการเรียนรู้วิธีสอนแบบจิตล้ากับชั้นการเรียนรู้ กลุ่มทดลองมีความสามารถทางการอ่านและเขียนภาษาไทยเพิ่มขึ้นและสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนด้วยวิธีสอนปกติ (ฉลอมศรี พลโยธา, 2528) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษายุ่งใหญ่แผนกทั่วไป ระดับที่ 5 โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่สอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มกับการสอนปกติ พบว่า นักศึกษาเพศหญิงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเพศชาย นักศึกษากลุ่มทดลองไม่สามารถจะคงคุณลักษณะที่ได้รับการปลูกฝังไว้ได้ (อรรณพ กิมะพันธุ์, 2523)

ผู้สูงอายุในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนทุกประเภทอยู่ในเกณฑ์สูง เรียงตามลำดับได้ดังนี้ กิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณสุขและอนามัย กิจกรรมเกี่ยวกับงานรื่นเริงทาง ๆ ตามเทศกาล กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา ชนบทธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมค่านิยมต่าง ๆ ทางสังคม และกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา ภาพเกี่ยวกับตนเองของผู้สูงอายุทุกบ้าน มีความสัมพันธ์กับความบ่อยครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ของชุมชน กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่มีภาพเกี่ยวกับตนเองก็จะเข้าร่วมในกิจกรรมชุมชนประเภทต่าง ๆ บ่อยครั้ง (ศิริลักษณ์ จันทน้อย. 2528)

นักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 ในเขตการศึกษา 1 มีลักษณะนิสัยที่เป็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพประชาธิปไตย คือ ความรับผิดชอบ ความใจกว้าง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การมีส่วนร่วมในกลุ่มความมั่นคงภายในตนเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการเคารพทศกฏหมาย และระเบียบของสังคมอยู่ในเกณฑ์สูงเกือบทุกด้าน ความแตกต่างกันของอายุ การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว มีผลทำให้บุคลิกภาพประชาธิปไตยแตกต่างกัน (ธรรมรัตน์ วัฒนกุล. 2523)

3. คุณธรรม เจตคติ และค่านิยม

นักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับที่ 4 ในเขตการศึกษา 1 มีการรับรู้ว่าคุณธรรมของสังคมแต่ละบ้าน มีมาตรฐานที่แตกต่างกัน คุณธรรมค่านิยมรู้จักกาลเทศะและมารยาท มีมาตรฐานสูงกว่าคุณธรรมค่านิยมอื่น ๆ (สุทัศน์ มนัสไพบุลย์. 2522) ส่วนนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร มีเจตคติคือนิยมหา สิ่งแวดล้อม ในทางบวก (ปิยนาด จิรวชิวงศ์ชัย. 2526)

ครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ ในเขตจังหวัดนครปฐมมีแนวโน้มทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้สอนเพศชายที่อยู่ในวัยหนุ่ม ได้รับการศึกษาในระดับสูง และสนใจเลือกอ่านหนังสือประเภทสารคดี องค์ประกอบเกี่ยวกับระดับการศึกษา เพศ อายุ และการเลือกอ่านหนังสือ มีอิทธิพลทำให้ค่านิยมทางการเมืองของครูผู้สอนแตกต่างกัน (นเรศ ปิยะพันธุ์. 2524)

4. พฤติกรรม

การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอนของครูและนักศึกษา การวิจัยใน
จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ครูใช้เวลาพูกมากกว่านักศึกษา ในการสอนเน้นเนื้อหามาก
ใช้วิธีผลทางอ้อมมากกว่าวิธีผลทางตรงเมื่อคิดจากเวลาทั้งหมด ครูใช้วิธีการกระตุ้น
ให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมมากกว่าการควบคุมพฤติกรรม (เจลิยว หิมท่าไม้. 2523)

นิสิทภาคสมทบ คณะศึกษาศาสตร์ มีทัศนะต่อพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ใน
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา โดยส่วนรวมในด้านคุณลักษณะส่วนตัวสูงกว่าเกณฑ์
ปานกลาง ส่วนด้านการเตรียมการสอน ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน
ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียนและด้านการประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ใน
เกณฑ์ปานกลาง (วรรณ วิไลรักษ์. 2528)

5. ความต้องการ

การศึกษาความต้องการของข้าราชการเกษียณอายุ สังกัดสำนักงานปลัด
กระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ส่วนมากต้องการวิธีการจัดการศึกษาแบบมวลชน
ในการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เทคนิคและอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบวิธีการ
จัดแบบมวลชนที่ต้องการมากที่สุด คือ การจัดรายการทาง วิทยุ โทรทัศน์ วิทยู และจัดทำคู่มือ
เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ บริการ เนื้อหาความรู้และทักษะควรเป็นเรื่องที่จะช่วยแก้ปัญหา
ในปัจจุบันและสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง (วิรัช แฉะสกุล. 2527)

ส่วนข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง ศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ต้องการพัฒนาตนเองใน
ลักษณะทั่ว ๆ ไป ที่ต้องการในระดับมาก ได้แก่ การเข้าฟังการบรรยายพิเศษในเรื่อง
ที่สนใจ การสังเกตข้อผิดพลาดจากการปฏิบัติงานของคนแล้วนำมาแก้ไข การฟังวิทยุ
และการดูโทรทัศน์ และการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ส่วนด้านทักษะงานทางการ
ศึกษานอกโรงเรียนนั้น ข้าราชการทั้ง 3 กลุ่มต่างก็ต้องการที่จะพัฒนาตนเองในระดับมาก

ในเรื่องการผลิตสื่อเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและความรู้เรื่องเทคโนโลยีที่เหมาะสม (สุรพล อรุณรัตน์. 2528)

6. ความพึงพอใจ

เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีความพึงพอใจในการทำงานในด้านการปลอดภัยในการทำงานและด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก เพศชายมีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าเพศหญิง เจ้าหน้าที่ที่มีอายุราชการ 4 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของความพอใจในการทำงานสูงกว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอายุราชการตั้งแต่ 6 เดือนเต็ม - 4 ปี เจ้าหน้าที่ที่มีวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ผู้ที่ปฏิบัติงานในภูมิสำเนาเดิม มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าผู้ที่ปฏิบัติงานในภูมิสำเนาอื่น และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มีความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในภาคกลาง (เกล็ดแก้ว รวงล้อ. 2528) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน นโยบายและการบริหาร การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การยอมรับนับถือจากผู้อื่น สภาพการทำงาน ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน และรายได้ (รัตนา บุรพาภูล. 2529)

7. ทัศนคติและความเชื่อ

ประชาชนในจังหวัดราชบุรีมีลำดับขั้นของการยอมรับวิทยากรพื้นบ้านเคาเศรษฐกิจและบ่อผลิตแก๊สจากมูลสัตว์ ดังนี้คือ อยู่ในขั้นรับทราบร้อยละ 8.33 ขั้นสนใจร้อยละ 3.33 ขั้นไคร่ครองประเมินผล ร้อยละ 56.67 ขั้นทดลองร้อยละ 10 และขั้นยอมรับร้อยละ 21.67 และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิทยากรพื้นบ้านเคาเศรษฐกิจและบ่อแก๊สจากมูลสัตว์ (ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ. 2525)

ความแตกต่างด้านต่าง ๆ ของประชาชนกลุ่มที่ใช้แก๊สจากมูลสัตว์และกลุ่มที่ไม่ได้ใช้แก๊สจากมูลสัตว์ มีความแตกต่างกันในทวิแปรค่าการมีตำแหน่งในชุมชน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน การเดินทางออกนอกตำบล การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เรื่องแก๊สจากมูลสัตว์ การได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน แหล่งที่ให้ความรู้เรื่องแก๊สจากมูลสัตว์ รายได้ของสมาชิกในครัวเรือนก่อนปี การได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากหน่วยงานต่าง ๆ ความพร้อมในการใช้แก๊สจากมูลสัตว์ ความคิดเห็นที่มีโอกาสใช้แก๊สจากมูลสัตว์ ทศนคติที่มีต่อแก๊สจากมูลสัตว์ และความมีจุดมุ่งมั่นที่จะพัฒนา (วัลลภา จันทรพิชญ. 2529)

ความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมการสอนเด็กและพฤติกรรมการสอนผู้ใหญ่ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาและทำการสอนการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับความเชื่อลักษณะเด็กและลักษณะผู้ใหญ่ โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .63 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนวัยผู้ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์มาก มีการนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในชีวิตรจริง มีความรับผิดชอบสูง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความอยากรู้อยากเห็นในการแสวงหาความรู้ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง รู้ถึงความต้องการของตนเอง มีความตั้งใจในการเรียน มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการสอนผู้ใหญ่ นั้น ครูผู้สอนจะเน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการถ่ายทอดความรู้ด้วยการอภิปรายกลุ่ม ใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ให้เวลาในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มีการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ แต่จะไม่เน้นลักษณะพฤติกรรมที่มีการควบคุมบังคับผู้เรียน (กมลวรรณ มงคลศิริ. 2529)

การพัฒนาชนบท

ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับจังหวัดเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามรูปแบบของการพัฒนาแบบผสมผสานในเขตพื้นที่ยากจน ข้อที่ผู้บริหารระดับจังหวัดไม่เห็นด้วยคือ 1) การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ควรมีการกระตุ้นผู้เรียนด้วยการลงโทษหรือกำหนดเงื่อนไข 2) ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นควรเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป ข้อที่ผู้บริหารระดับจังหวัดในแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันคือ ศึกษาธิการจังหวัด พัฒนาการจังหวัด และหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีความคิดเห็นในระดับที่เห็นด้วยสูงกว่าสาธารณสุขจังหวัดว่า นอกจากกระทรวงหลัก 4 กระทรวงคือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการแล้ว รัฐบาลควรกำหนดนโยบายให้กระทรวงอื่น ๆ เข้ามาร่วมในการพัฒนาชนบท ในเขตพื้นที่ยากจนด้วย สาธารณสุขจังหวัด และศึกษาธิการจังหวัด มีความคิดเห็นในระดับที่เห็นด้วยสูงกว่ารองผู้ว่าราชการจังหวัดว่า การกำหนดพื้นที่ใดเป็นพื้นที่ยากจนนั้น นอกจากจะคำนึงถึงปัญหาค่าใช้จ่ายของประชาชนแล้ว ควรคำนึงถึงปัญหาค่าอื่น ๆ ของประชาชนด้วย เช่น ค่าสุขภาพอนามัย สาธารณสุขจังหวัด มีระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยสูงกว่าเกษตรจังหวัดว่า การกำหนดพื้นที่ยากจนนั้นไม่ควรกำหนดเฉพาะในชนบทเท่านั้น แต่ควรรวมถึงพื้นที่ชุมชนแออัดในตัวเมืองด้วย (วีรพันธ์ พักเงิน, 2527)

จากการศึกษาโครงการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบผสมผสาน ตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบผสมผสานที่เชื่อว่ามีประสิทธิภาพสูงนั้น จะคงเป็นโครงสร้างที่มีกิจกรรมเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน มีหน่วยงานต่าง ๆ มาดำเนินการในระดับเดียวกันร่วมกัน เป็นรูปแบบการผสมผสาน และมีหน่วยงานอย่างน้อย 1 หน่วยงาน เป็นผู้รับผิดชอบในกิจกรรมนั้น ๆ ทั้งควรนำข้อจำกัดทางสังคมมาถือถือ ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินงาน และ

ให้ประสานโครงสร้างนี้กับโครงสร้างการฝึกกำลังที่ประชาชนมีอุดมการณ์ในการสร้าง
 ความคิดในการฝึกกำลังว่า โครงการณ์นี้เป็นของเราเอง โดยเราเองและเพื่อเราเอง
 ที่มีหลักการทำงานร่วมกัน 7 ประการคือ หลักการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และ
 การเคารพเสียงส่วนใหญ่ หลักความสมัครใจ หลักการปกครองตนเอง หลักความเสมอ
 ภาค หลักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลักความเป็นสากล และหลักการพัฒนาการ
 (สัมพันธ์ คัมภ. 2524)

นายอำเภอในเขตการปกครองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหา
 ในการดำเนินงานการศึกษาในระบบโรงเรียนในเขตอำเภอที่รับผิดชอบเกิดจากประชาชน
 ขาดความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการการพัฒนา ความบกพร่องที่เกิดจากตัวเจ้าหน้าที่และ
 การขาดการประสานงาน (สมนึก โทณณลิน. 2528) ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการ
 ประสานงานของเจ้าหน้าที่สภะทรวงหลักระดับปฏิบัติการในการจัดการศึกษาระบบใน
 โครงการโครงการพัฒนา คือ งบประมาณไม่เพียงพอ การขาดขวัญและกำลังใจ และ
 ท้องการได้รับการฝึกอบรมทางวิชาการ (เมธี พนมฤทธิ์. 2529)

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร พัฒนาการ และผู้นำท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาทของ
 พัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษาระบบโรงเรียนในเขตสำนักงานพัฒนาชุมชน เขต 7
 ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาก เว้นแต่ด้านการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัยใน
 ครอบครัว และด้านการพัฒนาการจัดการและการเพิ่มผลผลิตระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์
 ปานกลาง ส่วนผู้นำท้องถิ่นมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริม
 การศึกษาระบบโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์มาก เว้นแต่ด้านอาชีพรวมทั้งการเกษตรและ
 สหกรณ์ และด้านการพัฒนาการจัดการและการเพิ่มผลผลิต ระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์
 ปานกลาง สำหรับด้านการพัฒนาชุมชนและสภาพแวดล้อม และด้านการพัฒนาการจัดการ
 และการเพิ่มผลผลิต กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นตรงกัน
 มีค่าสูงสุดในด้านการพัฒนาชุมชนและสภาพแวดล้อม และมีค่าน้อยที่สุดในด้านการพัฒนา
 การจัดการและการเพิ่มผลผลิต (พินพง สัตยพันธ์. 2527) และจากการเปรียบเทียบ

ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มอบหมายของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้าน คือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบในแต่ละกลุ่ม พบว่า กลุ่มพัฒนากรมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะสูงกว่ากลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล และกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (วิเคราะห์ด้วยสถิติ t -test 2527)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการศึกษา นอกระบบโรงเรียนด้านอาชีพ ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของพัฒนากรและกำนันใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (สุภสิริ องค์สกุล. 2528) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านในจังหวัดศรีสะเกษที่ว่า ความยากจนของคณะกรรมการหมู่บ้านเองและของราษฎร การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารไม่ดีในหมู่บ้าน เป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน (นลินี ศรีสารคาม. 2528)

ความคิดเห็นของนักศึกษา กับอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ของวิทยาลัยครูในต่างต่าง ๆ มีดังนี้ ด้านความมุ่งหมายของหลักสูตรมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสมมาก ด้านเนื้อหาวิชาบังคับ ก เห็นด้วยมากเป็นส่วนใหญ่ เนื้อหาวิชาบังคับ ข มีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่ว่า เนื้อหาย่อยทุกเรื่องเป็นเนื้อหาที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ มีบางเรื่องคงเปลี่ยนแปลงแก้ไขเล็กน้อยก็จะทำให้เนื้อหาสมบูรณ์ขึ้น เช่น เรื่องทฤษฎีทางสังคมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นว่า กิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอนใช้น้อยคือ สื่อการเรียนการสอนที่เป็นหุ่นจำลอง ด้านการวัดผลประเมินผล นักศึกษา

และอาจารย์ผู้สอน เห็นว่ากิจกรรมที่อาจารย์ผู้สอนปฏิบัติมากมีหลายประการ เช่น การวัดผลสอดคล้องกับความมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร การวัดผลประเมินผลทำเป็น 2 ระยะคือ กลางภาคเรียน และปลายภาคเรียน อาจารย์ผู้สอนประเมินผลการเรียนจากการสอนและกิจกรรมอย่างอื่น ๆ ที่มอบหมายให้นักศึกษา การประเมินผลเป็นหน้าที่ของอาจารย์ผู้สอนแต่เพียงผู้เดียว และนักศึกษาได้รับความยุติธรรมในการคัดเกรด ส่วนเหตุผลที่ทั้งนักศึกษาชายและหญิงเลือกเรียนวิชาเอกการพัฒนาชุมชนคือ เป็นวิชาที่น่าสนใจ เพราะสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบัน (เพ็ญศรี มั่นนาค. 2528)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ของ มัลคัม โนลส์ (Malcolm S. Knowles) ในสมมติฐานเบื้องต้น 4 ประการคือ มโนภาพของตนเอง (Self-concept) ประสบการณ์ (Experience) ความพร้อม (Readiness) และแนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to learning) ในโปรแกรมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่พัฒนาชนบทขององค์กรพัฒนาภาคเอกชน โดยศึกษาเป็นกรณีตัวอย่าง การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ พบว่า (1) การประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ในการศึกษาทางบ้านหลักสูตร กลยุทธ์ เทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้ ในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของโครงการมีความสอดคล้องในทางปฏิบัติ (2) หลักสูตร กลยุทธ์เทคนิค และทรัพยากรการเรียนรู้ในกระบวนการฝึกอบรม มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันในด้านเป้าหมาย กระบวนการ การปฏิบัติงาน และผู้ที่เข้าร่วมอบรม (3) สภาพพื้นฐานของกลุ่มประชากรหรือผู้เข้าร่วมอบรมทางด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา ความสนใจศึกษาสภาพและปัญหาต่าง ๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และประสบการณ์การพัฒนาสังคมหรือชนบท เป็นพื้นฐานหรือคุณลักษณะของกลุ่มประชากรที่เอื้อต่อการเข้าร่วมกระบวนการฝึกอบรม ซึ่งส่งผลถึงการศึกษาการประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่เป็นอันมาก (นันทิยา นวเกียรติวงษา. 2528)

นักศึกษาที่สำเร็จหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา ระดับที่ 3 - 4 และนักศึกษาที่สำเร็จหลักสูตรโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ในจังหวัดนครปฐม มีระดับความสามารถทางการศึกษาสูงกว่าประชาชน ด้านสุขภาพอนามัยปรากฏว่า นักศึกษาที่สำเร็จหลักสูตรโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่มีสุขภาพดีกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษามัธยมศึกษา (ยิ่ง กิริยบุรณะ.

2522) ส่วนงานสาธารณสุขมูลฐานของอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมนั้น ปรากฏว่ามีความสอดคล้องกับนโยบายดำเนินงานตามแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานสาธารณสุขมูลฐาน และโครงการสาธารณสุขมูลฐาน เน้นงานวางแผนครอบครัวและอนามัยแม่และเด็ก และงานควบคุมป้องกันโรค ในท้องถิ่นมาก ตามลำดับ ด้านกลวิธีดำเนินการมีความสอดคล้องกับนโยบายของแผนพัฒนาสาธารณสุขสูง แต่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานสาธารณสุขมูลฐานว่า ส่วนผลของการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน พบว่า มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติค่อนข้างสูง ในด้านโภชนาการ งานให้การรักษายาบาล งานวางแผนครอบครัวอนามัยแม่และเด็ก งานจัดหายาที่จำเป็น งานสุขศึกษา งานสุขาภิบาล และการจัดหาน้ำสะอาด ในเรื่องการปฏิบัติของประชาชนในตำบลสุภาพอนามัย พบว่า ส่วนใหญ่ป่วยเป็นไข้หวัด และปวดศีรษะ เมื่อยามเจ็บป่วยจะไปรับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลหรือซื้อยากินเอง ด้านโภชนาการ พบว่า ประชาชนรับประทานอาหารได้ครบหมู่ทุกมื้อ และมีวิธีปรุงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และประชาชนยังมีความเชื่อเรื่องการงดอาหารเมื่อเจ็บป่วย (ฉวีวรรณ แก้วคา. 2528)

ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่ชนบทยากจนของเขตการศึกษา 11 มีบทบาทในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้นปกครองและประชาชนในท้องถิ่นค่อนข้างมาก การให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่นมีบทบาทปานกลาง ส่วนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่น ครูใหญ่มีน้อย (สุรพงศ์ พูลสุวรรณ. 2526) ส่วนบทบาทของครูในคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทในระดับตำบลในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากการศึกษาเฉพาะกรณี

โครงการโครงการพัฒนาของ มหาวิทยาลัย วัฒนปาณี (2529) พบว่า บทบาทที่ครู คปค. กำนัน และราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เป็นบทบาทที่ควรปฏิบัติมากที่สุด คือ ครู คปค. ควรเข้าร่วมประชุมกับ กสท. เพื่อให้คำปรึกษาหารือ ส่วนเรื่องคุณสมบัติของครูที่ควรได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครู คปค. ควรมีคุณสมบัติดังนี้ (1) มีการศึกษาทั้งแก่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป (2) มีตำแหน่งเป็นครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ (3) มีอายุราชการตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (4) ควรเป็นเพศชาย (5) มีสถานภาพสมรส (6) มีบ้านเรือนอาศัยอยู่ในตำบลหรือหมู่บ้านนั้น ๆ (7) มีความสัมพันธ์อันดีกับทุก ๆ คน ส่วนปัญหาและอุปสรรคของครู คปค. ที่สำคัญที่สุดคือ ครู คปค. ไม่มีเบี้ยเลี้ยงหรือค่าพาหนะที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานคล่องตัว และจากการศึกษาของ วิรัช ธรรมแสง (2527) พบว่า องค์ประกอบที่สามารถนำไปใช้ในการกำหนดบทบาทของโรงเรียนที่จะทำงานกับชุมชน ได้แก่ ผลการเรียนรู้ของนักเรียน การเสียสละ ความเป็นกันเอง การพบปะกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และการทำตนให้เป็นหน้าเคารพนับถือของบุคลากรในโรงเรียน ส่วนผลการปฏิบัติงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในท้องถิ่นทุรกันดาร จังหวัดกาญจนบุรีมีความก้าวหน้าขึ้นทุกระยะ แก่ผลผลิตทางการเกษตรยังไม่เพียงพอกับการจัดบริการอาหารกลางวันได้ทุกวัน นักเรียนได้รับสารอาหารไม่ครบตามหลักโภชนาการ (วันวิสา จารุทิกร. 2527)

ปัญหาและความต้องการทางเศรษฐกิจและการศึกษาของกลุ่มเกษตรกรในท้องที่จังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งจังหวัด พบว่า มีทั้งที่ไม่มีความแตกต่างกันและมีความแตกต่างกัน เรื่องที่ไม่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ การชลประทาน การกำจัดศัตรูพืช เครื่องทุนแรง และจำนวนเครื่องทุนแรงสำหรับกลุ่ม คลาดจำหน่ายสินค้าเกษตรกรรม จำนวนบุตรครอบครัว ระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ส่วนที่ถูกสุขลักษณะ ส่วนเรื่องที่มีความแตกต่างกันเรื่องที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เรื่องที่ดิน การเงิน การเพาะปลูก สมัยใหม่ การตลาด การประชุมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การประชุมของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว ปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม และการบริการด้านสาธารณสุข (สมนึก ลิ้มทอง. 2519)

จากการศึกษาของ ทรัพย์ พงษ์ทอง (2524) พบว่า สหกรณ์เครดิตยูเนียน มีบทบาทอย่างมากต่อการศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์การที่มีกระบวนการให้รู้เป็นสมาชิกมี กิจกรรมต่าง ๆ กระทำอยู่ตลอดเวลาที่เป็นสมาชิก และในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ในทางที่จะพัฒนาตนเองและผู้อื่น สหกรณ์เครดิตยูเนียนจะ เจริญก้าวหน้าและมั่นคงก็ขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกคอย กระตุ้น และในชุมชนที่มีสหกรณ์เครดิตยูเนียนแล้วจะเป็นการง่ายที่จะตั้งกลุ่มประชาชนทำ กิจกรรมอย่างอื่น สำหรับแนวทางในการศึกษานั้น ชุมชนควรมีสหกรณ์เครดิตยูเนียน ก่อน โดยมีพระสงฆ์หรือผู้นำศาสนาเป็นคหคอยกระตุ้นและมีสถาบันที่เกี่ยวกับการให้การ ศึกษาเป็นแหล่งวิชาการ ที่จะให้การอบรมเผยแพร่ แก่ปัญหาของสหกรณ์เครดิตยูเนียน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ตำบลหนองผกนก อำเภอสามสูง จังหวัด สุพรรณบุรี ส่วนมากยังไม่เข้าเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่วางไว้ และสมาชิกกลุ่มออม ทรัพย์เพื่อการผลิตมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างจากเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ยุคเว้น ในบางเรื่อง ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยที่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีการพัฒนาดีกว่า เกษตรกรภายนอกในเรื่องต่อไปนี้คือ การกำจัดน้ำโสโครกบริเวณบ้าน การได้เข้ารับการ อบรมสัมมนา การแสดงความคิดเห็น การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต การแก้ปัญหา ข้อข้องใจในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต การไม่หลงเชื่อการโฆษณาชวนเชื่อ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และการอ่านหนังสือหรือหนังสือพิมพ์เพื่อความเพลิดเพลิน (อนุวัจน์ วงษ์ยศกสิกรรม. 2529)

ปัจจัยที่ช่วยให้เกษตรกรบ้านห้วยหิน จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมกลุ่มกัน ปัจจัย ประการแรกคือ ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติของหมู่บ้าน ได้แก่ การพึ่งพาอาศัยกันของเกษตรกร ปัจจัยประการที่สองคือ ผู้นำของชุมชนหรือผู้ใหญ่บ้านมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการรวม กลุ่มของเกษตรกร คือ มีลักษณะเสียสละ จริ่งใจและอดทน ปัจจัยประการที่สาม คือ การ ช่วยเหลือจากทางราชการและหน่วยงานภายนอก (ปรเมศวร์ สุขมาก. 2529)

จากการศึกษาของหัตถ์นี้ สรรคบุรานุรักษ์ (2520) พบว่า เยาวชนอาสา
 พัฒนารุ่นที่ 6 และ 7 มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ มีความสามารถพิเศษ มี
 มนุษยสัมพันธ์ มีบุคลิกภาพ และมีเจตคติภักดีงานอาสาพัฒนาในระดับปานกลาง ส่วนเยาวชน
 ที่เป็นสมาชิกศูนย์เยาวชนจากต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคาดหวัง
 ในบทบาทของตนเองอยู่ในเกณฑ์สูงมาก แต่เยาวชนมีการปฏิบัติจริง อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
 เยาวชนที่มีกลุ่มอายุสูงมีความคาดหวังสูงกว่าความคาดหวังของเยาวชนกลุ่มอายุต่ำ ค่า
 สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทที่เยาวชนคาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของเยาวชนค่อนข้างน้อย
 (รังสรรค์ หิมพันธุ์พงษ์, 2521)

การศึกษาสายอาชีพ

มีงานวิจัยในเนื้อหาการศึกษาสายอาชีพ รวมทั้งสิ้น 20 เรื่อง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบและปัจจัยในการเลือกเรียนของผู้เรียนวิชาชีพ

นักศึกษามัธยมศึกษาโรงเรียนสารพิทักษ์และนักศึกษามัธยมศึกษาในโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ทั่วประเทศ เลือกเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นเพราะความชอบในวิชาชีพ สำเร็จแล้วหางานทำได้ง่าย ใช้วิชาชีพหารายได้พิเศษ และเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี (ชาครี อายุวัฒน์, 2519) ปัจจัยที่ทำให้นักศึกษามัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาหลักสูตรโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครเลือกเรียนวิชาช่างไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์มี 4 ปัจจัยคือ มีความชอบและรักวิชาชีพนี้ ต้องการมาเรียนรู้และปฏิบัติให้สามารถทำได้จริง เป็นวิชาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถ ส่วนนักศึกษาวิชาช่างเครื่องยนต์มีปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้เลือกเรียน 2 ปัจจัยคือ มีความสามารถและรักในวิชาชีพนี้ และเป็นวิชาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ (บุญสม พงษ์พันธ์, 2525)

2. ความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหารในการจัดการศึกษาสายอาชีพ

นักศึกษามัธยมศึกษาวิชาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี หลักสูตรระยะสั้นของโรงเรียนสารพิทักษ์ เขตกรุงเทพมหานคร โดยส่วนรวมเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมดีแล้ว นักศึกษามัธยมศึกษาที่มีสถาบันและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและวิธีสอนต่างเครื่องมือและอุปกรณ์ และด้านการจัดชั้นเรียนแตกต่างกัน (พรรณทิพา กาญจนานนท์, 2526)

ครูผู้สอนวิชาช่างเครื่องยนต์ วิชาช่างตัดเสื้อสตรี และผู้บริหารของศูนย์การศึกษา
ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2520 - 2524 ทั่วประเทศ จำนวน
37 แห่ง มีความเห็นด้วยกับลักษณะและบทบาทของผู้สอนที่จะคงมีความรู้ มีทักษะในการ
สอน รัฐบาลในการศึกษานอกโรงเรียน มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับลักษณะและบทบาท
ของผู้บริหารที่จะคงจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการนิเทศ การ
แนะแนวและการติดตามผลผู้เรียนวิชาชีพระยะสั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เรียนและการจัดชั้น
เรียนนั้น มีความเห็นด้วยกับการให้ความยืดหยุ่นในการพิจารณาปรับคนกลุ่มเป้าหมายที่
ขาดคุณสมบัติเข้าเรียน และความมีเกณฑ์ของชั้นเรียนที่เหมาะสมด้วย นอกจากนั้นยัง
เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการกำหนดให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น มีเนื้อหาจบในหัว ในการ
ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้สถานศึกษาที่จัดเป็นผู้กำหนดและอนุมัติได้เอง สำหรับ
แบบเรียนและสื่อการเรียนต่าง ๆ ควรมีให้ครบตามหลักสูตรกำหนด พร้อมทั้งจัดบริการ
ให้พอเพียงและทั่วถึงเกี่ยวกับการประเมินผลมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการประเมินผลใน
ทุกกิจกรรมการเรียนการสอนพร้อมทั้งหาทางให้ผู้เรียนได้ประเมินผลความก้าวหน้าด้วย
ตนเอง (วินัย สายหงษ์, 2528)

ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
ผู้ใหญ่อายุอาชีพที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียนผู้ใหญ่อายุอาชีพ สังกัด
กรมการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ตามสภาพที่เป็นจริงและความ
คาดหวังของนักศึกษามหาวิทยาลัยในทุกสาขาอาชีพและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
ผู้ใหญ่อายุอาชีพแตกต่างกัน กล่าวคือ โดยความคาดหวังสูงกว่าสภาพที่เป็นจริง (อาชัญญา
สิริมานนท์, 2527) ส่วนความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาวินัยช่างยนต์ ช่างวิทยุ และ
ช่างไฟฟ้า จากการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด
กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ในด้านปัญหาเกี่ยวกับการฝึกอบรม ลักษณะของสภาพวัสดุ
อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม การลงมือทำกับของจริงนอกสถานที่อบรมการเน้นของครูผู้สอน
ในระหว่างการฝึกอบรม การสนับสนุนด้านวัสดุฝึก อุปกรณ์และเครื่องมือ วิธีประเมินผล

การเรียนและการจัดชั้นตอนของการฝึกแต่ละชั้นตอน จนกระทั่งจบกระบวนการแตกต่างกัน (สิน รongโสภา. 2528)

3. การสร้างและทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนวิชาชีพ

นักศึกษาที่เรียนพิมพ์ดีดโดยใช้สื่อประสมมีอัตราความเร็วและมีระดับความแม่นยำในการพิมพ์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ นาทีละ 12 คำ หรือ 3 คำ (รังษิ เอียวสุวรรณ. 2527) นักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพหลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดราชบุรีกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง วิชาคหศาสตร์ เรื่อง สื่ออาวามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม (สุโรยา โยธาสุมพร. 2527)

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการนำความรู้ด้านวิชาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับการประยุกต์ใช้ความรู้ในงานอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาแผนกช่างเทคนิคเสริมสวย แผนกช่างทำอาหารขนม และแผนกช่างเครื่องยนต์ของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่เขตการศึกษา 7 ไม่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนแผนกวิชาช่างคหศาสตร์ มีความสัมพันธ์กัน (สุนทร อินทรชิต. 2524) เพศ อาชีพหลักก่อนเข้าเรียน ที่อยู่อาศัยก่อนเข้าเรียน ที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ความต้องการของผู้ปกครองที่ให้เข้าเรียน เหตุผลในการเข้าเรียนของนักศึกษา และรายได้ขณะเป็น นักศึกษาของนักศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ในจังหวัดนครปฐม ไม่มีความสัมพันธ์กับการได้ใช้และไม่ได้ใช้ความรู้ในวิชาชีพอาหารและขนมของนักศึกษา แต่เหตุผลที่นักศึกษาเลือกเรียนวิชาชีพอาหารและขนม สักส่วนการให้ความรู้ของครูผู้สอนวิชาชีพอาหารและขนม การได้ฝึกเพิ่มเติมที่บ้านหลังจากศึกษาที่โรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการได้ใช้และไม่ได้ใช้ความรู้ในอาชีพอาหารและขนม (ธีรพงษ์ ทวีวรรณ. 2528) ส่วนองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้แก่ องค์ประกอบด้านความถนัด องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจและสังคม องค์ประกอบด้านสถาบันและครูฝึก และองค์ประกอบด้านส่วนตัวของนักศึกษา (สุภัท ฤชุน. 2526)

5. การจัดการศึกษาอาชีพอิสระในโรงเรียนมัธยมระดับตำบล

ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่สอนวิชาชีพ นักเรียนชั้น ม.ศ.3 และ ม.3 ผู้ปกครอง นักเรียนที่ประกอบอาชีพอิสระ ในจังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี สระบุรี และอุทัยธานี ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอาชีพอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบลที่อยู่ในโครงการทดลองการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาว่า ด้านการบริหารโรงเรียนในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของผู้บริหารเป็นสำคัญ ครูที่สอนวิชาชีพเห็นว่าวิชาชีพบางวิชาจำเป็นต้องมีการนิเทศนักเรียน กรมสามัญศึกษา ควรช่วยเหลือการออกนิเทศในเรื่องยานพาหนะและค่าตอบแทน และควรมีคู่มือครูการจัดการสอนวิชาชีพอิสระในชุมชนให้กับโรงเรียน (เจษฎา แคมประเสริฐ. 2524)

6. ปัญหาและความต้องการด้านการศึกษายาชีพ

ทหารเกณฑ์ประจำการที่สังกัดกองทัพบกในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องการฝึกอบรมวิชาชีพระหว่างเข้าประจำการมากถึงร้อยละ 93.75 วิชาที่ต้องการและสนใจเรียนมาก ได้แก่ ช่างซ่อมเครื่องยนต์ ช่างซ่อมวิทยุและโทรทัศน์ การขับรถขับเรือ ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้างบ้านเรือน ทามล่าดับ (สุพิศรา เพชรสุทธิ. 2518) โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ในภาคใต้ส่วนมากมีเนื้อหาเพียงพอกับความต้องการ แต่มีเนื้อหาการเรียนไม่เพียงพอและน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็น มีครูแบบวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีวุฒิทางช่างเพียงพอกับความต้องการจำเป็น แต่จำนวนรวมของครูทั้งหมดน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็น ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการจำเป็นและน้อยกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็น และมีวัสดุอุปกรณ์ทั้งของสำนักงานและแผนกวิชาต่าง ๆ น้อยกว่าความต้องการจำเป็นและเกณฑ์มาตรฐานที่ควรจะเป็น (ไพศาล นิมสุวรรณ. 2521)

นักศึกษาผู้ใหญ่แผนกช่างเครื่องยนต์กลศาสตร์ระยะสั้นของโรงเรียนสารพัดช่างในเขตกรุงเทพมหานคร มีปัญหาค้นหาการเรียนการสอนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ปัญหาค้นหาทักษะส่วนตัวของนักเรียน และสิ่งแวดล้อม หลักสูตร ท้าครู และค่าใช้จ่าย ความลำดับ ส่วนความถี่ของการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านท้าครู ด้านหลักสูตร ด้านความช่วยเหลือจากโรงเรียน และด้านตัวนักศึกษา ความลำดับ (ณรงค์ ฉายายนต์. 2526) ปัญหาของนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนในเขตการศึกษา 2 เป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาค้นหาส่วนตัวที่นักศึกษาวิชาชีพประสบและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เรื่องเงินสำหรับค่าใช้จ่ายในการมาเรียน ปัญหาการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เนื้อหาที่เรียนง่ายเกินไป ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพเก่าไม่ทันสมัย ส่วนความถี่ของการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ต้องการให้เพื่อนในชั้นเรียนให้ความสนิสนมและเป็นกันเอง ต้องการให้มีบริการแนะแนวความรู้เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่องและประกอบอาชีพ ต้องการให้ห้องเรียนและบริเวณสถานที่เรียนมีความสะอาดร่มรื่น และต้องการให้มีบริการทางานทำให้เมื่อเรียนจบแล้ว (สุรีย์ นาคนิยม. 2528) ส่วนปัญหาที่สำคัญในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แผนกช่างเครื่องยนต์กลศาสตร์วิชาชีพระยะสั้นของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ปัญหาค้นหาหลักสูตร โดยเฉพาะในเรื่องที่หลักสูตรกำหนดเวลาเรียนไว้น้อยเกินไปในภาคปฏิบัติ (จิรศักดิ์ พลรัฐนาสิทธิ. 2529)

7. การออกกลางคันของนักศึกษาสายอาชีพ

นักศึกษาผู้ใหญ่หลักสูตรระยะสั้นที่เคยศึกษาอยู่ในโรงเรียนสารพัดช่าง สังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ออกกลางคันส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีสมาชิกมากกว่า 7 คนขึ้นไป มีรายได้ต่ำ บิดามารดามีอาชีพทำไร่ทำนาและค้าขาย มีภูมิสำเนาอยู่ทางจังหวัด ส่วนองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุของการออกกลางคัน เมื่อเรียงความลำดับความ

สำคัญได้แก่ การเรียนไม่ทันเพื่อน ต้องรับผิดชอบทางบ้านมาก เหนื่อยและอ่อนเพลียมาก ปวดศีรษะ กังวลในเรื่องต่าง ๆ ไม่มีเงินเรียน รับประทานอาหารไม่เป็นเวลา มาเรียนเท่าที่กองการจะรู้เท่านั้น ครูสอนเร็วเกินไป กองการเรียนค่านฤทธิเท่านั้น อุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ ครูไม่เอาใจใส่เท่าที่ควร กองขวัญปกครองประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเรียน ห้องเรียนคับแคบ พื้นฐานไม่เพียงพอ ใฝ่งานทำแล้ว และมองไม่เห็นความสำคัญของวิชาที่เรียน (สาริกัน เมฆกมล. 2525) ส่วนองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพในเขตจังหวัดราชบุรี ได้แก่ องค์ประกอบด้านส่วนตัวและครอบครัว องค์ประกอบด้านหลักสูตร องค์ประกอบเกี่ยวกับครูและการสอนของครู และองค์ประกอบด้านการบริหารโรงเรียนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ (มนัส แสงเรือง. 2525) และสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรุงเทพมหานคร ที่สำคัญที่สุดคือ ค่านิยมหลังนักศึกษา โดยเฉพาะการไม่มีเวลามาเรียนเพราะกองประกอบอาชีพ (หลุยส์ อัมสุทธิ. 2529)

การกระจายโอกาสทางการศึกษา

ในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง มีโอกาสได้รับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนสูง ส่วนอำเภอที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ มีโอกาสได้รับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่ำตามไปด้วย และอำเภอที่จัดบริการการศึกษาในโรงเรียนมากครั้ง มีโอกาสได้รับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาก ในทางกลับกัน อำเภอที่มีจำนวนครั้งในการจัดบริการการศึกษาในโรงเรียนน้อย มีโอกาสในการได้รับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนน้อย ส่วนการจัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของหน่วยงานอื่นนั้น ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโอกาสการได้รับบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียน (ประภาพร เพ็งยง, 2527)

ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีดังนี้ (1) มหาวิทยาลัยให้ความสนับสนุน ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับน้อย ควรจัดให้มีองค์กรกลาง เพื่อรับผิดชอบ และประสานงานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2) ควรจัดการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา และมีการเผยแพร่ความรู้ในสาขาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยสอนอยู่แก่ ประชาชนทางสื่อมวลชน (3) มหาวิทยาลัย ควรมีบทบาทในการช่วยพัฒนาอาชีพ และ ส่งเสริมงานอดิเรกของประชาชน (4) ควรให้ความรู้และสนับสนุนการศึกษาความสะอาด การสุขาภิบาลในชุมชน ให้ความรู้ด้านการปรับปรุงสภาพของครอบครัว และให้ความรู้แก่ประชาชนในการป้องกันโรคต่าง ๆ (5) ควรจัดบริการให้ความรู้ด้านข่าวสารข้อมูล ที่ทันต่อเหตุการณ์แก่ประชาชน การฝึกอบรมผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปและส่งเสริม การออกค่ายพัฒนาชนบทของนิสิต (6) มหาวิทยาลัยควรมีศูนย์กลางที่จัดเรื่องนี้โดยตรง พร้อมทั้งมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งสามารถดำเนินงานการให้บริการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ตลอดทั่วขึ้น (จันทร์เพ็ญ เนียมอินทร์, 2529)

ความคาดหวังในงานการบริการชุมชนด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในด้านการพัฒนาชุมชนและการรวมกิจกรรมชุมชนของผู้บริหารที่มีอายุราชการน้อยของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันตกและอาจารย์ที่มีอายุราชการมากแตกต่างกัน โดยผู้บริหารที่มีอายุราชการน้อยมีความคาดหวังในค่านี้นสูงกว่าอาจารย์ที่มีอายุราชการมาก และผู้บริหารที่มีอายุราชการน้อยมีความคาดหวังในค่านี้อยู่ในระดับมาก ส่วนอาจารย์ที่มีอายุราชการมากมีความคาดหวังในค่านี้อยู่ในระดับปานกลาง (บุญยืน เรียงรุ. 2528) ประชาชนในชุมชนเชครับนิคมของวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะและวิธีดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า วิธีการจัดหน่วยงานในวิทยาลัยครูเพื่อจัดการศึกษานอกระบบให้แก่ชุมชนโดยแยกเป็นหน่วยงานอิสระ วิธีการจัดให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดต่อเนื่องประชาชนในชุมชนเสนอความต้องการมายังวิทยาลัยครู และควรจัดให้มีหน่วยงานบริการด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชุมชนแต่ละแห่ง เช่น จัดเป็นศูนย์บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนประจำหมู่บ้าน (ไพสิฐ พรหมรักษา. 2526)

บทบาทในการให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนของนักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครูภาคใต้ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่า บทบาทค่านี้นั้นบทบาทแตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับชั้น ป.กศ. และ ป.กศ.สูง พบว่า บทบาทด้านการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษา ป.กศ.ชาย และ ป.กศ.หญิง พบว่า บทบาทค่านี้นั้นบทบาทแตกต่างกัน (ไมตรี จันทรา. 2520)

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค มีความเห็นว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ปฏิบัติงานด้านวิชาการจริง โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีความเห็นว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค ใต้ปฏิบัติงานทางวิชาการทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค มีความเห็นว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ปฏิบัติงานทางวิชาการทุกด้าน

อยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค มีทัศนะเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคแตกต่างกัน โดยที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีความเห็นว่าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคได้ปฏิบัติจริงทุกด้านน้อยกว่าที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคได้ให้ความเห็นไว้ (นงนารถ วิหุรูปัญญาภิจ. 2526) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรุณา กติยรัตนานนท์ (2529) ที่พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมีความเห็นว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคปฏิบัติหน้าที่ต่ำกว่า ความเห็นของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเอง

ปริมาณการจัดบริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองและในเขตชนบทในจังหวัดนครสวรรค์ มีค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งไม่แตกต่างกัน ความแตกต่างขององค์ประกอบด้านต่าง ๆ ผลปรากฏว่า มีค่าเฉลี่ยดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทคือ ประสิทธิภาพในการรับราชการของครู ระดับการศึกษาของครู จำนวนครูที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวนครูที่มีความสามารถพิเศษทางด้านวิชาชีพ จำนวนนักเรียน จำนวนวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมวิชาชีพ จำนวนวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมความรู้และข่าวสาร จำนวนวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ จำนวนประชาชนในชุมชน และรายได้เฉลี่ยของประชาชนในชุมชน ค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนบทสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองคือ ปริมาณการสอนของครู ส่วนการวิเคราะห์ การจำแนกกลุ่ม พบว่า องค์ประกอบด้านรายได้เฉลี่ยของประชาชนในชุมชน จำนวนวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมความรู้และข่าวสาร และประสิทธิภาพในการรับราชการครู มีค่าสัมประสิทธิ์ในการจำแนกกลุ่มอยู่ในระดับสูงเป็น 3 กลุ่มแรก (อรนุช บุญโสภณ. 2528)

กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี ได้จัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน อยู่ในเขตพื้นที่กลาง 2 คำน คือ คำนการให้ข่าวสารข้อมูลและคำนการบริการอาคารสถานที่ เครื่องใช้ และบุคลากรของโรงเรียน ส่วนกิจกรรมอีก 3 คำน กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาได้จัดอยู่ในเขตพื้นที่น้อย คือ คำนความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต คำนทักษะวิชาชีพ และคำนพัฒนาตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ครูมีความเข้าใจในบทบาทกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ในการจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนอยู่ในเขตพื้นที่ (สุรทินา บุรณะวิทย์, 2528) และบทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางในการบริการชุมชนตามทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง มีบทบาทในการบริการชุมชนอยู่ในเขตพื้นที่น้อย และเมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนแล้ว บทบาทในการบริการชุมชนมีความแตกต่างกัน โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีบทบาทมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กไม่มีความแตกต่าง ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง คือ การขาดแคลนอุปกรณ์และงบประมาณ (ปณัฏฐา จุลเสวก, 2528)

ผลการวิจัยในเรื่องปัญหาและความต้องการของเด็กไม่ได้อ่านค่อที่อยู่นอกเขตเทศบาล อำเภอสะเคา จังหวัดสงขลา จากการศึกษาวิจัยของ พรนิภา กันทรการ (2529) มีดังนี้คือ (1) เด็กมีปัญหาปานกลางคำนการเข้าสังคม (2) เด็กมีความต้องการในระดับมากในคำนครอบครัว (3) เด็กที่แตกต่างกันตามเพศและระยะเวลาที่จบการศึกษา มีปัญหาแตกต่างกัน 2 คำน คือ คำนการคบเพื่อน และคำนการเข้าสังคม โดยเด็กหญิงที่จบการศึกษาไปแล้ว 2 ปี มีปัญหาคำนการคบเพื่อนและคำนการเข้าสังคมสูงกว่าเด็กที่จบการศึกษาไปแล้วไม่ถึงปี (4) เด็กที่จบการศึกษาไปแล้วไม่ถึงปี มีความต้องการคำนส่วนตัวสูงกว่าเด็กที่จบการศึกษาไปแล้ว 1 ปี และเด็กหญิงมีความต้องการคำนครอบครัวสูงกว่าเด็กชาย (5) เด็กหญิงที่มีความสามารถสูง เด็กชายและเด็กหญิงที่มีความสามารถสูง มีความต้องการคำนครอบครัวสูงกว่าเด็กชายที่มีความสามารถต่ำ (6) เด็กชายที่จบการศึกษาไปแล้ว 1 ปี มีปัญหาระดับปานกลาง ในเรื่องงาน

ที่ทำงานนั้น ใช้ความสามารถได้ไม่เต็มที่ ไม่มีโอกาสก้าวหน้า แต่เด็กหญิงที่จบการศึกษา
ไปแล้ว 1 ปี มีปัญหาระดับปานกลาง เฉพาะเรื่องงานที่ทำงานนั้น ไม่มีโอกาสชักชวนใจ
ด้วยตนเอง (7) เด็กหญิงที่จบการศึกษาไปแล้ว 2 ปี มีความต้องการระดับมากในเรื่อง
ต้องการงานที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพดีขึ้น ใช้ความสามารถได้เต็มที่ แต่เด็กชายที่จบ
การศึกษาไปแล้ว 2 ปี มีความต้องการระดับปานกลางใน 2 เรื่องดังกล่าว (8) เด็ก
หญิงที่จบการศึกษาไปแล้ว 1 ปี มีความต้องการในระดับมากในเรื่อง งานที่มีโอกาส
ชักชวนใจด้วยตนเอง มีความแน่นอนทำใจตลอดไป แต่เด็กชายมีความต้องการใน 2
เรื่องดังกล่าวในระดับปานกลาง นอกจากนี้เด็กชายที่จบการศึกษาไปแล้วไม่ถึงปี ต้องการ
งานรับจ้างมากที่สุด แต่เด็กหญิงที่จบการศึกษาไปแล้วไม่ถึงปี ต้องการงานด้าน
วิชาชีพมากที่สุด และด้านความช่วยเหลือที่ต้องการเป็นพิเศษ ปรากฏว่า เด็กชายที่จบ
การศึกษาไปแล้วไม่ถึงปี ต้องการความรู้ด้านวิชาชีพมากที่สุด แต่เด็กหญิงต้องการความ
ช่วยเหลือด้านการศึกษาอย่างมากที่สุด

จากการศึกษาเพื่อเสนอรูปแบบการจัดบริการการแนะแนวที่เหมาะสมสำหรับนัก
ศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 ในจังหวัดนครปฐม โดย สิทธิพงศ์ สิทธิขจร
(2527) พบว่า นักศึกษามีความต้องการโดยส่วนรวมค่อนข้างมาก และลักษณะของ
ความต้องการที่นักศึกษาต้องการมากแยกออกได้ดังนี้ (1) ด้านส่วนตัว ต้องการปรับปรุง
บุคลิกภาพให้ดีขึ้น (2) ด้านการเรียนต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีเรียนให้ได้ดี ต้องการ
ใช้บริการห้องสมุดของโรงเรียน (3) ด้านการศึกษาหรือการประกอบอาชีพ ต้องการ
คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพก่อนออกจากโรงเรียน ต้องการให้
โรงเรียนมีบริการข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องอาชีพและการศึกษาต่ออย่างสม่ำเสมอ และพบว่า
โรงเรียนผู้ใหญ่ที่ทำการศึกษา ไม่มีการจัดระบบบริการการแนะแนว แต่มีกิจกรรมที่
เกี่ยวกับการแนะแนว กิจกรรมที่โรงเรียนส่วนมากจัดคือ การปฐมนิเทศ อุปสรรคใน
การจัดกิจกรรมแนะแนวคือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังไม่มียุทธศาสตร์สนับสนุนให้จัด

ชาดผู้ริเริ่มในการจัด แต่ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่า โรงเรียนผู้ใหญ่วางจัดให้มีบุคลากร
แนะแนวไว้ประจำ และบริการแนะแนวที่จำเป็นที่ควรจัดให้แก่ศึกษามากที่สุดคือ บริการ
สนเทศ ส่วนรูปแบบการจัดบริการแนะแนวที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาคือ โรงเรียนควร
จัดให้มีคณะกรรมการแนะแนวขึ้นตรงต่อครูใหญ่ โดยครูใหญ่เป็นประธานคณะกรรมการเอง
และแบ่งบริการของการแนะแนวให้กรรมการรับผิดชอบคนละหนึ่งบริการ

นักศึกษายุ่งใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้เสียโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับ
นั้น ความจำเป็นในการเลี้ยงชีพมีความสำคัญกว่า ส่วนการศึกษานั้นมีความสำคัญรองลงไป ใน
ส่วนของความสัมพันธ์และบทบาทของตัวแปรในปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีต่อการเสียโอกาสทาง
การศึกษาภาคบังคับนั้น พบว่า ปัจจัยด้านนักเรียนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่
ส่งผลต่อการเสียโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับสูงกว่าปัจจัยทางด้านสภาพครอบครัวและ
ปัจจัยทางด้านโรงเรียนและครู ตัวแปรย่อยที่ส่งผลต่อการเสียโอกาสทางการศึกษาภาค
บังคับในเชิงสถิติและเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรคือ ปริมาณการเข้าร่วมกิจกรรม
พิเศษของโรงเรียน ความสนใจและความเอาใจใส่ของบิดาหรือผู้ปกครอง ปริมาณการ
ย้ายโรงเรียน การเปิดสอนชั้นสูงสุดของโรงเรียนประถมศึกษาที่เคยเรียน การขาดเรียน
เป็นประจำ และปริมาณการลาป่วยของปีสุดท้าย (ภาณุรัตน์ รัตนภาส. 2527)

การศึกษาปัญหาและความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชใน
กรุงเทพมหานคร ที่ลงทะเบียนเรียนในสาขาที่เปิดสอนเสริมประจำภาคต้น ปีการศึกษา
2528 และเข้ารับการสอนเสริมที่ศูนย์บริการการศึกษากลาง 1 (วิทยาลัยครู
สวนสุนันทา วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา) พบว่า
(1) นักศึกษาที่มีเพศ พื้นความรู้เดิม และสถานภาพการทำงานต่างกัน มีปัญหาค้น
การเงินแตกต่างกัน นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีปัญหาค้นการเงินแตกต่างกัน
(2) นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสและพื้นความรู้เดิมต่างกัน มีปัญหาค้นเวลาแตกต่างกัน
นักศึกษามีเพศและกลุ่มอายุต่างกันมีปัญหาค้นเวลาแตกต่างกัน (3) นักศึกษามีเพศ

อายุ สถานภาพสมรส และพื้นความรู้เดิมต่างกัน มีปัญหาด้านภารกิจทางครอบครัว แยกต่างกัน (4) นักศึกษาที่มีเพศ พื้นความรู้เดิม และสถานภาพการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นค่านิยมการสอนเสริมแยกต่างกัน นักศึกษาที่มีกลุ่มอายุต่างกัน มีความคิดเห็นค่านิยมการสอนเสริมแยกต่างกัน (5) นักศึกษาที่มีอายุ และสถานภาพการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นค่านิยมการเรียนการสอนแยกต่างกัน นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีความคิดเห็นค่านิยมการเรียนการสอนแยกต่างกัน และ (6) นักศึกษาที่มีเพศ และพื้นความรู้เดิมต่างกัน มีความคิดเห็นค่านิยมสถานที่สอนเสริมแยกต่างกัน และนักศึกษามีสถานภาพสมรสและสถานภาพการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นค่านิยมสถานที่สอนเสริมแยกต่างกัน (สมคะเน คำจูน. 2528)

จากการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการเลือกใช้แหล่งข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันระหว่างนักเรียนในระบบโรงเรียน และนักศึกษายุ่งใหญ่ นอกโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า (1) นักเรียนในระบบโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า เลือกใช้แหล่งข้อมูลด้านวิชาการสูงกว่านักเรียนในระบบโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าและสูงกว่านักศึกษายุ่งใหญ่ นอกโรงเรียน (2) นักเรียนในระบบโรงเรียนที่มีคามีระดับการศึกษาปานกลาง เลือกใช้แหล่งข้อมูลด้านวิชาการสูงกว่านักเรียนในระบบโรงเรียนที่มีคามีระดับการศึกษาสูงและต่ำ (สุภา หันนา. 2529)

ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม และนักศึกษา เกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ในกรุงเทพมหานคร (1) ในสมรรถภาพด้านการวางแผนการพบกลุ่มผู้บริหารเห็นว่าสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มอยู่ในเกณฑ์มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ใกล้เคียง "การวางแผนการพบกลุ่มมาล่วงหน้า เพื่อกำหนดรูปแบบและกิจกรรมของการพบกลุ่มทุก ๆ ครั้ง" ข้อที่อาจารย์ประจำกลุ่มมีค่าระดับความคิดเห็นมากที่สุด ใกล้เคียง "การวางแผนการพบกลุ่มโดยสอดคล้องกิจกรรม เพื่อให้ให้นักศึกษามีจิตสำนึกในความรับผิดชอบชุมชนและสังคมมากขึ้น" ข้อที่นักศึกษามีค่า

ของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "การวางแผนการพบกลุ่ม โดยให้นักศึกษาช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด" (2) ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา ข้อที่ผู้บริหารมีค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "การให้นักศึกษาแก้ปัญหาด้วยกันคิดเป็นกลุ่ม" ข้อที่อาจารย์ประจำกลุ่มมีค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "ตั้งใจให้นักศึกษา ใช้วิจรรณญาในการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น" ข้อที่นักศึกษามีค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "ให้นักศึกษาแก้ปัญหาด้วยกันคิดเป็นกลุ่ม" (3) ด้านกระบวนการกลุ่ม ข้อที่ผู้บริหารมีค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "สอทดทรรคคุดชรรรมใหสอทดคคองกับเนื้อหาที่ใชในกระบวนการกลุ่ม" ข้อที่อาจารย์ประจำกลุ่มและนักศึกษามีค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "การสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง และสนุกสนาน เพื่อใหกลุ่มสามารถทำงานไดอยางค" (4) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ข้อที่ผู้บริหารอาจารย์ประจำกลุ่มและนักศึกษามีค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "การปลูกฝังให้นักศึกษามีคุดสมบัตที่คในการอยูรวมกันนในสังคม อยางมปภคิสูช" และ (5) ด้านการประเมินผล ข้อที่ผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่มและนักศึกษามีค่าของระดับความคิดเห็นมากที่สุด ไคแก่ "การประเมินผลโดยเน้นความร่วมมือในกิจกรรมใหสำเร็จ" (สุพจน เชียวชล. 2528)

การศึกษาทางวิทย์และไปรษณีย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "การจัดการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทย์และไปรษณียของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคไท" ของ วิเชียร ประคัมการ (2529) สรุปผลการวิจัยไคดังนี้

1. การจัดการศึกษาทาง ว.ปณ. ของไทยเกิดจาก (1) แรงกคกันนในคานความคองการทางการศึกษาของประชาชน (2) ความกาวหนาทางเทคโนโลยีในคานการใชสื่อมวลชนประเภทวิทย์เพื่อใหการศึกษาแกประชาชน (3) แนวคิกรื่องการจก

การศึกษาตลอดชีวิต และ (4) ประสพการณ์หน่วยงานต่าง ๆ นำสื่อมวลชนประเภทวิทยุและการสื่อสารทางไปรษณีย์มาให้ความศึกษาแก่ประชาชนโดยตรง

2. การจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ของไทย สามารถสืบค้นย้อนหลังไปได้ประมาณ 50 ปี ท้าย่างความเคลื่อนไหวกันนี้ เช่น การสอนภาษาอังกฤษทางไปรษณีย์ การสอนบัญชีทางไปรษณีย์ ซึ่งจัดโดยเอกชน และรายการวิทยุโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น ในช่วงปี พ.ศ. 2523 - 2527 รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการและกรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยเครือข่ายที่สองเพื่อการศึกษาขึ้น 11 สถานีทั่วประเทศ เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยตรง โดยออกอากาศวันละ 19 ชั่วโมง 7 รายการ คือ (1) วิทยุโรงเรียน (2) การศึกษาผู้ใหญ่ทาง ว.ปณ. (3) การส่งเสริมความรู้ชุดครู (4) การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (5) การส่งเสริมการเกษตร (6) รายการสุขภาพอนามัย และ (7) การถ่ายทอดข่าวทั้งในและต่างประเทศ

3. การดำเนินงานการศึกษาทาง ว.ปณ. ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา อาจแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะแรกระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2524 เป็นระยะทดลองโครงการ กับระยะที่สอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา เป็นระยะขยายโครงการ การดำเนินงานในขั้นแรกได้เปิดสอนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 และหลักสูตรกลุ่มสนใจทาง ว.ปณ. ในบางท้องถิ่น แล้วขยายกว้างขึ้นทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2528 ได้ทำการทดลองเพิ่มอีก 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ซึ่งรับช่วงต่อจากผู้ที่ผ่านโครงการอบรมครูเพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ และหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 5 ทั้ง 2 หลักสูตรจะขยายการดำเนินงานทั่วประเทศในต้นปีการศึกษา 2530

4. การจัดการศึกษาทาง ว.ปณ. ในภาคใต้ ในระยะทดลองโครงการ (พ.ศ. 2520 - 2524) ได้ดำเนินการทดลองหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ

ระดับที่ 3 - 4 ในห้องที่ 4 จังหวัด คือ สงขลา พัทลุง ตรัง และนครศรีธรรมราช มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 3,396 คน มีครูประจำกลุ่ม จำนวน 164 คน และหัวหน้าครูประจำกลุ่ม 8 คน ระยะขยายโครงการ (พ.ศ. 2525 - 2527) มีผู้จบการศึกษา ระดับที่ 3 และ 4 จำนวน 5,241 คน มีครูประจำกลุ่ม 355 คน และโคขยายพื้นที่ดำเนินการเพิ่มขึ้นอีก 3 จังหวัดคือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และสตูล

5. การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียน ศูนย์ฯ ภาคใต้ใต้ดำเนินการดังนี้

(1) ระยะทดลองโครงการ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ใ้จำนวน 20 รายวิชา พัฒนาสื่อการเรียนซึ่งเป็นบทวิทยุได้ 400 บท หน่วยการเรียน 720 หน่วย และผลิตคู่มือผู้เรียนได้ 30,750 ฉบับ (2) ระยะขยายโครงการ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 ใ้จำนวน 16 รายวิชา พัฒนาสื่อการเรียน ซึ่งเป็นบทวิทยุได้ 280 บท หน่วยการเรียน 440 หน่วย ผลิตคู่มือผู้เรียนได้ 44,000 ฉบับ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสนใจทาง ว.ปณ.อีก 2 รายวิชา กำลังทดลองสอนในจังหวัดสตูล

6. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ว.ปณ. ในภาคใต้ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาความพร้อมคานบุคลากรในระยะเริ่มทดลองโครงการ ปัญหาการจัดการเกี่ยวกับสื่อการเรียนระบบทางไกล และปัญหาค่านักผู้เรียนอื่นเนื่องจากอาชีพบางอย่าง เช่น อาชีพการประมง ซึ่งต้องออกทะเลจับปลาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับวิธีเรียน โดยที่ผู้เรียนต้องเรียนด้วยตนเองเป็นหลักสำคัญ

ประชาชนในจังหวัดกระบี่ ชุมพร ภูเก็ต สงขลา และยะลา พึงรายการวิทยุกระจายเสียงทุกวันหรือเกือบทุกวัน (ประมาณ 83.67%) รายการที่กองการและสนใจความสำคัญ ใ้แก่ รายการข่าว รายการบันเทิง รายการความรู้หรือสารคดี และรายการโฆษณา (ไพศาล พลวัน. 2522) ส่วนประชาชนในเขตอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี จัดลำดับความสำคัญของข่าวและสาระเป็นอันดับ 1 รองลงมา

ไต่ถาม ความรู้และวัฒนธรรม และในด้านความต้องการข้อเสนอแนะ พบว่า ประชาชน
 ที่ต้องการข้อเสนอแนะประเภทความรู้และวัฒนธรรม ต้องการรายการสุภาพมากที่สุด
 (วิไล ทั้งจิตสมคึก. 2523) สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาค เอ.เอ็ม.
 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาค เอฟ.เอ็ม. สถานีวิทยุกระจายเสียง
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) และสถานีวิทยุกระจายเสียงทหารสื่อสาร (วปด. 12)
 มีเวลาจักรายการกระจายเสียงด้านความรู้หมวดการศึกษา หมวดเศรษฐกิจและการทำมา
 หากิน หมวดการแพทย์และอนามัย หมวดการเมืองและการปกครอง ประมาณหนึ่งในสี่
 ของเวลากระจายเสียงทั้งหมดในรอมหนึ่งสัปดาห์ รายการในหมวดการเมืองและการ
 ปกครองมีเวลามากกว่าทุก ๆ หมวด ลักษณะการรับฟังวิทยุของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น
 มีหลายวิธี วิธีที่ปฏิบัติกันมากคือ การหมนหาคันไปเรื่อย ๆ จนพบรายการที่พอใจ และ
 ฟังไปเรื่อย ๆ ไม่เลือกสถานีใด เวลาที่ใช้รับฟังวิทยุ ใช้เวลาในตอนเย็น ตอนกลางคืน
 และเมื่อมีโอกาสดำเนินงาน สำหรับสถานีวิทยุที่เปิดรับฟังมาก คือ สถานีวิทยุกระจายเสียง
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ภาค
 เอ.เอ็ม. ส่วนสถานีวิทยุที่มีผู้รับฟังน้อย คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
 ภาค เอฟ.เอ็ม. ประชาชนมีความเห็นว่า การกระจายเสียงของสถานีวิทยุสามารถเข้า
 ถึงประชาชนได้มากกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ ทำให้ความรู้ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ
 และการทำมาหากิน ด้านการแพทย์และอนามัยของประชาชนดีขึ้น นอกจากนี้ยังเป็น
 สื่อมวลชนที่น่าเชื่อถือได้มากกว่าสื่อมวลชนหนังสือพิมพ์ ประชาชนมีเจตนาติดตามรายการ
 กระจายเสียงของสถานีวิทยุหมวดการเมืองและการปกครองในทางบวกระดับสูงสุด และ
 ประชาชนต้องการให้สถานีวิทยุทุกสถานีจักรายการกระจายเสียงในหมวดเศรษฐกิจและการ
 ทำมาหากินมาก รองลงมาคือรายการในหมวดการศึกษา (กรองทอง ประจักษ์จิตร,
 2524)

เหตุผลด้านส่วนตัว เป็นเหตุผลที่มีความสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสนใจสมัครเรียนการศึกษายุ่งใหญ่แบบกลุ่มสนใจทางวิทยุและไปรษณีย์ ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี (ไพฑูริย์ หลวคำแก้ว, 2525) ความคิดเห็นของผู้ฟังวิทยุศึกษาที่ออกอากาศในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2528 ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดที่มีกองรายการคนกรีไทย พบว่า ภูมิธำเนา เพศ และอาชีพของผู้ฟังที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องความรู้เรื่องคนกรีไทย เพลงจากวรรณคดี เพลงไทยเดิม และศิลปินที่เชิญมาร่วมในรายการ รายการภาษาต่างประเทศ ผู้ฟังที่มีภูมิธำเนา เพศ การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องรายการภาษาที่จัด และเอกสารประกอบการฟัง รายการนักพบ ผู้ฟังที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันในเรื่องนิทานสำหรับเด็ก เพลงสำหรับเด็ก แนะนำการศึกษาและอาชีพ ผู้ดำเนินรายการ สาระความรู้และข่าว รายการโลกสดใส พบว่า ผู้ฟังที่มีภูมิธำเนา การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องจำนวนครั้งในการออกอากาศข้อสัปดาห์ ผู้ดำเนินรายการ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เวลาออกอากาศ การตอบจดหมายผู้ฟัง เพลงสำหรับเด็ก และการให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม รายการตามตะวัน ผู้ฟังมีความคิดเห็นต่างกันระหว่างเพศชาย หญิง อายุ การศึกษา และอาชีพ มีความแตกต่างกันในเรื่องสาระความรู้และข่าว เพลงไทยสากล วิธีการเสนอรายการ เวลาออกอากาศ การตอบจดหมายผู้ฟัง เพลงสำหรับเด็ก และการให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม

ผู้ฟังวิทยุศึกษาส่วนใหญ่ของการให้คงเวลาออกอากาศตามเดิม รองลงมาต้องการให้เพิ่มเวลาออกอากาศในช่วงดึก ให้ออกอากาศรายการทั้งรายการเอ.เอ็ม และ เอฟ.เอ็ม. พร้อมกัน ต้องการให้ปรับปรุงและเพิ่มรายการความรู้และข่าวให้มากกว่าเดิม โดยเพิ่มสาระความรู้ประเภทต่าง ๆ และการวิเคราะห์ข่าว นอกจากนี้ยังต้องการให้จัดเอกสารและเทปประกอบการฟังรายการความรู้และรายการภาษาต่างประเทศ รายการของวิทยุศึกษาที่ผู้ฟังต้องการมากที่สุดตามลำดับคือ รายการตามตะวัน รายการความรู้ทุกต่าง ๆ รายการโลกสดใส และรายการภาษาต่างประเทศ (อรสา ศาสตร์กระวีจิ, 2529)

ครูประจำกลุ่มผู้เรียนการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา เป็นเพศชายร้อยละ 81.25 เป็นเพศหญิงร้อยละ 18.75 อายุเฉลี่ยระหว่าง 25 - 29 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 68.75 และโดยเฉลี่ยมีประสบการณ์การสอนในโครงการการศึกษาใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์มาแล้วมากกว่า 2 ปี พฤติกรรมการสอนการอภิปรายของครูประจำกลุ่มที่แสดงออกบ่อยครั้ง ได้แก่ การใช้น้ำเสียงเป็นมิตร และครูประจำกลุ่มมีพฤติกรรมการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนอภิปรายมากในคาบต่าง ๆ ดังนี้ (1) การนำเข้าสู่การอภิปราย (2) การสร้างบรรยากาศในการอภิปราย (3) การเร้าความสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น (4) การเชื่อมโยงความคิดเห็นและช่วยให้เกิดการสื่อความหมายที่ดี (5) การปฏิบัติตัวอย่างเรียนลักษณะต่าง ๆ (6) การชักจูงในกลุ่ม และ (7) การสรุปผลการอภิปราย (จันทิรา บุญช่วย. 2526)

วิชาชีพที่นักศึกษาหลักสูตรการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 ทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ ใน 5 จังหวัด คือ สงขลา ตรัง ชุมพร พัทลุง และนครศรีธรรมราช สนใจและต้องการเรียนมากที่สุด ได้แก่ วิชาเกษตร พืชผักไทย ช่างไฟฟ้า ช่างตัดเสื้อสตรี อาหารขนม และช่างเครื่องยนต์ รูปแบบการเรียนวิชาชีพตามความต้องการของนักศึกษา คือ รูปแบบที่ประกอบด้วยสื่อหลัก 3 สื่อ คือ รายการวิทยุ คู่มือผู้เรียนและเอกสารประกอบ และการพบกลุ่มโดยในการพบกลุ่มมีการสาธิตทดลองและวิทยากรบรรยายเสริม ตลอดจนมีการฝึกปฏิบัติ และฝึกกิจกรรมต่อเนื่องด้วย สำหรับรายการวิทยุที่นักศึกษาเห็นว่าเหมาะสมกับการเรียนวิชาชีพมากที่สุด ได้แก่ รายการวิทยุแบบถามตอบ สนทนาและสัมภาษณ์ ส่วนระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการฟังรายการวิทยุควรจะเป็นเวลา 30 นาที ระยะเวลาที่ใช้ในการพบกลุ่มควรเป็นครั้งละ 5-6 ชั่วโมง และช่วงเวลาของการพบกลุ่มควรเป็นช่วงเช้า-บ่าย (พรทิพย์ ชาคะรินทร์. 2527)

ครูประจำกลุ่มการศึกษายุใหญ่แบบเบ็คส์เวิร์ท ระดับที่ 3 - 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ในจังหวัดกำแพงเพชร น่าน เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน และอุตรดิตถ์ ที่มีระยะเวลาเป็นครูประจำกลุ่มทางกันประสมปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่มีเพศทางกันมีความต้องการด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีวุฒิทางกันมีความต้องการด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน และด้านการพบกลุ่มและกิจกรรมในกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีระยะเวลาเป็นครูประจำกลุ่มแตกต่างกัน มีความต้องการด้านการประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูประจำกลุ่มที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ประสมปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์และการประสานงานอยู่ในระดับมาก ส่วนครูประจำกลุ่มที่มีระยะเวลาเป็นครูประจำกลุ่มตั้งแต่สามปีขึ้นไป ประสมปัญหาด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย (มานพ เลาวกุล. 2529)

ส่วนผลการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มในโครงการการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2528 ใน 26 จังหวัดภาคกลาง เฉลี่ยทุกท่านแล้วปรากฏว่า ครูประจำกลุ่มร้อยละ 71 ปฏิบัติได้ในระดับน่าพึงพอใจ อีกร้อยละ 29 ปฏิบัติได้ไม่ถึงระดับที่น่าพึงพอใจ องค์ประกอบส่วนตัวของครูประจำกลุ่มที่เลือกมาศึกษาในครั้งนี้ คือ เพศ อายุ วุฒิ จำนวนปีที่อยู่ในท้องถิ่นที่จัดตั้งกลุ่ม รายได้เฉลี่ยก่อนประกอบอาชีพการสอนผู้ใหญ่ จำนวนวันในการเข้าฝึกอบรม และความรู้เกี่ยวกับงานรวมทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ ร้อยละ 17 เมื่อวิเคราะห์แยกเป็นรายตัวแปรมีตัวแปรด้านเพศเพียงตัวแปรเดียวเท่านั้นที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่ม และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ (สุเทพ อวามเจริญ. 2529)

ความคิดเห็นค่านิยมของผู้เรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนทาง
 วิทยุและไปรษณีย์ในเขตจังหวัดสงขลา มีแนวโน้มสูงกว่าความคิดเห็นค่านิยมของ
 ผู้เรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนธรรมดา (จิราภรณ์ ไสทธิพันธุ์,
 2525) และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผลสัมฤทธิ์
 ทาง การเรียนวิชาภาษาไทย ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 ทางวิทยุและ
 ไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค จังหวัดราชบุรี พบว่า ความถนัดทาง
 การเรียนวิชาภาษาไทย เพศหญิง จำนวนครั้งของการส่งแบบฝึกหัด มีความสัมพันธ์ใน
 เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 วิธีเรียนแบบมีครูประจำกลุ่มมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวนชั่วโมงในการฟังวิทยุข้อสัปดาห์มีความสัมพันธ์
 ในเชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 และภูมิหลังทางการศึกษาที่จบจากในระบบโรงเรียน มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลสัมฤทธิ์
 ทาง การเรียนวิชาภาษาไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พวงรัตน์ พยุงกิจ,
 2526)

ภูมิสำเนาเดิมของนักศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตรในหมู่บ้าน จำนวน
 ครั้งในการฟังวิทยุจากศูนย์ภาคเหนือ อาชีพเดิมของนักศึกษา และความถี่ของการของ
 นักศึกษาในอาชีพของผู้เรียนวิชาชีพการเกษตรทางวิทยุและไปรษณีย์ ในโครงการการศึกษา
 ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ในจังหวัดลำปาง มีความ
 สัมพันธ์กับระดับการนำไปใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเข้ารับการอบรม
 ด้านการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา รายได้เฉลี่ยของครอบครัวและการถือครองที่ดิน มีความ
 สัมพันธ์กับระดับการนำวิชาชีพการเกษตรไปใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
 (จันทิมา สุขมาก, 2526)

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง โภชนาการ ของผู้เรียน การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคกลาง พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มที่เรียนโดยมีครูประจำกลุ่ม และกลุ่มที่เรียนโดยไม่มีครูประจำกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนกลุ่มที่ใช้นั่งสือเรียนแบบโปรแกรม แบบการทวนเรื่อง และแบบปกติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคู่ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ใช้นั่งสือแบบเรียนโปรแกรมสูงกว่ากลุ่มที่ใช้นั่งสือเรียนแบบการทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ใช้นั่งสือเรียนแบบปกติ สูงกว่ากลุ่มที่ใช้นั่งสือเรียนแบบการทวนเรื่องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ใช้นั่งสือเรียนแบบโปรแกรม สูงกว่ากลุ่มที่ใช้นั่งสือเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชาญ สุทธิสารกร. 2526)

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ทางวิทยุและไปรษณีย์ประเภทมีครูประจำกลุ่ม ในจังหวัดอุบลราชธานี มุกดาหาร และร้อยเอ็ด ในวิชาภาษาไทย 2 (ท.2) นักศึกษาหญิงมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักศึกษาชาย และนักศึกษาที่เป็นโสด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่สมรสแล้วอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระหว่างนักศึกษาผู้ใหญ่ทางวิทยุและไปรษณีย์ กับนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทเรียนปกติที่อยู่ในจังหวัดเดียวกันกับประเภทแรก พบความแตกต่างกันในวิชาภาษาไทย 2 ส่วนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 2 (ส.2) คะแนนเฉลี่ยของนักศึกษาว.ปณ. สูงกว่าของนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (กรองแก้ว เงินศรี. 2527)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 3 (ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์) ความหลักสูตรการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ ของนักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับที่ 3 ในจังหวัดราชบุรี โดยการฟังรายการวิทยุรูปแบบละคร กับการฟัง

รายการวิทยุรูปแบบสารคดี มีความแตกต่างกัน โดยการเรียนจากการฟังรายการวิทยุรูปแบบสารคดีให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนจากการฟังรายการวิทยุรูปแบบละคร (อภิชาติ เทียนเพิ่มพูล. 2529) และจากการเปรียบเทียบทัศนคติเกี่ยวกับโภชนาการและสุขภาพอนามัย ของนักศึกษายุวใหญ่แบบเบ็คส์ ระดับที่ 3 ที่เรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 1 ทางวิทยุและไปรษณีย์กับที่เรียนในชั้นเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2528 ในเขตการศึกษา 5 พบว่า ทัศนคติรวมและองค์ประกอบของทัศนคติด้านความรู้สึกเกี่ยวกับโภชนาการและสุขภาพอนามัยระหว่างนักศึกษายุวใหญ่ที่เรียนทางวิทยุและไปรษณีย์กับนักศึกษายุวใหญ่ที่เรียนในชั้นเรียนแตกต่างกัน (อัจฉรา โพธิยานนท์. 2529)

ลักษณะของนักศึกษา ค่าใช้จ่าย และประสิทธิผลในการดำเนินงานการศึกษา ยุวใหญ่แบบเบ็คส์ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ (ว.ปณ.) ในเขตภาคเหนือ ในช่วง พ.ศ. 2521 - 2527 มีดังนี้ คือ (1) นักศึกษาส่วนใหญ่คือร้อยละ 64.5 อยู่ใน ช่วงอายุระหว่าง 14 - 20 ปี รองลงมาอายุ 21 - 25 ปี มีร้อยละ 21.6 ก้นอาชีพ มีอาชีพรับจ้างร้อยละ 35.8 อาชีพด้านการเกษตรร้อยละ 29.9 และร้อยละ 37.3 ยังไม่มีงานทำ ก้นรายได้ มีรายได้ต่ำกว่า 500 บาทต่อปี ร้อยละ 35.5 และไม่มีรายได้ ร้อยละ 14.4 นักศึกษาร้อยละ 30.2 ต้องเดินทางไปพบกลุ่มระยะทางมากกว่า 20 กิโลเมตร ร้อยละ 44.8 ใช้รถโดยสารร้อยละ 43 ใช้รถจักรยานยนต์ และร้อยละ 20 เดินและใช้จักรยานในการเดินทางไปพบกลุ่ม (2) ค่าใช้จ่าย ปรากฏว่าตั้งแต่เริ่มโครงการ คือปี พ.ศ. 2521 - 2527 ใช้งบประมาณสำหรับการจัดการศึกษายุวใหญ่ทาง ว.ปณ. ทั่วประเทศ รวม 68.66 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.08 ของงบประมาณของ กรมการศึกษานอกโรงเรียนในช่วงเวลาเดียวกัน สำหรับในภาคเหนือ 16 จังหวัด ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 16.20 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 23.59 ของงบประมาณ ว.ปณ. ทั่วประเทศ ตลอดช่วง 7 ปี มีอัตราเพิ่มค่า ว.ปณ. เฉลี่ยร้อยละ 53.33 ต่อปี และใน 2 ปีท้ายคือ 2526 และ 2527 งบประมาณค่านี้นลดลงร้อยละ 8 และ 14 ต่อปี

ตามลำดับ ในช่วงทดลองโครงการ คือ ระหว่างปี 2521 - 2523 ค่าใช้จ่ายในโครงการ ว.ปผ. ในภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 99 มาจากเงินงบประมาณ ที่เหลือ ประมาณร้อยละ 1 มาจากเงินบำรุงการศึกษาที่นักศึกษาเป็นผู้จ่าย ตลอดช่วง 7 ปี ยอดเงินทั้งสองรายการนี้เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ค่าใช้จ่ายจากเงินงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 87.47 เงินกู้และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศร้อยละ 5.78 และเงินบำรุงการศึกษาร้อยละ 3.75 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด สัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายในงบดำเนินการกับงบลงทุนตลอดช่วง 7 ปี เท่ากับ 9 ต่อ 1 งบดำเนินการส่วนใหญ่เป็นค่าวัสดุร้อยละ 41.52 และค่าตอบแทนร้อยละ 33.22 นอกนั้นเป็นค่าเงินเคียน ค่าใช้สอย ค่าสาธารณูปโภค และอื่น ๆ ส่วนงบลงทุนแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ค่าครุภัณฑ์ร้อยละ 11.78 และเงินอุดหนุน เพื่อใช้ในการฝึกอบรม ทุนงาน ค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญ คิดเป็นร้อยละ 88.22 ของงบลงทุน เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายก่อหัวก่อปี จากงบประมาณของรัฐ พบว่า ในช่วงทดลองโครงการปี 2521 - 2524 เท่ากับ 683 บาท หลังจากนั้นแม้ค่าใช้จ่ายก่อหัวจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ก็แสดงแนวโน้มให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ค่าใช้จ่ายก่อหัวลดลงทุกปี กล่าวคือ ช่วงปี 2525 - 2527 เท่ากับ 1,960 บาท 1,480 บาท และ 1,114 บาท ตามลำดับ เฉลี่ยตลอดช่วง 7 ปี เท่ากับ 1,194 บาท คำนวณค่าใช้จ่ายส่วนหัวเพื่อการศึกษาของนักศึกษา พบว่า ค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตรระดับที่ 3 เท่ากับ 1,104 บาท ระดับที่ 4 เท่ากับ 1,803 บาท เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายของรัฐ กับค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้เรียนในระดับที่ 3 เท่ากับ 44 ต่อ 56 และระดับที่ 4 เท่ากับ 41 ต่อ 59

(3) คำนวณประสิทธิภาพของโครงการ พบว่า ตลอดช่วง 7 ปี มีผู้สำเร็จการศึกษาทั้ง 2 ระดับ จำนวน 15,339 คน คิดเป็นร้อยละ 97.25 ของผู้ลงทะเบียนทั้งหมด ผู้ไม่สำเร็จการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.76 ส่วนการกระจายของการบริการสรุปได้ว่า ให้บริการครอบคลุมทั้งภาคเหนือทั้งหมด กล่าวคือ ผู้เรียนกระจายอยู่ในอำเภอต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 91.16 ของจำนวนอำเภอทั้งหมด ความหนาแน่นของจำนวนนักศึกษายู่ในท้องที่อำเภอเมือง และอำเภอใกล้เคียง (นงลักษณ์ เกษระพิพงษ์. 2528)

การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ

หัวหน้าศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ในปี พ.ศ. 2527 ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริหารงานภายในศูนย์ฯ รองลงมา ได้แก่ การร่วมกิจกรรมและตรวจโครงการต่าง ๆ ภายในจังหวัด การประชุม สัมมนา และติดต่อกองการภายในจังหวัด และภายนอกจังหวัด ใช้เวลาในการบริหารงานในแก่ละค่าน ได้แก่ งานบริหารวิชาการ บริหารบุคคล บริหารธุรการ และบริหารความสัมพันธ์ชุมชน อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง กิจกรรมที่หัวหน้าศูนย์ฯ ใช้เวลามากกว่าเกณฑ์ปานกลาง ได้แก่ การจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนภายนอกศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด การชี้แจงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบแก่เจ้าหน้าที่ การทำแผนใช้จ่ายเงินและขอทั้งงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนกิจกรรมที่ใช้เวลาน้อยกว่าเกณฑ์ปานกลาง ได้แก่ การติดต่อกองประสานงานให้บุคลากรไปปฏิบัติงานอบรม สัมมนาและศึกษาคอ การพิจารณาความคิความชอบ การย้าย โอน ลาออก และลงโทษ การดำเนินการจ้างเหมา ปลุกสร้าง ก่อเติม ซ่อมแซม และตรวจรับงานก่อสร้างและครุภัณฑ์ และการติดต่อกองขอการสนับสนุนทางการเงินจากสมาคม องค์การหรือหน่วยงานอื่น (ทรงกลด อภิณตัทริक्षा, 2528)

ทัศนคติและความคิเห็นของผูบริหารศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดเกี่ยวกับการให้คิมาซึ่งบุคลากรนั้น มีดังนี้คือ ควรมีการวางแผนความต้องการการใช้บุคลากร เช่น กำหนดควุติ ความรู้ ความสามารถ ประสมการณ และการรับสมัครสอบคิเลือก ควรแจ้งลงหนาแก่เน็น ๆ ไปยังสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง สำหรับการกำหนดคิหลักสุคร ควรมีเนื้อหาวิชาการศึกษาและการพัฒนาชุมชน ควรให้มีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ฯ ร่วมเป็นกรรมการ และนำเอาข้อมูลส่วนตัวของผูสมัครมาประกอบ การพิจารณาในการสัมภาษณ์ ทั้งนี้รวมถึงการรับโอนคิวย คำนการบำรุงรักษาบุคลากร ควรมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความถนัด มีอิสระในการ

ปฏิบัติงาน เป็นตัวของตัวเอง ความนโยบายและผู้บริหารให้การแนะนำช่วยเหลือ ส่วนการพัฒนาบุคลากรนั้น ควรพัฒนาข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร เพื่อประกอบการวางแผน บุคลากรและจัดระบบการนิเทศงาน บริการข่าวสาร ความรู้ควยวิธีต่าง ๆ แก่บุคลากร ปัญหาที่สำคัญในค่านบุคลากร ได้แก่ การบรรจุแต่งตั้งบุคลากร มีวุฒิความรู้ไม่ตรงกับงานและความต้องการที่จำเป็นของศูนย์การมอบหมายงานให้ปฏิบัติไม่สอดคล้องกับวุฒิ ความรู้ ความสามารถที่ตนมี บุคลากรบางฝ่ายขาด บางฝ่ายเกินความจำเป็น มีความรู้ความเข้าใจ ขอบข่ายลักษณะงานการศึกษานอกโรงเรียนไม่เพียงพอ มักจะขอ ย้ายกลับภูมิลำเนาเสมอ ขาดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาเพิ่มเติม การศึกษาดูงานหรือ ฝึกอบรมบ้างโครงการยังไม่เปิดโอกาสกว้างเท่าที่ควร และขาดการต่อเนื่องในการนำไป ใช้ นอกจากนี้ยังขาดนิเทศแนะนำการปฏิบัติงานที่ดีและให้ความสำคัญน้อย ส่วนการ ค่าเงินการโอนย้ายบุคลากรนั้นมักใช้ระบบอุปถัมภ์ ลำซาไม่ทันต่อความต้องการที่จำเป็น และมีข้อมูลของผู้ที่ขอโอนไม่เพียงพอ (สมัย มละโยชา. 2528)

การปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการวางแผน การการรับรู้ของผู้บริหารศูนย์ฯ พบว่า ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการวางแผน ใน ขั้นนำแผนไปปฏิบัติและขั้นปรับแผน และ/หรือจัดทำแผนใหม่ อยู่ในอันดับหนึ่ง และได้ ปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการวางแผนในขั้นติดตามผล ควบคุม และประเมินผลอยู่ใน อันดับสุดท้าย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดประสบปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรมตาม กระบวนการวางแผนในขั้นเตรียมการวางแผนมากเป็นอันดับหนึ่ง และประสบปัญหาใน ขั้นปรับแผนและ/หรือจัดทำแผนใหม่อยู่ในอันดับสุดท้าย (สมจิต ใจจง. 2529)

• คุณสมบัติของหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่พึงปรารถนาตามทัศนะ ของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ผู้บริหารการศึกษา และกรรมการการศึกษานอกระบบโรงเรียน จังหวัดในภาคใต้ เกี่ยวกับคุณสมบัติด้านส่วนตัวและคุณสมบัติด้านวิชาชีพ มีดังนี้ คือ

(1) คุณสมบัติด้านส่วนตัว ซึ่งมีอันดับความสำคัญเรียงจากมากไปหาน้อย 10 อันดับดังนี้

อันดับ 1 ต้องเป็นผู้มีความหนักแน่น อันดับ 2 ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต อันดับ 3
 ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี อันดับ 4 ต้องเป็นผู้มีความยุติธรรม อันดับ 5 ต้องมีอารมณ์
 เยือกเย็นสุขุม และต้องเป็นคนทรงพอเวลา อันดับ 6 ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง
 อันดับ 7 ต้องมีความกล้าเจ็ดเดียวในการตัดสินใจ อันดับ 8 ต้องเป็นผู้ที่เห็นแก่
 ประโยชน์ส่วนรวม อันดับ 9 ต้องเป็นผู้ปฏิบัติคนเสมอคนเสมอปลาย และอันดับ 10
 ต้องเป็นคนคล่องแคล่วว่องไว (2) คุณสมบัติด้านวิชาชีพ อันดับ 1 ต้องมีความเข้าใจ
 นโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นอย่างดี อันดับ 2 ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถ
 ในการสร้างความสามัคคีในหน่วยงาน อันดับ 3 ต้องมีความรู้ในหลักการบริหารเป็น
 อย่างดี อันดับ 4 ต้องมีความรู้เรื่องระเบียบราชการเป็นอย่างดี อันดับ 5 ต้องเป็นผู้
 ที่รู้จักเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน อันดับ 6 ต้องเป็นที่ปรึกษาที่ปรึกษาผู้ร่วมงาน อันดับ 7
 ต้องเป็นผู้ที่แบ่งงานให้ผู้ร่วมงานทำอย่างทั่วถึง อันดับ 8 ต้องเป็นผู้ที่ใช้อำนาจหน้าที่อยู่
 ในขอบเขต อันดับ 9 ต้องมีความรู้เรื่องหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นอย่างดี
 ต้องเป็นผู้ที่ติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานอย่างทั่วถึงและต้องเป็นผู้ที่โชรทรัพยากร
 ของหน่วยงานให้เกิดประโยชน์เต็มที่ และอันดับ 10 ต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามแผนของศูนย์
 การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (สมโพธิ สหกร. 2526) ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์
 ของหัวหน้าฝ่ายของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกษณะของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย
 และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ในด้านส่วนตัวและด้านวิชาชีพ เวียงความสำคัญความสำคัญได้
 ดังนี้ (1) คุณสมบัตินส่วนตัว มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง มีความ
 ซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจกับผู้ร่วมงาน มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
 มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้พูดจาจะฉฉฉฉ
 กล้าแสดงออก มีน้ำใจเข้มแข็ง เป็นผู้เก็บรักษาความลับได้ดี และมีความขยันขันแข็งใน
 การทำงาน (2) คุณสมบัตินวิชาชีพของหัวหน้าฝ่ายกษณะของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย
 และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ที่ต้องการให้มากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือได้ มีความ
 สามารถในการติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่นหรือหน่วยงาน (กิตติศักดิ์ รัตนฉายา. 2529)

หัวหน้าฝ่ายศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี
 ทัศนคติปัญหาเกี่ยวกับสมรรถภาพของบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ด้าน
 การประสานงานอยู่ในระดับสูง ด้านวิชาการและด้านการประสานงานอยู่ในระดับปานกลาง
 หัวหน้าฝ่ายที่มีอายุแตกต่างกัน มีทัศนคติปัญหาเกี่ยวกับสมรรถภาพบุคลากรศูนย์ฯ ด้านวิชาการ
 แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หัวหน้าฝ่ายที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติ
 งานแตกต่างกัน มีทัศนคติปัญหาเกี่ยวกับสมรรถภาพบุคลากรศูนย์ฯ ด้านการบริหารงาน
 และด้านวิชาการแยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการประสานงาน
 แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้หัวหน้าฝ่ายศูนย์การศึกษาออก
 โรงเรียนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับสมรรถภาพบุคลากร
 ศูนย์ฯ มีมากที่สุดคือ ปัญหาการบริหารงาน รองลงไปคือ ด้านการประสานงาน และด้าน
 วิชาการตามลำดับ (จรัรัตน์ ชาทิมนทวี. 2528)

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอทั่วประเทศในงานวิชาการ
 ด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ส่วนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบริหาร
 ด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์สูง (จำเริญ แฉวไผ่. 2523) และ
 ศึกษานิเทศก์อำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปัญหาในการปฏิบัติงานการศึกษาออก
 ระบบโรงเรียนด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านบริหารบุคคล และด้านวิชาการอยู่ใน
 ระดับปานกลาง (ภาคย์ กลิ่นนุสย์. 2529)

จากการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร
 ที่รับผิดชอบ การจัดโปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่ในจังหวัด นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี
 สมุทรปราการ และสมุทรสาคร พบว่า มีความสามารถไม่แตกต่างกัน แต่มีประสิทธิภาพ
 แยกต่างกัน (ไอสด ทองมี. 2521) ผู้ดำเนินการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด
 (คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินงาน และข้าราชการประจำศูนย์ฯ) ใน
 จังหวัดอุดรธานีและจังหวัดขอนแก่น มีความเข้าใจขอบบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ และเข้าใจ
 ท่อสภาพการดำเนินงานของผู้ดำเนินการศูนย์ฯ ที่ควรจะมีปฏิบัติ อยู่ในระดับ "มากที่สุด"

และ "มาก" ส่วนที่ศูนย์ ปฏิบัติจริง อยู่ในระดับ "ปานกลางและน้อย" เมื่อเปรียบเทียบความเข้าใจของผู้ดำเนินการศูนย์ ที่มีขอบเขตหน้าที่และสภาพการดำเนินงานของผู้ดำเนินการศูนย์ ที่ควรจะทำปฏิบัติ กับที่ปฏิบัติจริง ในทุกด้านมีความแตกต่างกัน และปรากฏว่าผู้ดำเนินการศูนย์ ได้ปฏิบัติงานตามขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดไว้บรรลุผลตามเป้าหมายมากกว่าร้อยละ 60 (อุไรวรรณ นิวาสะบุตร. 2525) ขอบเขตผู้นำ หน้าที่การงานที่ปฏิบัติ ความเข้าใจในนโยบายของหน่วยงาน การให้บำเหน็จรางวัล สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน และฐานะรายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยที่สามารถอธิบายความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยที่สามารถอธิบายความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดได้ดีที่สุด ได้แก่ การให้บำเหน็จรางวัล (อุคม เปี่ยมเจริญ. 2527)

จากการศึกษาความแตกต่างระหว่างภาวะความเป็นผู้นำที่ปรากฏกับที่คาดหมายของผู้นำทางการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน และลักษณะทางสังคมอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำทางการศึกษาในท้องถิ่น ในเชิงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหมายของนักวิชาการศึกษา 1 และ 2 กับความเป็นจริงของผู้นำทางการศึกษาในท้องถิ่น พบว่าภาวะความเป็นผู้นำที่ปรากฏกับที่คาดหมายของผู้นำทางการศึกษาในท้องถิ่นเกี่ยวกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านความปรารถนาจะทำดีที่สุด ความปรารถนาจะรับผิดชอบ และลักษณะทางสังคมในด้านความปรารถนาจะร่วมมือกับคนอื่น และการเข้าสังคม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนภาวะความเป็นผู้นำที่ปรากฏกับที่คาดหมายเกี่ยวกับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านความมุ่งมั่นในงานและลักษณะทางสังคมในด้านการยอมรับจากสมาชิกและคนอื่น ๆ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พิภพ สืบประสิทธิ์. 2524)

การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

พฤติกรรมทางค่านิยมสุภาพอนามัย และการวางแผนครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้ง 4 หมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ คือ หมู่บ้านขุนช่างเคี่ยน อำเภอเมือง หมู่บ้านบวกจันทร์ อำเภอแม่ออน หมู่บ้านขุนกลาง อำเภอจอมทอง และหมู่บ้านห้วยน้ำจาง อำเภอสะเมิง ที่เปลี่ยนแปลงไป อันเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จสำหรับชาวเขา ได้แก่ การรักษาความสะอาดบ้านเรือนและสิ่งแวดล้อม การรักษาสุภาพอนามัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับเรื่อง หัน ร่างกาย ขม และเครื่องนุ่งห่ม การป้องกันโรคติดต่อ การรักษาโรค การรักษาความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาหาร การประกอบอาหาร การฝากครรภ์ การทำคลอด การเลี้ยงดูทารก การกำหนดจำนวนบุตร การคุมกำเนิด การศึกษาเพศศึกษา ส่วนพฤติกรรมในค่านิยมสุภาพอนามัย และการวางแผนครอบครัว ซึ่งชาวม้งที่เรียนหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จสำหรับชาวเขา ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ พฤติกรรมในด้านการป้องกันโรคหัด พยาธิ ท้องร่วง การบริโภค การชลอการสมรส การปฏิบัติตนของสตรีหลังคลอด ปัจจัยที่มีส่วนในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในค่านี้นั้นกล่าวได้แก่ นโยบายของรัฐบาล ผลของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เข้าไปในหมู่บ้าน สภาพทางกายภาพบางประการของชุมชน ผู้นำ รายการวิทยุกระจายเสียงและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ส่วนปัจจัยที่ชักชวนใจได้แก่ ระบบสังคมความเชื่อบางประการ และสภาพเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยที่ผลักดันและชักชวนเหล่านี้นี้มีผลให้พฤติกรรมบางอย่างของผู้เรียนและไม่เรียนไม่แตกต่างกัน หรือแตกต่างกันไม่มากนักในบางพฤติกรรม (ชุกีมา เทมียสติก. 2526)

ส่วนผลของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จสำหรับชาวเขาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่าม้ง 4 หมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ข้างต้น ได้แก่ พฤติกรรมเกี่ยวกับความสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย โดยแสดงออกด้วยความเป็นมิตร และมีมนุษยสัมพันธ์กับคนไทยกลุ่มอื่น ๆ ในฐานะเพื่อนร่วมชาติ การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ

พลเมืองไทยในเรื่องเกี่ยวกับการเสียภาษี การแจ้งขาย และการแจ้งย้าย การเกณฑ์ทหาร การรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมในระบอบการปกครองประเทศ โดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎร หรือผู้ใหญ่บ้าน การใช้ภาษาไทยเพื่อการติดต่อสื่อสาร การตั้งถิ่นฐานอย่างเป็นหลักแหล่ง การจัดพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างประหยัด และการดูแลรักษาสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน (สุธีร์ นนทะภา. 2526)

ครูในโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) ในจังหวัดลำปาง เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน มีความพึงพอใจสูงในค่านิยมสัมพันธภาพในการทำงาน ส่วนค่านิยมเงินเกียนและสวัสดิการ ครูมีความพึงพอใจต่ำ ครูที่เป็นโสคมีสภาพความพึงพอใจโดยส่วนรวมในค่านิยมสภาพการทำงาน นโยบายการบริหาร สัมพันธภาพในการทำงาน และความมั่นคงปลอดภัยมากกว่าครูที่สมรสแล้ว ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 2 ปี มีความพึงพอใจในค่านิยมสภาพการทำงานและค่านิยมนโยบายการบริหารมากกว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 2 ปี และครูที่เป็นชาวเขา มีความพึงพอใจในค่านิยมสภาพการทำงานและค่านิยมสัมพันธภาพในการทำงานมากกว่าครูพื้นราบ (กิกติ จอมแบ่ง. 2528)

ครูในโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา จังหวัดน่าน ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม และสาธารณสุขมูลฐานมาเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านการประสานงาน เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน และอันดับสุดท้ายได้แก่ การจัดบริการการศึกษา ความยากจนของประชาชน การคมนาคม และการติดต่อสื่อสารไม่สะดวกในหมู่บ้าน เป็นปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครู (วีระ จ้างงค์. 2528) ครูนิเทศก์ ครูผู้สอน และนักศึกษาของศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา มีความคิดเห็นว่า ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา กลุ่มหมู่บ้านแบบสวรคน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถจัดกิจกรรมทางการศึกษาด้านหลักสูตร การเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียน ด้านการวัดผลและการประเมินผล ด้านบริการชุมชน และพัฒนาชุมชน อยู่ในเกณฑ์ดี (จินดา คันมะขัน. 2528)

จากการศึกษาสภาพความเข้าใจภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดยะลา พบว่า โดยเฉลี่ยทั้งและพูดภาษาไทยได้ระดับปานกลาง เพศชายทั้งและพูดภาษาไทยอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไปมีจำนวนมากกว่าเพศหญิง อายุที่มีผู้ทั้งและพูดภาษาไทยได้ระดับปานกลางขึ้นไปมีจำนวนมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 7 - 14 ปี และในจำนวนนี้กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และผู้ที่ไม่เคยเรียนในโรงเรียนเลย ทั้งและพูดภาษาไทยอยู่ในระดับปรับปรุงผู้ที่ทั้งและพูดอยู่ในระดับนี้มีจำนวนมากที่สุด คือ ผู้ที่เรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 5 และสูงกว่า (พรจรัส รัตนจรณะ. 2524)

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "การผสมผสานทางวัฒนธรรมของลาวโซ่ง ในเขตอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี" ของ สมพร เกษมสุขจรีสแสง (2526) พบว่า ลาวโซ่งในตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี คือคนไทยสาขาหนึ่งซึ่งมีเชื้อสายเกี่ยวข้องกับคนไทย มีการดำเนินชีวิตประจำวันเหมือนกับคนไทยทั่วไป มีการติดต่อสัมพันธ์ที่คึกคัก มีการรับบริการจากหน่วยงานของรัฐเท่าเทียมกัน การผสมผสานทางวัฒนธรรมในลาวโซ่งรุ่นใหม่ค่อนข้างมากกว่าคนรุ่นเก่า ลาวโซ่งที่มีระดับการศึกษาสูงมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อยหรือไม่ได้รับการศึกษา ในกลุ่มลาวโซ่งที่มีการศึกษาน้อยที่เดินทางเข้าเมืองหรือกรุงเทพฯ บ่อย ๆ จะมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่เดินทางน้อยหรือไม่ไ้เดินทางเลย ส่วนองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของลาวโซ่งมีดังนี้ (1) ปัจจัยที่มีอยู่แล้วในสังคมลาวโซ่งเอง ได้แก่ หลักความเชื่อ ค่านิยม และความสำนึกในความเป็นชาติ (2) ปัจจัยที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย ได้แก่ นิสัยโอบอ้อมอารี ค่านิยม และหลักความเชื่อทางพุทธศาสนา (3) ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายหลังที่ช่วยให้การผสมผสานทางวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ สมรรถภาพการติดต่อสื่อสาร (การคมนาคม วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์) และ การศึกษาทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ (4) ปัจจัยที่เกิดจากการจัดระบบสังคม ได้แก่ ความจำเป็นในการปรับตัวเพื่อการอยู่รอด ความจำเป็นที่คงอยู่ในระเบียบข้อบังคับของกฎหมายเดียวกัน และระยะเวลาของความสัมพันธ์

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาการเพาะปลูกพืชไร่บนเนินเขาของชาวบ้านหมู่บ้านป่าไม้สวนป่าเขากระยาง หมู่ที่ 1 ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก โดยการใช้วิธีการให้ความรู้แบบผู้ใหญ่ (การให้ความรู้โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง) และวิธีการให้ความรู้แบบบรรยาย (การให้ความรู้โดยมีครูเป็นศูนย์กลาง) สมาชิกหมู่บ้านสวนป่าเขากระยาง ได้รับความรู้ไม่แตกต่างกัน (ชลอ พงษ์ธานีช. 2527)

ชาวเลในหมู่ที่ 4 ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต จากการศึกษาของ ไพโรจน์ พรพันธุ์อนุพงศ์ (2527) ระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน 2527 พบว่ามีสภาพการดำเนินชีวิตอยู่ในเกณฑ์ต่ำ มีปัญหาทางด้านสุขภาพอนามัย มีปริมาณผู้ที่เป็นโรคผิวหนังจำนวนมาก รองลงมาคือโรคหัด และโรคขาดอาหาร แต่การเขาไปรับบริการทางค่าน้ำจากหน่วยงานของรัฐมีจำนวนน้อย ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพคือ ขาดความรู้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ถูกเอาเปรียบ ขาดความรู้เรื่องการตลาด ปัญหาทางการศึกษาคือ มาตรฐานทางด้านการศึกษาของชาวเลอยู่ในเกณฑ์ต่ำ มีปริมาณของผู้ไม่รู้หนังสือจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่มีความต้องการจะให้บุตรหลานของคนได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียน

ประชาชนในชุมชนหมู่บ้านพัฒนา (ชุมชนแออัดคลองเตย) มากกว่าครึ่งหนึ่ง มีระดับการรู้หนังสือขั้นพื้นฐานสูงกว่าค่าเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 52 ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 54 ส่วนวิชาเลขาค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 50 ประชาชนกลุ่มที่จบการศึกษาแล้วในระยะเวลาที่นานกว่า มีระดับการรู้หนังสือขั้นพื้นฐานต่ำกว่ากลุ่มที่จบการศึกษาแล้วในระยะเวลาที่สั้นกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในวิชาภาษาไทยก็ปรากฏผลในลักษณะเดียวกัน ส่วนในวิชาเลขาคณิต พบว่า กลุ่มที่จบการศึกษาแล้วในช่วงระยะเวลา 13 - 16 ปี มีระดับการรู้หนังสือวิชาเลขาคณิตสูงกว่ากลุ่มที่จบการศึกษาแล้วตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป เพศชายมีระดับการรู้หนังสือขั้นพื้นฐานสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่า เพศชายมีระดับการรู้หนังสือวิชาเลขาคณิตสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในวิชาภาษาไทย พบว่า ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีระดับ

การรู้หนังสือไม่แตกต่างกัน และประชาชนกลุ่มว่างงาน มีระดับความรู้ขั้นพื้นฐานสูงกว่ากลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยิ่งพบว่า กลุ่มผู้มีอาชีพรับจ้างและกลุ่มว่างงาน มีระดับการรู้หนังสือวิชาภาษาไทยสูงกว่ากลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในวิชาเลขคณิต กลุ่มที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับการรู้หนังสือวิชาเลขคณิตไม่แตกต่างกัน (ทัศนีย์ จิราภักดิ์วัฒนา, 2529)

การฝึกอบรม

จากการศึกษาความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาประจำการ ในเขตความรับผิดชอบของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช พบว่า ครูประจำการมีความต้องการทางการศึกษาต่อเนื่องสูง ความต้องการทางการฝึกอบรมของครูประจำการมีสูงมาก วิชาเอกที่ครูประจำการต้องการจะเข้ารับการศึกษาคือ เพื่อเพิ่มวิทยฐานะในระดับ ป.กศ. ขั้นสูง ผลปรากฏว่า ต้องการในวิชาเอกภาษาไทย สังคมศึกษา พลศึกษา บริหารการศึกษา และนาฏศิลป์ ระดับปริญญาตรี ต้องการในวิชาเอก ภาษาไทย บริหารการศึกษา สังคมศึกษา พลศึกษา และประวัติศาสตร์ ตามลำดับ ส่วนรายวิชาที่ครูประจำการในจังหวัดนครศรีธรรมราชต้องการจะเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ปฏิบัติงานนั้น พบว่า ครูที่มีวุฒิต่ำกว่า ป.กศ. ต้องการในวิชาวิธีสอนวิชาทักษะ (ภาษาไทย คณิตศาสตร์) วิชาวิธีสอนเสริมสร้างประสบการณ์ (สังคม วิทยาศาสตร์) ตามลำดับ ครูที่มีวุฒิป.กศ. หรือเทียบเท่า ต้องการในวิชาวิธีสอนวิชาเสริมสร้างประสบการณ์ วิชาหลักการพัฒนาชุมชน วิชาบริหารการศึกษา ตามลำดับ ครูที่มีวุฒิป.กศ. ขั้นสูงหรือเทียบเท่า ต้องการในวิชาวิธีสอนทั่วไป วิชาวิธีสอนวิชาทักษะ วิชาวิธีสอนเสริมสร้างประสบการณ์ วิชาบริหารการศึกษา ตามลำดับ ครูที่มีวุฒิปริญญาตรีต้องการในวิชาวิธีสอนทั่วไป วิชาวิธีสอน วิชาทักษะ วิชาบริหารการศึกษา วิชาหลักการพัฒนาชุมชน ตามลำดับ ในเรื่องความเหมาะสมเกี่ยวกับเวลาเรียน

ในศูนย์ฝึกอบรมของครูประจำการ พบว่า ครูประจำการส่วนใหญ่เห็นว่าวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 9.00 - 16.00 น. เหมาะสมที่สุดในการศึกษาต่อเนื่องและการฝึกอบรม (วรวิทย์ จินดาพล. 2520)

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ เจตคติ ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกอบรม วิชา วัตถุประสงค์การศึกษาของครูประจำการของกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูเพศหญิงมีผลสัมฤทธิ์ ในการอบรมสูงกว่าครูเพศชาย ครูที่มีอายุ 23 - 35 ปี มีผลสัมฤทธิ์สูง รองลงไปคือ ครูที่มีอายุ 22 ปีลงมา ส่วนครูที่มีอายุ 32 ปีขึ้นไป มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ครูที่มีอายุ 36 ปี ขึ้นไป มีเจตคติต่อการฝึกอบรมวัตถุประสงค์การศึกษาสูง รองลงไปคือครูที่มีอายุ 22 ปีลงมา ส่วนครูที่มีอายุ 23 - 35 ปี มีเจตคติต่อการฝึกอบรมต่ำ ครูที่มีระดับการศึกษาชั้นปริญญา มีผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมวิชาวัตถุประสงค์การศึกษาสูง ครูที่มีระดับการศึกษาชั้นต่ำกว่าอนุปริญญา มีปัญหาและอุปสรรคมากกว่าครูที่มีระดับการศึกษาชั้นอนุปริญญาและชั้นปริญญา ครูที่สอนสาขา วิชาวิทยาศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์สูง รองลงไปคือครูที่สอนสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ส่วนครูที่สอน สาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ต่ำสุด ครูที่สอนสาขาวิชามนุษยศาสตร์มีเจตคติต่อการ ฝึกอบรมวิชาวัตถุประสงค์การศึกษาสูง รองลงไปคือครูที่สอนสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ส่วนครูที่ สอนสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ มีเจตคติต่ำสุด (ไพรัช อินทวงศ์. 2523)

จากการศึกษาผลประกอบการอบรมในโครงการการอบรมแม่บ้านจังหวัดพิจิตร ระหว่างปี 2522 - 2523 พบว่า การอบรมแม่บ้านมีประโยชน์ทั้งต่อตัวแม่บ้านเองและ ครอบครัว ทำให้แม่บ้านได้ปรับปรุงตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น แม่บ้านร้อยละ 82.28 มีกิริยามารยาทในการรับแขกดีขึ้น ร้อยละ 63.29 กล้าแสดงออกและเพิ่มการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านมากขึ้น ร้อยละ 40.51 มีความรู้ในการวางแผนครอบครัว เพิ่มขึ้น และแม่บ้านร้อยละ 55.70 สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบ อาชีพ (พรสวาท รุ่งเรืองศรี. 2525)

ในการประเมินผลโครงการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านเขษอนนาหว้า ระหว่าง พ.ศ. 2517 ถึง พ.ศ. 2522 จำนวน 13 รุ่น พบว่า มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง ร้อยละ 57 มีจุดอ่อนที่กระบวนการและวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลผลิตบรรลุเป้าประสงค์ โดยต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่นำเข้าสู่ระบบ ได้แก่ ผู้เข้ารับการอบรมด้วย (เกษม คำตันเจริญ. 2526) ทั้งนายทหารสัญญาบัตรและนายทหารประทวนที่เข้ารับการอบรม หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ที่จัดโดยสำนักงานทหารพัฒนาการ กองอำนวยการ กลาง สำนักบัญชาการทหารสูงสุด มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในบ้านหลักสูตรและเนื้อหา วิชาวิทยาการและวิธีการอบรม ตัวผู้เข้ารับการอบรม สื่อการเรียนการสอน การดำเนินการ และการนำความรู้จากเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ว่ามีความเหมาะสมมาก (ทิพวรรณ ชำนาญเวช. 2526)

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรเตรียมเข้าทำงาน รุ่นที่ 3/2525 ในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมแรงงาน มีอายุเฉลี่ย 18.96 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ไม่เคยประกอบอาชีพมาก่อน และเป็นผู้ที่พลากโอกาสในการศึกษาต่อเนื่อง จากต้องช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนมากมาจากครอบครัวที่มี รายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยระหว่างการฝึกอบรม 575.30 บาทต่อ เดือน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการเรียนรู้มาก สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหามากที่สุดคือ เครื่องมือและอุปกรณ์ รองลงมาได้แก่ ครูผู้ให้การฝึกอบรมสภาพของห้องฝึกอบรม และหลักสูตรของการฝึกอบรม ส่วนปัญหาในด้านการเรียนรู้ระหว่างการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์กับอายุของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและขนาดของชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 (นฤมล เกตุปมา. 2526)

ในการประเมินความรู้และความเข้าใจในเรื่องหลักการฝึกอบรม หลักการและวิธีดำเนินงานในโครงการฝึกอบรมคานสาขารณสุขมูลฐาน ในระหว่างปี 2520 - 2524 ของครูฝึกระดับจังหวัด-อำเภอ และครูฝึกระดับตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผล การวิจัยพบว่า (1) ครูฝึกระดับจังหวัด-อำเภอและตำบลมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง

หลักการฝึกอบรม หลักการและวิธีดำเนินโครงการสาธารณสุขมูลฐาน คิดเป็นร้อยละ 67.76 และ 59.93 ของคะแนนทั้งหมด ในขณะที่เกณฑ์ประเมินสำหรับครูฝึกระดับจังหวัด-อำเภอ และตำบล มีการวัดความรู้ค่าสุดท้ายยอมรับได้ คิดเป็นร้อยละ 75.78 และ 69.47 ตามลำดับ ซึ่งครูฝึกทั้งสองระดับมีความรู้ ความเข้าใจต่ำกว่าเกณฑ์ประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2) ครูฝึกระดับจังหวัด-อำเภอ มีความรู้ ความเข้าใจสูงกว่าครูฝึกระดับตำบลทั้ง 3 เรื่อง โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในเรื่องหลักการ หลักการฝึกอบรม และความรู้ ความเข้าใจทั้ง 3 ด้านรวมกัน และที่ระดับ .01 สำหรับเรื่องวิธีดำเนินโครงการ (3) ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักการของโครงการของครูฝึกระดับจังหวัด-อำเภอ และตำบล รวมทั้งของกลุ่มครูฝึกทั้งหมด มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .5601 .4448 และ .5114 ตามลำดับ (4) ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักการของโครงการของครูฝึกระดับจังหวัด-อำเภอ และตำบล รวมทั้งของกลุ่มครูฝึกทั้งหมด มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องวิธีดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นกัน และมีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .4494 .5032 และ .4998 ตามลำดับ (5) การเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจในหลักการทั้ง 3 ด้าน ของครูฝึกทั้งสองระดับ แยกตามตัวแปรต่าง ๆ พบว่า (5.1) ครูฝึกกลุ่มอายุ 41 - 60 ปี มีความรู้ ความเข้าใจสูงกว่ากลุ่มอายุ 20 - 40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (5.2) ครูฝึกที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ระดับอนุปริญญาและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพลงมามีความรู้ ความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในขณะที่ครูฝึกซึ่งรับฝึกชอบในโครงการสาธารณสุขมูลฐานทุกด้าน ครูฝึกที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมอย่างเดียว และครูฝึกที่รับฝึกชอบเฉพาะหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่การฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (5.3) ครูฝึกอบรมทั้ง 2 ระดับที่มีความแตกต่างกันทางด้านสถานภาพทางการสมรส ปี และจำนวนวันที่เข้ารับการฝึกอบรม มีความรู้ ความเข้าใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

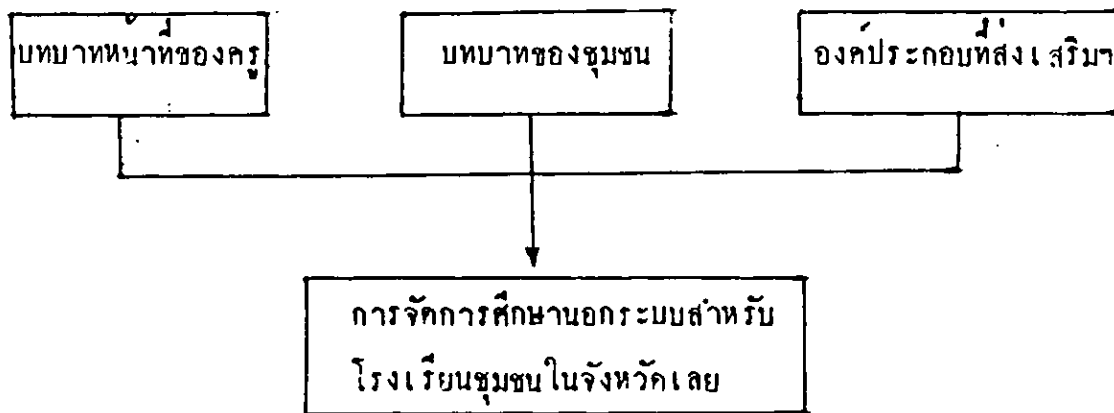
จากการประเมินผลโครงการฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแก่บุตรเกษตรกรของศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ รุ่นที่ 1 ซึ่งเข้ารับการอบรมระหว่างวันที่ 3 - 21 มิถุนายน 2526 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครปฐม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ด้านวิชาการเลี้ยงสุกรจากการฝึกอบรมอย่างเต็มที่น่าพอใจ โดยมีความรู้ด้านวิชาการการเลี้ยงสุกรเฉลี่ยร้อยละ 76.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์พึงประสงค์ของคณะผู้ให้การฝึกอบรม วิชาที่น่าพอใจได้มากที่สุดแก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงสุกร อาหารและการให้อาหารสุกร โรคพยาธิและการป้องกัน โรงเรือนและอุปกรณ์ พันธุ์และการผสมพันธุ์สุกร (เสนอ เสงี่ยม, 2528)

โรงเรียนชุมชน

ในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล ครูใหญ่ส่วนมากที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่คนละจังหวัดกับที่ตั้งโรงเรียนชุมชน ได้รับความร่วมมือจากประชาชน มีความปลอกภัยในการมาทำงานที่โรงเรียน และมีกำลังใจในการจัดบริการต่าง ๆ แก่ชุมชน น้อยกว่าครูใหญ่ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดเดียวกับที่ตั้งโรงเรียน ส่วนกรรมการโรงเรียนชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม จะได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยเหลืองานของโรงเรียนมากกว่ากรรมการโรงเรียนชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ (นิรันดร์ จรจิกร, 2520) ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 9 มีสถาน (การแปลความหมายหรือการให้ความจากการสัมผัสกับสิ่งเร้า โดยไร้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมที่มีอยู่เป็นแนวทาง) เกี่ยวกับบทบาทการให้การศึกษาในโรงเรียนชุมชนมากกว่ากรรมการโรงเรียนชุมชนและครู และในบทบาทการให้บริการชุมชน ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ มีสถานมากกว่ากรรมการศึกษาระดับจังหวัด กรรมการโรงเรียนชุมชนและครู (นพพร โสสิระโยธิน, 2521) และขั้นตอนที่จะนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนชุมชน มี 4 ขั้นตอน คือ (1) การนำประชาชนเข้ามาสู่โรงเรียน (2) การเร้าความสนใจ (3) การให้ประชาชนมีส่วนร่วม และ (4) การจัดตั้งองค์กร ส่วนใหญ่สำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการบริหารโรงเรียนชุมชนน้อย ได้แก่ ยากจน ระดับการศึกษาต่ำ และการขาดข้อมูลที่จำเป็น (แคลว ทศนพงษ์. 2523)

รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับโรงเรียนชุมชนในจังหวัดเลย ควรประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ บทบาทหน้าที่ครูโรงเรียนชุมชน บทบาทชุมชน และองค์ประกอบที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา ซึ่งอาจเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ (กิ่งทอง ชุนสามพราน. 2526)

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับโรงเรียนชุมชนในจังหวัดเลย

บทบาทหน้าที่ครูโรงเรียนชุมชน คำนึงการศึกษานอกระบบต่อชุมชนที่ควรปฏิบัติ

- (1) ให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น (2) ร่วมมือกับพัฒนาการจังหวัดเพื่อวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน (3) เป็นสื่อกลางในการกระจายข่าวสารการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อความเข้าใจอันถูกต้อง (4) จัดอบรมเพื่อพัฒนาผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มหนุ่มสาว (5) ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ จัดอบรม และให้ความรู้ด้านการเมืองแก่ประชาชน (6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิต และการจำหน่ายในรูปของสหกรณ์ (7) จัดการอบรมวิชาชีพระยะสั้น

(๘) เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการแก่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น (๙) แนะนำและส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดรายได้ และเป็นประโยชน์ต่อร่างกายในเวลาเดียวกัน (๑๐) ให้ความร่วมมือกับจังหวัดในการค้นหา และสร้างอาชีพใหม่ให้แก่ประชาชน (๑๑) ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อปรับปรุงการเกษตรท้องถิ่น (๑๒) ให้ความร่วมมือกับจังหวัดในการสำรวจหา และบำรุงรักษาแหล่งน้ำ (๑๓) จัดประชุมและทดลองทำกิจกรรมทางการเกษตรแก่ประชาชน เพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครู-อาจารย์ กับเกษตรกร (๑๔) ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวโดยวิธีการต่าง ๆ (๑๕) แนะนำให้ประชาชนนํ้าปลาให้สัตว์เลี้ยง เพื่อป้องกันโรคระบาด (๑๖) ร่วมมือกับจังหวัด จัดให้มีศูนย์เลี้ยงและอบรมเด็กเล็กในหมู่บ้าน (๑๗) จัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้สมาชิกทั่วไปในชุมชน (๑๘) ปรับปรุงหนังสือและหนังสือพิมพ์ในศูนย์ข่าวสารของหมู่บ้าน ให้ทันสมัยและเพียงพอ (๑๙) พยายามจัดศูนย์รวมปรับปรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น (๒๐) เขียนบทความหรือเรื่องสั้นเกี่ยวกับการศึกษาและกิจการของโรงเรียนออกเผยแพร่ต่อชุมชน (๒๑) ให้การศึกษาวิชาชีพแก่เด็กและประชาชน (๒๒) ให้ความรู้เกี่ยวกับการสุขาภิบาล และอนามัยในบ้าน (๒๓) จัดกิจกรรมคานส่งเสริมอนามัยแก่ประชาชนในโอกาสต่าง ๆ (๒๔) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมกีฬาและงานรื่นเริง เพื่อให้ประชาชนได้พักผ่อน (๒๕) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว (๒๖) ให้ความรู้เกี่ยวกับการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม (๒๗) ให้ความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลแก่ประชาชน

บทบาทหน้าที่ชุมชนคือโรงเรียนชุมชน ที่ควรปฏิบัติ (๑) รับวิทยากรใหม่ ๆ จากโรงเรียนด้วยความสะดวกหรือรับ (๒) ร่วมกตสันใจในโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อชุมชน (๓) ประชาชนที่มีความชำนาญเฉพาะด้านร่วมมือกับโรงเรียน เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่นักเรียน และประชาชนทั่วไป (๔) เสียสละเวลาส่วนตัว เพื่อร่วมกิจกรรมของโรงเรียน (๕) ช่วยเหลืองานของโรงเรียนเมื่อมีโอกาสด (๖) ให้การสนับสนุนค่านงบประมาณแก่โรงเรียน (๗) ร่วมกันสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนทุกด้าน

(8) ยอมรับว่าครูในโรงเรียนทุกคนเป็นสมาชิกที่สำคัญของชุมชน (9) ยอมรับว่าโรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน (10) เมื่อชุมชนใช้บริการของโรงเรียน จะใช้โดยความรู้สึกเป็นเจ้าของที่มีทั้งความห่วงแทน หนุนถนอม และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

องค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบของโรงเรียนชุมชนในจังหวัดเลย คือ (1) อัตรากำลังของครู-อาจารย์ในการปฏิบัติงาน (2) ความรู้และประสบการณ์ของครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติงาน (3) ความสนใจ และการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน (4) เวลาว่างของครู-อาจารย์จากงานสอนที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติงานการจัดการศึกษานอกระบบ (5) การจัดสรรเงินตอบแทนครู-อาจารย์ที่ปฏิบัติงานด้านการให้บริการการศึกษานอกระบบ (6) การนำผลงานด้านการปฏิบัติงานบริการการศึกษานอกระบบมาประกอบการพิจารณาความดีความชอบของครู-อาจารย์ (7) ความมีอิสระของครู-อาจารย์ในการเลือกกิจกรรมหรือความรู้ที่จะให้บริการแก่ชุมชน (8) ทักษะที่จำเป็นของผู้นำชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษานอกระบบของโรงเรียนในชุมชนนั้น ๆ (9) การจัดโดยคำนึงถึงความสนใจ และความต้องการของประชาชนในชุมชน (10) กิจกรรมที่จัดมีความสอดคล้องกับปัญหาของชุมชน (11) เวลาว่างของประชาชนที่จะรับบริการการจัดการศึกษานอกระบบของโรงเรียนชุมชน (12) ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน (13) การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบของโรงเรียนชุมชน (14) การร่วมกันวางแผนปรับปรุงชุมชนระหว่างครู-อาจารย์ โรงเรียนชุมชนกับประชาชนในชุมชน

จากการศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการจัดกิจกรรมของโรงเรียนชุมชนในเขตจังหวัดนครราชสีมา พบว่า จำนวนครั้งในการออกไปเยี่ยมเยียนชาวบ้านของครูในโรงเรียนชุมชนกับจำนวนวัสดุอุปกรณ์ส่งเสริมการฝึกฝนวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับปริมาณการจัดกิจกรรมของโรงเรียนชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และบุคลิกภาพประชาธิปไตยของกรรมการโรงเรียนชุมชน มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับปริมาณการจัดกิจกรรมของโรงเรียนชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ทวี โอมาก.

2527) ส่วนบทบาทที่มากที่สุดของผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดและผู้บริหารโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษาทั้ง 12 เขต ได้แก่ การชักจูงให้สมาชิกในชุมชน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน รองลงมาคือ การสนับสนุนให้โรงเรียนชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การให้การส่งเสริมสนับสนุนขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีอยู่ในชุมชน ส่วนบทบาทที่น้อยที่สุดคือ การจัดตั้งสหกรณ์ต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน และปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนชุมชนคือ ปัญหาความงบประมาณของโรงเรียนชุมชน เพราะโรงเรียนชุมชนเปิดสอนระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน หรือเงินบำรุงการศึกษา จึงขาดงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการ (เจริญศักดิ์ ศักดิ์แก้ว. 2528)

การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน

จากการศึกษาองค์ประกอบของผู้ปกครองที่ยอมรับโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดนครพนม พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 24 ปี และจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา มีรายได้น้อยคือ ระหว่าง 500 - 1,500 บาทต่อเดือน มีบุตรระหว่าง 1 - 6 คน องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ส่วนใหญ่เป็นองค์ประกอบด้านส่วนตัว ที่เอื้อประโยชน์แก่ตัวเด็กหรือผู้ปกครองโดยตรง เช่น การที่เด็กได้รับการปรับตัวให้เข้ากับสังคมดีขึ้น เด็กได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ช่วยให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น และส่วนใหญ่ผู้ปกครองเด็ก มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับผู้นำโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนไปสู่ประชาชนว่า ผู้ที่เหมาะสมที่สุดคือ ผู้นำในท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนนั่นเอง (กรุณี เทพเฉลิม.

2522)

รายได้เฉลี่ยของครอบครัว ระดับการศึกษา การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม และการมีตำแหน่งในชุมชน ของครัวเรือนที่อยู่ใกล้เคียงกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดยะลา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีนัย

สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยการได้รับการฝึกอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติม ปัจจัยที่
 จูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและความเข้าใจงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความ
 สัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความร่วมมือในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .05 (นิศยา วีระวงศ์. 2525).

ในการทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียน
 อายุ 4 - 6 ขวบ ซึ่งเป็นนักเรียนอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลอุดรธานี ใช้เวลา
 ทดลองระหว่างวันที่ 29 ธันวาคม 2521 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2522 โดยให้กลุ่มที่ 1 เล่น
 บล็อกไม้ตามบทเรียนที่ผู้วิจัยทำขึ้น กลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยแจกบล็อกไม้ให้เด็กนำไปเล่นที่บ้าน
 อย่างอิสระ ส่วนกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุม โดยให้เด็กพัฒนาไปตามธรรมชาติ ผลการ
 วิจัยพบว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 กลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อทดสอบ
 ในองค์ประกอบย่อย พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มของกลุ่มที่เล่นบล็อกไม้
 ความแบบกำหนดที่โรงเรียน แตกต่างจากกลุ่มที่เล่นบล็อกไม้ตามลำพังที่บ้าน และแตกต่าง
 จากกลุ่มที่ไม่เล่นบล็อกไม้ชุดนี้เลย ส่วนกลุ่มที่เล่นบล็อกไม้ตามลำพัง ไม่แตกต่างจากกลุ่ม
 ที่ไม่เล่นบล็อกไม้ ส่วนพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง
 ไม่แตกต่างกัน (เสถียร พิทักษ์วารี. 2524)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำกับค่านิยมทางวิทยาศาสตร์
 ของผู้นำเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมผู้นำศูนย์เยาวชน ศูนย์พัฒนาอาชีพหนองบัว อำเภอมะ
 เมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ระหว่างวันที่ 25 มิถุนายน ถึง วันที่ 4 กรกฎาคม 2523
 พบว่า ผู้นำเยาวชนมีระดับพฤติกรรมความเป็นผู้นำและค่านิยมทางวิทยาศาสตร์อยู่ในเกณฑ์
 ค่อนข้างสูง พฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้นำเยาวชน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับค่านิยม
 ทางวิทยาศาสตร์ประมาณร้อยละ 21 และผู้นำเยาวชนที่มีระดับชั้นเรียนสูง มีพฤติกรรม
 ความเป็นผู้นำและมีแนวโน้มว่าจะมีค่านิยมทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าผู้นำเยาวชนที่มีระดับชั้น
 เรียนต่ำ ส่วนผลการเปรียบเทียบความเพศและอาชีพของผู้ปกครองผู้นำเยาวชน ไม่แตกต่าง
 กัน (เคชา พัทธาทอง. 2524)

เด็กวัยเรียนในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จากการศึกษาของ โสภณ ญาณภักดิ์ (2528) พบว่า บริโภคอาหารในหนึ่งวันไม่ครบ 5 หมู่ อาหารหมู่ที่ขาดมากที่สุดคือ ผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 46.67 เด็กวัยเรียนร้อยละ 80.42 มีภาวะโภชนาการที่ดี คือ น้ำหนักและส่วนสูงอยู่ในเกณฑ์ปกติ และเด็กที่มีภาวะโภชนาการต่ำมีร้อยละ 19.58 ส่วนอาการของโรคที่เกี่ยวข้องกับสารอาหารที่พบมากที่สุดคือ หันยุ ร้อยละ 78.83

จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่ได้รับและไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า (1) นักเรียนกลุ่มที่เคยได้รับการเลี้ยงดูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่เคยได้รับการเลี้ยงดูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยพบผลเช่นเดียวกันเมื่อแยกศึกษาความหมายพฤติกรรมและความกลุ่มวิชา (2) พฤติกรรมของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพบความสัมพันธ์เช่นนี้ทั้งในกลุ่มนักเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ยศวดี สอนไว, 2529)

โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ

อาสาสมัครในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติในจังหวัดนครราชสีมา ให้เหตุผลว่า ปัจจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจภายใน เป็นเหตุผลสำคัญต่อการตัดสินใจเป็นอาสาสมัครโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ในขณะที่ปัจจัยเกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยเกี่ยวกับสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเหตุผลในการตัดสินใจเป็นอาสาสมัคร โดยมีรายละเอียดของเหตุผลสำคัญดังนี้ ความสงสาร ความพอใจ ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ความกระหนักรถึงปัญหาของท้องถิ่น ความรู้สึกว่าการช่วยเหลือผู้อื่นไม่รู้หนังสือให้รู้หนังสือเป็นการทำความดีอย่างหนึ่ง ความภูมิใจที่ได้ช่วยผู้อื่นรู้หนังสือให้รู้หนังสือ

ภูมิไจที่มีคนนับถือว่าเป็นครู ได้รับการชักชวนหรือขอร้องจากกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ได้ฟังจากวิทยุเชิญชวนให้มาเป็นอาสาสมัคร และได้รับการชักชวนจากหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครราชสีมา และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก กับปัจจัยที่มีผลทำให้บุคคลตัดสินใจเป็นอาสาสมัคร โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยใด ๆ เลย ในขณะที่ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับปัจจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในของอาสาสมัคร และอาชีพหลักมีความสัมพันธ์กับปัจจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจภายในของอาสาสมัคร ปัจจัยเกี่ยวกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และปัจจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่น

ลักษณะของผู้เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนตามโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ในจังหวัดน่าน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26 - 40 ปี ผู้ไม่เข้าเรียนส่วนใหญ่เป็นชาย อายุระหว่าง 36 - 50 ปี ผู้เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนมีความแตกต่างกันในองค์ประกอบด้านเพศ อาชีพของผู้ไม่รู้หนังสือ อาชีพของผู้ปกครอง และอายุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าเรียนและไม่เข้าเรียนสูงสุดตามลำดับคือ เพศ อาชีพของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ไม่รู้หนังสือ รายได้ของผู้ปกครอง พื้นความรู้เดิม สถานภาพการสมรส อายุ และรายได้ของผู้ไม่รู้หนังสือ เหตุผลสำคัญที่สุดในการเข้าเรียนและไม่เข้าเรียน เหตุผลที่ผู้ไม่รู้หนังสือกลุ่มเข้าเรียนเลือกเป็นอันดับสูงสุดคือ ต้องการอ่านเขียนหนังสือได้ (97.90%) เห็นว่าการอ่านออกเขียนได้เป็นเรื่องจำเป็น (95.90%) และเห็นว่าในสังคมปัจจุบันทุกคนต้องศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ (94.50%) ส่วนเหตุผลที่ผู้ไม่รู้หนังสือกลุ่มไม่เข้าเรียนเลือกเป็นอันดับสูงสุดคือ ไม่มีเวลาว่างมากพอที่จะเรียน (81.10%) เห็นว่าอายุมากเกินไปแล้ว (52.60%) รู้สึกอายที่จะทำให้คนอื่นรู้ว่าอ่านหนังสือไม่ออก (49.50%) และทราบข่าวโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ แต่ไม่สนใจเข้าเรียน (47.40%) (อนันต์ พงษ์สัตยา, 2529)

ปัญหาในการมีส่วนร่วมในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร ปีการศึกษา
2527 ปัญหาที่เป็นอันดับหนึ่งคือ ปัญหาการเป็นอาสาสมัคร รองลงมาได้แก่ ปัญหาการ
เป็นผู้ประสานงาน ปัญหาทั่วไป และปัญหาการเป็นผู้ประเมินผล ความต้องการที่เป็น
อันดับหนึ่งคือ การเป็นอาสาสมัคร รองลงมาได้แก่ การเป็นผู้ประสานงาน และการ
เป็นผู้ประเมินผล และครูที่มีเพศและอายุต่างกัน มีความต้องการในด้านการเป็นผู้
ประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สถิติชัย วรานนท์วิช.
2528) ส่วนตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคณงานสกร์ในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้
หนังสือแห่งชาติ จังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาของ วิภา โกมล (2528) พบว่า
มี 3 ตัวเท่านั้นที่อธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคณงานสกร์ได้ ตัวบ่งชี้ดังกล่าวได้แก่
เวลาที่ใช้ทบทวนนอกเวลาเรียน วิธีสอนภาษาไทย และพื้นความรู้เดิม

การศึกษาระดับสัมฤทธิ์ผลด้านการอ่านในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ
ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า คะแนนความสามารถด้านการอ่านที่ได้จากแบบสอบถามของ
โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ กับคะแนนความสามารถด้านการอ่านที่ได้จาก
แบบทดสอบที่สร้างขึ้นใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงลบ และความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างเมื่อ
พิจารณาจากคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบทักษะการอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า เพศชายมี
ความสามารถในการอ่านสูงกว่าเพศหญิง กลุ่มผู้มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปมีความสามารถคำ
กว่ากลุ่มผู้มีอายุน้อยกว่า และทุกกลุ่มมีคะแนนความสามารถในการอ่านคำ หนังสือพิมพ์
รายวัน หนังสือพิมพ์รายนึ่ง และฉลากยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
ยกเว้นความสามารถในการอ่านป้ายประกาศ กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการอ่านไม่
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านพื้นที่ดำเนินการรณรงค์ แยกเป็นอำเภอ
พบว่า กลุ่มตัวอย่างในอำเภอสรีเทพ มีความสามารถในการอ่านสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างใน
อำเภอชนแดน หล่มเก่า และกิ่งอำเภอน้ำหนาว และมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการอ่านค่า หนังสือพิมพ์รายวัน ฉลากยา และ ป้ายประกาศ ส่วนความสามารถในการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันไม่แตกต่างกัน (ปัทม จรรย์ยานนท์, 2529)

สภาพทั่วไปทางการเรียนการสอนของผู้เรียนโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ แห่งชาติ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 26 ปีขึ้นไป ทำงาน และมีบุตรเฉลี่ย 3 คน ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก ไม่เคยเรียนหนังสือมาก่อน รู้อะไรโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติจากการประชุม เข้าร่วมโครงการ รณรงค์ เพราะสมัครใจด้วยตนเองและได้รับการชักจูง ผู้สอนกับผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นญาติ กัน การเรียนการสอนเป็นแบบตัวต่อตัว โดยผู้สอนใช้วิธีการหลาย ๆ วิธีในการสอนอ่าน และเขียน ใช้แบบเรียนโครงการรณรงค์ เป็นหนังสือเรียน เรียนกันที่บ้านผู้เรียนเอง นานมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป ใช้เวลาเรียนวันละ 1 - 2 ชั่วโมง ในเวลากลางคืน เฉลี่ย สัปดาห์ละ 2 - 3 วัน ผู้เรียนส่วนมากไม่รู้วิธีการทดสอบและไม่เคยเข้ารับการทดสอบด้วย ส่วนใหญ่เคยหยุดเรียนติดต่อกันนาน 1 - 4 เดือน โดยมีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากตนเอง

ปัญหาทางการเรียนการสอนของผู้เรียน พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียนเองอยู่ในระดับที่เป็นปัญหามาก อาทิ มีภาระหน้าที่การงานมาก ไม่มีเวลาเรียน ปัญหาเกี่ยวกับ ตัวผู้สอนอยู่ในระดับเป็นปัญหาน้อย แต่ที่สำคัญคือ การที่ผู้สอนไม่มาสอนให้ ปัญหาใน ด้าน วิธีการสอนที่อยู่ในระดับที่เป็นปัญหาน้อยเช่นเดียวกัน ส่วนปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาแบบเรียน บรรยายการการเรียนการสอน และการทดสอบ ผู้เรียนให้ความคิดเห็นว่าอยู่ในระดับที่ไม่ เป็นปัญหา

ความต้องการทางการเรียนการสอนของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการ ที่จะเรียนต่อไปจนสามารถอ่านออกเขียนได้ โดยต้องการให้มีผู้มาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ โดยเฉพาะที่เป็นเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอในระหว่างที่มีการเรียนการสอน ต้องการให้มีการช่วยเหลืออุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น สมุด กินสอ มีผู้เรียนเกือบครึ่งหนึ่งที่ ต้องการให้ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ครู เป็นผู้สอนแทนผู้สอนเดิม โดยใช้วิธีการสอนหลาย ๆ วิธี

รวมกันในการสอนอ่านและเขียน ส่วนใหญ่ต้องการให้ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสม คือ ให้สอนแบบตัวต่อตัวแล้วรวมกลุ่มกันเพื่อการสอนเสริม อีกทั้งต้องการให้มีการแจกหนังสือเสริมการอ่านด้วย สถานที่เรียนต้องการให้ใช้ทั้งที่บ้านของตนเองและที่โรงเรียน เรียนครั้งละ 1 - 3 ชั่วโมง ในเวลากลางคืน สัปดาห์หนึ่งควรเรียน 3 - 5 วัน ทลออกจนผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อเรียนแล้วก็ต้องการทดสอบ โดยให้นักกันสอบเป็นกลุ่ม สอบที่โรงเรียน เวลากลางวัน ไม่ต้องการกำหนดเวลาในการทำแบบทดสอบ และต้องการให้ทำนันทหรืออยู่ใหญบ้านเป็นผู้ฝึกสอนนักหมายกัมีผู้ที่จะมาทำการทดสอบตนเองมากที่สุด

การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา

ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ สาขาศึกษานอกระบบโรงเรียน ของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ 5 สถาบันคือ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สรุปได้ดังนี้คือ (1) คำนหลักสูตร นิสิต นักศึกษาและอาจารย์ มีความเห็นระดับมากที่สุดในเรื่องวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษา นอกบบโรงเรียน ควรจัดให้มีการฝึกภาคสนามอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา (2) คำน ผู้เรียน มีความเห็นระดับมากในเรื่องนิสิตนักศึกษาที่จะเข้าศึกษาทอในระดับปริญญาโท ควรมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานการศึกษานอกบบโรงเรียน หรือได้รับประสบการณ์จากการ ร่วมโครงการพัฒนาจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง (3) คำนผู้สอน กลุ่มทวอย่างมีความ เห็นระดับมากในเรื่องผู้สอนควรมีประสบการณ์ในการวิจัยคานการศึกษานอกบบโรงเรียน และผู้สอนควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษา ทั้งในคานความสามารถในทางทฤษฎีและ การปฏิบัติไ้จริง (4) คำนกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มทวอย่างมีความเห็นในระดับ มากในเรื่องผู้สอน ควรคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน เพื่อจะได้ทราบแนวทางใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรเชิญวิทยากรจากภายในและภายนอก

มหาวิทยาลัยมาบรรยาย อภิปราย และผู้สอนควรนำเหตุการณ์ปัจจุบันหรือรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอนมาประกอบการสอน (5) ด้านปัจจัยที่สนับสนุนก่อการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นระดับมากทุกเรื่อง อาทิ เช่น การจัดให้มีการปฐมนิเทศ การจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่างภาควิชาการศึกษาในระบบโรงเรียนของมหาวิทยาลัยอื่น ๆ (6) ด้านการประเมินผล กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นในระดับมาก ในเรื่องผู้เรียนและผู้สอนควรวางแผนการประเมินผลร่วมกัน และผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการประเมินผล การสอนเรื่องทัศนศึกษาและอาจารย์มีความเห็นในระดับน้อยคือ เรื่องการประเมินผลควรประเมินผลการเรียนการสอนโดยผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง และการประเมินผลควรให้ผู้เรียนได้ประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการและความรับผิดชอบของตนเอง (ถนอกรวม อรสุทธิกุลชัย, 2527)

ปัญหาและความต้องการในการประสานงานการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนและ การศึกษานอกโรงเรียนของสถานศึกษาระดับวิทยาลัยในจังหวัดเชียงรายเรียงตาม ลำดับดังนี้ (1) ขาดการติดตามและประเมินผลร่วมกัน (2) ขาดงบประมาณในการ ดำเนินงาน (3) ขาดเจ้าหน้าที่ประสานงานในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียน โดยเฉพาะ (4) ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านการศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียน (5) ขาดเจ้าหน้าที่ติดตามผลและประเมินผลงานด้านกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียน โดยเฉพาะ (6) ขาดวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน (7) เป้าหมายและวิธีดำเนินงานของแต่ละวิทยาลัยแตกต่างกัน (8) มีระบบเล่นพรรค เล่นพวกในการปฏิบัติงานด้านการศึกษานอกโรงเรียน (9) นโยบายของวิทยาลัย เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการศึกษานอกโรงเรียนยังไม่เด่นชัด (10) การปฏิบัติ งานของแต่ละวิทยาลัยยังไม่ส่งเสริมสนับสนุนกัน (11) ขาดความสนใจในนโยบายการ การศึกษานอกโรงเรียนของวิทยาลัย (12) ขาดเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการที่ทำหน้าที่ หรือเกี่ยวกับงานเฉพาะเรื่อง (13) โครงสร้างการบริหารของวิทยาลัยยังไม่ชัดเจน

ส่วนปัญหาอื่น ๆ นอกจากนี้จะอยู่ในระดับปานกลางลงไปจนไม่เป็นปัญหา

ความต้องการในการประสานงานการจัดกิจกรรมการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากการศึกษาความต้องการทั้งหมด 23 ประเด็น พบว่า ทุกประเด็นเป็นประเด็นความต้องการที่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับประเด็นความคะแนนมากไปหาน้อย 10 ลำดับแรกได้ดังนี้ (1) การสนับสนุนจากผู้บริหาร (2) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานด้านการศึกษาของโรงเรียนของวิทยาลัยให้ทุกคนได้ทราบทั้งภายในและภายนอกวิทยาลัย (3) การประสานแนวความคิดและการวางแผนปฏิบัติร่วมกัน (4) บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการประสานงานการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะ (5) การวิเคราะห์ขอบข่ายงานของแต่ละวิทยาลัยเพื่อจัดระบบงานไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน (6) ทุกคนมีความสนใจในงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำจริง (7) การติดตามและประเมินผลร่วมกัน (8) ทุกวิทยาลัยมีเป้าหมายในการทำงานอย่างเดียวกัน แต่วิธีการอาจแตกต่างกันได้ (9) ความตั้งใจและเสียสละของผู้นร่วมงาน (10) นโยบายที่เด่นชัดของวิทยาลัยเกี่ยวกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน (สำเริง เนกรนพรัตน์, 2529)

การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ออกปีงานตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 ถึงปีการศึกษา 2528 ตามความคิดเห็นของนิสิตปีงาน อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยง มีดังนี้ คือ (1) ปัญหาก่อนออกปีงาน นิสิตมีความคิดเห็นว่าปัญหาอันดับแรกคือ ความไม่ชัดเจนของการจัดปฐมนิเทศก่อนออกปีงานเกี่ยวกับระบบการทำงานของหน่วยงานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน อาจารย์นิเทศก์มีความคิดเห็นว่าปัญหาที่นิสิตปีงานประสบมากที่สุดคือ ความไม่เพียงพอในการจัดให้นิสิตได้มีประสบการณ์ในการช่วยปฏิบัติงานตามหน่วยงานทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2) ปัญหาขณะปีงาน นิสิตปีงานมีความคิดเห็นว่า ส่วนใหญ่ประสบปัญหาค้นหาการปฏิบัติงานในเรื่องความไม่เพียงพอของคำแนะนำจากหน่วยงานที่ไปปฏิบัติงานให้เข้าใจถึงหน้าที่และบทบาทในการทำงานของนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้าน

สถานที่ฝึกงานในเรื่องหน่วยงานที่นิสิตไปฝึกงานไม่เคยมีประสบการณ์ในการรับนิสิตฝึกงานมาก่อน ด้านส่วนทวนิสิทในเรื่องความไม่เพียงพอในการเตรียมตัวของนิสิตในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานทางการศึกษานอกกระบบโรงเรียน ด้านอาจารย์ที่เลี้ยงในเรื่องการขาดการประสานงานกันระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงกับอาจารย์นิเทศก์ ด้านอาจารย์นิเทศก์ในเรื่องความไม่เพียงพอของระยะเวลาที่อาจารย์นิเทศก์ให้คำปรึกษาแก่นิสิต อาจารย์ที่เลี้ยงมีความคิดเห็นว่า นิสิตฝึกงานส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านการปฏิบัติงานในเรื่องความสามารถของนิสิตในการนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ได้น้อย ด้านส่วนทวนิสิทในเรื่องความไม่เพียงพอในการเตรียมตัวของนิสิตในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหน่วยงานทางการศึกษานอกกระบบโรงเรียน ด้านอาจารย์ที่เลี้ยงในเรื่องการขาดการประสานงานกันระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงกับอาจารย์นิเทศก์ ด้านอาจารย์นิเทศก์ในเรื่องความไม่เพียงพอของระยะเวลาที่อาจารย์นิเทศก์ให้คำปรึกษาแก่นิสิต ส่วนอาจารย์นิเทศก์มีความคิดเห็นว่านิสิตฝึกงานส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านการปฏิบัติงานในเรื่องการไม่สนองความต้องการของชุมชนของโครงการที่นิสิตทำ ด้านสถานที่ฝึกงานในเรื่องหน่วยงานที่นิสิตไปฝึกงานไม่เคยมีประสบการณ์ในการรับนิสิตฝึกงานมาก่อน ด้านส่วนทวนิสิทในเรื่องค่าใช้จ่ายในการฝึกงาน ด้านอาจารย์ที่เลี้ยงในเรื่องความไม่เข้าใจของอาจารย์ที่เลี้ยงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการฝึกงานของนิสิต (3) ปัญหาการประชุมกลุ่มหลังฝึกงาน นิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าที่เป็นปัญหาอันดับแรก คือ การไม่มีอาจารย์ที่เลี้ยงจากหน่วยงานเข้าร่วมในการประชุมกลุ่มหลังฝึกงาน อาจารย์นิเทศก์มีความคิดเห็นว่า ปัญหาที่นิสิตฝึกงานประสบในระดับมากคือ ระยะเวลาในการประชุมกลุ่มหลังฝึกงานใกล้ชิดหรือตรงกับ การไปฝึกสอนในโรงเรียน และการไม่มีอาจารย์ที่เลี้ยงจากหน่วยงานเข้าร่วมประชุมหลังฝึกงาน (4) การก่อการความช่วยเหลือของนิสิตฝึกงาน ก่อนออกฝึกงาน นิสิตก่อการความช่วยเหลือในเรื่อง คณะครุศาสตร์ควรอธิบายถึงลักษณะและรายละเอียดของหน่วยงานที่นิสิตจะไปฝึกงานให้นิสิตฝึกงานทราบมากที่สุด ขณะฝึกงานนิสิตก่อการความช่วยเหลือในเรื่อง คณะครุศาสตร์ควรสนับสนุน

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และค่าอาหารของนิสิตฝึกงาน และคณะครุศาสตร์ควรจัดให้อาจารย์นิเทศก์มานิเทศนิสิตฝึกงานบ่อย ๆ หลังฝึกงานในด้านการประชุมกลุ่มนิสิตกองการความช่วยเหลือในเรื่อง คณะครุศาสตร์ควรจัดให้นิสิตฝึกงานที่ไปฝึกงานตามหน่วยงานต่าง ๆ มาประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และคณะครุศาสตร์ควรนำปัญหาการฝึกงานที่ได้จากการประชุมมาแก้ไขปรับปรุงในปีถัดไป (5) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข นิสิตฝึกงานเสนอแนะว่า ควรเปิดโอกาสให้นิสิตฝึกงานได้มีส่วนร่วมในการเลือกหน่วยงานที่จะไปฝึกงานได้มากขึ้น และคณะครุศาสตร์ควรเลือกหน่วยงานที่มีลักษณะการทำงานที่มีประสิทธิภาพและเก๋ไก๋ที่จะรับนิสิตฝึกงาน อาจารย์พี่เลี้ยงเสนอแนะว่า ควรให้นิสิตฝึกงานผ่านการออกค่ายอาสาพัฒนาชนบทก่อนที่จะออกฝึกงาน อาจารย์นิเทศก์เสนอแนะว่า ควรเลือกหน่วยงานที่สามารถมีผู้ดูแลรับผิดชอบ เอาใจใส่ในเรื่องการฝึกงาน ตลอดจนความเป็นอยู่โดยทั่วไปของนิสิตฝึกงานได้ตลอดเวลาการฝึกงาน (แวพพรณ อยู่พงษ์พิทักษ์. 2529)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะปริบท การรับรู้ของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่เรียนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ต่อการสอนของครู พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ลักษณะปริบทมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 32.10 ส่วนชุดปัจจัยการรับรู้ของนักศึกษาต่อการสอนของครู พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา และเมื่อรวมทุกชุดปัจจัยไม่พบนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (อรจิกร วิชชุวรรณ. 2528)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของครูประจำการ ระดับปริญญาตรี วิชาเอกภาษาอังกฤษ ในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง พบว่า เพศหญิง ประสบการณ์การสอนภาษาอังกฤษของครูประจำการ

วุฒิปริญญาโทจากต่างประเทศของอาจารย์ การใช้วิธีสอนแบบภาษาศาสตร์ และตัวแปรเกี่ยวกับสถาบันของวิทยาลัยครูจันทระเกษม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ภูมิหลังการเรียน มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนองค์ประกอบด้านอายุ จำนวนหน่วยกิตวิชาภาษาอังกฤษที่ครูประจำการได้เรียนไป และประสบการณ์การสอนภาษาอังกฤษของอาจารย์ มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (บุญนำ พรพงศ์. 2527)

องค์ประกอบประการต่าง ๆ ของบุคลากรทางการศึกษาและครูประจำการระดับปริญญาตรี วิทยาลัยครูสงขลา ได้แก่ วิชาเอกนาฏศิลป์ สถานที่เรียนศูนย์ฯ จังหวัดสตูล วุฒิ ป.กศ.สูง และสมรรถภาพครู มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพรู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน วิชาเอกประถมศึกษา คุรุบริหารและวุฒิ พ.ม. หรือ ป.ม. มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพรูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 วิชาเอกสังคมศึกษา และครูปฏิบัติการสอนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพรู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการปรับตัวกับอาจารย์มีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพรูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนองค์ประกอบที่อธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพรูได้ ได้แก่ วิชาเอกประถมศึกษา สมรรถภาพครู สถานที่เรียนศูนย์ฯ จังหวัดสตูล เพศ ครูปฏิบัติการสอน สถานที่เรียนวิทยาลัยครูสงขลา และวิชาเอกสังคมศึกษา โดยองค์ประกอบเหล่านี้สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพรู ได้ร้อยละ 39.88 (สายชล มีทรัพย์. 2526) ส่วนตัวพยากรณ์ที่คิดในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพรูของบุคลากรทางการศึกษาและครูประจำการที่เรียนในระดับปริญญาตรี (ค.บ.) รุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2525 ของวิทยาลัยครูนครราชสีมา มีดังนี้คือ อาชีพหรือประเภทของงาน (ครูประจำการ คุรุบริหาร และธุรการ) ระยะ

เวลาที่จบการเรียนครั้งสุดท้ายก่อนเข้าเรียนในวิทยาลัยครูนครราชสีมา ระยะเวลาที่ใช้
เดินทางจากที่พักมาเรียนที่วิทยาลัยครูหรือที่ศูนย์การอบรมความรู้เดิม (วัดสูงสุกก่อนเข้า
ศึกษาในวิทยาลัยครูนครราชสีมา) ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา รายได้ของครอบครัว อายุ
ประสบการณ์ในการทำงาน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ซึ่งตัวแปรดังกล่าวสามารถ
อธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพครู ได้รวมกันร้อยละ 9.06 (เจริญ หลังน้ำสังข์.
2526)

สื่อการเรียน

จากการศึกษาเรื่อง "สื่อและกิจกรรมการจัดการศึกษาคือเรื่องเพื่อส่งเสริมทักษะ
ทางการอ่านของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4" เพื่อศึกษาสภาพภูมิหลังในด้านการอ่าน เพื่อ
หารูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะทางการอ่านเพื่อทดลองสร้างหนังสืออ่านที่
เหมาะสม และนำไปใช้ร่วมกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะทางการอ่าน และ
เพื่อศึกษาทักษะทางการอ่านของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการอ่านของ
ผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งชายและหญิง ที่มีอายุระหว่าง 15 - 55 ปี ในเขตพื้นที่
อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาวไร่ มีอายุ
15 - 35 ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาแล้วตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ไม่ค่อยได้อ่าน
หนังสือ และช่วงเวลาที่สะดวกในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ได้แก่ เวลาตอนกลางคืน
(18.00 - 21.00 น.) และตอนเย็น (15.00 - 18.00 น.) กลุ่มตัวอย่างต้องการที่
จะอ่านหนังสือร่วมกับเพื่อน ๆ กับอ่านตามลำพังมีจำนวนใกล้เคียงกัน เมื่อมีปัญหาในการ
อ่านมีความต้องการให้สมาชิกในครัวเรือนหรือครูที่สอนในหมู่บ้านเป็นผู้แนะนำ ส่วนใหญ่
ต้องการหนังสืออ่านที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
ที่มีรูปเล่มขนาด 7" x 10" มีภาพถ่ายประกอบเรื่อง และใช้ตัวพิมพ์ขนาด 24 ปอยท์ เบอร์
1 (มยุร อัมพรมณี. 2525)

ในการสร้างเทปโทรทัศน์สื่อบ้านหมอลำเรื่องยาเสพติด และศึกษาผลการใช้เทปโทรทัศน์ในการฝึกอบรมกลุ่มเยาวชนนอกระบบโรงเรียนซึ่งรวมกลุ่มกันอยู่แล้วจากการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยกรมพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านหนองกู่ ตำบลขงธานี อำเภอรวิชัยบุรี และในหมู่บ้านนาเมือง ตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด หมู่บ้านละ 20 คน สำหรับเป็นกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่มจากการศึกษา พบว่า การฝึกอบรมโดยการใช้อเทปโทรทัศน์สื่อบ้านหมอลำ เรื่องยาเสพติด ทำให้กลุ่มเยาวชนนอกระบบโรงเรียนทั้งสองกลุ่มมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่อวิธีการฝึกอบรมโดยการใช้อเทปโทรทัศน์สื่อบ้านหมอลำเรื่องยาเสพติดในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง (สุประณีต ยศกลาง. 2528) และจากการทดลองผลึกสื่อการสอนแบบสื่อประสมสำหรับฝึกทักษะในการเรียนวิชาพิมพ์ดีดภาษาไทย และเปรียบเทียบผลการเรียนพิมพ์ดีดภาษาไทยสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนโดยวิธีใช้สื่อประสมกับที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติ ผลการทดลองพบว่า นักศึกษาที่เรียนพิมพ์ดีดโดยใช้สื่อประสมมีอัตราความเร็วและมีระดับความแม่นยำในการพิมพ์ดีดสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักศึกษากลุ่มทดลองพิมพ์ดีดไวกว่ากลุ่มควบคุมนาทีละ 12 คำหรือ 3 คำ (รังษี เอียวสุวรรณ. 2527)

ในการทดลองใช้ชุดการเรียนการสอนมินิคอร์ส (Minicourse) หรือชุดการสอนจุลบท สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของนักศึกษาที่เรียนโดยชุดการเรียนการสอนมินิคอร์สหรือชุดการสอนจุลบทสูงกว่าของนักศึกษาที่เรียนโดยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าทำให้นักศึกษาเกิดความพึงพอใจ ตื่นเต้น สนใจ สนุกสนาน ทั้งใจเรียน และมีความกระตือรือร้นในการกระทำกิจกรรมมากกว่าวิธีการสอนแบบปกติ (อุทัย หนูแดง. 2526, ยุวดี แก้วรักษา. 2527)

ห้องสมุดประชาชน

ผู้ใช้บริการห้องสมุดประชาชนจังหวัด ในจังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ยโสธร อุบลราชธานี และร้อยเอ็ด ส่วนมากเป็นนักเรียน อยู่ในวัย 14 - 21 ปี เข้ามาใช้บริการเพราะต้องการศึกษาค้นคว้า ผู้ใช้บริการประสบปัญหาในการมาใช้บริการห้องสมุดประชาชนในระดับปานกลาง ปัญหาเด่นชัดก็คือห้องสมุดมีหนังสือน้อยไม่เพียงพอกับผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการมีความต้องการด้านบริการอยู่ในระดับสูง ผู้ใช้บริการในแต่ละวัยมีปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ที่เห็นเด่นชัดก็คือความต้องการมาใช้ห้องสมุด ในด้านความต้องการในเรื่องหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ และการจัดกิจกรรมในห้องสมุด (อรุณรักษ์ สุวรรณราช. 2520) ส่วนผู้มาใช้ห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัดในเขตการศึกษา 1 ในระหว่างวันที่ 11 - 17 มิถุนายน 2522 เลือกอ่านหนังสือประเภทวิชาการสูงสุด เลือกอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดีและสารคดีรองลงมา ตามลำดับ เพศหญิงเลือกอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดีมากกว่าเพศชาย ส่วนอายุ และระดับพื้นฐานทางการศึกษาของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชน ไม่มีผลต่อการเลือกอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ และการเลือกอ่านหนังสือประเภทใดประเภทหนึ่ง จะส่งผลไปถึงการเลือกอ่านหนังสือประเภทที่เหลือด้วย (บุญช่วย ทามไธ. 2522)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งสามด้านคือ ด้านสังคมซึ่งได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาและการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม ด้านการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐและคณะกรรมการด้านความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของห้องสมุดกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ของประชาชนที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ คือ (1) ประชาชนที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐและคณะกรรมการมาก จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐและคณะกรรมการน้อยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก

(2) ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มสังคม จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มากกว่าประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มสังคมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก (3) ประชาชนที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับค่า (4) ประชาชนที่มีการศึกษาค่าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาสูงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยมีความเข้มของความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยทางค่านิยม และความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เก็บ สรียสง่า. 2528)

จากการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ในหมู่บ้านที่มีและไม่มีการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านในอำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร พบว่า (1) ประชาชนในหมู่บ้านที่มีการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกับประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่มีการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (2) ประชาชนกลุ่มอายุต่างกันมีความสามารถในการอ่านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (3) ประชาชนในหมู่บ้านที่มีการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกับประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่มีการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (4) อันได้แก่ความสำคัญของสื่อที่เป็นแหล่งข่าวสารระหว่างประชาชนในหมู่บ้านที่มีการอ่านหนังสือ และไม่มีการอ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .93 (นรินทร์ บุญวงศ์.

บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษา นอกระบบโรงเรียน

กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี ได้จัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชน อยู่ในเขตพื้นที่ปานกลาง 2 ด้านคือ ด้านการให้ข่าวสารข้อมูลและด้านการบริการอาหาร สถานที่ เครื่องใช้ และบุคลากรของโรงเรียน ส่วนกิจกรรมอีก 3 ด้าน จัดอยู่ในเขตพื้นที่ น้อย คือ ด้านความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต ด้านทักษะวิชาชีพ และด้านพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป้าหมาย ด้านปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญมี 4 ประการคือ ขาดบุคลากร ขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์ และประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ (สุริยนา บุณยวิทย์, 2528) ส่วนที่จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความแตกต่างด้านปริมาณการจัดบริการการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเมืองและเขตชนบท มีค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งในการบริการ การศึกษานอกโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ด้านองค์ประกอบภูมิหลังของครูผู้ให้บริการ พบว่า ค่าเฉลี่ยประสบการณ์ในการรับราชการครูและจำนวนครูที่ระดับการศึกษาปริญญาตรีของ โรงเรียนในเขตเมืองสูงกว่าในเขตชนบท ปริมาณการสอนของครูในโรงเรียนเขตชนบท สูงกว่าครูโรงเรียนในเขตเมือง และองค์ประกอบเกี่ยวกับสภาพโรงเรียนในเขตเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนในเขตชนบท (อรนุช บุญโสภาค, 2528)

เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความเห็นว่าในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ได้ปฏิบัติตามบทบาทจริงอยู่ในเขตพื้นที่ปานกลางทุกด้าน ในขณะที่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ มีความเห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษา ได้ปฏิบัติตามบทบาทจริงอยู่ในเขตพื้นที่น้อย และผลการ เปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาตามการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูโรงเรียนประถมศึกษา ในแต่ละกลุ่ม พบว่า แตกต่างกัน

โดยค่าเฉลี่ยบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริงทุกด้าน (ชากรี ชรรมรุตส. 2528) ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางมีบทบาทในการบริการชุมชนอยู่ในเกณฑ์น้อย และเมื่อพิจารณาความหนาของโรงเรียนแล้ว บทบาทในการบริการชุมชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีบทบาทมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน และปัญหาที่สำคัญที่สุดในการบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางคือ การขาดแคลนอุปกรณ์และงบประมาณ (บันทึกฯ จุลเสวก. 2528)

ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นโยบายการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ครั้งแรก คือ จัดการศึกษาผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือ ใ้รู้หนังสืออย่างน้อยอ่านออกเขียนได้ และรู้หน้าที่พลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ในระยะเริ่มแรกได้ก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จสูง หลังจากนั้น ก็พบเขาและหยุกระงักลงเกือบหมดสิ้น สาเหตุเนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากสงครามสงบแล้วใน พ.ศ. 2490 รัฐบาลได้ฟื้นฟูการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นอีก ได้มีการปรับปรุงนโยบายและจุดมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่ให้ขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปจากเดิม ได้เน้นการศึกษาทางค่านิยมมากขึ้น ในขณะเดียวกัน องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้เข้ามาร่วมมือและมีบทบาทในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทย ได้เปลี่ยนชื่อ "การศึกษายู่ใหญ่ภาคประถมศึกษา" มาเป็น "การศึกษายู่ใหญ่ภาคหลักสูตร" และมีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ประเภทอื่น ๆ ตามมา คือ การศึกษายู่ใหญ่ภาคมัธยม การอาชีวศึกษายู่ใหญ่ การศึกษาประชาชน หองสมุดประชาชน สถานีทัศนศึกษา และศูนย์กลางอบรมการศึกษายู่ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการศึกษายู่ใหญ่ในประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปและสอดคล้องกับนโยบายของชาติด้วย อย่างไรก็ตาม จากการวิจัย พบว่า

การศึกษายุ่งใหญ่ในประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าและประสบสำเร็จสูงตามนโยบายและจุดมุ่งหมายของรัฐบาลได้นั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำของรัฐและผู้นำท้องถิ่น จะก่อให้เกิดความสนใจอย่างแท้จริง มองเห็นความสำคัญและกระตุ้นให้ทุกหน่วยงานไปปฏิบัติกันอย่างจริงจัง (ชานินทร์ ชรรมิรัตนเกษม. 2526)

การพัฒนาการศึกษายุ่งใหญ่ในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2504 - 2523 จากการศึกษา พบว่า การจัดการศึกษายุ่งใหญ่มี 3 ประเภท ได้แก่ (1) การศึกษายุ่งใหญ่สายสามัญ (2) การศึกษายุ่งใหญ่สายอาชีพ และ (3) การเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป ในช่วงเวลาของการศึกษา ได้จัดการเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ยุค ได้แก่ (1) ยุคฟื้นฟู (พ.ศ. 2504 - 2507) (2) ยุคปรับปรุง (พ.ศ. 2508 - 2511) และ (3) ยุคขยายงาน (พ.ศ. 2512 - 2523)

ยุคฟื้นฟูมีความมุ่งหมายในการจัดเพื่อเพิ่มปริมาณผู้รู้หนังสือ โดยใช้หลักสูตรของโรงเรียนภาคปกติ แต่ใช้เวลาเรียนน้อยกว่า มีการประเมินผลจากส่วนกลาง ส่วนการสอนวิชาชีพมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเป็นช่างฝีมือ แต่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนได้จบหลักสูตร เพราะไม่มีเวลามากพอ และไม่สนใจเรียนทุกวิชา ส่วนการศึกษาประเภทเผยแพร่ความรู้ทั่วไป ยังไม่ได้รับการฟื้นฟู

ยุคปรับปรุงมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกับในยุคฟื้นฟู ยูเนสโกได้ชักชวนให้ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ทั่วโลก กระหนักในปัญหาของผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือ และให้ช่วยกันรณรงค์จัดการไม่รู้หนังสือ โดยให้จัดโครงการการศึกษายุ่งใหญ่สัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน และให้เป็นระบบต่อเนื่อง มีการจัดตั้งกลุ่มสนใจเพื่อแก้ปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคัน ส่วนการเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป ได้จัดบริการห้องสมุดประชาชนขยายไปในชนบททางไกล แต่ประชาชนก็ยังคงไม่สนใจมาอ่าน จึงได้จัดให้มีการบริการทางวิทยุ โทรทัศน์ และวารสาร แม้ว่าการจัดโครงการการศึกษายุ่งใหญ่จะได้รับการปรับปรุง แต่ก็ยังคงมีปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสม

บุคคลขยายงาน ประเทศไทยได้ส่งเสริมให้การศึกษาได้มีส่วนช่วยในการพัฒนา จึงพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ผู้ใหญ่พัฒนาตนเองด้วยการคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ความหลักของการศึกษานอกโรงเรียน โดยให้พัฒนาทักษะด้วยการฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้น การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ จึงเปลี่ยนเป็นการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งจัดในหลายรูปแบบ เช่น แบบชั้นเรียน แบบอาสาสมัครเกื้อสอน และแบบวิทยุไปรษณีย์ ส่วนการเผยแพร่ข่าวสารทั่วไป ได้มีการพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้โตมากรฐาน และจัดกิจกรรมที่น่าสนใจร่วมกับงานสภาศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ทางสื่อสารมวลชน การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในยุคนี้ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ให้ถือเป็นนโยบายระดับชาติ มีการขยายหน่วยงานไปยังส่วนภูมิภาค และพัฒนารูปแบบโดยยึดพื้นฐานความต้องการและความสนใจของประชาชน

ในการพัฒนาการศึกษาผู้ใหญ่ของประเทศไทย ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการ เงินทุนและบุคลากรจากองค์การต่างประเทศ ในระยะแรกการจัดหลักสูตรยึดแนวของ หลักสูตรในระบบโรงเรียน ต่อมาได้จัดเป็นแบบการศึกษานอกโรงเรียนมากขึ้น และมี การใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ตลอดจนเทคโนโลยีที่เหมาะสม แก่งานการศึกษาผู้ใหญ่ บางโครงการก็ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ และผู้รับบริการไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงควรให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจหลักการ บทบาทและ หน้าที่ของกันอย่างถูกต้อง ตลอดจนการมีรูปแบบการจัดที่ยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น (จิราภา รัตนศิริ, 2525)

แนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุดเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดในภาคใต้ในช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2534 มีดังต่อไปนี้ (1) วางแผนการจัดการ การศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบร่วมกับองค์กรในท้องถิ่นให้มากขึ้น (2) ประชาสัมพันธ์งาน การศึกษานอกโรงเรียนให้ประชาชนและหน่วยงานอื่น ๆ ได้รู้จักมากยิ่งขึ้น (3) สำรวจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนา ชนบทแนวใหม่ (4) ประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงาน

สี่กระทรวงหลัก (5) เติบโตทางรายได้ให้ประชาชนรู้หนังสือให้ครอบคลุมพื้นที่ (6) เน้นให้ผู้เรียนเกิดสติปัญญา การปฏิบัติจริง การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนทุกประเภท (7) เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งในด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกวิชาชีพ (8) สอดแทรกกระบวนการคิดเป็นและการจัดการให้มากขึ้นในการฝึกวิชาชีพทุกประเภท และ (9) เน้นให้ประชาชนมีความสำนึกรับผิดชอบและช่วยตนเองให้มากขึ้น (ไพศาล นาคินิยม. 2527)

การนิเทศและการติดตามผลการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การติดตามผลศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาก่อนเนื่อง ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2519 - 2523 พบว่า มหาบัณฑิตเป็นเพศชายมากกว่าหญิง อายุเฉลี่ย 37 ปี ส่วนมากสมรสแล้ว และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ 21 จังหวัด พื้นความรู้เดิมในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของรัฐ

สาเหตุที่สนใจในการเข้าศึกษาเพราะต้องการหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ และต้องการเพิ่มวุฒิ ส่วนใหญ่จึงสนใจเข้าศึกษาด้วยตนเอง ผู้มีส่วนแนะนำบ้างคือ เพื่อนและรุ่นพี่ที่เรียนสาขานี้มาแล้ว ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อจากผู้บังคับบัญชาในระดับปานกลาง การเข้าศึกษาจึงมีทั้งในแบบที่ลาราชการมาเรียนเต็มเวลาและมาเรียนบางเวลาโดยไม่ลาราชการจำนวนเท่า ๆ กันทั้งสองกลุ่ม การใช้เวลาในการศึกษาเร็วที่สุด 4 ภาคเรียน และนานที่สุด 11 ภาคเรียน ส่วนใหญ่รู้สึกว่าใช้เวลาในการศึกษานานกว่าที่คาดหวังไว้ มหาบัณฑิตกลุ่มที่ไม่ได้ลาราชการมาเรียนใช้เวลาในการศึกษามากกว่ากลุ่มที่ลาราชการมาศึกษาเต็มเวลา ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในระหว่างศึกษา คือ บริการและหนังสือสำหรับค้นคว้าในห้องสมุด สถานที่เรียนไม่พร้อม

ภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว มหาบัณฑิตส่วนใหญ่กลับไปทำงานในหน้าที่เดิมและ
เป็นส่วนน้อยที่มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งการทำงานเพราะผลของการศึกษาในหลักสูตรนี้
ส่วนใหญ่จึงมีสถานภาพและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของการทำงานตามโอกาสของ
หน้าที่การงานมากกว่า เพราะผลของการศึกษาในหลักสูตรนี้ มหาบัณฑิตบางส่วนสนใจ
จะเปลี่ยนสู่งานสาขาวิชาอื่นแต่ไม่มีโอกาส (บุช สุวรรณะชญ. 2525)

บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียนตามทัศนะของ
ครูใหญ่ ครูสอนในโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 ประเภทชั้นเรียน และ
บุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในเขตการศึกษา 10 ด้านการนิเทศการ
ศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพวิชาการ และด้านการประสานประโยชน์ราชการ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อวยชัย จันทปัญญาศิลป์. 2527)

จากการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวัง
และความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอกโรงเรียน และจาก
การเปรียบเทียบสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังและความ
ต้องการทางการศึกษาระหว่างศึกษานิเทศก์ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องวุฒิการศึกษา
ประสบการณ์ อายุ พื้นที่ในการปฏิบัติงาน และภูมิลำเนา พบว่า (1) สมรรถภาพพื้นฐาน
ในปัจจุบันของศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์ "ค่อนข้างมาก" และเน้นหนักไปทางด้านการนิเทศ
การศึกษามากกว่าด้านการศึกษานอกโรงเรียน (2) สมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังของ
ศึกษานิเทศก์อยู่ในเกณฑ์ "มากที่สุด" และเน้นหนักไปทางด้านการศึกษานอกโรงเรียนมาก
กว่าด้านการนิเทศการศึกษา (3) ความต้องการทางการศึกษาของศึกษานิเทศก์ ซึ่ง
หมายถึงช่วงความแตกต่างระหว่างสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบัน กับสมรรถภาพพื้นฐานที่
คาดหวัง อยู่ในเกณฑ์ "น้อยที่สุด" และเน้นหนักทางด้านการศึกษานอกโรงเรียนมากกว่า
ด้านการนิเทศการศึกษา (4) ศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิทางการศึกษากัน มีสมรรถภาพ
พื้นฐานในปัจจุบันแตกต่างกัน ส่วนทั่วไปประสบการณ์ ภูมิลำเนา อายุ และพื้นที่ในการ
ปฏิบัติงานไม่มีผลทำให้ศึกษานิเทศก์มีสมรรถภาพพื้นฐานในปัจจุบันแตกต่างกัน (5) ศึกษา

นิเทศที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ต่างกัน มีสมรรถภาพพื้นฐานที่คาดหวังแตกต่างกัน ส่วนตัวแปร
 วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ภูมิหลัง และอายุไม่มีผลทำให้ศึกษานิเทศก์ มีสมรรถภาพ
 พื้นฐานที่คาดหวังแตกต่างกัน (6) ตัวแปร วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ภูมิหลัง
 อายุและพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ไม่มีผลทำให้ความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้
 เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์แตกต่างกัน (7) ศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิทางการ
 ศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษานอก
 โรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนตัวแปรประสบการณ์ ภูมิหลัง อายุ และพื้นที่ในการปฏิบัติงาน
 ไม่มีผลทำให้ศึกษานิเทศก์ มีความต้องการทางการศึกษาค้นหาคความรู้เกี่ยวกับการศึกษา
 นอกโรงเรียนแตกต่างกัน (ทิศกุล เกษมสวัสดิ์. 2529)

ปรัชญาการศึกษานัยใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน

องค์ประกอบของคุณลักษณะแห่งการคิดเป็น ความทัศนะของนักการศึกษานัยใหญ่
 มีดังนี้ คือ

องค์ประกอบที่ 1 คือ องค์ประกอบด้านการรู้จักตนเอง ซึ่งประกอบด้วย
 คุณลักษณะการคิดที่อาศัยข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ได้แก่ การคิดโดยคำนึงถึงสุขภาพ คำนึง
 ถึงความเหมาะสมกับวัยและอายุ คำนึงถึงสมรรถภาพทางร่างกายและความสามารถของ
 ตนเอง

องค์ประกอบที่ 2 เป็นองค์ประกอบด้านการปรับตนเอง ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ
 การคิดที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปรับตนเองในสังคม อันได้แก่ การคิดสร้างสรรค์เพื่อส่วน
 รวม คำนึงถึงคุณธรรม ปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ มีความสมดุลระหว่างการ
 คิดกับการกระทำ รวมไปถึงการใช้และดัดแปลงทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

องค์ประกอบที่ 3 ได้แก่องค์ประกอบด้านสมรรถภาพในการคิด ซึ่งเป็นเรื่อง
 เกี่ยวกับความสามารถในการคิดให้เกิดผลดีที่สุดกับตนเองและสังคม

องค์ประกอบที่ 4 โคนก่องค์ประกอบด้านศักยภาพ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติประจำตัวหรืออำนาจที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล อันก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคมได้โดยการส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้คิดเป็น

องค์ประกอบที่ 5 โคนก่องค์ประกอบด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่ช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่เฉพาะหน้า ในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งลุกล่วงไปควยก็และรวดเร็ว (พรวณทิพย์ เทอทิทัศน์พงษ์. 2529)

ส่วนแนวโน้มของปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียน ปีพุทธศักราช 2543 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความหมายการศึกษาของระบบโรงเรียน ปี พุทธศักราช 2543 สอดคล้องกับลัทธิปรัชญาการศึกษามนุษยนิยม ส่วนในสภาพการณ์แบบอนาคตภาพที่ศึกษาปรัชญาการศึกษาของระบบโรงเรียน ปี พ.ศ. 2543 ส่วนมาก สอดคล้องกับลัทธิปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม และมีความคิดเห็นบางส่วน สอดคล้องกับลัทธิปรัชญาการศึกษามนุษยนิยม (ทรงวุฒิ สุชาอรรถ. 2529)

งานวิจัยในหัวข้ออื่น ๆ

ผลงานวิจัยด้านการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2529 นอกจากจะมีเนื้อหาตามที่กล่าวมาแล้ว ยังมีผลงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ อีกที่มีเนื้อหาเฉพาะเรื่อง ผลสรุปของงานวิจัยดังกล่าวมีดังนี้คือ

จากการศึกษาถึงความรู้ความสามารถที่จำเป็นในเทคโนโลยีการยางหมวกพันซุ่ย และการขยายพันซุ่ย การปลูกและการบำรุงรักษาสวนยาง การเก็บผลประโยชน์จากคนยาง อุตสาหกรรมยาง และเศรษฐกิจการยางของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกยางพารา และการเปรียบเทียบความรู้ความสามารถที่จำเป็นในเทคโนโลยีการยาง ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกยางพาราเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิกการศึกษา และระยะเวลาทำงาน เกี่ยวกับยางพารา พบว่า ทั้งเกษตรกรตำบล และพนักงานส่งเสริมส่วนยางของมีความรู้ความสามารถในเรื่องการคัดเลือกพันซุ่ย การติดคายาง การเลือกใช้ระบบกรีกที่เหมาะสมกับยางแต่ละพันธุ์ วิธีการกรีก การทำยางแผ่น การปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น และการรวมกลุ่มขายยางเหมือนกัน สำหรับเกษตรกรตำบลมีความรู้ความสามารถในเรื่อง

การปลูก และการบำรุงรักษาสวนยางทั้งก่อนและหลังเปิดกรีด แก่พนักงานสงเคราะห์สวนยางต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะก่อนเปิดกรีดเท่านั้น และเมื่อเปรียบเทียบความรู้ความสามารถที่จำเป็นในเทคโนโลยีการยางของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรจำนวนมากมีความคิดเห็นถึงระดับความจำเป็นในความรู้ความสามารถหมวดพันธุ์ยางและการขยายพันธุ์ยางสูงกว่าเกษตรกรอำเภอ สำหรับพนักงานสงเคราะห์สวนยาง และหัวหน้าพนักงานสงเคราะห์สวนยาง มีความคิดเห็นเหมือนกัน นอกจากนั้นเกษตรกรตำบลและเกษตรกรอำเภอที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนพนักงานสงเคราะห์สวนยาง และหัวหน้าพนักงานสงเคราะห์สวนยางที่มีวุฒิการศึกษาระดับ ปวส. เกษตร ที่ส่วนใหญ่เป็นระดับปฏิบัติการมีความคิดเห็นว่า ความรู้ความสามารถในหมวดพันธุ์ยางและการขยายพันธุ์ยางจำเป็นมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้บริหาร และเกษตรกรตำบลกับเกษตรกรอำเภอที่ทำงานน้อยกว่า 6 ปี เห็นว่า ความรู้ความสามารถหมวดพันธุ์ยางและการขยายพันธุ์ยาง จำเป็นสำหรับเกษตรกรมากกว่าผู้ที่ทำงานนานกว่า 6 ปี และระยะเวลาการทำงานมีผลให้พนักงานสงเคราะห์สวนยางและหัวหน้าพนักงานสงเคราะห์สวนยางมีความคิดเห็นแตกต่างกัน (อภิรักษ์ เพชรบุรณิน).

2528)

แนวโน้มเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในบทบาทด้านต่าง ๆ มีดังนี้ คือ (1) บทบาทด้านการบริหาร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด จะต้องวางแผนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบร่วมกับองค์กรในท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น จะต้องประชาสัมพันธ์งานการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ประชาชนและหน่วยงานอื่นได้รู้จัก และจะต้องสำรวจปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาชนบทแนวใหม่ (2) บทบาทด้านการประสานงาน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจะต้องประสานงานใกล้ชิดกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสภะทรวงหลัก (3) บทบาทด้านการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด จะต้องเร่งรณรงค์ให้ประชาชนรู้หนังสือให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ทองเน้นให้ยูเรเนียนมีสติปัญญา มีการปฏิบัติจริง มีคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการฝึกทักษะวิชาชีพควรเน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งในค่านิยมบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ และในการฝึกวิชาชีพทุกประเภทจะต้องสอดคล้องกับกระบวนการคิดเป็นและการจัดการให้มากขึ้น ส่วนในด้านการฝึกอบรม จะต้องมุ่งให้ประชาชนมีความสำนึก รับผิดชอบและช่วยตนเองได้ (ไพศาล นาคนิยม, 2527)

ผลการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในปัจจุบัน สมาชิกและกรรมการมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในค่านาง ๆ ก่อไม่ได้อยู่ในเกณฑ์คือ (1) ค่านหลักการประชาธิปไตย (2) ค่านหลักความสมัครใจ (3) ค่านหลักการปกครองตนเอง (4) ค่านหลักความเสมอภาค (5) ค่านหลักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (6) ค่านหลักความเป็นสากล และ (7) ค่านหลักการวิวัฒนาการ (ทรัพย์ พงษ์ทอง, 2524)

ยูไรแรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษาออกโรงเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยรวม ๆ ทั้ง 4 ค่าน คือ ค่านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม ค่านรูปแบบของกิจกรรม ค่านเนื้อหา และค่านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลแยกรายค่านทั้ง 4 ค่านอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย ยกเว้นนายจ้าง ที่มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ไม่แน่ใจในด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน และเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ที่มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ไม่แน่ใจในค่านเนื้อหา

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในแต่ละค่าน โดยการทดสอบรายคู่ พบว่า (1) ค่านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม

เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนเห็นควมมากกว่านายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ด้านรูปแบบของกิจกรรม เจ้าหน้าที่กรมแรงงานและเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนเห็นควมมากกว่านายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้ใช้แรงงานเห็นควมมากกว่าเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ด้านเนื้อหา ผู้ใช้แรงงานเห็นควมมากกว่านายจ้างและเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจ้าหน้าที่กรมแรงงานเห็นควมมากกว่าเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและนายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ (4) ด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ผู้ใช้แรงงาน และเจ้าหน้าที่กรมแรงงานเห็นควมมากกว่านายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเห็นควมมากกว่านายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรรถพร จินะวัณ. 2528)

การศึกษาค้นคว้าและประเมินผลการจัดกลุ่มสนใจในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การสอนกลุ่มสนใจเป็นวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทหนึ่งที่ให้ผลคุ้มค่าแก่ประชาชนผู้เรียน เป็นการสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง เป็นการลงทุนที่คุ้มค่า เพราะช่วยให้เกิดผลผลิตในท้องถิ่น กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรพิจารณาพัฒนากระบวนการจัดกลุ่มสนใจอีกครั้ง ควรจัดสรรเงินงบประมาณในการนิเทศตรวจสอบให้สม่ำเสมอ ควรจัดทำหลักสูตรรายวิชาสำเร็จรูปไว้เป็นบรรทัดฐาน และควรมอบให้ศึกษาธิการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตการขอจัดตั้งกลุ่มสนใจ (เทียบ ภูมิรัตน. 2528)

การสำรวจกิจกรรมของพระสงฆ์ในภาคคณะสงฆ์ 2 เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากการศึกษาของ สุภา นวกรรมิก (2529) พบว่า (1) กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ทางวัดมีการจัดมากที่สุด เรียงลำดับได้ดังนี้คือ การจัดให้มีการบรรยายธรรม ร้อยละ 84.5 เปิดสอนปริยัติธรรมแผนกธรรม ร้อยละ 73.8 การจัดปาฐกถาธรรม ร้อยละ 62.8 จัดอบรมประชาชนประจำตำบล ร้อยละ 57.9 ช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียน ร้อยละ 54.9 และจัดอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน ร้อยละ 45.1 ส่วน

กิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ทางวัดจัดขึ้นที่สุด คือ การเปิดโรงเรียนศึกษา
 ผู้ใหญ่สายสามัญมีเพียงร้อยละ 1.5 (2) การมีส่วนร่วมของพระภิกษุในกิจกรรมทางการ
 ศึกษาที่ทางวัดจัดขึ้น ส่วนใหญ่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นผู้บรรยาย หรือเป็นผู้ให้ความรู้ การมี
 ส่วนร่วมอันดับรองลงมาคือ เป็นผู้ประสานงานระหว่างวัดกับหน่วยงานต่าง ๆ (3)
 พระภิกษุมีความแตกต่างกันด้านระยะเวลาการอุปสมบทและระดับการศึกษา ส่วนมากมีส่วน
 ร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กิจกรรมที่
 พระภิกษุทุกกลุ่มมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันคือ (3.1) การอบรมวิชาชีพ (3.2) การมีส่วน
 ร่วมในโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ (4) วัดที่มีความแตกต่างกันด้านขนาด ประเภท
 รายได้ ที่ตั้ง และการได้รับเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างจากกรมการศาสนานั้น ส่วนใหญ่
 มีการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
 และกิจกรรมซึ่งทางวัดได้จัดขึ้นโดยไม่แตกต่างกันคือ การเปิดสอนโรงเรียนปริยัติธรรม
 แผนกสามัญ การเปิดโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ การสอนพระอภิธรรม การอบรม
 ศีลธรรมให้นักโทษ การสอนธรรมศึกษาให้นักโทษ (5) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ
 ศึกษานอกระบบโรงเรียน ปัญหาที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ขาดทุนทรัพย์เพื่อนำมาใช้ใน
 การจัดการศึกษา ขาดบุคลากรเข้ามาช่วยทำงานและขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน
 (6) ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน พระสงฆ์มีความเห็นด้วย
 อย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องครูผู้สอนในสถานศึกษา ควรมีความรู้พิเศษ เช่น สามารถแนะแนว
 การเรียนต่อให้กับผู้เรียนได้จะเป็นส่วนดึงดูดให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมากขึ้น นอกจากนั้นเกือบ
 ทั้งหมดมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย (7) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา
 และอุปสรรคในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของพระภิกษุมีความแตกต่างกันด้าน
 ระยะเวลาการอุปสมบทและระดับการศึกษาทั้งสายสามัญและสายปริยัติธรรม ปรากฏว่า
 (7.1) พระภิกษุกลุ่มที่มีอายุพรรษามากมีความคิดเห็นในเรื่อง 1) การขาดทุนทรัพย์เพื่อ
 นำมาใช้ในการจัดการศึกษา 2) ขาดบุคลากรเข้ามาช่วยทำงาน 3) ขาดอุปกรณ์การเรียน
 การสอน ว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนพระภิกษุกลุ่มที่

มีอายุพรรษาน้อย มีความเห็นว่า เป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาในระดับน้อย (8) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนของพระภิกษุที่มีความแตกต่างด้านระยะเวลาการอุปสมบท และระดับการศึกษาทั้งสายสามัญและสายพระปริยัติธรรม ปรากฏว่า (8.1) พระภิกษุที่มีอายุพรรษามาก จะมีความเห็นด้วยเกี่ยวกับงานการศึกษาเกือบทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก ส่วนพระภิกษุที่มีอายุพรรษาน้อย มีความเห็นด้วยในระดับน้อย (8.2) พระภิกษุกลุ่มที่มีการศึกษาสายสามัญระดับมัธยมศึกษา มีความเห็นด้วยในเรื่อง ควรมีการอบรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับงานการศึกษานอกโรงเรียน ให้แก่พระสงฆ์ สูงกว่าพระภิกษุกลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา (8.3) พระภิกษุกลุ่มที่มีการศึกษาสายพระปริยัติธรรมในระดับสูง มีความเห็นด้วยในระดับสูงเรื่อง 1) วัดที่ตั้งอยู่ในเมืองมีโอกาที่จะพัฒนาทางด้านการศึกษาได้มากกว่าวัดในเขตชนบท 2) การศึกษานอกระบบโรงเรียนจำเป็นต่อท้าวความคู่กัน กับการศึกษาในระบบโรงเรียน 3) หน่วยงานของรัฐบาลเปิดโอกาสให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือในงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วย 4) การจัดการศึกษาในวัดเป็นผลมาจากความคึกคักเริ่มของพระสงฆ์ที่มีการศึกษาระดับสูง ส่วนพระภิกษุกลุ่มที่ศึกษาพระปริยัติธรรมระดับกันนั้นเห็นด้วยในระดับน้อย

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษางานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ที่จัดทำขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ทั้งแก่ปีการศึกษา 2518 จนถึงสิ้นปีการ
ศึกษา 2529

2. เพื่อสรุปผลที่ได้จากงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ที่จัดทำขึ้นระหว่างปีการศึกษา 2518 - 2529

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยได้จัดทำเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมรายชื่องานวิจัยของนิสิต-นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาค้นการศึกษา
ผู้ใหญ่จากสถาบันการศึกษา 4 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า มีงานวิจัยที่ทำสำเร็จใน
ช่วงปีการศึกษา 2518 - 2529 จำนวน 245 เรื่อง

2. ลงมืออ่านงานวิจัยทุกเรื่อง โดยอ่านทั้งฉบับจริงและบทคัดย่อ แล้วบันทึก
ข้อมูลของการลงในแบบลงรหัสข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาอ่านและบันทึกระหว่าง
24 พฤศจิกายน 2529 ถึง 17 มิถุนายน 2530

3. นำข้อมูลจากแบบลงรหัสข้อมูลที่ทำการบันทึกแล้วมาทำการวิเคราะห์ในชั้นปริมาณ โดยการแจกแจงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามสถาบันการศึกษา ปีที่วิจัยสำเร็จ ประเภทของงานวิจัย เนื้อหาของงานวิจัย การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย และจำนวนงานวิจัยจำแนกตามกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำค่าความถี่มาคำนวณการร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตาราง แผนภูมิ หรือกราฟ

4. ทำการวิเคราะห์ผลจากการวิจัย โดยคัดแยกเนื้อหาจากงานวิจัยทั้งหมดออกเป็นหมวดหมู่ แล้วนำข้อค้นพบในแต่ละเนื้อเรื่องมารวมเข้าด้วยกันเป็นการสรุปผลการวิจัยในแต่ละเนื้อเรื่อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 20 หัวข้อ ดังนี้ (1) การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ (2) จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (3) การพัฒนาชนบท (4) การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ (5) การกระจายโอกาสทางการศึกษา (6) การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ (7) การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ (8) การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย (9) การฝึกอบรม (10) โรงเรียนชุมชน (11) การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน (12) โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ (13) การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา (14) สื่อการเรียน (15) ห้องสมุดประชาชน (16) บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (17) ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (18) การนิเทศและการติดตามผลการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (19) ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ (20) อื่น ๆ

สรุปผลการค้นคว้า

1. งานวิจัยจำแนกตามสถาบันการศึกษาและปีที่ทำการวิจัย

ในช่วงปี พ.ศ. 2518 - 2529 มีงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผลิตโดยนิสิตบัณฑิตศึกษาจาก 4 สถาบัน รวมทั้งสิ้น 245 เรื่อง เมื่อพิจารณาจำนวนงานวิจัยจำแนกตามสถาบัน พบว่า ในช่วงดังกล่าว มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลิตงานวิจัยมากที่สุด คือ 137 เรื่อง รองลงมาได้แก่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจำนวนงานวิจัย 42 เรื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีจำนวนงานวิจัยเท่ากันคือ 33 เรื่อง

เมื่อพิจารณาจำนวนงานวิจัยที่สัมพันธ์กับเวลา จะแยกได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2518 - 2524 ซึ่งเป็นช่วงที่มีมหาวิทยาลัยศิลปากรเพียงแห่งเดียวที่ผลิตงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ช่วงนี้มีงานวิจัยทั้งสิ้นรวม 56 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2518 มีงานวิจัยน้อยที่สุดคือ มีเพียง 2 เรื่อง ปี พ.ศ. 2524 มีมากที่สุด คือ มีจำนวน 15 เรื่อง ตลอดช่วง 7 ปี มีงานวิจัยในช่วงนี้เฉลี่ยปีละ 8 เรื่อง ช่วงที่ 2 เมื่อสถาบันการศึกษาอีก 3 แห่งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เริ่มมีงานวิจัยในสาขานี้ คือ ทั้งแกปี พ.ศ. 2525 - 2529 รวม 5 ปี มีงานวิจัยในช่วงนี้ จำนวน 189 เรื่อง ปี พ.ศ. 2519 มีน้อยที่สุดคือ จำนวน 19 เรื่อง ปี พ.ศ. 2528 มีมากที่สุด คือ จำนวน 58 เรื่อง เฉลี่ยตลอดช่วง 5 ปีหลัง มีงานวิจัยปีละ 38 เรื่อง

2. ประเภทของงานวิจัย

จากงานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 245 เรื่อง เมื่อวิเคราะห์หาประเภทของงานวิจัย ปรากฏว่า เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา

หรือเชิงบรรยายมากที่สุด คือ มีจำนวน 197 เรื่อง รองลงมาได้แก่ การวิจัยเชิงทดลอง มีจำนวน 31 เรื่อง การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจำนวนเท่ากัน คือ มีประเภทละ 6 เรื่อง ส่วนการศึกษารายกรณี มีน้อยที่สุด คือ มีจำนวนเพียง 5 เรื่อง

3. การจำแนกงานวิจัยตามเนื้อหา

เมื่อนำงานวิจัยด้านการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 245 เรื่อง มาจำแนกตามเนื้อหา จะแบ่งออกได้เป็น 20 เรื่อง งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาระดับสูงแบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาระดับสูงสายสามัญ มีจำนวนมากที่สุด คือ มีจำนวน 58 เรื่อง รองลงมาที่มีจำนวน 20 - 29 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้คือ จิตวิทยาการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวน 27 เรื่อง การพัฒนาชนบท มีจำนวน 21 เรื่อง การศึกษาระดับสูงสายอาชีพและการกระจายโอกาสทางการศึกษา มีจำนวน 20 เรื่องเท่ากัน ส่วนอันดับที่ 3 ซึ่งมีจำนวนงานวิจัยระหว่าง 10 - 19 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ จำนวน 17 เรื่อง การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ จำนวน 12 เรื่อง การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย จำนวน 11 เรื่อง ส่วนเนื้อหาของงานวิจัยที่ทำน้อย คือ ต่ำกว่า 10 เรื่อง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การฝึกอบรม จำนวน 8 เรื่อง โรงเรียนชุมชน การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ และการจัดการศึกษาระดับสูงระดับอุดมศึกษา มีจำนวนงานวิจัยเท่ากันคือ ประเภทละ 6 เรื่อง สื่อการเรียน มีจำนวน 5 เรื่อง หอสมุดประชาชน และบทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวนประเภทละ 4 เรื่องเท่ากัน ประวัติการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการนิเทศและการติดตามผลการจัดการศึกษาระดับสูงและการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวนประเภทละ 3 เรื่องเท่ากัน ส่วนปรัชญาการศึกษา

ผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีจำนวนเพียง 2 เรื่อง นอกจากนี้เป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีการยางในประเทศไทย แนวโน้มเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด การสหกรณ์ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบกลุ่มสนใจ และกิจกรรมของพระสงฆ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน อีกประเภทละ 1 เรื่อง

4. การกำหนดพื้นที่ในการวิจัย

งานวิจัยด้านการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529 มีการกำหนดพื้นที่ครอบคลุมภายในจังหวัดมากที่สุด คือ มีจำนวน 124 เรื่อง รองลงมาครอบคลุมภาคภูมิศาสตร์หรือเขตการศึกษา มีจำนวน 60 เรื่อง งานวิจัยที่เฉพาะสถานที่การศึกษาหรือหน่วยงาน มีจำนวน 31 เรื่อง ครอบคลุมทั้งประเทศ มีจำนวน 20 เรื่อง ส่วนงานวิจัยที่มีการกำหนดพื้นที่ในการวิจัยครอบคลุมเฉพาะท้องถิ่น ได้แก่ อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียง 10 เรื่อง

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย สามารถจำแนกได้ 5 กลุ่มคือ (1) ผู้เรียนการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2) เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (3) ครูผู้สอน (4) เจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำและปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น และ (5) กลุ่มอื่น ๆ

กลุ่มประชากรที่มีการท้าววิจัยมากที่สุด ไคแก่ กลุ่มผู้เรียนการศึกษายุใหญ่และ
 การศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีจำนวนงานวิจัยถึง 115 เรื่อง เมื่อนำกลุ่มผู้เรียน
 มาจำแนกย่อยลงไป จะแบ่งได้อีก 8 กลุ่ม และพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษากับกลุ่มผู้เรียน
 การศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จมากที่สุด คือ มีจำนวน 41 เรื่อง รองลงมาเป็นงาน
 วิจัยที่ศึกษายุเรียนการศึกษายุใหญ่สายสามัญ มีจำนวน 25 เรื่อง ส่วนอันดับสามและสี่
 ไคแก่ ผู้เรียนการศึกษายุใหญ่สายอาชีพ และผู้เรียนการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทาง
 วิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันคือ จำนวน 18 เรื่อง และ 17 เรื่อง
 ตามลำดับ มีงานวิจัยที่ทำการศึกษานิสิตปริญญาตรี นิสิตภาคสมทบ และนิสิตปริญญาโท
 ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 6 เรื่อง ทำการศึกษานักเรียนระดับประถมศึกษาและ
 มัธยมศึกษา จำนวน 4 เรื่อง ที่มีจำนวนน้อยที่สุด ไคแก่ งานวิจัยที่ทำการศึกษา
 นักศึกษาในวิทยาลัยครู และผู้เรียนในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ ซึ่งมี
 จำนวนเพียงอย่างละ 2 เรื่อง

สำหรับในกลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใ้รับการศึกษาวิจัยมากเป็นอันดับ 2 มีงานวิจัยถึง
 71 เรื่อง เมื่อนำกลุ่มนี้มาจำแนกย่อยลงไปอีก สามารถแบ่งได้เป็น 7 กลุ่ม และ
 พบว่า กลุ่มที่มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด ไคแก่ ผู้บริหารการศึกษาด้านการศึกษายุใหญ่
 และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีจำนวน 49 เรื่อง อันดับรองลงมาไคแก่
 งานวิจัยที่ศึกษาข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนภูมิภาค มีจำนวน
 8 เรื่อง เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษา กอปรรม จำนวน 5 เรื่อง เจ้าหน้าที่
 ดำเนินงานด้านการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ จำนวน 4 เรื่อง ข้าราชการสังกัด
 กรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลางและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานการศึกษาแบบกลุ่มสนใจ
 มีจำนวน 2 เรื่อง เท่ากัน ส่วนผู้ดำเนินงานโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ
 มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียง 1 เรื่อง

สำหรับประชากรที่เป็นครูสอนการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีงานวิจัยที่เท่ากับกลุ่มนี้ จำนวน 62 เรื่องนั้น เมื่อนำมาจำแนกเป็นกลุ่มย่อยออกไป จะแบ่งได้เป็น 8 กลุ่ม งานวิจัยที่เท่ากับกลุ่มครูสอนการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ มีจำนวนมากที่สุด คือ 22 เรื่อง รองลงมาเป็นงานวิจัยที่เท่ากับครูสอนในโรงเรียนประถมศึกษา มีจำนวน 12 เรื่อง ครูสอนการศึกษายุใหญ่สายอาชีพ มีจำนวน 7 เรื่อง ส่วนงานวิจัยที่เท่ากับครูสอนการศึกษายุใหญ่สายสามัญ และครูสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีจำนวนเท่ากันคือ 6 เรื่อง งานวิจัยที่เท่ากับครูสอนในสถานอุดมศึกษา มีจำนวน 4 เรื่อง ที่เท่ากับครูประจำกลุ่มผู้เรียนการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุ และไปรษณีย์ จำนวน 3 เรื่อง และที่เท่ากับครูในโครงการการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา มีจำนวนน้อยที่สุดคือ มีเพียง 2 เรื่อง

งานวิจัยที่ทำการศึกษากับกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล บუნ่า และปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่น มีทั้งหมด จำนวน 30 เรื่อง และจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้อีก 10 กลุ่ม และพบว่า งานวิจัยที่เท่ากับกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มีมากที่สุด คือ มีจำนวน 8 เรื่อง รองลงมาเป็นงานวิจัยที่เท่ากับพัฒนากร มีจำนวน 4 เรื่อง ที่เท่ากับพระภิกษุสงฆ์และศึกษานิการอำเภอ มีจำนวนเท่ากันคือ 3 เรื่อง ที่เท่ากับรองผู้ว่าราชการจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด เกษตรตำบล คณะกรรมการโรงเรียนชุมชน และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มละ 2 เรื่องเท่ากัน

ส่วนงานวิจัยที่เท่ากับประชากรกลุ่มอื่น ๆ นอกเหนือจาก 4 กลุ่มที่กล่าวมาแล้ว สามารถแบ่งประชากรของงานวิจัยกลุ่มนี้ออกเป็น 10 กลุ่มย่อย และพบว่า กลุ่มประชากรที่มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุดในกลุ่มนี้ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป คือ มีจำนวน 28 เรื่อง รองลงมาเป็นงานวิจัยที่เป็นการศึกษาเอกสาร มีจำนวน 22 เรื่อง งานวิจัยกับชนกลุ่มน้อย มีจำนวน 7 เรื่อง วิจัยกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 6 เรื่อง กับประชาชนผู้ให้บริการของสมาคมประชาชนและกับเยาวชนนอกระบบโรงเรียน มีจำนวน

4 เรื่องเท่ากัน กับสภวีสถานสงเคราะห์ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม และผู้สูงอายุ มีจำนวนอย่างละ 2 เรื่อง ส่วนงานวิจัยที่ให้กับผู้รับการศึกษาในรูปกลุ่มสนใจ มีน้อยที่สุด คือ มีจำนวนเพียง 1 เรื่องเท่านั้น

อภิปรายผล

1. งานวิจัยด้านการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตามสถาบันการศึกษาและปีที่ทำการวิจัยสำเร็จ

ทั้งในปี พ.ศ. 2518 - 2529 มีงานวิจัยทั้งหมด จำนวน 245 เรื่อง เมื่อจำแนกตามสถาบันการศึกษา ปรากฏว่า มหาวิทยาลัยศิลปากรมีผลงานวิจัย จำนวน 137 เรื่อง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีจำนวน 42 เรื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีจำนวน 33 เรื่องเท่ากัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากตั้งแต่ พ.ศ. 2518 - 2524 มีมหาวิทยาลัยศิลปากรเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ที่เปิดสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษายุใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง ส่วนสถาบันการศึกษาอีก 3 แห่ง เปิดสอนในสาขาวิชาดังกล่าวภายหลังและเริ่มมีผลงานวิจัยด้านการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2525

จำนวนงานวิจัยตามปีที่วิจัย จำแนกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2524 มีงานวิจัย จำนวน 56 เรื่อง เฉลี่ยมีงานปีละ 8 เรื่อง ช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2525 - 2529 มีงานวิจัย จำนวน 189 เรื่อง เฉลี่ยมีงานวิจัยปีละ 38 เรื่อง จะเห็นว่ามีงานวิจัยเพิ่มขึ้นอีกปีละ 30 เรื่อง

2. งานวิจัยด้านการศึกษานานาชาติและการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตาม

ประเภทของงานวิจัย

ผลปรากฏว่าม้งงานวิจัยเชิงพรรณนาหรือเชิงบรรยายมากที่สุด คือ มีจำนวน 197 เรื่อง งานวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 31 เรื่อง การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และการวิจัยเชิงคุณภาพมีจำนวนเท่ากัน คือ มีจำนวน 6 เรื่อง ส่วนการศึกษารายกรณีมีน้อยที่สุด คือ มีเพียง 5 เรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ภรณ์ ศิริโชติ ซึ่งไต่วิเคราะห์วิทยานิพนธ์สาขามรรพารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2508 - 2519 ซึ่งพบว่า วิทยานิพนธ์จำนวนสูงสุด 56 เรื่อง หรือร้อยละ 80 ใช้วิธีวิจัยจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ แต่ไม่มีวิทยานิพนธ์เรื่องใดใช้วิธีวิจัยแบบทดลอง และการศึกษาเฉพาะกรณี (ภรณ์ ศิริโชติ, 2521 : 128) และสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยทางการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย ของ สنجัก อุทรานันท์ (2528 : 4) ซึ่งพบว่า การวิจัยทางการนิเทศการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการวิจัยในเชิงปริมาณ ซึ่งมีมากถึง 111 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 95.69 ของงานวิจัยทั้งหมด สำหรับงานวิจัยในเชิงคุณภาพนั้นมีน้อยมาก คือ มีเพียง 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.31 และหากแยกตามประเภทของการวิจัย ปรากฏว่า เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมากที่สุด คือ มีจำนวนถึง 106 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 91.38

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พรเพ็ญ คำทรัพย์ (2529 : 45 - 47) ซึ่งพบว่า วิทยานิพนธ์มหบัณฑิตศึกษาด้านการสอนสังคมศึกษาส่วนมากเป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทบัณฑิต ที่มโนเนื้อหาเกี่ยวกับการอุดมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมากที่สุด คือมีถึงร้อยละ 89.99 ของงานวิจัยในสาขานี้ (วีระศักดิ์ บรรณาธรรม, 2529 : 265) และวิทยานิพนธ์มหบัณฑิตศึกษาด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็พบว่า เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมากที่สุดเช่นกัน (พรสวรรค์ กิ่งเมทกาศิกกุล, 2531 : 149)

3. งานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตาม เนื้อหาของงานวิจัย

ปรากฏว่า งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาสายสามัญ มีจำนวนมากที่สุด คือ 58 เรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้สำรวจงานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ทำโดยมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2525 พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 167 เรื่อง เมื่อจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ งานวิจัยโดยทั่วไป กับการประเมินผลโครงการแล้ว พบว่า งานวิจัยทั่วไป มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญมากที่สุด คือ มีจำนวน 44 เรื่อง ของงานวิจัยทั้งหมด (ปฐม นิคมานนท์. 2529 : 63)

นอกจากนี้ พบว่า งานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตามเนื้อหาของงานวิจัย จะมีจำนวนมากน้อยตามสาขาวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร บัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในระดับปริญญาโท หรือตามสายงานที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนผลงานวิจัยอันับรองลงมา ได้แก่ จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่ จำนวน 27 เรื่อง การพัฒนาชนบท จำนวน 21 เรื่อง การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ และการกระจายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีจำนวนเท่ากันคือ 20 เรื่อง การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ จำนวน 17 เรื่อง การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ จำนวน 12 เรื่อง และการศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยอีก จำนวน 11 เรื่อง นอกนั้นมีจำนวนต่ำกว่าสิบเรื่องลงไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉรา คิสิวัฒน์ (2528 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้วิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัย การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระหว่างปีการศึกษา 2510 - 2525 พบว่า วิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่มีเนื้อหาทรงความสาขาวิชา

4. งานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวนตามการกำหนดพื้นที่ในการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า มีการกำหนดพื้นที่ในการวิจัยครอบคลุมภายในจังหวัดมากที่สุด คือ มีจำนวน 124 เรื่อง รองลงมาครอบคลุมภาคภูมิศาสตร์หรือเขตการศึกษา จำนวน 60 เรื่อง งานวิจัยที่เฉพาะสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงาน จำนวน 31 เรื่อง ครอบคลุมทั้งประเทศ จำนวน 20 เรื่อง และครอบคลุมเฉพาะท้องถิ่น ไคแก อำเภอกาบละ หรือหมู่บ้าน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีจำนวน 10 เรื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้วิจัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นนิสิตบัณฑิตศึกษา เมื่อจะกำหนดพื้นที่ในการวิจัยจะคำนึงถึงจังหวัดที่ตนอาศัยหรือจังหวัดที่เป็นที่ทำงานของตนก่อน จากนั้นจะคำนึงถึงภาคภูมิศาสตร์หรือเขตการศึกษา แล้วจึงคำนึงถึงสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ตนทำงานอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่คือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดที่เปรียบเสมือนสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัจนรา ทิสุวรรณ (2528 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระหว่างปีการศึกษา 2510 - 2525 จำนวนหนึ่งในสามของวิทยานิพนธ์ทั้งหมดเป็นงานวิจัยที่มีพื้นที่ศึกษาเป็นสถานศึกษา

5. งานวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวนตามกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกออกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (1) กลุ่มผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด มีผลงานวิจัย จำนวน 115 เรื่อง (2) เจ้าหน้าที่ดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 71 เรื่อง (3) ครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำนวน 62 เรื่อง (4) ผู้นำและปฏิบัติกิจการระดับท้องถิ่น จำนวน 30 เรื่อง และ (5) กลุ่มประชากรอื่น ๆ อีกจำนวน 78 เรื่อง

เนื่องจากการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับ
กลุ่มคนในระดับต่าง ๆ เช่น ผู้เรียน ผู้สอน เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำ
ท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นกลุ่มคน
ทั้งกล่าวเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ การที่ผู้เรียนเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยส่วนใหญ่อาจ
เป็นเพราะ ผู้เรียนมีการรวมตัวเป็นกลุ่มเป็นก้อนมากกว่าทุกกลุ่ม และเป็นกลุ่มใหญ่
สะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย จึงทำให้ผู้วิจัยส่วนใหญ่ใช้ผู้เรียนเป็นประชากร
ในการวิจัยมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยทางการนิเทศการศึกษา
ในประเทศไทย ซึ่งพบว่า งานวิจัยทางการศึกษานิเทศการศึกษาล้วนส่วนใหญ่จะศึกษาข้อมูล
จากบุคคลต่อไปนี้ คือ ผู้บริหาร ครู นักศึกษาฝึกสอน อาจารย์นิเทศ อาจารย์
ที่เลี้ยง และศึกษานิเทศ โดยมีปริมาณการวิจัยที่ใช้บุคคลเหล่านี้เป็นแหล่งข้อมูลมากถึง
ร้อยละ 41.38, 31.06, 30.17, 20.69 และ 18.97 ตามลำดับ (สังข์ อุทรานันท์.
2528 : 52)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย กรณีเป็นกลุ่มผู้เรียนการศึกษาคู่ใหญ่และการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน แยกออกเป็นผู้เรียนการศึกษาคู่ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ผู้เรียนการศึกษา
สายสามัญ ผู้เรียนการศึกษาสายอาชีพ ผู้เรียนการศึกษาคู่ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและ
ไปรษณีย์ นิสิตปริญญาตรี นิสิตภาคสมทบ และนิสิตปริญญาโทในสถาบันอุดมศึกษา นักเรียน
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นักศึกษาวิทยาลัยครู และผู้เรียนในโครงการรณรงค์
เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ และเมื่อจำแนกเป็นกลุ่มผู้เรียนในรูปแบบการศึกษาในระบบ
โรงเรียน ปรากฏว่า มีจำนวน 12 เรื่อง เป็นกลุ่มผู้เรียนในรูปแบบการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน จำนวน 103 เรื่อง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย กรณีเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินงานการศึกษาคู่ใหญ่และ
การศึกษานอกระบบโรงเรียน แยกออกเป็นผู้บริหารการศึกษา ข้าราชการสังกัดกรม
การศึกษานอกโรงเรียนในส่วนภูมิภาค เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินงานด้านการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่

ผู้ดำเนินงานด้านการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอก
โรงเรียนในส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ทำเนียบงานการศึกษาแบบกลุ่มสนใจ และผู้ดำเนินงาน
โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย กรณีเป็นครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่และการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน แยกออกเป็นครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ครูผู้สอนใน
โรงเรียนประถมศึกษา ครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่สายอาชีพ ครูผู้สอนการศึกษายุ่งใหญ่สาย
สามัญ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา ครูประจำกลุ่ม
ผู้เรียนการศึกษายุ่งใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ และครูในโครงการการศึกษา
เพื่อชุมชนในเขตภูเขา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย กรณีเป็นผู้นำและผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น แยกออก
เป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการ พระภิกษุสงฆ์ ศึกษาธิการอำเภอ รองผู้ว่าราชการ
จังหวัด พัฒนาการจังหวัด เกษตรตำบล คณะกรรมการโรงเรียนชุมชน คณะกรรมการ
พัฒนาหมู่บ้าน

ส่วนประชากรที่ใช้ในการวิจัย กรณีเป็นกลุ่มประชากรอื่น ๆ ได้แก่ ประชาชน
ทั่วไป ชนกลุ่มน้อย ผู้รับการฝึกอบรม ผู้ให้บริการทองสมุท เขาวชนนอกระบบโรงเรียน
สตรีในสถานสงเคราะห์ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้สูงอายุ และผู้รับการศึกษา
ในรูปกลุ่มสนใจ

จากการจำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้านการศึกษาผู้ใหญ่และ
การศึกษานอกระบบโรงเรียนออกตามกลุ่มประชากรต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น แล้วพบว่า
สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหามัณฑิกทางการศึกษาวิทยาศาสตร์
พ.ศ. 2518 - 2526" ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็น
นักเรียน (เพ็ญพิศ ประวิณวรกุล. 2527 : 38) การศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พุทธศักราช 2513 ถึง 2526" ซึ่งปรากฏว่า ประชากรที่ใช้ศึกษา ส่วนมากเป็นนักเรียน ระดับประถมศึกษา (วีรวรรณ ยุทธนากรชัย. 2528 : 65) การศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหามัธยมศึกษาจากการสอนสังคมศึกษา ทั้งแกปี พ.ศ. 2513 - 2526" ของพรเพ็ญ คำทรัพย์ (2529 : 45 - 47) ซึ่งก็พบว่า ประชากรที่ศึกษาเป็นนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหามัธยมศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2523 - 2529" นั้นพบว่า ประชากรที่ศึกษาเป็นประชาชนทั่วไปมากที่สุด และในจำนวนนี้เป็นเกษตรกร และชาวนาชนบทมากที่สุด (พรสวรรค์ ทั้งเมทกวจิตกุล. 2531 : 150)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรนำผลสรุปรวมในแต่ละเรื่องที่ได้อจากการวิจัยครั้งนี้เผยแพร่ออกไปสู่สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
2. ในการเรียนการสอนด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถาบันอุดมศึกษาทั้งคณาเขตและปฏิบัติ ควรนำบทสรุปรวมข้อค้นพบในเรื่องที่เกี่ยวกับรายวิชานั้น ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วย จะได้มองเห็นภาพรวมในเนื้อหาวิชา มีข้อมูลประกอบการคิด การตัดสินใจในการทำปริญญานิพนธ์ รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์และแนวทางการปฏิบัติงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ผู้เรียนในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรใช้การวิเคราะห์แบบเมทาคา มาจัดรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติ ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อสรุปออกมามีน้ำหนักน่าเชื่อถือจากงานวิจัยด้านการศึกษา ผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบในเชิงปริมาณ
2. ควรได้มีการศึกษาลงงานวิจัยในลักษณะนี้ จากผลงานวิจัยด้านการศึกษา ผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งทำโดยคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในสาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน และหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งจะทำให้ผลงานวิจัยซึ่งอยู่กระจัดกระจายได้รับการรวบรวม จัดระบบ สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น เพราะคณาจารย์ที่ทำวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ทำวิจัยต่างก็เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และใช้เวลาในการศึกษาวิจัยมากกว่านิสิตบัณฑิตศึกษา

မဟာဗျူဟ

บรรณานุกรม

- เชิดศักดิ์ ไชวสินธุ์. การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2522.
- ัญญา สรพศรี. แนวโน้มของการวิจัยการศึกษาในอนาคต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- เคโซ สวานานนท์. "การวิจัยโครงการทดลอง," หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, 2520.
- ทวีป ศิริวิทย์. การวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม, แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2525.
- ชเนศ กวนชะเอม. "การวิจัยเอกสาร," หลักการและวิธีการทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, 2520.
- นิภา ศรีไพโรจน์. หลักการวิจัยเบื้องต้น. บริษัทศึกษาพร จำกัด, 2527.
- บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : หางจัดการการพิมพ์พระนคร, 2524.
- ปฐม นิคมานนท์. "การวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่," จก. 2529.
- _____. "การวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่," เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาปัญหาการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อิศำเนา.
- พจน์ สะเพียรชัย. "แนวทางในการเพิ่มคุณภาพของการวิจัยและการประเมินผลทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน," วิจัยสหศาสตร์ศึกษานอกโรงเรียน. หน้า 4 - 8 ปีที่ 3 ฉบับที่ 8.
- _____. "รายงานการสัมมนาวิชาการ," สถานภาพของการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา. 18 - 19 มีนาคม 2525.

พรเพ็ญ คำทรัพย์. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหามัณฑิกสาขาสอนสังคมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 - 2526. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. อักสำเนา.

พรสวรรค์ ทั้งเมกกาจิกกุล. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหามัณฑิกสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ทัศนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2523 - 2529. วิทยานิพนธ์ น.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. ถ่ายเอกสาร.

พัชร ervaประยูร. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ทางการศึกษาในระดับปริญญาโท ของนิสิตนักศึกษาในประเทศไทย ถึงปี พ.ศ. 2511. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อักสำเนา.

เพ็ญพิศ ประวีณวรกุล. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหามัณฑิกทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2518 - 2526. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อักสำเนา.

ไพฑูรย์ สีนลาภัน. "การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์," การวิจัยทางการศึกษา : หลักและวิธีการสำหรับนักวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

ภรณ์ ศิริโชติ. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ สาขาบรรณารักษศาสตร์ มัณฑิกวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2508 - 2519. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. อักสำเนา.

ภัทรา พรประศาสน์สุข. การสำรวจวิทยานิพนธ์ของนิสิตมัณฑิกศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2486 - 2520. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อักสำเนา.

มานิกย์ โพธิกุล. การวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสอนวิชาคณิตศาสตร์ กับการสอนแบบโปรแกรมกับการสอนตามปกติ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อักสำเนา.

- วิจิตร ภูษนากรชัย. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
ประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พุทธศักราช 2513 ถึง 2526.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. ถายเอกสาร.
- วีระศักดิ์ บรรณาธรรม. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่มีเนื้อหา
เกี่ยวกับการอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2529. ถายเอกสาร.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. การวิจัยเชิงบรรยาย. กรุงเทพฯ : โอเคียนส์โกร์, 2525.
- สังข์ อุทรานันท์. การศึกษางานวิจัยทางการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย รายงานผล
การวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- สมาคมการศึกษานอกระบบ (ประเทศไทย). บทความวิทยานิพนธ์และงานวิจัยการศึกษา
นอกระบบในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ :
โครงการตำราวิทยาศาสตร์อุทสากรรม, 2530.
- สุวัทนา สุวรรณเชกนิคม. "การวิเคราะห์เนื้อหา : แนวคิดในการบูรณาการผลการวิจัย
เชิงประจักษ์," ข่าวสารวิจัยการศึกษา. หน้า 26 - 31 ; ปีที่ 8 ฉบับที่ 1
ตุลาคม - พฤศจิกายน 2527.
- อนันต์ ศรีโสภา. หลักการวิจัยเบื้องต้น เล่ม 2. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- อจธรา คิส์วัณ. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในระหว่างปีการศึกษา 2510 -
2525. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
ถายเอกสาร.
- อชวิทย์ สันันไหว. การวิเคราะห์วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์
ทั้งแปดปี พ.ศ. 2518 - 2526. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2527. ถายเอกสาร.

อุทุมพร จามรมาน. การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงประมาณ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

Borg, Walter and Merdith D. Gall, Educational Research : An Introduction. New York : David McKay, 1963.

Dalen, Delbold B. Understanding Educational Research. New York : McGraw-Hill Book Co., 1979.

Galfo, J. Armand and Earl Miller. Interpreting Education Research. p. 13 - 19, Iowa : Brown Co., 1965.

Glass, G.V. McGraw, B. and Smith, Mol. Meta - Analysis in Social Research. p. 12, California Sage Publication, Ltd., 1981.

Lehmann, Irvin J. and William A. Mehrens. Educational Research : Readings in Focus. New York : Holt, Rinehart & Winston, 1971.

Mouky, George J. The Science of Educational Research. New York : Van Nostran Reinhold Co., 1963.

Nikamanon, Fatom. The Role of Institutions of Higher Education Involved in Social Change Through Adult Education. Toronto, 1982.

Sapianchai. Pote and Gerald W. Fry. "A Typology of Education Research : The Need to Know," Southeast Asian Educational Research Workshop. Chiang Mai. Thailand, 13 - 17, March, 1978. unpagged.

Sax, Gilbert. Empirical Foundations of Educational Research. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice - Hall, 1968.

Travers, Robert M.W. An Introduction to Educational Research. New York : Macmilliam Co., 1969.

තරුණ

ภาคผนวก ก.
แบบลงรหัสข้อมูล

แบบลงรหัสข้อมูล

ปริญญานิพนธ์เรื่อง การศึกษางานวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ในสถาบันอุดมศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2518 - 2529

"A Study on Research Work in Adult and Nonformal

Education in Thai Universities During B.E. 2518 - 2529

<u>ชื่อผู้วิจัย</u>		
<u>ชื่อเรื่องงานวิจัย ภาษาไทย</u>		
.....		
<u>ภาษาอังกฤษ</u>		
.....		
<u>ชื่อผู้สำรวจ</u>วัน.....เดือน.....พ.ศ.....		
<u>แหล่งอ้างอิง</u>	เลขเรียกหนังสือ	หมายเลขงานวิจัย
.....		
<u>ส่วนที่หนึ่ง</u> ลักษณะรายละเอียดของผลงานวิจัย	สรุป	หมายเหตุ
1. สถาบันการศึกษาของผู้ผลิตผลงานวิจัย		
(1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
(2) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์		

	สภมภ	หมายเหตุ
(3) มหาวิทยาลัยศิลปากร (4) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2. ปีที่วิจัยสำเร็จ (1) พ.ศ. 2518 (2) พ.ศ. 2519 (3) พ.ศ. 2520 (4) พ.ศ. 2521 (5) พ.ศ. 2522 (6) พ.ศ. 2523 (7) พ.ศ. 2524 (8) พ.ศ. 2525 (9) พ.ศ. 2526 (10) พ.ศ. 2527 (11) พ.ศ. 2528 (12) พ.ศ. 2529 3. ประเภทของผลงานวิจัย (1) การวิจัยเชิงพรรณนาหรือการ วิจัยเชิงบรรยาย (2) การวิจัยเชิงทดลอง (3) การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (4) การวิจัยเชิงคุณภาพ (5) การศึกษารายกรณี		

	สคมภ	หมายเหตุ
<u>ส่วนที่สอง</u> เนื้อหาของการวิจัย 4. เนื้อหาของงานวิจัย (1) การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จและการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ (2) จิตวิทยาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษนอกระบบโรงเรียน (3) การพัฒนาชนบท (4) การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ (5) การกระจายโอกาสทางการศึกษา (6) การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ (7) การบริหารและพฤติกรรมผู้นำ (8) การศึกษาสำหรับชาวเขาและชนกลุ่มน้อย (9) การฝึกอบรม (10) โรงเรียนชุมชน (11) การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน (12) โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ (13) การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา (14) สื่อการเรียน (15) ห้องสมุดประชาชน (16) บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษนอกระบบโรงเรียน		

	สคมภ	หมายเหตุ
(17) ประวัติการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (18) การนิเทศและการติดตามผลการจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (19) ปรึกษาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (20) อื่น ๆ 5. ชอบเชกพื้นที่ในการวิจัย (1) ครอบคลุมทั้งประเทศ (2) ครอบคลุมภาคภูมิศาสตร์/เขตการศึกษา (3) ครอบคลุมภายในจังหวัด (4) ครอบคลุมเฉพาะท้องถิ่น ได้แก่ อำเภอ ตำบล หรือหมู่บ้าน (5) หน่วยงานที่ทำเฉพาะสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงาน (6) อื่น ๆ 6. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย (1) ผู้เรียนการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2) เจ้าหน้าที่ดำเนินงาน (3) ครูผู้สอน		

	สภามหา	หมายเหตุ
(4) ผู้นำและผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น (5) อื่น ๆ 7. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย : กรณีเป็นกลุ่มผู้เรียน การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียน (1) นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (2) นักศึกษาในวิทยาลัยครู (3) นิสิตระดับปริญญาตรี นิสิตภาคสมทบ และ นิสิตปริญญาโท ในสถาบันอุดมศึกษา (4) ผู้เรียนการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ (5) ผู้เรียนการศึกษายุใหญ่สายสามัญ (6) ผู้เรียนการศึกษายุอาชีว (7) ผู้เรียนการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จทาง วิทยุและไปรษณีย์ (8) ผู้เรียนในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือ แห่งชาติ 8. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย : กรณีเป็นเจ้าของหน้าที่ ำเนินงานการศึกษายุใหญ่และการศึกษานอกระบบ โรงเรียน (1) ผู้บริหารการศึกษา (2) ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในส่วนภูมิภาค		

	สังคม	หมายเหตุ
(3) เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการฝึกอบรม (4) เจ้าหน้าที่ดำเนินงานด้านการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ (5) ข้าราชการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง (6) เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานการศึกษาแบบกลุ่มสนใจ (7) ผู้ดำเนินงานโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ 9. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย : กรณีเป็นครูผู้สอนการศึกษานักเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน (1) ครูผู้สอนการศึกษานักเรียนแบบเบ็ดเสร็จ (2) ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา (3) ครูผู้สอนการศึกษานักเรียนสายอาชีพ (4) ครูผู้สอนการศึกษานักเรียนสายสามัญ (5) ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา (6) ผู้สอนในสถานบันอุดมศึกษา (7) ครูประจำกลุ่มผู้เรียนการศึกษานักเรียนแบบเบ็ดเสร็จทางวิทยุและไปรษณีย์ (การศึกษาทางไกล) (8) ครูในโครงการการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา		

	สคมภ	หมายเหตุ
10. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย : กรณีเป็นผู้นำและ ผู้ปฏิบัติงานระดับท้องถิ่น (1) กำนันและผู้ใหญ่บ้าน (2) พัฒนาการ (3) พระภิกษุสงฆ์ (4) ศึกษาธิการอำเภอ (5) รองผู้ว่าราชการจังหวัด (6) พัฒนาการจังหวัด (7) สาธารณสุขจังหวัด (8) เกษตรตำบล (9) คณะกรรมการโรงเรียนชุมชน (10) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน 11. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย : กรณีเป็นประชากร กลุ่มอื่น ๆ (1) ประชาชน (2) เอกสาร (3) ชนกลุ่มน้อย (4) ผู้รับการฝึกอบรม (5) ผู้ให้บริการห้องสมุด (6) เยาวชนนอกระบบโรงเรียน (7) สตรีในสถานสงเคราะห์		

	สคมนา	หมายเหตุ
(8) คนงานในโรงงานอุตสาหกรรม		
(9) ผู้สูงอายุ		
(10) ผู้รับการศึกษาในกลุ่มสนใจ		

ส่วนที่สาม ผลสรุปการวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.

รายชื่อผลงานวิจัยจำแนกตามสถาบันการศึกษา

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- มหาวิทยาลัยศิลปากร
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
เบญจพร ไร่เทียมศิลป์	<u>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</u> <u>ปีการศึกษา 2525</u> บทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริงของผู้สอนการศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็คเสร็จ ระดับที่ 3-4 ความทัศนะของ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษาผู้ใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร (240 หน้า)
ทิพย์วรรณ ชรรณบุสนา	<u>ปีการศึกษา 2526</u> การประเมินความรู้และความเข้าใจในเรื่อง หลัก การฝึกอบรม หลักการ และวิธีดำเนินงาน ใน โครงการฝึกอบรมค่านสาขารณสุขมูลฐาน ของครูฝึก ระดับจังหวัด-อำเภอ และครูฝึกระดับตำบลในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (133 หน้า)
นงนารถ วิหุรปัญญากิจ	บทบาททางวิชาการของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาค ความทัศนะของข้าราชการศูนย์โรงเรียนจังหวัด และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค (233 หน้า)
พงษ์พิศาล ชินสำราญ	สภาพการเรียนการสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสร็จ ระดับที่ 3-4 ความความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักศึกษาแบบเบ็คเสร็จ ระดับที่ 3-4 ในโรงเรียน ผู้ใหญ่สำหรับพระภิกษุสามเณร ในกรุงเทพมหานคร (127 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
อาชัญญา สิริยานนท์	<u>ปีการศึกษา 2527</u> ความคิดเห็นของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ ที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้ใหญ่สายอาชีพ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร (179 หน้า)
กนกวรรณ อรสุทธิกุลชัย เกล็ดแก้ว ร่วงลือ จินดา กันมะชัน ชาตรี ชรรมชุต	<u>ปีการศึกษา 2528</u> ความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาและอาจารย์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนของสถาบันอุดมศึกษา (579 หน้า) ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (151 หน้า) สภาพการจัดกิจกรรมทางการศึกษาสำหรับชาวเขาของโครงการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ความความคิดเห็นของครูนิเทศก์ ครูผู้สอน และนักศึกษาชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง กลุ่มหมู่บ้านแม่สวรวรคนอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (110 หน้า) บทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา ความการรับรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ผู้บริหาร ศึกษาานิเทศก์ และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 6 (157 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
นวลศิริ พงศถาวรภิญโญ	ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังกับความต้องการการศึกษาต่อของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสรีจ ระดับที่ 4 ในกรุงเทพมหานคร (150 หน้า)
นันทิยา นำเกียรติวงษา	การประยุกต์หลักการศึกษาผู้ใหญ่ในการศึกษาการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่พัฒนาชนบทขององค์กรพัฒนาภาคเอกชน กรณีตัวอย่างการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ (229 หน้า)
พจนี สัมมา	ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับการเรียนการสอน วิชาภาษาอังกฤษ หลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับที่ 5 ในโรงเรียนผู้ใหญ่ ในกรุงเทพมหานคร (133 หน้า)
พินพง สักยพันธ์	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร พัฒนาการ และผู้นำท้องถิ่น เกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในเขตสำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 7 (137 หน้า)
เพ็ญศรี มั่นนาค	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ของวิทยาลัยครู (223 หน้า)
วีรพันธ์ พักเงิน	ความคิดเห็นของผู้บริหารระดับจังหวัด เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามรูปแบบของการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ในเขตพื้นที่ยากจน (172 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ศิริลักษณ์ จันทนอย	ความสัมพันธ์ระหว่างภาพเกี่ยวกับตนเองกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนของผู้สูงอายุในอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา (158 หน้า)
สุพจน์ เขียวชล	ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม และ นักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน ประเภทบุคคล ภายนอกในกรุงเทพมหานคร (174 หน้า)
สุรพล อรุณรัตน์	ความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการสังกัดกรม การศึกษานอกโรงเรียนในส่วนกลาง ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด (126 หน้า)
สมวาสนา ทั้งกรียพงศ์	ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาและนักศึกษามัธยมศึกษา เกี่ยวกับการเรียนการสอนหมวดวิชา "สร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต" ความหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา แบบเบ็ดเสร็จ ฉบับพุทธศักราช 2522 (139 หน้า)
อรรณพ จินะวัฒน์	ความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง และเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานคร และ ปริมณฑล (188 หน้า)
ทรงวุฒิ สุชาอรรถ	ปีการศึกษา 2529 แนวโน้มของปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปี พุทธศักราช 2543 (219 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ทัศนีย์ จิราภักดิ์วัฒนา	ระดับการรู้หนังสือขั้นพื้นฐานของประชาชนในชุมชนแออัดคลองเตย : การศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนหมู่บ้านพัฒนา
ประไพ เสมหิรัญ	ความคิดเห็นของครูผู้ฝึกและผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างการเข้ารับการฝึกอบรมของหลักสูตรเตรียมเข้าทำงานในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมแรงงาน
พรนิภา กันทรากกร	ปัญหาและความต้องการของเด็กที่ไม่ได้เรียนต่อที่อยู่นอกเขตเทศบาล อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา
ไพโรจน์ หวังใจชื่น	องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับทัศนคติการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาโรงเรียนสารพิทักษ์ในกรุงเทพมหานคร
วรรณวิมล อินสว่าง	ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักศึกษานักเรียนใหญ่ในโรงเรียนผู้ใหญ่ ในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษานักเรียนใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 วิชาภาษาอังกฤษ
วิภา แก้วสังข์ทอง	ความต้องการของผู้บริหารในการจัดและการใช้สารสนเทศทางการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด
แววพรรณ อยู่พงษ์พิทักษ์	การศึกษาปัญหาการฝึกงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สมจิต ใจจ้อง	สภาพและปัญหาการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการวางแผนการศึกษานอกโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (222 หน้า)
สุภา นวกรรมิก	การสำรวจกิจกรรมของพระสงฆ์ในภาคคณะสงฆ์ 2 เกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน (291 หน้า)
สุภา พันนาค	การเปรียบเทียบการเลือกใช้แหล่งข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ระหว่างนักเรียนในระบบโรงเรียน และนักศึกษาผู้ใหญ่ในระบบโรงเรียนในเขตเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (140 หน้า)
หลุยส์ อัมสุทธิ	การวิเคราะห์สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2526 (114 หน้า)
อรพรรณ สมานทรัพย์	บทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่มการศึกษายุใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 และ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้บริหาร และผู้เรียนในเขตภาคเหนือ (172 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
กมล โอเอี่ยม	<u>มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์</u> <u>ปีการศึกษา 2526</u> ทัศนคติของผู้อยู่ใหญ่บ้านที่มีต่อการให้ความร่วมมือในงานการศึกษาผู้ใหญ่ ด้านการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดปทุมธานี (99 หน้า)
กิ่งทอง ชูสามพราน	การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบสำหรับโรงเรียนชุมชนในจังหวัดเลย (103 หน้า)
จันทร์ภา บุญช่วย	การศึกษาพฤติกรรมการสอน ของครูประจำกลุ่มที่ส่งเสริมการอภิปรายของผู้เรียนในโครงการการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ (119 หน้า)
ณรงค์ ฉายายนต์	ปัญหาและความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่ทางด้านการเรียนการสอนของแผนกช่างเครื่องยนต์ ความหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในโรงเรียนสารพัดช่างในเขตกรุงเทพมหานคร (91 หน้า)
เรือกวีหญิงทิพวรรณ ชำนาญเวช	การศึกษารอบรมหลักสูตรครูสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของนายทหารสัญญาบัตร และนายทหารประทวน ที่จัดโดยสำนักงานทหารพัฒนาการ กองอำนวยการกลาง สำนักบัญชาการทหารสูงสุด (123 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
นฤมล เกตุขมา	ปัญหาในด้านการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาหลักสูตรเตรียมเข้าทำงาน ในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมแรงงาน (93 หน้า)
บุศราคำ เรืองโกศล	ความคิดเห็นและความมุ่งหวังต่อการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ของผู้รับการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 จังหวัดนครสวรรค์ (123 หน้า)
พรณทิพา กาญจนานนท์	การจัดการเรียนการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิศวกรรมศาสตร์ในโรงเรียนสารพัดช่าง เขตกรุงเทพมหานคร (101 หน้า)
ไพสิฐ พรหมรักษา	บทบาทของวิทยาลัยครูกลุ่มภาคเหนือกับการจัดการศึกษานอกระบบในชุมชนเขตรับผิดชอบ (95 หน้า)
สุปัญญา กิตติวิสาร	การศึกษาทัศนคติของกำนันในการให้ความร่วมมือต่องานการศึกษาผู้ใหญ่ ในจังหวัดสระบุรี (81 หน้า)
ปีการศึกษา 2527	
พรทิพย์ ชากะรัตน์	แนวทางการจัดวิชาชีพสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 ทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ (93 หน้า)
วิรัช แฉะสกุล	ความข้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ศึกษาธิการ (147 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
จรูญศักดิ์ ศักดิ์แก้ว	<u>ปีการศึกษา 2528</u> บทบาทของผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัดและ ผู้บริหารโรงเรียนชุมชน ในการส่งเสริมสนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบในโรงเรียนชุมชน (110 หน้า)
นลินี ศรีสารคาม	บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดการศึกษานอก ระบบ : ศึกษากรณีจังหวัดศรีสะเกษ (114 หน้า)
ปัทมิกา จุลเสวก	บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางในการ บริการชุมชนตามทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ (72 หน้า)
รัชณา กางกรณ	ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการรณรงค์เพื่อการ รู้หนังสือแห่งชาติของอาสาสมัครในจังหวัดนครราชสีมา (85 หน้า)
วินัย สายหงษ์	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ระยะสั้นของครูผู้สอนและผู้บริหารศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนจังหวัด (113 หน้า)
วีระ จันทังค์	ความสามารถในการปฏิบัติงานของครูโครงการศึกษา เพื่อชุมชนในเขตภูเขาสอง (83 หน้า)
ศุภสิริ องค์สกุล	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการ การศึกษานอกระบบค่านาอาชีพ ความความ คิดเห็นของพัฒนากร และกำนันในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (174 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สมัย มละโยธา	การบริหารงานบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในทัศนะของครู ผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและผู้บริหารการศึกษา (173 หน้า)
สมนึก โทณณลิน	ทัศนคติของนายอำเภอในเขตการปกครองภาคตะวันออกเจียงเหนือ ที่มีต่อการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาชนบท (168 หน้า)
สุรภักดิ์ บุรณะวิทย์	การจัดกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี (111 หน้า)
โสภา ญาณภักดิ์	การศึกษาวาระโภชนาการของเด็กวัยเรียนในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี (73 หน้า)
อภิรักษ์ เพชรบุรณิน	เทคโนโลยีการยางสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกยางพาราในประเทศไทย (131 หน้า)
กมลวรรณ มงคลศิริ	<u>ปีการศึกษา 2529</u> ความแตกต่างในพฤติกรรมการสอนเด็กและผู้ใหญ่ (125 หน้า)
จิรศักดิ์ พลรัฐนาสิทธิ	สภาพปัญหาการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่แผนกช่างเครื่องยนต์ความหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งจัดโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช (83 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ชัชชัย ใจชาญสุกิจ	สภาพปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอนของ ผู้เรียนโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติใน จังหวัดเพชรบูรณ์ (110 หน้า)
ปัทม์ จรรย์ยานนธ์	การศึกษาระดับสัมฤทธิ์ผลด้านการอ่านในโครงการ รณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ จังหวัดเพชรบูรณ์ (98 หน้า)
นภาพันท์ วัฒนปาด	บทบาทของครูในคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนา ชนบท ระดับตำบล ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการโครงการพัฒนา
เมธินี พนมฤทธิ	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานของเจ้าหน้าที่สภะทรวง หลัก ระดับปฏิบัติการ ในการจัดการศึกษานอกระบบ เขต พื้นที่ยากจน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการโครงการพัฒนา (85 หน้า)
ยศวดี สอนไว	การเปรียบเทียบพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของเด็กที่ได้รับและไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก (67 หน้า)
รักษา บุรพาทูล	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียง เหนือ (103 หน้า)
สุวิพร เจริญนิช	ปัจจัยที่มีผลต่อความพอใจในการปฏิบัติงานของครู อาสาสมัครเก็บสอน การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ (93 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
อนุวัตร วงษ์บุคคิธรรม	<u>ปีการศึกษา 2530</u> การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพชีวิตระหว่างสมาชิกกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตกับเกษตรกรภายนอก : ศึกษา เฉพาะกรณีเกษตรกรตำบลหนองผักนาก อำเภอสามสูง จังหวัดสุพรรณบุรี (176 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ปรีชา ทงมณี สุัททรา เพชรสุทธิ	<u>มหาวิทยาลัยศิลปากร</u> <u>ปีการศึกษา 2518</u> เปรียบเทียบแบบการคึกของนักศึกษายุใหญ่ชายกับ นักศึกษายุใหญ่หญิงสายสามัญ ระดับที่ 3 - 4 ในเขตศึกษา 1 (174 หน้า) การสำรวจความสนใจและความต้องการในการฝึก อบรมวิชาชีพของทหารเกณฑ์ที่สังกัดกองทัพบกในเขต กรุงเทพมหานคร ปี 2518 (118 หน้า)
ชากริ อายุวัณะ เชาวนี วัลยะเพ็ชร พิภพ กาญจนะ วีระชัย มีชอบธรรม	<u>ปีการศึกษา 2519</u> การศึกษาองค์ประกอบที่เป็นเหตุให้นักศึกษายุใหญ่เลือก เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในโรงเรียนสารพัดช่าง เขตกรุงเทพมหานครกับโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ ปีการศึกษา 2518 (99 หน้า) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผูสำเร็จ การศึกษายุใหญ่ระดับที่ 3 กับผูสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2518 (133 หน้า) การศึกษานั้ปัญหาและความต้องการของครูผูสอนโรงเรียน ผูใหญ่สายสามัญระดับ 4 ในเขตการศึกษา 7 พ.ศ. 2519 (66 หน้า) การพัฒนาการศึกษายุใหญ่แบบเบ็คเสร็จในประเทศไทย (152 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สมาลัย ฤศลสารทูล สมนึก ลิ้มทอง อรุณรักษ์ สุวรรณราช	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษา ระหว่างนักศึกษามัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 4 กับ นักศึกษามัธยมศึกษาสายสามัญระดับ 4 ปีการศึกษา 2518 (171 หน้า) การศึกษาปัญหาความต้องการทางเศรษฐกิจและการ ศึกษาของกลุ่มเกษตรกรในท้องที่จังหวัดนครศรี ธรรมราช (109 หน้า) การสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2518 (131 หน้า)
จิรายุ ทาศรี นิรภัณ จรจิกร พัชนีย์ สรรคบุรณรักษ์ ไมตรี จันทรา วราวิทย์ จินกาพล	<u>ปีการศึกษา 2520</u> การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ หมวดการเกษตรและหมวดเศรษฐกิจ (123 หน้า) ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนชุมชนในเขตศึกษา 2 (112 หน้า) การศึกษาการปฏิบัติงานของเยาวชนอาสาพัฒนา รุ่นที่ 6 และ 7 ในทัศนะของผู้บังคับบัญชา (121 หน้า) บทบาทของนักศึกษาฝึกสอนวิทยาลัยครูภาคใต้ในการ ให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชน (102 หน้า) การศึกษาความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมบุคลากร ทางการศึกษาประจำการในเขตความรับผิดชอบของ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช (122 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ศิริวรรณ เสรีกิจวงศ์	ความพร้อมในการให้บริการทางคำปรึกษาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยครูมหาสารคามและความต้องการรับบริการของประชาชนในเขตความรับผิดชอบ (194 หน้า)
สุภรณ์ ปรีชาอนันต์	เปรียบเทียบความคาดหวังของเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาที่ได้รับจากการศึกษาในโรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จจังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2519 (90 หน้า)
สมมิตร ภรีนิคม	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรแบบเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนการศึกษานักเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จหมวดอนามัยและหน้าที่พลเมือง (113 หน้า)
อักษิณี ศรีภูมัย	การศึกษาปัญหาการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนผู้ใหญ่ตามหลักสูตรการศึกษานักเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3 - 4 (122 หน้า)
กาญจนา นวรวงศ์กุล	<u>ปีการศึกษา 2521</u> การเปรียบเทียบปัญหาคำถามการเรียนและการสอนของโปรแกรมการศึกษานักเรียนผู้ใหญ่สายสามัญกับการศึกษานักเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 ในโรงเรียน (173 หน้า)
ธนุ เมษะมาน	การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง "ความสัมพันธ์" ระหว่างวิธีสอนด้วยแบบเรียนโปรแกรมกับวิธีสอนตามปกติในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (110 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
นพพร โมลิระโยธิน ปรีชา อ่วมปัญญา ไพศาล นิมสุวรรณ รังสรรค์ ทิมพันธุ์พงษ์ ไอศก ทองมี	สถานะของผู้ดำเนินการโรงเรียนชุมชนที่มอบหมายของโรงเรียนชุมชนในเขตการศึกษา 9 (124 หน้า) การเรียนรู้เกี่ยวกับมโนภาพของนักศึกษาผู้ใหญ่ (77 หน้า) สภาพ เกณฑ์ปกติ และความคงการจำเป็นของโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ในภาคใต้ (99 หน้า) บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของเยาวชนในการดำเนินงานศูนย์เยาวชนชนบท (100 หน้า) การวิเคราะห์งานบริหารบุคลากรและการเงินของโปรแกรมการศึกษายุใหญ่ในเขตการศึกษา 1 (157 หน้า)
ฉวย แก้วพุดผา กรุณี เทพเฉลิม ธัญวาทิ ทัทกฤษณ์ บุญช่วย คามไธ	<u>ปีการศึกษา 2522</u> การเปรียบเทียบความพอใจในสภาพการทำงานของคนงานที่ได้รับและไม่ได้รับการศึกษายุใหญ่ระดับที่ 3 ในโรงงานอุตสาหกรรม (132 หน้า) การศึกษารูปแบบประกอบของประชาชนที่ยอมรับโครงการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในจังหวัดนครพนม (137 หน้า) ครูกับความเข้าใจและการรับจุดประสงค์ของโครงการศึกษายุใหญ่แบบเบ็คเสร็จ (82 หน้า) การเลือกอ่านหนังสือของผู้ใช้ห้องสมุดประชาชนในเขตการศึกษา 1 (106 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ไพศาล พลวัน	ความต้องการรายการวิทยุกระจายเสียงสำหรับประชาชนในจังหวัดภาคใต้ (136 หน้า)
ยิ่ง กิริยบุรณะ	ภาวะเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่มุ่งการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครปฐม (128 หน้า)
วลีย์ โลห์จินดา	การศึกษาย่างมีระบบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 3 (122 หน้า)
สุพจน์ มนต์ไพบูลย์	คุณธรรมของนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับ 4 ในเขตกการศึกษา 1 (146 หน้า)
อลงกร จันทารมย์	ความสัมพันธ์ระหว่างมโนภาพแห่งคนกับการปรับตัวของนักศึกษาผู้ใหญ่โครงการทดลองหลักสูตรการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 (116 หน้า)
แคล้ว หัตถพงษ์	<u>ปีการศึกษา 2523</u> การวิเคราะห์วิธีการ กระบวนการและขั้นตอนที่จะนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนชุมชน (128 หน้า)
โฆษิก อินทวงศ์	ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมวิชาวิศัลการศึกษากฎกระทรวงการของกรุงเทพมหานคร (146 หน้า)
จำเริญ แก้วไผ่	ประสิทธิภาพของบทบาทศึกษานิเทศก์อำเภอทองผาภูมิในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน (99 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
เฉลียว ทิมท่าไม้	การศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน การศึกษานักใหญ่ (198 หน้า)
ธรรมรัตน์ วัฒนกุล	การศึกษามูลค่าภาพประชาธิปไตยของนักศึกษานักใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ในเขตการศึกษา 1 (146 หน้า)
วิไล คังจิตสมคิก	สภาพและผลการรับรู้ข้อสนเทศของประชาชนใน จังหวัดราชบุรี (85 หน้า)
อรรณพ กิมะพันธุ์	ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง การสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มกับการสอนตามปกติ ของนักศึกษานักใหญ่ระดับ 5 โรงเรียนเบญจมราช รังสฤษฎ์ (97 หน้า)
กรรทอง ประจักษ์จิก	<u>ปีการศึกษา 2524</u>
	การสำรวจเจตคติกับความถนัดการความรู้ของประชาชน จากรายการกระจายเสียงของสถานีวิทยุในจังหวัด ขอนแก่น (143 หน้า)
	การศึกษาเทคนิคการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติใน หมวดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักศึกษานัก ใหญ่ระดับที่ 4 (112 หน้า)
เจษฎา แชนประเสริฐ	แนวทางการจัดการศึกษาอาชีพอิสระในโรงเรียนมัธยม ศึกษาระดับทอบล (182 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
เจือจันทร์ ไหวพริบ	ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในการอ่านกับองค์ประกอบบางประการ ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คส์เรจ ระดับที่ 4 ในเขตพระนคร (80 หน้า)
เคชา พัทธาทอง	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำกับค่านิยมทางวิทยาศาสตร์ของผู้นำเยาวชนภาคกลาง (94 หน้า)
ทวีชัย พงษ์ทอง	ศึกษาการดำเนินงานของชมวนการสหกรณ์เครดิตยูเนียน (116 หน้า)
นเรศ ปิยะพันธุ์ ประสิทธิ์ บุญทรง	คำนิยมทางการเมืองของครูผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ (139 หน้า) ความมีเหตุผลและความสามารถแก้ปัญหาของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คส์เรจระดับที่ 3 - 4 (154 หน้า)
พรจรัส รัตนจรณะ	การศึกษาสภาพความเข้าใจภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดยะลา (233 หน้า)
พิภพ สืบประคิษฐ์	ความแตกต่างระหว่างภาวะความเป็นผู้นำที่ปรากฏกับความคาดหวังของผู้นำทางการศึกษาในท้องถิ่น (93 หน้า)
ไพบุลย์ หล้าคำแก้ว	เหตุผลที่ทำให้ประชาชนสนใจสมัครเรียนการศึกษานอกแบบกลุ่มสนใจทางวิทยุและไปรษณีย์ (86 หน้า)
สัมพันธ์ คำมูล	การวิเคราะห์การวางแผนเชิงปฏิบัติการระดับตำบลที่มีโครงสร้างการดำเนินงานกำลังในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนแบบผสมผสาน (178 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สุนทร อินทรชิต	การศึกษาระดับการประยุกต์ความรู้ในงานอาชีพของผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ (100 หน้า)
เส้นห์ ระหว่างบ้าน	การศึกษายทบาทที่เป็นไปไคของโรงเรียนประถมศึกษาคอการบริการการศึกษานอกโรงเรียน
เสถียร พัทธขวำปี	ประสิทธิภาพการใช้ชุดการสอนความคิดสร้างสรรค์สำหรับครูและผูปกครองของเค็กออนวัยเรียน อายุ 4 - 6 ขวบ (87 หน้า)
จิราภรณ์ โสภธิพันธุ์	<u>ปีการศึกษา 2525</u> ความคิดเห็นค่านอนามัยของผูเรียนที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนแบบเบ็คเสร์จประเภทที่เรียนทางวิทยุและไปรษณียกับที่เรียนในชั้นเรียนธรรมดาในเขตจังหวัดสงขลา (104 หน้า)
จิราภา รัตนสิริ	การพัฒนาการศึกษายุใหญ่ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2504 - 2523 (440 หน้า)
ธีรเทพ ทองปรีชา	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง "ความสัมพันธ์" ของนักศึกษายุใหญ่ระดับที่ 5 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบโปรแกรมกับวิธีสอนตามปกติ (112 หน้า)
นิตยา วีระพงศ์	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือของประชาชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเค็กเล็กจังหวัดยะลา (150 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
บุษ สุวรรณชัย	การศึกษามวลศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
	การศึกษามหาวิทยาลัยและการศึกษาคอเนียง มหาวิทยาลัย
	ศิลปากร (ปีการศึกษา 2519-2523) (213 หน้า)
บุญถิ่น โยธะไชยสาร	การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์
	เรื่อง "พลังงาน" สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย ระดับที่ 4
	(176 หน้า)
บุญสม พงษ์พันธ์	ปัจจัยที่ทำให้นักศึกษามหาวิทยาลัยเลือกเรียนวิชาชีพใน
	โรงเรียนราษฎร์อาชีวศึกษาหลักสูตรโรงเรียนใน
	เขตกรุงเทพมหานคร (173 หน้า)
บุญ อัมพรนุ้ย	สื่อและกิจกรรมการจัดการศึกษาคอเนียงเพื่อส่งเสริม
	ทักษะทางการอ่านของผู้อ่านที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
	(231 หน้า)
พรสวาท รุ่งเรืองศรี	การศึกษามวลโครงการอบรมแม่บ้านในจังหวัดพิจิตร
	(118 หน้า)
ไพเราะ หุ้มนัน	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับ
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษา
	ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ในจังหวัดสุพรรณบุรี
	(78 หน้า)
มนัส แสงเรือง	องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันของนักศึกษา
	ผู้ใหญ่สายอาชีพ (87 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
เรืองภิกขี เหลืองสกุลทอง	การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพของชุมชนกับความต้องการในการรับบริการทางวิชาการ : กรณีศึกษาของชุมชนในเขตจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดชัยภูมิ (93 หน้า)
วราภรณ์ ศิริวรรณ	ความสัมพันธ์ระหว่างแบบการคิดกับความสามารถในการแก้ปัญหาของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คส์ระดับที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร (114 หน้า)
ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ	การยอมรับวิทยาการพื้นบ้านของประชาชนในจังหวัดราชบุรี (128 หน้า)
สารัตถ์ เมฆกมล	การศึกษาศาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาในโรงเรียนสารพัดช่าง (146 หน้า)
สุวรรณี แก้วกลม	การสร้างตำราเรียนสำเนาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ตามหลักสูตรการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คส์ระดับที่ 3 (255 หน้า)
อุไรวรรณ นิวาสะบุตร	การศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาประชาชนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (124 หน้า)
เกษม คำตันเจริญ	<u>ปีการศึกษา 2526</u> การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของโครงการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านเขตนานนา (173 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
จรรยา หลังน้ำสังข์	องค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพครูในระดับปริญญาตรี (ค.บ.) ของครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการในวิทยาลัยครูนครราชสีมา (100 หน้า)
จันทิมา สุขมาก	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการนำความรู้วิชาชีพการเกษตรไปใช้ของผู้เรียนวิชาชีพการเกษตรทางวิทยุและไปรษณีย์ในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในจังหวัดลำปาง (107 หน้า)
ชนะ เพชรรัตน์	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4 โดยใช้กระบวนการสอนทางกัน (70 หน้า)
ชาญ สุทธิสารการ	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องโภชนาการของผู้เรียนการศึกษาทางไปรษณีย์ที่ใช้หนังสือเรียนทางกัน (189 หน้า)
ชานนท์ พงศ์อุดม	องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครเค็นสอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน (166 หน้า)
ชุกิมา เคมียสติก	ผลของการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จสำหรับชาวเขาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางค่านิยมค่านิยม และการวางแผนครอบครัวของชาวเขาเผ่าม้ง (191 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
เกื่อนใจ เกียววิ	เปรียบเทียบความคิดรวบยอดเกี่ยวกับพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยระหว่างนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายแบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 กับนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ม.3) ในเขตจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดตาก (142 หน้า)
ชานินทร์ ชรรณมิตรเกษม	การพัฒนาการศึกษามัธยมศึกษาในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2483 - 2503 (525 หน้า)
ประทุม เจริญผล	องค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายระดับ 5 ในเขตศึกษา 5 (130 หน้า)
ปิยนาด จิรวุฒิจัย	ความรู้และเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระดับ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร (110 หน้า)
พวงรัตน์ พยุงกิจ	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง จังหวัดราชบุรี (136 หน้า)
พูลทอง ปิยะอนันต์	องค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 5 ของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายแบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 ในกรุงเทพมหานคร (130 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
มะลิวัลย์ กันทิสันภิสม วรรณ โทสถาน วิกรม ชุมสาย ณ อยุธยา	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทยของนักศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ที่เรียนแบบครูเป็น ศูนย์กลางกับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ (187 หน้า) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ 1 ของนักศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ทางด้านคะแนนทกของ กรุงเทพมหานคร (123 หน้า) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย เรื่องประโยคของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ ที่ 4 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมแบบเส้นตรงกับวิธีสอน ตามปกติ (198 หน้า)
วิรุทธิ์ นิลโมจน์ วิไลลักษณ์ บุญยไวโรจน์	<u>ปีการศึกษา 2526</u> องค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ที่เพิ่มไทยมุสลิมใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ (236 หน้า) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติค่านิยมศึกษาของ นักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับ 5 โรงเรียนศึกษา ผู้ใหญ่เบญจมาราชรังษฤษฎี และโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ คัคกรุณี จังหวัดฉะเชิงเทรา (182 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ศิริลักษณ์ สุขสวัสดิ์	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 4 ของนักศึกษามัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 ในจังหวัดพิจิตร (112 หน้า)
สมพร เกษมสุขจรีสแดง	การผสมผสานทางวัฒนธรรมของลาวโซ่งในเขตอำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี (141 หน้า)
สมพิศ วิสิฐศิริ	ครูอาสาสมัครเดินสอนกับการเปลี่ยนแปลงของบ้านหนองจำนั๊ก (127 หน้า)
สายชล มีทรัพย์	องค์ประกอบบางประการที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหัตถกรรมของบุคลากรทางการศึกษาและครูประจำการระดับปริญญาตรี (ค.บ.) ในเขตความรับผิดชอบของวิทยาลัยครูสงขลา (136 หน้า)
สุเทพ วุฒิกุล	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเส้นตรงฟังก์ชันตรีโกณมิติและเวกเตอร์ของนักศึกษามัธยมศึกษา ระดับ 5 เปรียบเทียบระหว่างวิธีสอนแบบโปรแกรมเส้นตรงกับวิธีสอนตามปกติ (365 หน้า)
สุธีร์ นนทะภา	ผลของการศึกษามัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จสำหรับชาวเขาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่าม้ง (185 หน้า)
สุภัท ฤชุณ	องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของการเรียนวิชาหลักสูตรระยะสั้น (154 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สุรพงศ์ พูลสุวรรณ อคุลย์ เขียวอ่อน	บทบาททางการศึกษาของครูใหญ่ต่อการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชนบทยากจนของเขตการศึกษา 11 (172 หน้า) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษามัธยมศึกษา 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร (97 หน้า)
จริยา ชูสังข์ ชลอ พงษ์พานิช ทวี โอมาก เนาวรัตน์ เมฆสุทัศน์	<u>ปีการศึกษา 2527</u> การศึกษาเปรียบเทียบความคงทนของความรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงและแบบสาขาร่องครรทศสกร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษามัธยมศึกษา 5 (222 หน้า) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาการเพาะปลูกพืชไร่นาเป็นเสาของชาวบ้านหมู่บ้านป่าไม้สวนป่าเขากระยางโดยใช้วิธีการให้ความรู้ที่ต่างกัน (120 หน้า) องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการจัดกิจกรรมของโรงเรียนชุมชนในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช (156 หน้า) สาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกันเป็นกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ : การศึกษาเฉพาะกรณีของนักศึกษามัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 โรงเรียนมัธยมสุทัศน์ จังหวัดสุพรรณบุรี (171 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
บุญนิจ พรพงศ์	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบบางประการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของครูประจำการระดับปริญญาตรี วิชาเอกภาษาอังกฤษ ในวิทยาลัยครูกลุ่มนครหลวง (147 หน้า)
ประภาพร เพ็งยา	โอกาสการได้รับบริการการศึกษานอกโรงเรียนของประชาชนในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดร้อยเอ็ด (87 หน้า)
ประภาศรี โชคอุดมชัย	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ เรื่องการใช้ ARTICLES ของนักศึกษามัธยมศึกษาแบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 โรงเรียนผู้ใหญ่นามสามเสน โดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรงกับวิธีสอนปกติ (195 หน้า)
ไพโรจน์ พรพันธุ์นวงศ์	การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชาวเล (111 หน้า)
ภาณุรัตน์ วิทยานาส	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการเสียโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับของนักศึกษามัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (123 หน้า)
วันวิสา จารุทิก	การปฏิบัติงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในท้องถิ่นทุรกันดาร จังหวัดกาญจนบุรี (110 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
วิรัช ธรรมแสง วุฒิพล สกลเกียรติ สิทธิพงศ์ สิทธิขจร	องค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับพลังอำนาจแฝงในชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนชุมชนวัดท่าคำหนัก (106 หน้า) ความสัมพันธ์ระหว่างก้าวแปรงบางประการกับผลสัมฤทธิ์ในการฝึกวิชาชีพของสตรีบางประเภทในสถานสงเคราะห์หญิงของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (125 หน้า) รูปแบบการจัดบริการการแนะแนวสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ในจังหวัดนครปฐม (160 หน้า)
กัญญา จิตต์จันทน์ ฉวีวรรณ แก้วคำ กศิยา มานิกุล ว่าที่ ร.ต.ทวีป ฤทธิเลิศ	<u>ปีการศึกษา 2528</u> ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางค่านิยมปัญหาและองค์ประกอบค่านิยมที่ไม่ใช่สติปัญญากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร (159 หน้า) งานสาธารณสุขมูลฐานของอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม (110 หน้า) การศึกษายหบาทและความก้องการทางการศึกษาของพระสังฆาธิการระดับวัดในจังหวัดราชบุรี (321 หน้า) การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง "การนำเสนอข้อมูลและกราฟระหว่างวิธีสอนกับแบบเรียนโปรแกรมกับวิธีสอนตามปกติสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 4" (180 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
เทียบ ภูมิรัตน	การศึกษากาและประเมินผลการจัดกลุ่มสนใจในจังหวัดศรีสะเกษ
ธีรพงษ์ ทวีวรรณ	ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านส่วนตัวบางประการและสภาพการเรียนรู้กับการได้ใช้ความรู้ในวิชาชีพอาหารและขนมของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ในจังหวัดนครปฐม (193 หน้า)
ประเทือง เป่าประพัทธ์	ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ทัศนคติเชิงวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 4 ในจังหวัดนครปฐม (102 หน้า)
ประภาศรี มานะ	ลักษณะของผู้ที่ตัดสินใจศึกษาต่อและไม่ศึกษาต่อในโปรแกรมการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ศึกษากรณีจังหวัดสมุทรสงคราม (159 หน้า)
วิภา โกมล	ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคณงานสตรีในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ จังหวัดสมุทรสาคร (119 หน้า)
สฤษฎ์ สินไชย	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องเศษส่วนและการนำเสนอข้อมูลวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 โดยใช้วิธีสอนชนิดมีการทดสอบย่อยกับวิธีสอนชนิดมีการทำแบบฝึกหัด (151 หน้า)
ว่าที่ ร.ท.สิน ร่องโสภา	ความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการจัดกรอบบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นด้านช่างอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม (132 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
เสน่ห์ เลื่องสาย	การประเมินผลโครงการฝึกอบรมการเลี้ยงสุกรแก่บุตร เกษตรกรของศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ (106 หน้า)
อรจิกร วิงชูวรรณ	ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะปริบทการรับรู้ของนักศึกษาทุก การสอนของครู พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา กับผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ระเบียบวิธีวิจัยของนักศึกษา ระดับมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (71 หน้า)
อรนุช บุญโสภาค	การบริการการศึกษานอกโรงเรียนของโรงเรียนประถม ศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (104 หน้า)
<u>ปีการศึกษา 2529</u> จามรรัตน์ เปรมปราโมทย์ องค์ประกอบบางประการที่ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักศึกษาประเภทบุคคลภายนอก ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายในเขตการศึกษา (101 หน้า) ปรเมศวร์ สุขมาก การรวมกลุ่มของเกษตรกร : ศึกษากรณีของเกษตรกร บ้านห้วยหินและบ้านหนองปร่าง ฉะเชิงเทรา (125 หน้า) วัลลภา จันทรเพ็ญ ความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องของครัวเรือน ที่ใช่และไม่ใช่แก๊สจากมูลสัตว์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (175 หน้า)	

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สุเทพ อ่วมเจริญ	การปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนของครูประจำกลุ่ม การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ (19 หน้า)
สุนิศา สุขฉลิณ	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสมรรถภาพของครูผู้สอนการศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 จังหวัดนนทบุรี (102 หน้า)
อัจฉรา โพธิยานนท์	ทัศนคติด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัยของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับที่ 3 ที่เรียนทางวิทยุและไปรษณีย์กับที่เรียนในชั้นเรียน (80 หน้า)
อนันต์ พงษ์สัทยา	องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าเรียนและไม่เข้าเรียน ของผู้นับถือหนังสือตามโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่ง ชาติ จังหวัดน่าน (108 หน้า)
อภิชาติ เทียนเพิ่มพูล	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต 3 โดยการเรียนจากการฟังรายการ วิทยุรูปแบบละครและรูปแบบสารคดี (105 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สมไมท สหกร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร
อุทัย หนูแดง	<u>ปีการศึกษา 2526</u> การเปรียบเทียบคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องในภาคใต้ (141 หน้า) การทดลองชุดการเรียนการสอนมินิคอร์สกับนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสร็จ ระดับที่ 3 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 4 (290 หน้า)
กรองแก้ว เงินศรี	<u>ปีการศึกษา 2527</u> ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตรการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสร็จ ระดับที่ 3 ทางวิทยุและไปรษณีย์ประเภทมัธยมศึกษาประจำกลุ่ม ในเขตการศึกษา 10 (98 หน้า)
โกสินทร์ บุญประจักษ์	ความคิดเห็นของครูสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ในเขตการศึกษา 10 เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสร็จ ระดับที่ 4 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 6 (124 หน้า)
ฉลาค จันทรมบัติ	การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูสอนการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสร็จระดับที่ 4 หมวดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในจังหวัดมหาสารคาม (102 หน้า)
นิสัย โรจน์โพธิ์	พฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนผู้ใหญ่ ตามทัศนะของนักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็คเสร็จ ระดับที่ 3-4 จังหวัดอุตรธานี (117 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ไพศาล นาคนิยม	<u>ปีการศึกษา 2527</u>
ยุวดี แก้วรักษา	การศึกษาแนวโน้มเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดในภาคใต้ โดยใช้เทคนิคเคลฟาย การทดลองใช้ชุดการสอนจุลบท (Minicourse) วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 7 ในชั้นเรียนการศึกษา ผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 4 (266 หน้า)
รังษี เอียวสุวรรณ	เปรียบเทียบผลการเรียนพิมพ์ดีดภาษาไทย สำหรับ นักศึกษาผู้ใหญ่ โดยวิธีสอนแบบใช้สื่อประสมกับวิธีสอน แบบปกติ (124 หน้า)
รังสรรค์ สลับแสง	ทัศนคติของนักศึกษาผู้ใหญ่ ที่มีต่อการสอนการศึกษาผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (84 หน้า)
วีระศักดิ์ ศรีรักษ์	ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ (131 หน้า)
สุโรยา โยธาสุมทร	การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนัก ศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพวิชาคัลเลอส์กรี โดยใช้ชุดการเรียน ด้วยตนเองกับการสอนปกติ (149 หน้า)
อวาชัย จันทปัญญาศิลป์	บทบาทที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์กรมการศึกษานอก โรงเรียนตามทัศนะของครูใหญ่ ครูสอนโรงเรียนผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ประเภทชั้นเรียน และบุคลากร ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในเขตการศึกษา 10 (112 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
อู๋คม เปี่ยมเจริญ	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน ของข้าราชการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (72 หน้า)
	<u>ปีการศึกษา 2528</u>
กิตติ จอมแปง	สภาพความพึงพอใจในการทำงานของครูโครงการศูนย์ การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) (81 หน้า)
เก็บ ศรีสง่า	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่าน หนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขตชนบทพื้นที่ ยากจน อำเภอบึงนาราง จังหวัดนครสวรรค์ (99 หน้า)
จรัสรัตน์ ชากิมเกียรติ	ปัญหาเกี่ยวกับสมรรถภาพบุคลากรศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (90 หน้า)
ฉลองศรี พลโยธา	การศึกษาเปรียบเทียบการสอบภาษาไทยชั้นอ่านออกเขียน ได้ สำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือโดยวิธีจัดลำดับชั้นการเรียนรู้ และวิธีสอนปกติ (147 หน้า)
ทรงกลด อภิมนตรีรักษา	การบริหารเวลาของหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัด (111 หน้า)
นงลักษณ์ เคชระพิพงษ์	การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตภาค เหนือ (121 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
บุพพรณ จาริยพานิช	การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ 4 ของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ที่เรียนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ (151 หน้า)
บุญยืน เรียนรู้	การศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังในงานการบริการชุมชนด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (88 หน้า)
พรเพ็ญ อินทร์แก้ว	บทบาทของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานครที่มีต่องานการศึกษานอกระบบโรงเรียน (104 หน้า)
ภมรพรณ มณฑาพันธ์	การศึกษานโยบายและความต้องการของครูผู้สอน โรงเรียนการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จ ขั้นพื้นฐานในหน่วยทหาร (116 หน้า)
เรณู หอมคี่	การศึกษานโยบายการใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบแบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3-4 ของครูโรงเรียนผู้ใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร (98 หน้า)
วรรณภา วิไลรัตน์	การศึกษานโยบายในสถาบันอุดมศึกษา : วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษาตามทัศนะของนิสิตภาคสมทบ (96 หน้า)
สถิตย์ชัย วรรณทวนิช	การมีส่วนร่วมในโครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร (97 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
สมณะเน คำจูน	การศึกษาปัญหาและความคิดเห็นของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่มีต่อการสอนเสริม
สุประณีต ยศกลาง	การสำรวจและทดสอบใจแปเป้โทรทัศน์สื่อพื้นบ้านหมอลำ เรื่องยาเสพติด สำหรับฝึกอบรมกลุ่มเยาวชนนอกโรงเรียน
สุริย์ นาคนิยม	ปัญหาและความต้องการของนักศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
สำราญ คำพรม	จังหวัดในเขตการศึกษา 2 (122 หน้า)
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สอนการศึกษายู่ใหญ่แบบ	แบบสำรวจ ระดับที่ 3-4 ความทัศนะของผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร ในจังหวัดอุตรดิตถ์ (93 หน้า)
ปีการศึกษา 2529	ปัญหาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคในการให้ บริการด้านวิชาการแก่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กฤษฎา ศกยรัตนารณ	จังหวัด (172 หน้า)
กิตติศักดิ์ รัตนฉายา	คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหัวหน้าฝ่ายของศูนย์การ ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (174 หน้า)
จันทร์เพ็ญ เนียมอินทร์	การให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน : วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความคิดเห็นของอาจารย์ (101 หน้า)

ผู้วิจัย	ชื่อผลงานวิจัย
ศิศกุล เกษมสวัสดิ์	ความก้องการทางการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (112 หน้า)
นรินทร์ บุญวงศ์	การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านที่มีและไม่มีห้องหนังสือประจำหมู่บ้าน ในอำเภอสว่างงาม จังหวัดพิจิตร (115 หน้า)
พรณทิพย์ เทือกพิทักษ์พงษ์	การวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะแห่งการคิดเป็น
ภาคย์ กลั่นบุญ	ความทันสมัยของนักการศึกษาผู้ใหญ่ (113 หน้า)
มานพ เลาวกุล	ปัญหาและความคิดเห็นของศึกษาธิการอำเภอ ในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (154 หน้า)
วิเชียร ประคับการ	การศึกษาปัญหาและความก้องการของครูประจำกลุ่ม การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ทางวิทยุ และไปรษณีย์ ในเขตภาคเหนือ (125 หน้า)
อรสา ศาสทระรุจิ	การจัดการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ (291 หน้า)
อริย์ มานะสุนทร	ความคิดเห็นและความก้องการของผู้ฟังรายการวิทยุศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (156 หน้า)
	พัฒนาการของงานการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ประเภทครูอาสาสมัครเดินสอนในประเทศไทย (184 หน้า)

ประวัติผู้วิจัย

นายสมเกียรติ พุทธสุวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2501 ตำบลคง
พระราม อำเภอมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ประวัติการศึกษา

- 2512 ประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดโยธาราษฎร์ จังหวัดปราจีนบุรี
- 2515 ประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสุธีรรษฎร์รังสฤษฎ์ จังหวัดปราจีนบุรี
- 2518 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนปราจิณราษฎรอำรุง จังหวัดปราจีนบุรี
- 2520 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
- 2522 ประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) วิทยาลัยครูจันทระเกษม
กรุงเทพมหานคร
- 2526 การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
- 2532 การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติการทำงาน

- 2524 - 2527 รับราชการที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุบลราชธานี
- 2527 - ปัจจุบัน รับราชการที่ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน
จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี